

Bevezető

ÍGY MULATTUNK MI, ISTENEK!

*Szól a vihar orgonája,
Lelkemet a múltba viszi
Emlékezet sebes szárnya.
Amit látok, amit hallok.
Véle érzek, benne élek...
Miként lehet a világon
Unatkozó, sivár lélek?!**

Múlt év januárjában hallottunk róla először, hogy van egy vírus, amely hihetetlen gyorsasággal terjed és egyre több a tragédiával végződő eset. Márciusban aztán elkezdődtek idehaza is a korlátozások. A járványügyi helyzet következményeként a kulturális intézmények egyike sem látogatható, streamelt előadásokkal igyekszünk pótolni a találkozásokat. Talán éppen annyira vágyódunk a személyes kontaktust igénylő élményekre, mint a dualizmus kori szombathelyi polgárok a saját kőszínházra. Bár volt egy városuk, amelyet a fejlettsége, infrastruktúrája és modernitása miatt a „Nyugat királynőjének” neveztek, mégsem működött benne önálló, saját szintársulattal rendelkező színház. Tavaly volt a kőszínház átadásának 140. évfordulója, és ugyanakkor „ünnepelte” 160. születésnapját Szombathely híres szülőtte, Márkus Emília színművésznő. A neves évfordulók alkalmából elindult csaknem egyéves kutatómunka, melynek eredményét tartja kezében az olvasó. Az Életünk szerkesztőségéből, a helyismereti könyvtárosok vendégszereplésével alkalmi vándorszínházi társulat alakult, mely visszarepíti az olvasót az időben, hogy a teljességre nem törekedve körbejárja és bemutassa a szombathelyi színháztörténetének legfontosabb állomásait.

A Berzsenyi Dániel Könyvtár állományában megtalálható korabeli aprónyomatványok, fotók, képeslapok, hírek, hirdetések, plakátok, tudósítások azonban nem jöhettek volna létre a kor embere nélkül. Rendkívül fontosak azok a színpártoló erők, melyek a kudarckor, nehézségek ellenére templomot tudtak emelni Thália papjainak és papnőinek. Külön szót érdemelnek a színészek, akik a játéktér elsőrendű éltetői, rajtuk áll, vagy bukik a siker. Na és a közönség, amelynek reakciója, rajongása, vagy éppen nemtetszése tett meghatározóvá, vagy lenézetté egy társulatot. Ezen okokból mindenképpen törekedünk az emberközeli, személyes tartalmak kiemelésére. Bár magától értetődőnek tűnhet, mégis fontos megjegyezni: kiemelni egy részletet a

* Éhen Gyula: Unatkozni? Vasvármegye, 1909. május 30. 7. o.

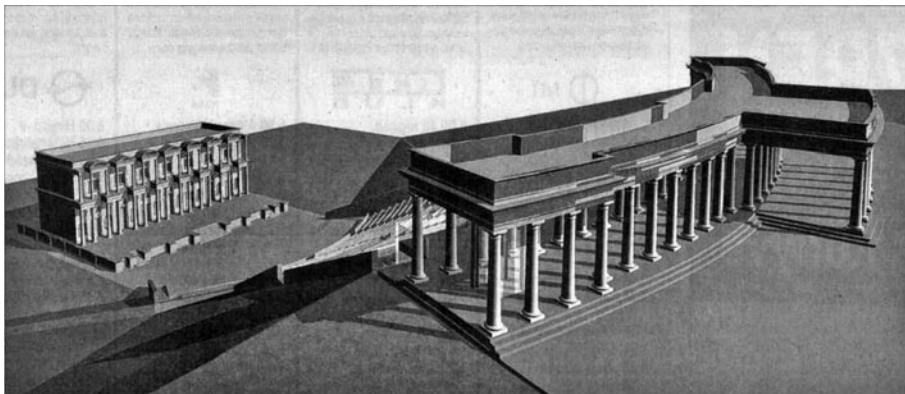
város színháztörténetének adott időszakból nem feltétlenül jellemző az érintett kor-
szak teljes egészére, ezért a források pontos megjelölésével kívánunk inspirációt nyúj-
tani a helyismereti tárgyú oktatómunkához, a részletesebb kutatásokhoz. Az olvasó
szórakoztatását, élményszerzését, ismeretbővítését megcélzó kiadvány fejezeteit for-
gatva időben is haladunk előre az ókortól egészen a Szent György és a Sárkány című
tragikomédia 2013. június 22-i centenáriumi díszbemutatójáig, amelyre a Weöres-
emlékévé alkalmából, a Weöres Sándor Színház nagyszínpadán került sor. A kutató-
szervezőinknek csak a terjedelmi kritériumok szabhattak gátat, ezért nem közöljük
többek között az amatőr színtársulatokkal foglalkozó dokumentumokat. Az össze-
vont lapszám előzményeként tekinthetünk Horváthné Kupi Ildikó olvasószolgálati
osztályvezető Szombathely színháztörténete a kezdetektől napjainkig című, 2010.
december 4-ével lezárt gyűjtésére, valamint Horváth József helytörténeti kutató kéz-
iratára, melyek segítették az összeállítás létrejöttét. Ezzel a múltbéli színházi turnéval
próbáljuk vigasztalni a kulturális élményekre vágyó olvasóinkat, erősítve hitüket, lesz
még lökdösődés, tolongás a színház aulájában!

Gördüljön fel hát a függöny, színpadon most – kivételesen – a helytörténet!

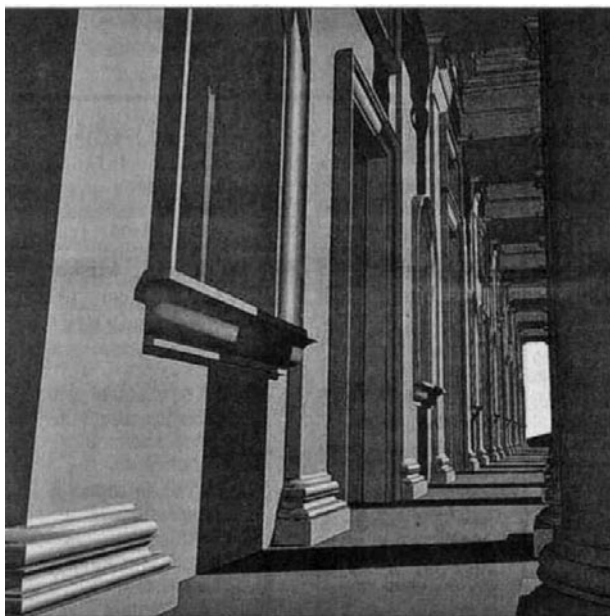


A Göztéglagyár színjátszó csoportja, 1946

THESPIS KORDÉJA SAVARIÁBAN



Vás Népe 2013. december 4. 7. o.



Vás Népe 2013. december 4. 7. o.

Nemrég elkészültek a tervei egy XXI. századi (de római kori építészeti elemeket is felhasználó) szabadtéri színháznak, amely az ókori teátrum fölé épülhetne. A Kálvária-domb tökéletes helyszín lenne egy félköríves fogadóépületnek, alatta, a domboldalban egy 2000–2500 férőhelyes lelátónak, lent pedig egy színpadnak. A részletekről Barkovics Ágota, a hivatal stratégiai irodájának munkatársa tájékoztatót.

A dr. Mezős Tamás által kész tervekbe öntött ötlet egy körbekerített területről szól, amelyet az út felől bevezető sétányokon keresztül lehetne megközelíteni. A medencében helyezkedne el a színpad, amelyhez egy vakolt, oszlopos díszítésű téglapavilon is csatlakozna, benne öltözőkkel, kelléktárakkal, egyéb helyiségekkel. A

(szabadtéri színpad lévén ez nemcsak a hangulat, hanem az időjárás miatt is fontos), a sorokat közlekedő folyosók tagolják. Fölötte, a dombon félkörívből helyezkedne el az oszlopos fogadóépület (a római kori eredeti építményeken ilyen nem volt), ahol a vizesblokkok, szociális helyiségek, ruhatár, ülésparna-kölcsonzó, büfé és más kiszolgáló termek kapnának helyet. Bár az ókorban csak nappal zajlottak előadások az efféle teátrumokban, a XXI. században esti programok megtartására sem árt gondolni: modern fénytechnikai berendezések gondoskodnának a látványos megvilágításról.

Úgy tudjuk, a megvalósítás nincs a közeljövő tervei között. Nyárra elkészül a történeti témapark a Ferences-kertben, igaz, az ott kialakítandó színpad inkább kisebb, ismeretterjesztő előadások otthona lehet, de színház készülődik a HEMO-ban is, kérdés tehát, mindezekkel együtt

Savaria Fórum 2006. március 4. 10. o. (részlet)

Színház a domboldalban

Eltemetett múlt a Kálvária-domb tövében

Biztosan volt az ókori Savariában színház, városunk jelentősége miatt, valamint a hiteles források tanúsága szerint is – meséli **Soszaritis Ottó** régész. Fennmaradtak ugyanis Szent Quirinus püspök vértanúságának részletes aktái, amelyekből kiderül, hogy „in teatro”, azaz egy teátrumban folyt a bírósági tárgyalása, és mondták ki róla a halálos ítéletet. Savariában a Kálvária-domb és a Perint között elterülő részen épültek ki a római korban a tartományi székhely szakrális létesítményei, közöttük a teátrum vagy amfiteátrum is. Egyelőre nem tudni, itt melyik is volt pontosan, hiszen építészetileg nagyon hasonlóak (az amfiteátrum két, egymással szembe fordított, aránát körülvéző teátrumot jelöl). Amíg a fennmaradt iratok teátrumról (cirkuszi, szabadtéri látványosságoknak helyet adó épületről) szólnak, addig az előkerült kövek feliratai amfiteátrumra utalnak. Soszaritis Ottó szerint elképzelhető, hogy a Kálvária-domb medencéjében egykor állt építmény mindkét funkcióra elegendet.

Nemesis istennőnek (a végzet, illetve az amfiteátrális játékok, gladiatori küzdelmek védőistenének) szentelt oltárok faragott, feliratozott kövei kerültek elő egykor a mai Savaria tér egyik épületéből, a valamikori Palace Szálló alapjából. A kövekről biztosan lehet tudni, hogy a

Kálvária tövéből hozták az építésre, tehát eszerint valószínű, hogy amfiteátrumként (is) használták a helyet az ókori savariaiak. Ezt az elméletet erősíti az is, hogy Sopronban is amfiteátrum állt régen.

Hogyan nézhetett ki, és milyen eseményeknek adhatott otthont a IV. században a teátrum? – erről a következőket tudtuk meg a Savaria Múzeum régészeitől: jellemző volt, hogy az építmény helyszínként olyan terepalakulatokat, hegyoldalt, domboldalt kerestek a rómaiak (ha létezett), amelyet alkalmasnak vélték a lelátók elhelyezésére. Savariában nem kellett sokáig keresgélniük. Az is általános volt, hogy a városon kívül helyezkedtek el a látványos tömegrendezvényeknek otthont adó színházak, így a szombat helyi helyszín nem meglepő. A késő hellenisztikus építészeti hagyományokat követő, római szabadtéri teátrum állhatott itt, félköríves, lépcsőzetes, deszkákkal fedett kő lelátóval (fölötte a napsütés ellen védő, kifestett ponyvával), a színpad közelében páhozlyokkal, lent többemeletes, tagolt szkenéépülettel (színpaddal). A színházi előadásokon a kor irodalmi alkotásai közül főleg a komédiákat láthatta a birodalom peremvidkein élő közönség, az amfiteátrális játékok során pedig gladiátorküzdelmek, zenekari produkciókkal, bohóctréfákkal, artistamatványokkal tarkított programok részese lehetett. Ez az építmény szolgált helyszínként a nagy nyilvánosság előtt zajló bírósági pereknek, ítélethirdetéseknek is, hisz ezek is (elrettentő) látványosságnak számítottak. Állt tehát egy színház a Kr. u. IV. században Savariában...

hűá

Savaria Fórum 2006. március 4. 10. o. (részlet)

Miután tehát táplálékot vett magához, és az asszonyok távoztak, azok, akik őrizték, Sabariába (sic!) vitték. Amantius praeses itt hivatala szerint azt a parancsot adta ki, hogy a színházban állítsák fétlőszéke elé – ezt olvashatjuk a *Balogh Albin* által magyarrá fordított korai keresztény *Quirinus* püspök passiójában. A 303. június 4-én mártírhaltalt halt szent története támasztja alá, hogy a mai Szombat-helyen álló egykori ókori római város, helyesen Savaria területén volt színházépület.

S noha a forrás említi, régészeti nem sikerült még minden kétséget kizárólag bebizonyítani, hogy valóban a feltételezett helyszínen, a Kálvária-domb aljában állhatott a ritkaságszámba menő épület. Az elmúlt kétszáz évben többen mondták, hogy itt korábban még látszottak az épület nyomai, de egyszer sem néztek a föld alá. Ennek ellenére minden régészeti monográfia, cikk és a római város történetével foglalkozó ki-

ban. A július 18-án kezdődött és bő egy hónapos munka során mintegy ötven négyzetméteres területet tártak fel. Lapunkat *Anderkő Krisztián*, a múzeum régésze kalauzolta körbe. A szelvényekben egy nagyméretű római építményhez tartozó falmaradványok és falkiszedések jöttek elő. Ami külön izgalmas, hogy olyan, precíz megmunkált kváderkövekre bukkantak, amelyeken még vakolás és vörös színű festésnyomok is megfigyelhetők. A domb emelkedőjén ugyan lelátónak nincs egyértelmű nyoma, az előkerült falak és a kváderek azonban egy küzdőtér és egy nézőtér jellegű részre osztják a területet.

Az ásatás vezetője arról beszélt, hogy ha valóban ebbe futot-

advány úgy tekint az egykor szőlődomboként ismert, ma egy játszótér közvetlen közelében álló helyszínré, hogy ott állt a római színház. A helyszín egyébként elvileg ideálisnak tűnik, hiszen a domboldalon lévő félköríves bemélyedés tökéletes alap lehetett egy nézőtérhez.

Ásatást a területen egyedül *Kralovánszky Aldn* és a római régészet egyik nagy szaktekintélye, *Soproni Sándor* végzett közösen 1955-ben. A feljegyzések szerint ekkor a kisebb-nagyobb méretű kutatóárkokban római korból származó falrészletek kerültek elő. Az azonban eldöntetlen maradt, hogy a római színház vagy valamilyen más épület maradványai bukkantak a felszínre. Azóta persze sokan vélik továbbra is úgy, ott, az amúgy a római császárkultusz és tartománygyűlés körzetének tőzsomszédságában van az ókori színház.

Hatvanegy év után most végre először sikerült megásni a területet, miután a Savaria Múzeum munkatársai három próbaárkot nyitottak a Kálvária-domb alj-

tak bele, akkor a két rész szintkülönbsége legalább két méter, azaz a közönség minimum ennyivel ült magasabban. Ez pedig nem feltétlenül jellemző a színházakban (teátrum), annál inkább a gladiátorküzdelmek színhelyétől szolgáló amfiteátrumok kialakítására. Ráncolhatja hát mindenki a homlokát, mert ha ez utóbbi igaz, akkor lehet folytatni a keresést a színház után, miközben felkiált-hatunk: előkerültek Pannónia provincia következő ókori arénájának nyomai.

Magyar

Színészet.

Már mináhnk verbuváhnk kötéllel.

Szombathely, Szarvas című fogadóban.

Kétzery József igazgatása alatt.

Ma Hétfőn nyár utó 5-én 1844, adatik:

S Z Ö K Ö T T K A T O N A.

Hosszúre közkedvességet nyert eredeti új vigjáték 3 szakaszban énekekkel, írta Szilgity Edúrd.

Személyzet:

Első esk.		Második esk.		Harmadik esk.	
A' katonai fogdosás.		A' siralom ház.		A' Zrínyi hávéház.	
Gróf Mont, olasz	Kovács.	Völgyi, ezredes	Kőszegly.	Völgyi	Kőszegly.
Kamilla, neje	Kőszegly.	Gróf Mont	Kovács.	Kamilla	Kőszegly.
Kapadón, lovag	Kovácsné.	Kamilla	Kőszegly.	Kapadón	Kőszegly.
Gergely, kovács)	Kőszegly.	Komorna	Csefalvied.	Lajos, és, arabia	Sepál.
Lajos, szabó)	Sepál.	Saint Geran, francia	Némethy.	Pata, úgriso	Veszprém.
János, éra leány	Victoria.	Sepál	Sepál.	János	Ykória.
Génes, jegyző	Csefalvi.	Gergely)	Kőszegly.	Génes, hamis kártyás	Csefalvi.
Pata, kovács lina	Veszprém.	Miska)	Veszprém.	Gergely	Kőszegly.
János, szabó lina	Némethy.	Kapál	Csefalvi.	Vincz	Kovács.
Több paraszok.		Történi Milánóban.		Több korbélyok. Történi Peste.	
Történi Szent Miklóson.					
E' megismerő, 'a mindenütt közkedvességet nyert vigjátékra, mely öt hónap alatt Peste 'a nemzeti színpadon 230r adatot, minden Rendű és Rangú Huszákat tisztel- lettel megváltó bátor 'a társaság.					

Bementi díj: Első hely 50, második hely 25 xr.

Kezdeté 7 és fél óraker.



A vándorszínészet primadonnája, Déryné Széppataki Róza is járt Szombathelyen

Vás Népe 1998. január 17. 6. o.

alakult Győrött, mely elhatározta részvények által biztosítani társulatunkat a jövő bűjtől kezdve, mely részvénytársulat nem csak hogy fennállott s biztosította a magyar színészet lételet Győrött nehány hónapig évenként, de a német város megmagyarosítására is nagy befolyással volt. Később Megyeri is eljött hozzánk hosszabb vendégszereplésre Győrbe, ő azonban korántsem tudta azon lelkesedést előidézni, mit Lendvai. El is hagytuk Győrt s Megyerivel átköltöztünk Komáromba, hol három heti időzésünk után a beállott farsang következtében a táncvigalmakhoz elbarácsolták tőlünk az egyetlen termet, s mi kénytelenek voltunk pesti vendégünkkel tovább vándorolni.

Szönyhe 1841 január végén költöztünk át Komáromból gyalogosan a Duna jegén, s miután a kegyetlen hideg dacára nem volt tanácsos a jégen kocsival átjönni, Szönyben pakoltuk fel kocsijainkra holminkat, s onnan három napig tartó zord hidegben vándoroltunk el Szombathelyre. Ez utazás kellemetlenségét Megyeri kedves humora enyhítette, ki midőn látta, hogy a hideg miatt majdnem meggémberedünk (kivált azon része a fiatalságnak, melynek téli gúnyája nem volt a legvastagabban kibéelve) így szólt: «Ejnye fiúk, micsoda léhaság az? Szálljatok le rögtön, menjünk gyalog s majd felmelegszünk». Leparancsolván a kocsiról, maga köré gyűjtötte a társaság ifjabb férfitagjait s előszedte kedves anekdotáit. Elgyalogoltunk aztán vele mértfűldeket is, s nem jutott eszünkbe a kedves öreg mellett a fagyasztó hideg. Néha-néha be is vezetett egy-egy útszéli korcsmába s megitatott velünk egy kis meleg bort vagy papramorgót. Vezérlete alatt nekimentünk volna a Jeges-tengernek is. Ezen időszak volt fiatal színészkoromban a legtanulságosabb. Megyerivel való pályázásom nagyon elősegítette színészi előhaladásomat, neki én igen sokat köszönhettem. Komikus alakjai, mesteri körvonalai egy új világba vezettek. De nemcsak tőle tanulni, de vele társalogni is csupa élvezet és gyönyör volt. Szombathelyen húztuk ki azt az időt, míg a bűjtre vissza kellett mennünk Győrbe, hol a részvényes társulat igazgatósága egyrészt kedvet akart ébreszteni a magyar színészet iránt részvényesei körében, másrészt meg akarta mutatni, hogy tudja is pártolni, akarja is segíyezni a színészetet — az esetben, ha az érdemesnek mutatja magát erre. Vendégeink voltak a nemzeti színháztól Győrött Lendvainé, Egressi Gábor és Laborfalvi Róza. Vendéjátékosaink figyelemmel kísérése s kivált Megyeri tanácsai és alakításai tanulmányozása folytán annyira előhaladtam, hogy a győri részvénytársulat 40 frt havidíjat szavazott meg, mi az akkori pénzérték szerint igen szép honorárium volt. Míg nevezettek nálunk vendégszerepeltek, igazgatónk Fehérvárra utazott s felszólítja a fehérvári közönséget, hogy ne maradjon el ezen város Győrtől. Fehérvár tudvalevőleg egyik bölcsője volt a magyar színészetnek, ép ezért a felhívás nem is hangzott el eredmény nélkül. Legott színpártoló részvénytársulatot szervezének s mi

Szombathely színháztörténelmét kutatva, rendkívül érdekes és értékes dokumentumokra bukkantunk. Ezekből ad felfűtöt az alábbi cikk.

Kárpáti Kelemen és Polgár István, a szombathelyi színházat történetéről írott munkáikban megemlékeznek arról, hogy hívatásos színjátékos együttes első ízben 1819-ben ütött sátor a Szarvas vendéglő tárka papírokkal feldíszített nagytermében. Kilényi Dávid színtámulata közel két hónapon át időzött a város falai között, a színjátszókedvelő közönség nagy öröme. Polgár István szerint „Kilényi társulata a magyar színházak sáma-javából állott, akik szívesen csoportosultak a primadonna Dériné Széppataky Róza köré, mert ennek hírneve ekkor, állig tíz esztendő színpadl múlt után, biztos sikert jelentett”. Bayer József, a kiváló színháztörténész viszont azt állítja, hogy Dériné ekkor még nem volt teljesen kiforrót művész: 1819-től kezdve jelennek meg róla az első szakaszú bírálatok. „Ekkor kezdődik meg színi pályájának művészi értékű része”. A helytörténeti érdeklődésen felül szombathelyi szereplése azért is felkelti figyelmünket, mert itt aratta talán első mindenné elsőpró sikerét, melyről emlékirataiban nagy szeretettel ír.

Dériné játékról az egykorú bírálatok úgy emlékeznek meg, hogy naiv és vidám szerepekben kitűnő volt: bűbáj ömlött el egész lényén, mely meghatotta a szívet. Az énekes primadonna feladatát ekkor már fényesen oldotta meg; a gyakorlat iskolájában kifejtődött tüneményes hangja, mely az első c-től a felső f-ig kellett csodálatot hallgatóiban. Vézna, kistermetű nő volt; komoly, drámai szerepekben talán már ezért is gyengébben játszott, egyhangúan sírkozott; árnyalatokat, fokozatokat nem ismert. 1819-ben 26 éves volt és ekkor már tíz éves színészi múlt állt mögötte, melyben módja nyílt a legváltozatosabb szerepkörökben gyakorolnia magát. Hangja ekkor teljesedett ki és ekkor figyelt fel rá az egész ország. Még a német színészek és a német színházat pártolói is bámulattal ismerték el hangjának csodálatraméltó színeit és teljességét.

Dériné naplója tulajdonképpen emlékirat, jóval az esemény után írta, azonban minczen még egy olyan emlékiratunk, amely egy ember egész életpályáját magán- és közeleti körülményeit olyan finoman, olyan eleven történetkéiben tárna elénk, mint ez a bájos hangnemben csevegő mű. Tárgyilagossága közvetlenül elhíthető erejű, mint valami megbízott családi beszélgetés. Így tudjuk meg tőle, hogy szombathelyi szerepléséről már 1819 elején Ujhelyben tárgyalt Kilényi Dávid színiigazgatóval. Kilényi társulata

akkor is éppen Szombathelyen volt. Adatát ellenőrizni nem tudjuk, azonban becses azért is, mert bizonyítja, hogy Kilénylék Dériné nélkül szerepeltek Szombathelyen először. Dériné ekkor a miskolci társulat tagja volt.

Kilényi társulatának működéséről néhány adatot a komáromi színház történetéből tudunk. Fekete Lőrinc, a társulat sugója 1819-ben és 1820-ban is kiadta susókönyvét a következő címmel: „Magyar játékszini almanak, amely a nemzeti játszó társaság által szabad királyi Rév-Komárom, Győr, Szombathely, Pozsony, Sopron, Kis-Márton és Zalaegerszeg városokban az 1820. Esztendő Boldoa Asszony Havának 1-8 napjától fogva előadott Játékoknak neveit foglalja magában”. Ha ez a két almanach előkerülne, pontosan meg tudnánk állapítani, hogy Dériné milyen darabokban szerepelt Szombathelyen, így azonban egy színlapra és emlékeire hivatkozhatunk. Ezekből is érdekes dolgokat tudhatunk meg!

Bayer József szerint Dériné 1819 szeptember-október és 1820 április-május havában szerepelt Szombathelyen, tehát két ízben is meafordult városunkban. Dériné 1819 augusztusában Székesfehérvárott vendégszerepelt a Csörgő sípka című énekes vígjátékban és az Indusok Angliában című vígjátékban. Mint a miskolci társaság tagja adott „vendégszereplést” (szerepeket), még nem volt Kilényi társulatának tagja. Dériné naplója szerint Kilényi társulata Fehérvárról Szombathelyre ment, „mert már ott meakezdődött valami nagyserű nyulás, hol tömredék urak, főispánok, alispánok... voltak. De oly zajos várost még én nem láttam, mióta Pestről kivándoroltunk s az nekem nagyon jól tetszett... A színház tulajdonképpen egy nagy terem volt, színházzá alakítva, de mindig zsúfolva volt...”

Nincsenek adataink arról, hogy milyen események miatt volt olyan bszegő időkorban a szombathelyi élet, de hitelességében két-két-olunk nincs. A színészeknek mégsem mehetett jól, mert Kilényi kététele osztotta társulatát, „kivette Közegen a bálszálát, színpadot épített oda és ha ma küldte az operát, a másik résszel Szombathelyen játszatta a drámát, néző- és vígjátékokat. Sokszor, ha Közegen vége volt a játéknak, vasorálltam egy kicsit — írja Dériné — s már ültem fel a szekérre, s menni kellett éjjel, minthogy a másnap adandó dráma vagy színdarabban ismét első szerepem volt, mit nekem kellett eljátszani és hogy a próbán már otthon legyen Szombathelyen s hogy a játékra elkészülhessek. Es ez így ment egész

* Kezünkben lévő dokumentumok között, Dériné névalírása — bizonyítja, hogy Dériné ível írta a nevé, viszont a Széppataky nevet y-nal — szemben a ma elterjedt írásmóddal.

otfogatásunk alatt", Bayer szerint a társulat kétfelé osztásának az volt az oka, hogy Kilényi a kis terem megtelése esetén sem tudta a bevételekből fenntartani a társulatot. Dérinére nem kis munkát rótt, hogy minden második nap Kőszegre kellett kocsikáznia, meg vissza.

Két nagyobb fogadó volt ekkor Szombathelyen: a Zöldja (a későbbi Hungária, a volt Kőszegi utca és a Főter sarkán) és a Szarvas (a későbbi Városi Fogadó, a Kőszegi utca másik sarkán). Dériné szerint „a színészek többnyire a nagy fogadóban laktak, mint-hogy igen sok szoba volt, s én is ott laktam. Szemben a fogadóval volt a fehér papok épülete. Némi-lyike azoknak is járt a színházai". A fehér papok valószínűleg a premonstrelek voltak.

Dériné beszámol arról is, hogy egy alkalommal Werzinger négy felvonásos szomorújátékát. Szasz-szen Juliusz, vagy az igazságsze-rező tanácsos-t játszották. „Azon darab oly véghetetlen tetszésben részesült, hogy szörnyű tapsok kö-zött kiáltotta a közönség: holnap újra Szaszzen Juliuszt! Elő is ad-tuk, de másnap, mert játék után nekem már megint menni kellett Kőszegre, de visszajövetem, pár nap múlva ismételtük".

A darab az időknek megfelelő-en valami érzélgős darab lehetett. „Azon öreg urak úgy el voltak ra-gadtatva — írja tovább Dériné —, hogy játék után beküldték hozzám az ifjabbakat, miszerint egy kis barátságos vacsorára menjek be hozzájuk. Eleinte nem akartam menni, mert fáradt voltam a sok utazástól, de mennem kellett... Nagyszerűen vacsoráltunk... folyt a sok pucos és champagne a fér-fiak között... Vacsora után azt mondják az urak: „No, édes Déri-né asszony, maga minket megri-katott, mi magát megtáncoltatjuk”... Az alispán velem nyitotta meg a táncot, s miután elvégeztük, mondja: „No, fiúk, mi öregek el-megyünk nyugalomra, táncoljanak szépen, ameddig tetszik, de csak módjával”. Bizony, táncoltunk mi majd reggelig, képzelem, hogy szédül bennünket a szegény pa-pok. Nem alhattak a visító klari-nét hamis hangjaitól és a cincogó primástól...”

Elmondja ezután, hogy pár nap múlva a Máttyás király című dal-mű előadása után a szombathe-

lyiek fáklyásmenetet rendeztek tiszteletére és egy karosszékber körül akarták hordozni őt a vá-roshoz. Ekkor azonban már lefe-küdt. A fogadásné figyelemzeté-lére felkelt, az ablakhoz ment és pár szóval kimentette magát, hogy beteg. „Mondá reggel a fogadásné hogy éjjel mindenünnen szüve kellett nekik hordani, amennyi champagneit csak kaptak: majd száz üvegre ment... És bosszú-ságukban, hogy le nem mentem, azt, amit a fogadásnéval hoztattak, mind a falhoz csapták. Olyan volt a szoba, hogy folyt a champagne, mint a víz!” A szombathelyi siker lényegesen hozzájárulhatott ah-hoz, hogy Dériné hírneve állandó-an erősödött. A jókedv kitombolá-sának módjaiból sejthetjük, hogy Dériné ünneplését a megyei ne-mesurak és a módosabb városi polgárok duhajkodó fiai szervez-ték. A Dérinét ily lelkesen ünneplő tömeg az elsők között volt, aki csodálatos géniusának hódolt.

A forró sikerek után „még sokáig Szombathelyen ját-szottunk, de Kőszegre nem sokáig jártunk, melynek én igen meg-örültem. Nem volt mindig pub-likum, s én valóban meg is un-tam” — írja Dériné utolsó esoraiban. A lelkesedés nagyságából következtethetünk arra, hogy a szombathelyiek színpártolása va-lóban komoly volt. A siker hatása alatt jöttek 1820-ban másodsor is Szombathelyre. Dériné jutalomjá-téka 1819 szeptember 8-án volt a szombathelyi múzeumban lévő színlap szerint, melyre az érde-mes művész nő a következő sza-vakkal hívta meg a közönséget: „Ha ezen ditső Pályában, édes Hazai nyelven csinosodására leg-kisebb részben is eszköz lehettem, vagy mulattatást szerezhettem, úgy örömmel és óhajtott jutal-mammal odlok meg ezen Tekén-tes Nemes Megye Nagy Erdemű Hazámfiak és Leányaitól...”

Dériné Szombathelyen is, mint hazánk bármely más részén, a magyar színművészet legnemesebb törekvéseit igyekezett megvalósítani. Ezért érdemes felidéznünk törékeny alakját, amint a girbe-görbe szombathelyi utcákon kocsikázni készül Kőszeg felé, hogy a maga diadalmas szépségében szólaltassa meg a magyar dalt, az Irottkő alján. : A magyar éneket, a magyar dalt, mely ma már felszabadultan zeng a vasi dolgozók ajkán.

Dr. Dömötör Sándor

Színházunk ügye.

A folyó 1871. évi mártius 4 én omgu gr. Erdődy Sándor v. b. t. tanácsos ur elnökelete alatt a szombathelyi magyar színház építése és alaptőkéjének gyarapítása, ugy a Schwarz Ede m. k. mérnök ur által készített építési terv megvizsgálása tárgyában tanácskozmány tartatván, ez a következőképpen folyt le.

Elnöklő gróf ur — a Szombathelyen felállítandó állandó színház ügyét melegen felkarolván, — a Schwarz Ede m. h. mérnök ur által készített építési alaprajzot bemutatá.

Ezen alaprajz szerint a színház mel-
lék épületeivel az illető tulajdonosok által kizárólag színház építésre átengedett 500 [jól térségen állítatnék fel. Az épület egyes részei a következőleg vannak tervezve: a színház-terem 7 öl széles és 9 öl hosszú; maga a színpad 4 öl hosszú; a színház-terem tánczvigalmak és egyéb nyilvános előadásokra alkalmazható, 20 páholyal ellátva. A fő bejárás a rumi utcai országos főutra nyugatnak nyílik, előcsárnok és pénztár szobácskával, s két oldali bejárással. A fő épület északi oldalán egy pipere szoba; egy 5 öl hosszú 3' széles terem a hölgyek számára, egy belső folyosó, és elől két öltöző szoba; a déli oldalán egy pipázó szoba, egy két öl hosszú 3' széles étterem urak számára; lépcsőzet a földalatti lakásba, mely szoba, konyha, kamrából áll; továbbá egy vendéglős számára a földszínen 2 lakszoba. A déli részen fennmaradandó kerti helyiség séta és társalgásra teljesen alkalmas. A teremben földszinti ülőhely 300, áll hely 200, s az 1-ső emeleten 20 páholy 80 személyre, ugyanott támlásszék 12 lenne; a II od emeleten a karzat 208, — s így a nézőtér összesen 800 személyre van tervezve. (E terv a szombathelyi szépitő választmányuak a helyszínen való megvizsgálás végett kiadatván, — ez a homlokzat alá tervezett kocsi-bejárásnál a külső oszlopzatokat feleslegesnek és erkély vagy függő fedél által pótolhatónak találván, — a többire nézve kifogástalannak találta.) Az építkezési költségekre körülbelül 45—50,000 frt kívántatik.

A kiküldöttség azon nézetben van, hogy az építkezésekre szükséges költségeket 10 frtos részvények útján kellene beszerezni. A részvény összeg azért van ily csekélyre téve, hogy mindenkinek lehetőleg alkalom nyujtassék hazafias buzgóságát a színház ügyének pártolásában tanusíthatni. A színházi alaptőke beszerzésére magán adakozások vétetnének igénybe; a megyei bizottmány egyuttal felkérendő: hogy a színház ügyét felkarolva, magáévé tegye, és az alaptőkéhez a rendelkezése alatti pénzalapból egy jelentékeny összeget utalványozzon. a részvényeket a megyei községi elöljárók és bizottmányi tagok közt kiosztva, ezeket aláírás gyűjtésére megbizza, — végre az alaptőkéhez adakozások gyűjtésére a megyei járásbeli fő- és alszolgabíró urakat hívja fel.

Ez alkalommal a kiküldöttség Szombathely város közönségét felhívdónak találta, hogy az építenő színházhoz vezető utakat szabályozza, és a gyalog járdákat mindenkorra járható állapotba helyezze. A küldöttség egyuttal a jövő május havi gyűlésre jelentését befogja adni a megyei bizottmányhoz, melynek lelkes határozata bizalommal váratik.

Ugyanez alkalommal bejelentetet, hogy Gamauf Vilmos felső-cőri gyógyszerész ur, lelkes hazánkfia, t. Takács Lajos első alispán ur által a szombathelyi színház alaphoz 5 ftot adakozott; Nemes Ferencz ur, a csákányi járás szolgabírája pedig a megyei kiadó hivatalnál ugyan e czélra 2 frtot tett le, mely összegek az illető pénztárnak átadatván, fogadják az adakozók a közügy részéről a hálás elismerést. Bár hasonló hazafias példával lépének fel megyénk több lelkes fia is!

Vasmegeyi Lapok 1871. március 26.

1. o.

* Vasmegeyi Lapok 1879. szeptember 7. 1. o.

célja a magyar nyelv terjesztése, a szín-, zene- és dalművészet fejlesztése, a társasélet tökéletesítése, a közművelődés előmozdítása, a közérkölmiség tisztá fogaalma. az intézetnek kiválólag és egyedül magyar nemzeti célokra felhasználása.

A színházi tereben magyar dal, zene, színmű és egyéb nemzeti célú jótékony vagy közérdekű előadások, tánczvigalmak, társas multságok tartása az intézet alapjához adandó méltányos fizetés mellett megengedtetik.

Igaz ugyan, hogy ily nagyszerű vállalatra az eddigi alap oly csekély, miszerint a komoly számító első pillanatra a vállalat kivitelének lehetetlenségét képzeli, de ha Vas megye művelt és lelkes honfiai- és hölgyeinek e nemzeti köz-cél, a magyar nyelv, szellemi élvezet és a közművelődés iránti magasztos részvétét, és áldozatkészségét a tapasztalat alapján mérlegbe veti, — kételye azonnal eloszlik, s a kitűzött célt kivihetőnek, sőt biztosított-nak látandja. — Ezen reményt lények igazolják, hisz az országos magyar nemzeti színház is a hazafias érzelmeiből folyt önkénytes adakozásokon alapszik; a jelen előhaladott korszakban pedig Vas megye közönsége is megérdemli és megbirja, hogy lelkes magyar érzelmeinek örökítésére, utódai művelődésére és multságára egy kizárólag magyar nemzeti színházat emeljen a megye székhelyén a végből is, mert a színművészet időszakonként haladva a lélek nemesbítésére és az élettapasztalatra mindig jótékonyabb befolyást eredményezend. —

Az eddigieket szükségesnek tartottuk tájékoztatásul elmondani. Nincs egyéb hátra, minthogy a nemes közönséget az ügy iránti meleg részvételre ujjalag felkérjük. Bár volnánk képesek a lángoló honszerelem megragadó hangján szólni; bár ez igénytelen felhívás rokonkeblekre találna mindenütt, hogy az érdeklettek között ne legyen senki, a kinek minden nagyért, szépért és jóért epedő lelke a mi vágyainkat ne viszhangoztatná. De minnek a ragyogó ékesszólás, minnek a sürgető

rábeszélés! Ismerjük a közönséget, melyhez szavaink intézvék! Reményeink már is a legszebb jövőt rajzolják elénk, melyben az összes megyei lakosság büszke öntudattal, szívdagasztó örömmérettel mutathatja a világnak azon csarnokot, mely az ő áldozatfilléireiből emelkedett, — hogy tanúságot tegyen a késő ivadéknak is a most élő nemzedék érzelmeinek magasztosságáról, a művészet iránti lelkesedéséről.

Az ember nemcsak a jelenben, s a jelennek él. — Ha igaz, hogy a mult képezi azon alapot, melyre építnünk kell, úgy való az is, hogy a késő jövő számára kell működéseinknek kiterjeszködni. Rövid, kevés becsű azon élet, mit a keskeny sirhalom örökké bezár; de az, ki hatását, egykori létét az unokákkal is érezteti, soha sem leend takarva a feledés fátyolával; gyermekeink követni kész buzgalommal emlegetik az elődök példáját, s a szendergő porok roskadó emlékkövét a hála virágaival fogják megkoszoruzni. —

És e szavak nem hangzottak el a pusztában, mert, habár csak évek múlva, mégis viszhangot keltettek, mely felverv az eszmét szunnyadó álmából.

A nemes cél létesítését ujjában is kitűnő hazafiak vették kezükbe. Gróf Erdődy Sándor ő excellentiája, Takács Lajos első alispán ur más jelesek élén azok, kiknek az ügy körül tiszteletünk és hála-lánk legőszintébb adójával áldozunk.

E nemes lelkeknek köszönhetjük, hogy színházunk ügyét a megye tette sajátjává. Megyei bizottmányunk ugyanis egy korábbi közgyűlésében egy bizottmányt nevezett ki a végre, hogy az a most már nem csupán szombathelyi, de megyei állandó magyar színház felépítése tárgyában javaslatot terjesztszen elő.

E javaslat — amint értesülünk — a küszöbön álló májusi megyei bizottmányi közgyűlés elé fog terjesztetni.

Nevezetes, örök emlékü időpont, mely hivatva van, hogy megyénk lelkes képviselőinek a hazafiság útján kivított érdemeit egygyel szaporítsa.

— Az állandó színház ügye. Színházi választmányunk május 20-án délután Takács Lajos ur előklete alatt választmányi ülést tartott. A szinügy barátait tiszta örömmel töltheti el ez ülés eredménye, mert általa is-

mét egy lépést, és pedig nagyfontosságú lépést tettünk a nemes cél elérésére. Határozatba ment ugyanis 3000 db. 10 ftos részvény kibocsátása. A részvények jegyzése és részvényesek gyűjtése céljából ahány izek fognak kibocsáttatni, melyek az összes megyei és városi tisztviselőkhöz, lelkészekhez, az értelmiség egyéb képviselőibe, egyes községek előljáróihoz megfognak küldetni. Az egyes részvények után egyelőre csak 1 ft. fizetendő be, mely összeg az elnök által a pénztárnokhoz utaltatván, ezáltal a takarékpénztárban helyeztetik el. Az alájegyzési izeken egy rovat lesz található azok számára, kiknek anyagi körülményei vagy egyéb viszonyai részvényjegyzését lehetlenítik ugyan, de kik mégis önkéntesnek valamivel áldozni a nemes ügy oltarán. A gyűjtés eredményéről, még azon esetben is, ha az izekre misem jegyeztetett volna, a f. évi augusztus 15-éig az elnökséghez jelentés teendő. A részvényjegyzés akkor birand végkötelező erővel, ha a 3000 részvény aláírás utján biztosítva leend. Határozatba ment egyuttal, hogy a helybeli „Széchenyi-alap” adakozói a begyűlt összegnek a színházi-alap javára leendő átengedéseért felkérésenek. Fel fognak továbbá adakozásra szállíttatni, megyénk egyes nagyobb birtokosai, a megye, megyénk országgyűlési képviselői, s utóbb maga az országos kormány is.

Vasmezei Lapok 1871. május 25. 2. o. (részlet)



Széll Kálmán utca, 1909. Spiegler Tibor magángyűjteményéből

Szombathely s vidéke közön- ségének.

Ha valaki, úgy mi tartozunk első sorban azok közé, kik nem szeretik, nem szokták a hazafiság nagy nevét derűre borura felhasználni.

Ha valamely ügy támogatását, pártolását kérjük, rámutatunk annak eredményére, realis, valódi értékére, hathatósabb érvelés az minden nagyhangú phrasissnál.

De szó a mi szó, ha nemzeti színészetünk forgó kérdésben, akkor, ha más nem is, de magyar önézetünk bizonyosan foglalkozva van.

Kivált itt Szombathelyen, melyről mindig és pedig nagy büszkén azt állítottuk, hogy az a magyar nyelvnek, a magyar szellemnek, a magyar érzelemnek nyugaton a legszélsőbb vérbástyája, végvára.

A mint hogy annak is kellene lenni.

A tapasztalat azonban, fájdalom! sokban más képet mutat.

Szedett-vedett német szintársulat hónapokon át fenn tudja magát tartani, bohócok, költéltánczosok, cseh-angol lovasok zsufolásig megtelt házak előtt mutogathatják léha productioikat.

Most jön egy magyar szintársulat, a melyhez hozzáfoghatót Szombathely több év óta nem látott; s játszik — jobbadán üres padok előtt!

S az a magyar közönség, mely a németeket, cseheket, s tudja isten miféle natiobelieket el tudja s el tudta tartani, épen a magyar hagyná elbukni? Épen a magyar színészet haljon itt éhen, hol az idegen megélt?

Ez gyalázat volna. Hiszszük s reméljük, hogy magyar közönségünk ezt nem fogja magára venni.

Mert hát ki pártolja nyelvünket, vértünket, ha azt mi magyarok nem tesszük? Van-e számunkra e hazán kívül más hely?!

Vasmegeyi Lapok 1873. május 11. 1. o.

Mozogunk!

E lemondásom azonban csak az elnöki tisztségre vonatkozik. Mint közkatona nem csak meg akarok maradni továbbra is ez ügy szolgálatában, sőt kijelentem: hogy kész vagyok szóval és tettel mindenre, a mit tőlem a vezetők követelni fognak. Csak a vezetés az, a mire, mint viszonyaim közt lehetetlenre, nem vállalkozhatom.

Jeleül annak, hogy mennyire át vagyok hatva az ügy iránti érdekeltségtől, igen tisztelt alelnök ur becses engedelmével elmondom a szinbázra vonatkozó nézeteimet.

A szükséges pénzerő beszerzésére nézve véleményem a következő. Történtek már önkéntes aláírások. Nincs kétségem benne, hogy az illetők készséggel be fogják váltani eme kötelezettségeiket. A városi hatóság sem fogja megtagadhatni nagyobb mérvű segélyezését; mert nem szabad szem elől téveszteni, hogy mindaz, a mi a város emelkedésével jár karöltve, egyuttal kedvező visszahatást gyakorol a város anyagi jólétére is. — A Széchenyi-szoborra a 60-as évek elején egybegyűlt adakozások, ha a szobor a színház előcsarnokában fog felállítani, szintén e célra lesznek fordíthatók. — Azonkívül a megye támogatását is igénybe lehetne venni. Egy állandó magyar színház felállítására és fentartására ott, a magyarság végpontján, a magyar nyelv és nemzetiség szempontjából oly nagy horderővel bír: hogy a megye kezelése alatt létező s a magyar nyelv terjesztésére szánt alap egy részét alig lehetne hivatásának megfelelőbb módon gyűmölcsöztetni, mint ha az a szombathelyi színház céljaira engedtetnék át. — A többi még hiányzó pénzerőt részvények kibocsátása után kellene beszerezni, kimondván azt: hogy a tiszta jóvedelem mindenképp előtérbe kerüljön a részvénytőke 5%-os kamatainak kielégítésére fog fordítottatni. — Van-e alapos kilátás a részvények elhelyezésére a mai viszonyok közt? — ezt nem bírom megítélni a távolból: de arra emlékezem, hogy a

40-es években a fordóházat is részvények útján hoztuk létre; s azt is tudom, hogy a szombathelyi polgárság s a vasmegeyi közönség lelkesedése eddig tulszárnyalta legmerészebb várakozásunkat is.

Köszönetet mondva igen tisztelt alelnök urnak s a színházi választmány minden egyes tagjának azon megtisztelő és lekötelező bizalomért, a melylyel eddig megtisztoltak, kiváló tisztelettel maradok.

Igen tisztelt alelnök urnak
alázatos szolgálója

Horvát Boldizsár.

Vasmegeyi Lapok 1877. április 22. 1. o.

Ismét néhány szó a színház

Ugyében.

Éhen Gyula.

Nincs magasztos eszme, mely feltétlenül és kivétel nélkül találkozzék mindekinek tetszésével, mert habár ellenében eltörpül minden érvelés, és noha az elynek hajolni mindenki kényszerül, elvetve meggyőződést és tiszta lelkesedés sugallatát: alacsony érdekeket uralva veszik oda indoktalanul sokan az önzészültie nyilatkozását, hogy: „az eszme nem jó, nem helyes!”

Ily szomorú és hazafiatlan nyilatkozatok hangzottak el több ajakról 1827-ben a rendek házában akkor, midőn a „Magyar játékszin” megalapítása tárgyában az ország táblabírái tanácskozást tartottak. Ugye volt egyéniség a vaskalapok sorában, ki a valódi honszeretet hevétől áthatva, a szónoklat hatalmának lángpallosával vágta ezét az önzés és hazafiatlanság gatyu növéseit; akadt egy Kőlcsey, ki ostorozó szavakkal állítá a méztelen igazságot a törpe kislelkűség elé, midőn felenekedett lelkesedéssel mondá eme szavakat: „Vagy ulán a fősvénység alacsony lelke tartóztat hisza bennünket? Nem, Tek. Rendek! ki mondám a gyűlöletes szót, de hinni nem akarom. A haza kíván, nem vért, nem látártalan feláldozást, csak bőségünk-ből kíván valamit, csak feleslegvalónknak

egy részét kívánja; s mi, kik a vendég-fogadás törvényeit gyakran érdemtelenek iránt is, nem minden vesztegetés nélkül gyakoroljuk; mi, kik a Iármás mulatságokban és a kártyaasztal mellett a takarékoság hagyásait olykor-olykor elfelejtjük; mi, kik bizonyos alkalmakkor csillogás által kiismerzeni annyira szeretünk, hogy a kimélést alacsonyáságnak fognók tekinteni; mi vonjuk-e be markainkat a nemzetiség közöltára előtt? mi ne tartjuk-e alacsonyáságnak itt a kislelkű kimélést?”

Ily szavakkal, ily nemes felindulással folytotta el a lángelkű szónok a megpendített magasztos eszme ócsárló ellene-seinek hangját, s im, az eszme megtestestült, mert nemzetiségünk egy biztos alapköve letétett: „a magyar játékszin” ol-tára felépült.

Közel öt évtized lezajlott azóta a végtelen időben; sok nyomor, küzdelem jutott azóta e nemzetnek osztályrészül; de éppen a legnyomasztóbb idők tanítottak meg bennünket hálával őrizni meg azok emlékezetét, kiknek önfeláldozó munkássága által birjuk mai nap nemzetiségünk egyik főemeltűjét: a magyar színészetet.

Igaz ugyan, hogy annak idején ennek létesítése egy egész nemzet fenállásának követelményei közé tartozott; de mint akkor felismerte a nemzet jobb része a színművészetben fenállásának egyik hathatós biztosítékát: úgy senkisé megfogja kétségbe vonhatni, miszerint a jelenben ebben birjuk a művelődés és erkölcsi nemesbülés egyik főszeközét. Mert hiszen hún megőrzött nemzeti kincsünk: az édesen hangzó magyar nyelv a színművészetben nyert — ugyszólván — leg-tökéletesebb kifejezést, mert hisz a kor a társadalom ferde kinövéssei, félszeg szokása, és a megmetyezett erkölcsiség a színművészetben retteneti egyik kérélehetlen, de igaz bíróját; mely mulattatva tanít meg bennünket ismerni és méltá nyolni: a jót, nemest és a való érdemet!

Mi tehát, kik oly gyakran bizonyítékát adtuk már a szép és nemes iránti lelkesedésünknek, a közvélemény szigorú vádjá és ítélete nélkül nem tehetjük, hogy hideg közönnyel „vonjuk be markainkat” a már sokszor felújított „állandó színház” eszméje előtt. Nem tehetjük ezt azért, mert hisz önmagunkat csak nem akarjuk megfosztani azon eszköztől, mely a közművelődés egyik biztos rugóját képezi. —

Városunk néhány lelkes tagjának kezdeményezése és fáradaalma, többeknek anyagi áldozatkészsége lefektette már az alapot a magasztos eszme létesítéséhez; nekünk tehát könnyű már a feladat, mert kész alpra kell csak építenünk, tehát nincs egyébre szükség, mint a felújított eszme felkarolása; anyagi öröktől függő áldozatkészség és rövid időn büszkén emelkedik városunk falai közt az épület, melynek homlokzatáról hálás emlékezzettel olvassa le az utókor a közművelődés érdekében tett áldozatot!

Vasmegeyi Lapok 1876. október 19. 1. o. (részlet)

Az építendő állandó színház ügyéhez.*)

Fontos közművelődési kérdés előtt állunk uraim! Gondolkozzanak egy kissé, csakhamar megfognák a hasonlatosságot találni Buda-Pest és Szombathely között. Városunk környékén sok a four és vagyonos földbirtokos, kik bizonyára ritkábban fognának környéküktől távol élvezetet keresni, ha mi nekik itt közelükben olyat nyújthatnánk. A miből aztán az következne, hogy azon pénznek nagyobb része, — mely így elszivárog városunktól, — hozzáuk folyna. Sőt többet is elérnék a szepítések és nemes élvezetnyújtás által; elérhetnék rövid idő múlva azt is, hogy a vidéki vagyonos értelmiség a város felvirágoztatásához tényleg hozzájárulna az által, hogy itt magának lakházakat emelne, s a téli időt inkább itt töltenék, mint falusi magányukban, vagy a sok pénzt nyelő fővárosban. Nézzék meg önök Pozsonyot és Sopront, s meg fognak győződni állításaim helyességéről.

A mi a városi polgárságot, és a munkás osztályt illeti, erre is szintén illik az, a

mit Buda-Pestről mondtam. Valjon nem válnék-e inkább hasznára polgárságunknak, ha estét néhány krajczárért kellemesen eltölthetné, a helyett hogy korsomák és kávéházakban forintok árán kénytelen a lélekölő unalmat megvásárolni?

Éppen ezen előszámlált okokból szükséges egy jól berendezett, kényelmes, és a mai kor kívánalmainak megfelelő színházat építenünk, s ha ezt tesszük, akkor jó erővel és tehetségekkel rendelkező jó hírű színházak fognak nálunk engedélyért folyamodni, s a fővárosi nevezetesség is gyakran meg fognak vendégeké fordulni deszkáinkon a helyett, hogy — mint eddig — kénytelenek voltunk harmad — negyedrendű vándorszínészekkel, kik a jó ízlet terjesztésére vajmi kevés hivatással bírnak, megelégedni.

Hogy egy állandó színház felállítása legfőképp közművelődési szükség is, azt tudja mindenki, azért ennek hangsúlyozását feleslegesnek tartom e helyütt; ezután csak oly indokokat hoztam fel, a melyek városunk felvirágoztatására, és polgárai erkölcsének nemes irányban leendő vezetésére nevezetes tényezőkkül szolgálnak.

Annyi bizonyos, hogy mindenki, aki városunk jövőjét szíven hordja, át van hatva szavaim igazságáról. „Igen, de itt színház sokba kerül, feltéve hogy elég pénzzel rendelkezne, hova építenék? — hiszen helyünk nincs; valamely limbusha csak nem temethetünk akkora tőkét, melyet egy állandó színház felállítása igényel!” fognák sokan mondani. Jelen felszólamlásomnak éppen az a célja, hogy kedves polgártársaim elé egy oly tervet terjeszsek, melynek kivitele sem nagy áldozatba nem kerül, se nem fog limbusha építeni.

Kétségtelen az, hogy egy állandó színház-épületnek a város díszét kell képeznie, azt tehát félreeső helyre építeni égbekiáltó bűn volna. Nekünk hála Isten ma még van oly helyünk, melyhez hasonlót szerzeni ezen kívül sem most, sem a távol jövőben semmi árért sem leszünk képesek. S ez a Kitzlingstein féle ház.

A telek megvolna tehát — elvben, — most áttérek tervem kiviteli módzataira.



A Kitzlingstein házát elbontván, az Údvárdynéféle ház és az új színház közti egy 3—4 öl széles utcát kell hagyni azért, hogy így az új színház külön állván, a földszinten köröskörül boltokat lehet alkalmazni, mely körülmény fontos arra nézve, hogy az új épület lehetőleg jövedelmezővé tételhetnék, s hogy e szerint kivihetősége a lehetőség határain túl ne essék.

Az első emelet a színházhoz szükséges helyiségeket foglalná magában, melyek akkorak legyenek, hogy városunk jövőjébe li növekedésének esetében az akkori szükségletnek megfelelhessenek.

A mi a színház belső felszerelését illeti. — u. m. páholyok, zártzsekek stb. — azokat most egyelőre csak a mai igények és pénzerőhöz mérten rendezném be, fen hagyva a lehetőséget a későbbi bővítéshez. A kivitel lehetőségének bebizonyítására álljon itt két módozat. —

Köztudomású dolog, hogy a város a Kitzlingstein féle telket azért vásárolta meg, hogy a tervezett városházat oda építse. A szándék helyes lett volna annyiban, a meny nyíben Szombathely ezen legszebb telke csakugyan megérdemelné, hogy egy középület díszítse. De a terv ismert okokból eljuttatott, s most eladástani szándékkoltatik.

Jól gondolja meg a városi közönség, hogy mit mivel e telek eladásával! — Eladni hiszen könnyű, de ily helyet aztán ismét szerezni nem tartozik a lehetőségek közé, mert absolute nincs.

Az bizonyos, hogy ezen telket szép pénzért el lehetne adni, s a város nyerhetne rajta rébány ezer forintot; — ámde a városi képviselő testületnek — mint ilyennek nem a nyereszkesedés, hanem a város érdekeinek ápolása — a feladata, mely feladat megvalósítására oly szép alkalom nyujtatik tervem elfogadása által, miszerint a városi képviselő testület, ezen terv elfogadásával magának a legszebb, és maradandóbb emléket emelné a halás útkör előtt is.

Hogy számításainkat meglehetősen pontossággal megtehettük, szükségesnek tartottam e végre egy terv-vázlatot készíttetni, mire Voyta Adolf építész barátom teljes készséggel — minden díjazás nélkül azonnal ajánlközt. A tervek kezeim közt vannak, mikből kiderül, hogy annak helyreállítására — a színház belső felszerésén kívül mintegy 65,000 frtba kerül.

Ezen terv szerint az új színház egy 21 $\frac{1}{2}$ hosszú 9' széles térséget igényel. A földszinten az Uri utca felől van a főbejárás, mely egy előcsarnok — melynek hátulsó falában elhelyezett fülkébe jöhetne gróf Széchenyi I. szobra — vezet, melyből a fölépcsőn az első emeletbe — a színházi helyiségekbe juthatni. Az új utcából is van egy bejárás egyenesen a fölépcsőhöz. A színházi személyzet és a II. emeleti karzat közönsége részére a bejárás a szeglet felől van téve. Ezek képezik a színházhoz tartozó helyiségeket földszint; — a többi rész 13 boltra van osztva, mely boltok összesen közel 4000] láb vízszintes felülettel bírnak.

Ha a 6. lépcsőn az első emeletbe jutunk, belépünk egy 6 öl hosszú, mintegy 2' széles díszes előcsarnokba, melynek utcafelőli falánál a ruhatár van elhelyezve. — innét jobbra. az új utcái sarkon a buffet, a főtér felül pedig egy 6' hosszú, s mintegy 16 láb széles elegans Foyer van elhelyezve. —

Az előcsarnok végében 6 lépcső vezet az színház lejtős földszintjére — Parquette — melynek közepén 12 sor zártzsekké 168 ülésel jobbra s balra, a Prosceniumtól kezdve 6—6 földszinti páholy van elhelyezve. A középről hiányzó 8 páholy helyét 3 sor pad foglalja el mintegy 100 számozott ülésel, melyek mögött még elég álló hely van 100 nézőre.

A páholyok mögötti 2 sarokban vannak lépcsők elhelyezve melyek az első emeleti páholyokhoz vezetnek és veszedelm idején a II. emeleti nézők részére is nyitva állhatnak.

A szinpad felőli 2 sarokban mindegyik emeleten water-closettek tervezettek.

A Proscenium előtt van egy 4 öl hosszú 1 öl széles orchestre.

A szinpad függőnynyílása 24' széles mélysége 26 láb. magassága 22 láb.

A szinpad deszkáinak magassága a Parquette elejétől 3 $\frac{1}{2}$, az orchester padlójától 4 $\frac{1}{2}$.

A szinfalak mögött a páholyok felüli rész 2 sarkában 2 csiga lépcső van helyezve, melyek egyike a színészek, másika a II. emeleti nézők használatára tervezettek.

A szinpad végében van egy öltöződő szoba férfiak, egy a nők számára és 1 könyvtár, melyek felett a ruhatárak vannak elhelyezve.

Az auditorium első emeletén 20 páholy zárja be a nézőkört, mindegyike elég tágas 5 néző befogadására.

A második emeleten a páholyok felett 2 sor ülés mintegy 230, s mögötte elég hely van 150 néző számára, van a II. emeleten még egy 5 szobából, egy konyhából álló lakás is.

Most már az a kérdés, vajlon mit jövedelmezne ezen épület!

Ha a boltok térorsszegét 4000] lábra vesszük, s azok bérét mindegyiknek felülete szerint határozzuk meg, általában felvehetjük, hogy minden [] láb 1 ft. 50 krt jövedelmezne, e szerint a boltok mintegy 6000 frtot hoznának.

Ha a színházat ugy rendezük be, hogy ott táncvigalmakat is tarthassunk, — egy tételre csak 4 táncvigalmat számítva, abból mintegy 400 frtot vehetünk fel jövedelmünk rovataiba. Azonkívül számításba lehet vevünk a nálunk minden évben megforduló gimnaszták, búvészek, zeneművészeket, kik után a jövedelmet ismét mintegy 200 frta bátran felvehetjük, hozzá adva ezekhez a színészek által fizetendő mérsékelt díjat p. o. 5 vagy 10 frtot egy egy előadásra, melyre 100 napot számítva, évenként mintegy 5—600 frtot tesz, s így lehetni nagyobb családás nélkül a jövedelmet legalább 7000 frta. Holzheim K.

Egy nagy lépéssel előbbre!

A Szombathelyen felállítandó „Vasme gyei nemzeti magyar színház” ügyével foglalkozó ideiglenes választmány gyűjtőbizottsága, s az ennek kebelében alakult végrehajtó bizottság egy kérvényt nyújtottak be Vas megye közönségéhez, melyben a színház javára a francia sarzalapból 15.000 forintnak megszavazását kérik.

E kérvény a megye köztörvényhatósági bizottságának november 20-án tartott gyűlésén került tárgyalás alá.

A kérvény előterjesztése után az állandó választmány véleménye olvastatott tel.

Az állandó választmány azt véleményezi, hogy mielőtt a segély megszavaztatnék, utasítsák az ez ügyben korábban kiküldött bizottság egy költségvetés és terv benyújtására, s azon felül hívassék fel a nemesi pénztárt kezelő választmány, hogy véleményes jelentést tegyen.

Mindenek előtt megjegyzendék tartjuk, hogy a gyűlésteremben nem akadt olyan, ki a színház ügye iránt a legmelegebben ne érdeklődött volna, mind a mellett, tekintettel a segélyezés módja és idejére, a vélemények két részre oszlottak.

Az egyik rész pártolta az állandó választmány véleményét, míg a másik ebben az ügynek csak elhuzódását, eshetőségeknek való kitevésését látván, az irányban szólalt fel, hogy a kért segélyösszeg azonnal megszavaztassék.

Azok között, kik ez irányban beszéltek, első szóllalt fel dr. Kuncz Adolf, világosan fejtegetvén az ügy állását, s meggyőző érveivel hangos helyeslés zajt keltvén fel a teremben jól esik constátálhatnunk, hogy Kuncz ur érdemeit nem muló betűkkel fogja megőrizni színházunk története.

Eredics Ferenc ismert szónoki tehetségével, a lángoló hazaszeretetet s magasabb lelkesülés utatórtó melegével támogatta Kuncz Adolf nézeteit.

Szólltak még a kérvény mellett Széll Ignác és Károlyi Antal éppen oly lelkesen, mint amily meggyőző érvekkel.

Az állandó választmány véleményének fentartását Reiszig Ede, Radó Kálmán és Ajkás Károly védték.

A hosszabb eszmecsere után az elnöklő főispán kimondta a határozatot: Vas megye köztörvényhatósága a Szombathelyen felállítandó „Vasme gyei nemzeti magyar színház” építésének céljaira a kért 15 000 forintot megszavazza, s utasítja a nemesi pénztárt kezelő választmányt, hogy a megszavazott összeg folyóvátételese céljából a jövő január havi közgyűlésre kellő jelentést tegyen.

És ez által állandó színházunk ügye egy nagy lépést tett előre.

Vas megye közönsége ismét tényes tanúságát adta annak, hogy mily nemesen tud hazafias czélokért lelkesülni.

Polgártársak! itt a lelkesítő szép példa!

A mit a megye közönsége testületileg tett, tegye azt aránylag minden egyes polgára e megyének, s akkor azután színházunk, mint édes hazai nyelvünk mivelője és terjesztője, mint az izlés és szépérzék iskolája, rövid idő múlva fenn fog állni!

—h.

Szombathely, 1878. augusztus 9.

Ha a vidéki Szombathelyre jön, s utja Széchenyi téren vezetí át, meglepetve áll meg s érdeklődéssel szemléli az ott folyó építkezéseket.

Munkás lányok sűrögnek-forognak, úgyes kezek igyekezettel raknak téglát téglára, s a keresztül-kasul vonuló falak már-már jóval fellebb emelkedtek a föld színénél.

Igen, az ott jobbról az új városháza, ez pedig itt balról, az Uri-utca során a magyar nemzeti színház lesz.

Régi óhajtatunk tehát a teljesülés útjában van.

Ott emelkedik színházunk városunk büszkeségére, s egyuttal büszkeségére a megyének is, melynek Szombathely a székhelye, s mely az épület felállításához oly nemes lelkű bőkezűséggel járult.

Hány népesebb és gazdagabb városa van a hazának, mely állandó színházzal nem dicsekedhetik!

És Szombathelynek lesz nem sokára!

Hála érte Vas megyének, Vas megye és városunk lelkes lakosságának!

A lelkesülés a szent nemzeti ügy iránt krajczárja krajczárt, forintra forintot hordott össze, s megteremté az alapot, melylyel az építéshez leheté fogni.

De ez alap minden jó igyekezet mellett sem érhető el azon magasságot, hogy az összes költségeket fedezhetné, hiányzik még abból jó formán.

S a meglevő alap is azon mértékben kimerül, amint a talak magasabb és magasabbra emelkednek.

Itt tehát az ideje, hogy a hazafias érzelem tüze ismét lánggra gyuljon.

Vasme gyei Lapok 1878. augusztus 11. 1. o.

Vasme gyei Lapok 1877. november 22.

1. o.

Színházunk ügye.

Színházunk ideiglenes nagyválasztmánya fontos ülés tartott febr. 11-én.

Volt már alkalmunk ez ülés lefolyásáról egyet-mást közölni, mégis, tekintettel ezen ülés tárgyainak fontosságára, kötelességünknek véltük eleget tenni, ha az ide vonatkozó jegyzőkönyvet egész terjedelmében közzé teszük:

Jegyzőkönyv. Felvétellett a szombathelyi állandó magyar színház ideiglenes választmányának Szombathelyen 1881. évi február hó 11-én tartott üléséből.

Jelenvoltak: Méltóságos Takács Lajos főispán ur elnöklété alatt: Száll Ignác h. elnök, Haiden Imre, Kunc Adolf, Egervény Miklós, Reiszig Ede, Grimm Károly, Markovits József, Ehen Gyula, Gaár Frigyes, Reitermayer József, Szabó Ferencz, Hutter Ferencz, Treiter József, Hetey József, Mayer József és Károlyi Antal választmányi tagok, és Hausmann Alajos budapesti műegyetemi tanár és építési művezető.

Elnök ur üdvözölvén a megjelent tagokat az ülést megnyitja, egyszersmind felhívja a választmányt, hogy miután Balogh Gyula választmányi jegyző ur betegsége miatt meg nem j lehetett, ezen ülésre helyettes jegyzőt válasszon, mely felhívás folytán jegyzővé Károlyi Antal választatott meg.

Hausmann Alajos művezető ur a már teljesen befejezett színházi építés és felszerelésről a végszámadást — az összes számadási iratok és építési rajzok bemutatása mellett előterjeszti. Ezen végszámadás szerint az építési és felszerelési költségek három osztályba soroztatnak. Első osztályba közvetlenül az épületet terhelő s a tulajdonképeni építési munkák után fizetett költségek, melyeknek főösszege 46587 frt. 5 kr-ra rug, s mely költségek az eredeti költségvetésben 39,258 frt 98 krban voltak előirányozva. Ezen 7326 frt. különbözet indoklásával művezető ur következő körülményeket hozza fel: 1-ször mivel az alapfalakat — a talaj előre nem láthatott minőségénél fogva sokkal mélyebbre kellett lerakni mint eredetileg tervezve volt, mi a kőművesmunka tételeit nem kevésbé emelte; 2-szor az eredetileg cserépre tervezett tetőzet választmányi jóváhagyás mellett palával lett fedve, és végre 3-szor növelte ezen rovat költségeit ezen körülmény, hogy az összes színpadfalag, a zsinórpadlás ács és lakatos munkái, valamint a villámhárító is ezen költség csoportjánál számoltatott el, holott e kiadások már nem az építéshez, hanem a felszereléshez tartoznak, úgy hogy a tulajdonképeni építési költségei csak 5% tölival muljék felül az előirányzatot, mely túllépés előre nem látható körülmények miatt rendszeren minden építésnél előfordulni szokott.

A második költség csoportba tartoznak a berendezési és felszerelési költségek, mint nézőtér és színpad felszerelése, világítási, fűtési és vízvezetési készülékek, butorok, szövetek, kárpitok stb. ára, mely költségek összesen 14232 frt. 5 kr-ra rugnak.

A harmadik csoportba végre azon költségek soroztattak, melyek az építés üzleti oldalára vonatkoznak, mint postadíjak, nyomtatványok, művezető díj, mely költségek összesen 2238 frt. 5 krból állanak.

Ezek szerint egybevetve a három költség csoportot a színház építése és teljes felszerelésének költségei 63,057 frt. 15 kr-ra rugnak, melyből eddig elé fedezetet 52,239 frt 82 kr. minek következtében marad még fedezendő költség 10,817 frt 33 kr.

Művezető ur megköszölvén a benne helyezett bizalmat, az összes iratokat az ülés színein átadja, és magát az építkezésre vonatkozólag a további felelősség terhe alól felmenteni kéri.

A nagy gonddal és pontossággal összeállított végszámadást a választmány egyelőre tudomásul veszi, és azon felhívással adja ki Reiszig Ede, Bárdossy István, Németh Imre választmányi tagoknak és Verdy György megyei főszámvévo uraknak, hogy azt tüzetesen átvizsgálván, az eredményről mielőbb jelentést tegyenek, kik egyszersmind felkéretnek, hogy vizsgálatukat az összes pénzkézeltésre; különösen a foganatosított sorsjátékra és a letett ovadékpénzekre nézve is jelentést tegyenek. Művezető urnak felmentvényére nézve csak a kiküldött számvizsgáló urnak jelentésének beérkezéével fog a választmány határozni, addig is azonban nem mulaszthatja el őszinte elismerését és köszönetét szavazni Hausmann Alajos művezető urnak azon érdeméért, melyeket az építés körül úgy az épület művészi tervezete, mint ennek szakavatott és lelkiismeretes kivitele által szerzett, s mely érdemeit a választmány jegyzőkönyvébe foglaltatni határozattak.

Miről Reiszig Ede, Bárdossy István, Verdy György, Németh Imre számvizsgáló kiküldött bizottsági tagok és Hausmann Alajos műegyetemi tanár és művezető ur végzésileg értesítettnek.

(Vége kör.)

A MAGYAR SZÍNÉSZET ÁLLANDÓ CSARNOKA

PROLOG

A SZOMBATHELYI SZÍNHÁZ MEGNYITÁSÁRA.

Irtá Márkus Miklós.

Ezer éve szívvel, karral, észszel
Küzdünk a hazának léteért;
— Vándor-utján hitökös nem ér el:
Hova szabványk híve már elert;
Véltájszói hallatlan szünetünk
Ostoroztak nyugtáuk keletét
Merre csillagok, nap táboroznak:
Hol a nép, mely többbe: szenvedett?

Emberöltő csak . . . az volt az orkán! . . .
A ki látta, nem felejtheti —
Ósi fészékét megsebzett orozslán
Élte árán egy védelmezi;
Láha dobbanása szerteszejjel
Úzte-verte a csahos hadat
Nem igazság, árulás ejté el —
A ki látta, szíve megszakadt.

Hosszu éj jött. A kétségbe'esének
Rémületes éjszakája volt;
Halott gyánant bolyongott az élő,
Föld alatt nem nyughatott a holt;
Névtelen hősöknek izzó lelke,
Vértanuk dicsőült árnyai,
Jelöletlen sírjuktól kikelték
Szívünk hurjait felajzani.

Volt, ki titkos szózatuk megértő
S szólt, mikor mindenki hallgatott;
S hogy igéje váljon testté-vérre,
Sajgó sebre öntött balzsamot;
Hosszú közt, dallást hemeszelmet,
Szabb jövőt, mit félve álmodott
S érezők: nyelvében él a nemzet,
Építünk a nyelvnek templomot.

S áldott volt a hely, hol templom épült:
— laltak a megszentelt falak,
Melyek könnyel áztatott kövéből
Új reményiség, új élet fakadt.
És a kik már-már kétségbeestünk,
Nem jövednők: holnapunk felett,
Ujra hittük: van isten felettünk
S még megérünk másik ezeret.

Dús fillérid nyelvünk szent ügyének,
Meghozád te is, szülőhazám —
Római erénynek öre egykor,
Örököse most — Savarián;
Bárhól élék-bolygók a világon,
Vágyó szívem csak téged keres;
Messe síkod, zengő berked áldom,
Hol először hallám azt: szeress!

Oh szeretni . . . Földi üdvösségünk . . .
Egi üdvnl sem kevesb talán;
De a mivel semmi üdv sem ér fel,
Érted élni-halni az — hazám!
Reszkető ajkunkon szent neveddel
Hadd avassuk fel lát templomod:
Áldott, a ki benne érted áldoz,
A ki ellenedre — átkozott!

És ez átok váljon mennydörgéssé,
Győzzön az elíásult szíveken;
Bűnbánólag hadd boruljon térdre,
A ki még közöttünk idegen;
Hogy — ha e sok vér-áztatta földön
Nem pirulva élni még akar:
Ne csupán hivalkodó szívében,
De nyelvében is legyen magyar!

S hogy megvirrad újéüzenletésünk
Verőfényes, boldog napja ránk,
És nem lesz hiába az, hogy éltünk —
S nem felednők el, ha meghalánk:
S akkor ti is névtelen hős lelkek,
Vértanuk dicsőült árnyai —
Sirotokban boldogan pihentek
S jeltelen sem fogtok porlani.

A szombathelyi állandó színház megnyitása. Vas-
megye székhelyén, Szombathelyen e hó 19 én nyi-
tották meg ünnepélyesen az állandó színházat, me-
lyet a megye és város áldozatkészsége emelt az or-
szág eme határszélén, a nagyárosodás otthonául.
A színház képét lapunk már a múlt évben (a 15-dik
számban) bemutatta. Nem pompás palota ez, hanem
esinos hajléka Tháliának. A tervet Hanszmann Ala-
jos budapesti műegyetemi tanár készítette hozzá, s
körülbelül 36—40,000 forintba került felépítése. A tel-
ket a város ajándékozta, e mellett 1500 frtot is
adott; Vas megye 15,000 frtot szavazott meg;
lg. Batthyány Fülöp 1000, gr. Festetics György
800 frttal járultak a házafias ezélhoz. Ezek a na-
gyobb adományok; ezeken kívül 10 frtos részvények
voltak kibocsátva, s gyűjtőúken is több ezer forint
jött össze, egy hogy mindössze csak pár ezer frt
van fedezetlenül. Az állandó színház emelésére már
1865-ben alakult bizottság Horváth Boldizsár elnök-
lete alatt, de nemsokára a politikai mozgalmak el-
vonták tőle a kellő figyelmet, egy hogy csak 1877-
ben pendült föl újra az érdeklődés, s ez alkalommal
már a cél elérésével. A színház a Széchenyi-téren
emelkedik s az előtte elterülő kerttel a város egyik
légszebb pontja. A szombathelyi állandó színház a
tizedik a fővároson kívül, Van eddig: Kolozsváron,
Kassán, Miskolczon, Szabadsán, Győrben, Debre-
czenben, Aradon, Székes-Fehérváron és legujabban
Békés-Csabán. A pozsonyi és soproni színházakban
rendesen német színészek működnek, s ekkép ezeket
a magyar állandó színházak közé nem sorolhatni; a
a temesvári színház pedig légeett. A szombathelyi
színházra nézve Vas megye és a város hatósága ki-
mondta, hogy abban csak magyar előadást lehet tar-
tani. A színházba szép előcsarnokon át juthatni.
Nézőtere, mely egészen vasból van szerkesztve, száz
zártszékkel, 22 páholylyal s 30 erkélyszékkel, nem-
különbön földszinti álló, másodemeleti ülő és álló-
helyeivel összesen 450 embert képes befogadni. A
színház belső dekorációja sokban emelkedet a bu-
dapesti népszínházra. Alapszíne világos sárga, dus
aranyozással. A páholyok belső díszítése piros kárpit
és függönyös. A színpad Gallónak, a népszínház
gépmesterének munkája. A nagy függönnyt Heinrich
udvari festő, a díszleteket Lehmann Mór festette,
míg a gáz- és vízvezetékét Zellerin budapesti bádo-
gos rendezte be, a falfestészeti munkákat pedig Schok
készítette. A vállalkozók egytől-egyig mind magyar
emberek. Az építési s berendezési költségek körülbe-
lül 60,000 frtra ruktak.

A megnyitó előadás nagy lelkesedés közt ment
végbe. Beödy szintársulata Csiky Gergely „Proletá-
rok” című darabját adta elő, Prielle Kornélia és
Márkus Emilia k. a. a nemzeti színház tagjainak
közreműködése mellett, kiket bokréttákkal és koszo-
rukkal árasztottak el. Az ünnepélyes este Kölcsey
hymuszának elénekelésével kezdődött; ezt a Márkus
Miklós által irt és Márkus Emilia k. a. által szavalt
prolog követte. A két művésznd ezüst babékoszort
is kapott emlékül.

*Vasárnapi Újság 1880. 34. sz.
562—563. o.*

Vasárnapi Újság 1880. 34. sz. 568. o.

A szombathelyi színház és Márkus Emília

ba, s éppen a nagybácsi szorgalmazására iratkozott be a kis Emília a Szini Tanodába. Még növendék volt, amikor első szerepét kapta, amelyben Prielle Kornélia lányát alakította. A Csongor és Tünde bemutató előadásán ő volt az első Tünde magyar színpadon, s Csiky Gergely új korszakot indító drámájában, az 1880. január 23-án bemutatott *Proletárok*-ban (1950-es évektől *Makvirágok*, vagy *Ingyenlők* címen játszották) Prielle Kornéliával együtt a női főszerepeket.

Ezt az új magyar drámát választották a szombathelyi színház megnyitó előadásául és a két női főszerepre, *Szedevári Kamilla*, illetve Irén szerepére Prielle Kornéliát és Márkus Emíliát kérték fel. A darab többi szerepét a Beödy-társulat tagjai játszották.

Az előadás előtt Márkus Emília elszavalta testvérbátyja, Márkus Miklós költőnek erre az alkalomra írt *Prolog*-ját. Az ünnepi külsőségek között megtartott díszelőadás után pedig banketten köszöntötték a vendégművészeket és itt nyújtották át Márkus Emíliának a város ezüst koszorúját, amelyet élete végéig nagy szeretettel őrzött. (Jelenleg a Bajor Gizi Színházmúzeum Márkus Emília emlékszobájában látható.) Az üdvözlésére nyomtatott verset már a színházban is osztogatták.

Márkus Emília még két alkalommal szerepelt Szombathelyen. 1901. június vé-

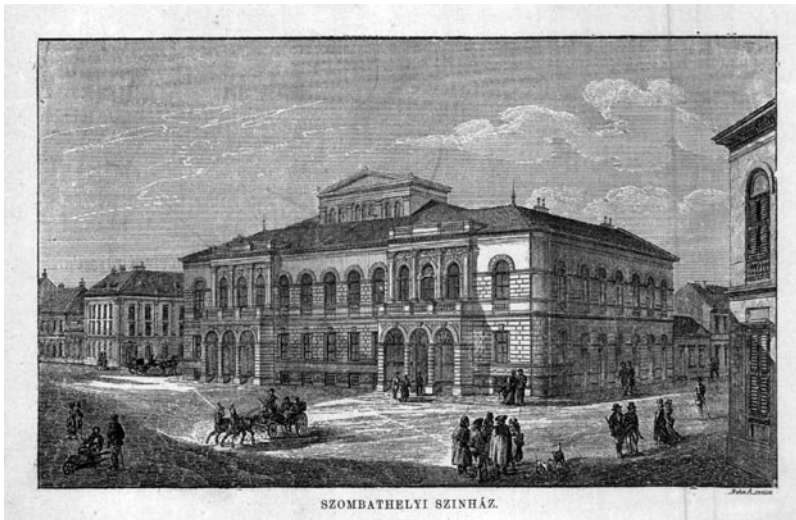
gén négy darabban lépett föl, *Halmey Imre* színtársulatának tagjaival, majd 10 év múlva, 1911 júniusában három estén szerepelt *Nádassy József* színtársulatánál. Ez a szereplés azonban már nem a színházban zajlott le, mert azt 1908-ban tűzbiztonsági okokból bezárták, s 1909-ben új színikört építettek. Ugy látszik, a művésznőt a tűz születésétől kezdve követte, mert alig egy hónapra a színiköri szereplés után ez a színikör is porrá égett. (Budapesti színpadi tüzeseteiről külön fejezetet lehetne írni.)

A két szombathelyi szereplés alkalmából legismertebb szerepeiben mutatkozott be szülővárosa lelkes közönségének, hogy ők is megismerhessék Francillont, a Kaméliás hölgyet, vagy Monna Vannát, amiknek akkor már az egész ország tapsolt.

Az egykori szombathelyi kislány, később a Nemzeti Színház tiszteleti és örökös tagja, 75 éves dícsőséges pályafutása után, idős korában két helyre vágott: Párizsba, mert ott „eljelejt az ember, hogy meg kell halnia”, s Szombathelyre, felidézni a gondtalan, boldog gyermekkorát, megnézni még egyszer Bódi bácsi egykori házát és szobrát. Ide már nem jutott el, s 1949 karácsonyán átaludt az örökkévalóságba. A 120 éve született nagy művésznő emlékét szülővárosa éppúgy őrzi, mint az egyetemes magyar színház törté-

Cenner Mihály

Vas Népe 1980. augusztus. 17. 8. o. (részlet)



Vasárnapi Újság 1879. 15. sz. 236. o.

Színház.

A közelebbi napok estái oly gazdagok voltak színielőzetekben, hogy azokért bármely nagyobb város közönsége is megirigyelhetne bennünket.

Ujházy Ede ur, a budapesti nemzeti színház jeles művésze, látogatott el hozzánk öt vendég-előadásra.

Feleslegesnek tartjuk, hogy a vendég művészetét itt dicséretesekkel halmozzuk el: ismeri Ujházy művészetét a főváros, s eléggé ismeri az ország nagy részének közönsége.

Az elért anyagi és szellemi siker feltüntetésére általánosságban elég felemlitenünk azt, hogy a házat mind az öt alkalommal zsúfolásig töltötte meg a diszes közönség, mely a vendégművészt minden megjelenése alkalmával a felvonások végén, sőt még nyílt jelenetekben zajos és megemlézett tapsalldal üdvözölte, adott kifejezést elismerésének.

De nem hagyhatjuk említetlenül, hogy Bedő Gábor igazgató ur valóban hálára kötelezte Szombathely mielőtt közönségét, amikor azt a derék művészt megnyerése által ritka színielővétel részesevé tette.

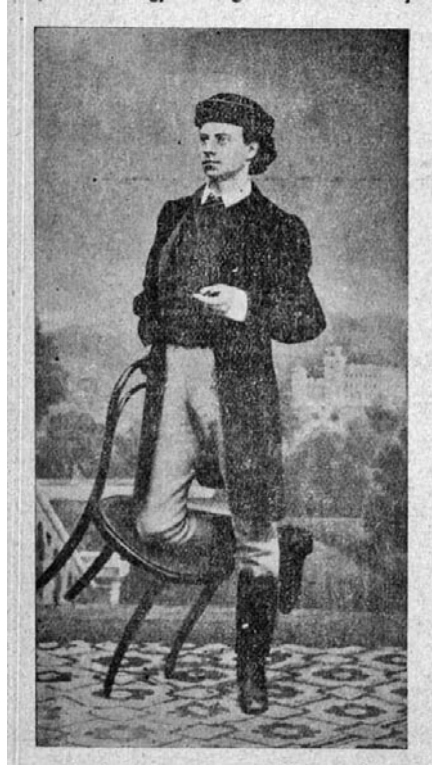
A vendéjáték-cyklusban a következő darabok kerültek színi: csütörtökön: A minster előszobájában. (Knabe Ujházy). Őszi napsugár (Briquetville Ujházy); péntek: A másoló (Parnet-Ujházy), Katonai gyakorlatok Ipolyfalvánál. (Altisz-Ujházy); vasárnap: A falu roszsza (Gonosz — Ujházy); hétfő: Buda-Pesten (Bákés Zsigmond — Ujházy) és kedd: Mukányi (Zápolya — Ujházy).

Az elősorolt darabokban a mellékszereplők is kiváló buzgalommal igyekeztek megállni helyüket a vendég művész mellett.

Közben, szombaton, a vendég nélkül: Donna Juanita a 3 felvonásos operette került színi, színpadunkon ezuttal először.

Egyike a mulattatóbb kis dalműveknek.
Szövege szellemes, zenéje sok helyen meg-

Az előadás kerek, összevágó.
Az est sikereért Mikei (Pompolnio), Tatay (Olympia), Dezséri (Douglas) Mezei (Gaspar), Kovács Ilka (Petrita), és Folinus (Evangelus) játékát illeti kiváló elismerés. Dufaure Rene szerepét Cserváry Ilka kezében volt.
A közönség egészen megtöltötte a színház.
Kóbor Iván.



Színházi Élet 1915. 10. sz. 10. o.
Ujházy Ede

Vasmegyei Lapok 1881. szeptember 29. 2. o.

— Színi-előadás. Műkedvelőink ma tartják a második jótékonycélú előadást. Igén örvendetes, hogy akadnak burgók, kik nem kímélve költséget, fáradságot, s a jó ügy tekintetéből valóban élvezetes előadásokban részesítenek bennünket. Csak hogy nekünk is viszonyozni kellene ezt minől sűrűbb látogatás által. Ámde itt nyilatkozik a baj; mikor a közönség csupán páholyban, erkélyszéken és földszinten kíván ülni, és a második emeleti zártterek senkinek sem kellene, mert az a publikum, mely számára ez van, nem jár színházba. Ilyenkor látni, mily hibáé színházunk építése. A színház oly kicsiny, hogy a közönség, nem bírván oly helyet kapni, mely kívánalmának megfelel, inkább nem is megy, s az oka a legtöbb esetben, hogy űres. Ha még egy-két öllel kilebb mentek volna, színház is, városné is tágasabb volna. Ámde erről most kár szólni; hogy ezen a bajon segíteni kell, mindnyájan tudjuk, de mert másképp nem lehet, hát egyrészt az elárusított páholyok visszaváltása, másrészt tökélyjítés által, hogy a színház mögött levő házat, habár idővel is megszerezni lehessen. Mi ez utóbbit tartanók legjelölő sorban szükségesnek, hogy ha mindjárt nem is, a tervezkedés idővel biztosítva legyen. És itt ismét csak magunkra támaszkodhatunk. Önmagunknak kell fillért fillérre rakni, hogy ezt megtehessek. Műkedvelőink buzgalma megadja nekünk erre az alkalmat, mi pedig használjuk fel ezt!

Vasmegyei Lapok 1886. március 28. 3. o.

Színház.

Szerdán, nov. 20-án »Lili« énekes színmű. — Írták: Hennequin és Millaud. Zenéjét szerzette: Hervé. — A darab, úgy szólván teljesen űres ház előtt került színre, s ezt a sorsot méltán megérdemlette, miután nélkülöz minden nemesebb intenciót; — sikamlós erkölcsű, űres szellemű, léha munka; — kár volt rá a nemesebb szerepre érdemes erőt és fáradságot vesztegetni, — ennyi ambícióval s művészettel igazi műbeccsel bíró művet is lehetett volna előadni. — Sorainkkal azonban távolról sem akarjuk a művezetést megróni, ezt csak mellékesen jegyezzük meg, — mert közüdmásu, hogy a készletek és ruhatarak a közel ut miatt már csomagolják, mi a választást nagyon megnehezíti. Az eddigi repertoír — kevés kivétellel — elég változatos és teljesen kielégítő volt s nem is mulasztjuk el a művezetés iránt e helyt elismerésünknek kifejezést adni. — A szereplők mindnyájan kifogástalanul játsztak. Megemlítendők: Serfőzy Etel (Lili), Vedress (Sainte Hypothese algróf), Szép Aladár (De la Grange Batelières báró), Halasy (Antonin Plénéhard tűzér), Nyilassy (Baumpan professor), Gireth Károly (René), Károlyi Lajos (Rouzcourt), Szilágyiné (Rouzcourtne) stb.

Csütörtökön színre került »A kertész leány« vig operette, kissé ledér tartalommal, — pénteken »A peleskei nótárius« nagyon hízagos előadásban, — szombaton »Az ideges nők« vigjáték, vasárnap pedig bucsuelőadásul a »Sárza csikó.« — És ezzel mi is istenhözadót mondunk a társulatnak, s óhajtuk, hogy új otthonukban is oly kedveltek legyenek, mint voltak itt.

Vasmegyei Lapok 1889. november 24. 3. o.

SZINHÁZ.



Előadás a házban, előadás a házon kívül.
Már tudnillik ugy tessék érteni a dolgot, hogy hűségeskü történik a színpadon, s hűséget esküsznek a házon kívül.
Hogy melyik tartósabb?
Aki tudni kívánja, kérdezze meg a holdtól, levén ő égi nagysága már a nagy britt költő szerint is a változandóság örök jelképe.

De mi Bismarcknak Heecuba, mi nekünk hűség?
Helyesebben tesszük, ha végig futunk a heti repertoire-on.

Tetszik ismerni Constantin abbét?
Hogyne! Hisz csak a múlt hétfőn mutatta be nálunk magát a derék ur.

Eljött hozzánk, hogy Dezséry urat megvizsgaltja. Igen kedves, derék ur
Majdnem a mi kiválóan tisztelt St. — — re ismertünk benne.

Csak az kár, hogy egy kissé elfogult, meg előítéletes. Ezelőtt 200 évvel ő rendezte volna Sevilleában az auto adé feé-ke-t.

Dezséry — — no nagyon természetes, hogy kitűnő volt, s megérdemelte a kitüntetését, mely a közönség szép számu megjelenésében mutatkozott.

Az abbe ur magával hozta unokaöccsét is, kiről nekünk Kazaliczky nr azt mondta, hogy fiatal, tűzvérű hadnagyoeska, s ime, mikor megérkezik, akkor látjuk, hogy a derék unokaöccses bizony már csak egy nyugdíjazott ezredes.

Hova is tette a szemét az a bájos Bettina (Szép Olga) hogy azután a rokkant oroszán után tudott epekedni! Már akkor inkább azt a szélesap legényt (Polgár) választotta volna, s most nem kellene folytonosan herba-thea-főzéssel vesződnie.

Aztán az a derék ezredes még csak beszélni sem volt képes. Mindig egy lyukra figyelt, mintha ott hagyta volna a beszélő tehetségét.

Szinte jól esett az ideges ezredes után a magyar Peleskei notáriussal találkozni.

Hatalmasan ment, csak Kiss János kimélte egy kissé a gyantát. A toroka nem akart hangot adni, szinte szerencse volt, hogy Simándynak sikerült őt tulkiabálni.

Hétfőn: Gasparone, Dezséry jutalmára.

A kedves operette, leszámítva Szida Teréz kisasszony gi—gi—gixereit (bocsánat!) derekasan ment. De hát ha feltétlenül hatásra vadászunk, s másként nem érünk czélt!

Benozzo (Németh János) ez estén kített magáért. Kár, hogy nem rendelkezünk phonograffal! Szép hangját érdemes lett volna megörökíteni. Azután jó kedvvel

is játszott, szinte gyanussá tette magát, hogy jó vascora vár reá.

Dezséry podesztája kitűnő volt; még a sz i sem csinálja különben.

Szerdán: Oláhné asszony jutalmára: A háromszéki leányok. Ha már a székely leányok kedvéért nem, legalább a derék jutalmazott iránt való elismerésből nagyobb számu közönség gyönyörködhetett volna az előadásban.

Oláhné egyik kiváló tagja nemcsak társulatunknak, de oly comica, aki a vidéki színpadokon ritkítja párját.

Amde ha a dicsőség kárpótolja, ugy nyugodtan hajlhatta előadás után fejét nyugalomra.

Dezséry a papushős szerepében kitűnő volt, és bizonyára nem akadt volna férj, ki felserélte volna könnyű helyzetét.

Bácskay amit szerep nem tudással lerontott, szép énekeivel ismét jóvá tette.

Szép Olga (mint rendezen szép is volt, jó is volt, és minél többször találkozunk vele a színpadon, annál jobban megszeretjük).

A jövő hét folyamán jutalomjátéka leend, tán nem követünk el indisebetit, ha kiirjuk, hogy ez előadásra a községi tisztikar Jenő főherczeggel élén 6 páholyt jegyzeteltet elő.

Lesz szufolt ház, lesz virágesső is.

Még Barna urról, a derék szőke legényről kell megemlékeznem, ki a mellett, hogy karmester, valóságos ezermester, mert zongora kísérleti és jeles zeneismereti valóban érdemesek az elismerés babér koszorujára.

Tüzes Vas.

Portán Dániel bölcselkedése unokaöccséhez Kapocznányi Sándorhoz.



Hogy mit nem kell tennünk az életben?

Hát ne hányd el a havat öcsém, mert magától is elmegy.

Ne keress a lánynak férjet, ő maga is talál magának. Ne hívass orvost, ha nélküle is meghalhatsz!

Kanászfiu és az utas.

Utas: Hé, flezők, messze van még ide Szombathely.

Fiu: Nincs a, ha ugy fut az ur, mint hazafelé a disznók!

Felhívás.

Vasvármegye közönsége egy évtizeddel ezelőtt székvárosában állandó csarnokot emelt a magyar színészetnek azon célból, hogy ezáltal a magyar közművelődés és nemzetiség ügyét előmozdítsa. A lefolyt évtized tapasztalatai azonban igazolták és meggyőztek arról, hogy az állandó színház létesítése által kitűzött hazafias cél csak akkor lesz biztosan elérhető, ha színházunkban arra hivatott, a művészet színvonalán álló és a kor követelményeinek megfelelő, jól szervezett szintársulatok működnek.

De képzelhető-e a magasabb műgényeket is kielégíteni képes jó szintársulat a közönségnek buzdító gyámolítása s lelkes felkarolása nélkül, mely egyedül teszi lehetővé, hogy a színész — menten az anyagi gondoktól — hivatásának élhessen? Bizonyára nem. Egyedül a közönség érdeklődése és lelkes támogatása valódi melegsége a színművészetnek. E nélkül nem terem babér a művészetnek, s a hazafias cél, melyet a magyar színészet kitűzött, meg nem valósulhat.

Ezen eddig általánosan érzett hiány pótlását — a magyar színészet gyámolítását — tűzte feladatául a vasvármegyei színpártoló egyesület, mely legközelebb fog megalakulni.

A magyar nemzetnek, ha az idők viharáival diadalmasan akar megküzdeni, műveltsége által hódítani, szívben, lélekben és minden ízében magyarnak kell lennie. A nemzeti műveltség lesz jövőben legbiztosabb védő- és hódító-fegyvere, azon kemény szirt, melyen minden ellenséges tenger hullámai megtörnek. S a magyar színészet minden időben lelkesen hirdette, ápolta a hazaszeretetet szent érzelmeit és hiven szolgálta a nemzeti művelődés ügyét, — méltó tehát arra, hogy minden hazafi tehetségéhez képest felkarolja a magyar színészet érdekeit.

Vasvármegye e tekintetben is lelkes példával járt elől, midőn székvárosában állandó színházat emelve, fényes tanujelét adta annak, hogy a magyar színészetet a nemzetfenntartó tényezők közé sorozza,

s hogy itt a haza határán e vármegye hazafias szelleme ébren őrökdi a magyar nemzeti érdekek felett.

De a mű eddig csak félig volt befejezve. A díszes színház színpártolás nélkül csak czifra nyomorúság a színészetnek és gyakran csak teher a közönségre is. Egyik sem találja fel, amit keresett, s a kölcsönös csalódásban elveszti a magyar színészet hatását, tekintélyét s megszűnik a nemzeti művelődés tényezője lenni.

Megszabadítani a magyar színészetet a létért való nehéz küzdelem gondjaitól, képessé tenni a művészi szárnyalásra és nemzeti hivatásának betöltésére: ez képezi nemes feladatát a vasvármegyei színpártoló egyesületnek, mely folyó év decz. hó 10-én d. u. 4 óraker Szombathelyen a vármegyeház nagy termében tartja alakuló közgyűlését, melyre midőn ezennel tisztelttel meghívom, egyszersmind felkérem, hogy a mellékelt alapszabályokat és aláírási ívet becses figyelmére méltatni, az egyesület tagjai közé belépni, más hazafiakat s honleányokat is belépésre buzdítani és az aláírási ívet a fentebbi alakuló közgyűlésideje előtt hozzám beküldeni sziveskedjék.

Teljes bizalommal fordulok Vasvármegye hazafias közönségéhez, azon reményben, hogy a magyar színiügy pártolását nemzeti ügynek tekinti, s az e célra alakuló egyesületünket becses támogatásában fogja részesíteni.

Szombathely, 1889. nov. 15-én a vármegyei színpártoló egyesület közgyűléséből.

Reiszig Ede s. k.
alispán, mint ideigl. elnök.

Vasvármegyei Lapok 1889. november 24.

2. o.

— **A vasvármegyei színpártoló egyesület** f. hó 10-én tartotta alakuló közgyűlését. Konstatátott, hogy az egyesületnek eddig 200 tagja van. A tiszti-kar és választmány következőleg alakult meg: Elnök Szt.-Mártoni Radó Kálmán, alelnökök: Reiszig Ede alispán, Szabó Ernő polgármester, ügyész: Nagy Jenő t. ügyész, pénztáros Dr. Borsich Béla, titkár, Kövály Béla. — Választmányi tagok: Eredics Ferencz, Dr. Károlyi Antal, Brenner János, Dr. Korchmáros Kálmán, Szalay Agoston, Köfalvi Vidor, Dr. Feldmann Bódog, Gaár Frigyes, Ehen Gyula, ifj. Bárdossy László, Koller Kálmán, Dr. Steiner Miksa, Knebel Jenő, Krausz Lipót és Mayer József.

Vasvármegyei Lapok 1889. december 15. 3. o.

A keddi est.

(Jászai, Hilgermann, Polonyi.)

— A „Vasvármegye” saját tudósítójától. —

Ritka élvezetes estéje volt közönségünknek keddi este. Ekkor tartották Jászai Mari, Hilgermann Laura és Polonyi Elemér hangversenyüket. A nézőtér zsúfolásig megtelt; de még sötétben voltak, kik kiszorultak színházunkból, mert már napok óta egyetlen jegy sem volt kapható, bár az orchesteret is nézőtérre változtatták át.

De est nem lehet csudálni, nemcsak azért, mert a hangverseny rendezője kitűnő programmot nyújtott, hanem azért sem, mert a szombathelyi színpadon ily kiváló művészeket együtt ritkán van szerencsénk hallgatni.

Az estét Polonyi Elemér játéka nyitotta meg Paganini-Liszt Etude-jével, s saját szerzeményű Mazurkájával.

A másod második pontja, a nemzeti színhás nagy művésznőjének, Jászai Marinak szavallata. Kiss József remek költeményét, „Johodt” adta elő és annak minden érzését és misztikus hangulatát a legfinomabb árnyalatban érvényre juttatta. Majd borongó hangon, mikor az öreg Jóbot jellemzi, majd lágyan, mikor a szép Mirjamról beszél, a fájdalom, az elkeseredés, a kitérés hangján szavalt, mikor fiairól emlékszik meg, hogy a nagy asszony hangjában szinte hallják a vasakaratu vén bölcs zokogását. Az utolsó soroknál magasztosságában áll a rajongó Istenföld; s a szó magával ragadja, s megrengteteli a közönséget, hogy egy siri csendben elmuló percz után tért csak magához s addóztot tapasztal a művésznőnek. Az estének határozottan e remek szavalt volt a fénypontja.

Utána Hilgermann Laura, a fővárosi közönség kedvencének énekére került a sor. Alessandro Stradella 16. századbeli Áriáját, Mozart Bölcsődalát s Hubay Jenő „Hagyj álmodni szerelemről” darabokat énekelt a szép asszony, kinek pompás hangja s iskolája van. Az éneket Polonyi kísérte zongorán. Hilgermann éneke után Polonyi Elemér zongorásta csudálatos technikával Chopin két darabját: Chant polonais és Scherzo-t. Majd ismét Jászaira került a sor, s Musset Alfred „Isten” költeményét dr. Radó Antal fordításában, Arany János Pázmány lovagját és Kiss József Ágota kisasszonyát szavallta. Azután Hilgermann Laura éneke következett, Thomas-Mignon-jából részlet és Franz „Ősszel” éala. A műsort Polonyi zongora-játéka, Grieg Berceise-je és Liszt magyar-rapodíja zárta be.

A szép közönség igazán megelégedetten hagyta el a színházat, s az a három pompás koszorú, melyet a művészeknek átadtak, az elismerésnek csak symboluma, szerény kifejezése akart lenni. A csikornyátlan fogadtatás, melyről azonban meglehetősen, hogy igaz szívvel fakadt, érdemül szolgál intelligens közönségünknek, s maguknak a művészeknek is oly jól esett, hogy elhatározták városunknak ismételt meglátogatását. A kőrt bevégeztével, július 12-én kerülnek vissza.

Hozza Isten Öket!

A közönség, mely végig élvezte a keddi estét, egy szálly ott lesz a színházban, hogy egy művészzel: eltöltött emlékeztető estét szerezzen ismét önmagának. J—a.



Jászai Mari: Klytemnestra.

Színházi Hét 1913. 1. sz. 9. o.

Vasvármegye 1893. június 11.

2. o.

Színház.

Örömmel jelezük, hogy a lefolyt hétben színpadunkon a consolidatio minden jelenségei föltünnek, azaz a társulat és közönség keszdenek ódvös harmoniára lépni. Láttunk igen korrekt, öszszövög előadásokat, láttunk telt padokat és hallottunk tapsoló publikumot, — érdekes műsort, gondos rendezési állagban jó szereptudást: mein Liebchen, was willst du noch mehr?

Alkalmunk volt hozsánkban nélkül ellátni az est két leghasznavetlenebb óráját és ezzel meg kell elégednünk addig, amig a reformerek 12 bihari — akarom mondani szombathelyi pontja teljedett ténynyé nem válik.

Szombaton: »Mongodin ur felesége« Blum és Toché társzerzők bohózáta. Ha a modern francia bohózatot melyekben elemeltek, akkor úgy járhatunk vele, mint aki a muszáit vakolja és ládára akad; ugy illi is nem a bohózat anyjárta a vigáttára, hanem a trivialitásra akadhatának. De hát ez nem szükse lennünk, mert a »Mongodin ur feleségének« a pikantériái oly Gyegyen, oly szellemesen burkoltak, oly pártatlanul kacsagató helyretekben rejlikökönek, hogy nincs időnk a puritán megbotránközására, mert a helyett elkacsagtuk az estét.

Színészeink annyi kedvvel, oly öszszövög sikerült előadásban produkálják ezt a darabot, hogy a közönség ki nem fogyott a derűletégből. — Minden este reméljük, hogy a jövő hét folyamán még másorra tessi Monori ur, hogy a távolmaradottak is élvezhessék.

Beniczki (Mongodin ur, Tochnai a felesége) és **Aitner Ilka** (Clorinda) olyan irto volt ezuttal, hogy bármely színpadon is helyét állta volna. A papucshönek oly sikerült karrikaturáját, mint Beniczkitől ez este, már rég nem láttuk; — Aitner Ilka, annyi bájjal és Gyegységgel halózta be a pipogya férjét, hogy egészen természetesen találhatuk az ugyszólvra hihetetlen eseményt. Tochnai a kardos asszonynak szerepében egészen elemében volt.

Bessenyei több melegséget várunk. Arányi Bella ezuttal is igen kedves volt.

Vasárnap: Délután »Bokorok dala«, este »Tűz loány Amerikában« énekes bohózat. Tulajdonképen vasárnapi látványosság, a melyben hatást kellene csinálni a tengeri kalózok kímától induló gőzhajónak, a tengeri kalózok támadásának, a rabszolgakerekedők vászrjelenetének, az amerikai rendőrségi lárgyalásnak stb.-nek — ha t. i. mindent szép dekoratiók kísérenk. Talán a városigeti szinkörben ezek nélkül nem szokókódtt Feld, akinek sikere tessi megmagyarázhatóvá, hogy valami jó népszámláló helyett est a szagyalókót fölvette Monori ur műsorába. A vasárnapi közönség, mely jó telt házat csinált, különben elég hála volt.

Hétfőn: »A dilatrzióhöz« Doncourt és Bertál bohózatát, mérsékelt számu közönség hallgatta. A francia udjónság nem éri ugyan el a Mongodin ur feleségében felhalmozott komikumot, de egészen igen tiszteséges bohózat, mely közepes sikert aratott. A föjelenetel persze — amely előbb-utóbb valamely orpheum színpadára fog bevonulni — Villardón (Beniczki) és d' Argenteulin (Borbély) tigris és medve alakjában való megjelenése képen, kik Nórahának (Aitner Ilka), a szép állatszeliidőhöznek udvarolnak, s midőn öket oda követelt feleségüktől menekülni akarnak, a tigris és medvebőrű öltik magukra. Az asszonyokat eljuszitk ugyan, de maguk kelezésébe azaz ketrecbe kerülnek, s az éj folyamán azt híven, hogy az igazi fenevadak közé kerültek, hizelegye egymást nyalogatják; igaz, hogy kisse vaakos komikum, de bohózatban megbocsátható. A darab különben közepes sikert aratott.

Keddön: »A madarász« Hevesi Janka vendégelőlépévé.

Amint halljuk a kisaszony szerződötése kiállításba van helyerve, ha vendégzereplése sikerrel jár. Amár egyáltalán tartózkodni szoktunk aittól, hogy lapársaink bíraltatni discussión tárgyává tegyük, és ma sem tennek erről említést, ha pl. valamely okadatolt nézetet vagy véleményét fejtegetné a művész né játékva éneke bíralata közben, mert a művészeti dolgokban való fölfogás néha nagyon különböző szokott lenni: azonban, midőn egy oly mindenki által észlelhető lényt — aminő a közönség tetzése van nem tetzése — állt a tárgyalogozó kritika helyébe, és e lényt nem a valódnak megfelelően reprodukálja, akkor kötelességünknak tartjuk a correctiót. Hevesi Janka igen is megnyerte a közönség tetzését, mert e tetzés nemcsak megjelenése alkalmával, hanem minden énekkzáma után felhangzó tapsban és ismételt kihívásokban is nyilvánult.

Hevesi Janka élénk, Gyegs játék és korrekt éneke a »V. L.« kívüli összes többi lapársaink tetzését kinyerte s teljes méltányjattal nyilatkozna!

reje. Ha a vendégművész hangja nem is oly nagy terjedelmű mint egy Blahás vagy Komáromi Mariakáé, de igen jól behatóan és mindenesetre elég kellemes, megkísérhők előadás van. Szerződtetéséval tehát a primadonna kérdését megoldottának tekinthetők és az operette egészen jól megállná a helyét.

Hevesi Janka Poszta Mikája igen sikerült alakítás és az eseményben kitűnően megállja a helyét. Minden énekkzámat tetszőleg fogadták.

Ércszövi Adányja, pedig nem az ő baritonjára van írva, nagyon kielégített, ép úgy **Borbély** Csócsa bárója.

A karok nagyon szépen, öszszévögán működtek, amiért Simándi karmester buzgalma érdemel dicseleteket.

Szerdán: »A lenyegl szöid« Erckmann Chartrián színműve.

E darabban annyira előtérben áll »Miffis« polgármester szerepe és alakja, hogy szinte azt kell hinnünk, hogy az egész est jó szűrés kedvéért iratott. És valóban csak este volt alkalomunk teljesen meggyőződni arról, hogy **Lendován**ban a társulat mennyire képzett, értelmes színest bir. A borzalmas szerep föjelenetét — az álomjelenet — oly művészi gondall játszotta meg a mely hosszú és alapos előtanulmányokra enged következtetni, — szerepének minden mozdulata cefüldötös, tervszerű és művészi volt. A csekély számu közönség lelkesen taposolta meg a szép alakítás.

Lendvai mellett **Arányi** Zoltán tűnt fel értelmes játéka és vonzó megjelenésével.

Beniczki és **Kaposi** jó alakot csináltak az öreg erdőkerülő és egy paraszt egyszerű szerepből.

Bessenyei Jeli csendőrmester volt, csakhogy talán túlságosan is fényes — szinte tábornoki — uniformist viselt.

Csütörtökön: »Szegény Jonathán« operette **Hevesi Janka** 2. felléptével.

A hájos zenéj operette igen csinos előadásban került színrre. **Hevesi Janka** Harrietet énekelte szépen, szabatosan és ezuttal is józ taposokat és tetzésé aratott. **Móly** Herczeg Jenny adta, szintén Gyegyen, föltűnést kelte csinos tolettéjével. **Borbély** szintén megállta helyét, mint **Jonathán**. Vandergoldot **Ércszövi**, Quikly Tóbiást **Hevesi** adta közepes sikerrel. **Tochnai** a hölgyedzők seniorja józ hatást ért el, különösen a pohár sör szabatos előtűntetésével.

A karok ugyan helyenként ingadoztak, de valami komolyabb baj nem esett.

Pénteken: Zoufflot ház a földszintűl padl... karizg gyönyörködött »Gróf Monte Christi« históriájában és étkép megkímélte magát aittól, hogy a 10 köteles regényt végig olvassa.

És valóban a regény igen tiszteségesen van átírva színdarabrába, de persze számos hibájával a hosszú regényből irto daraboknak. Csak érinve, csak jelleve lehet a 2/3 óráig elmondható szűvegben az, a mit a regény 10 köteles magában foglal.

És valóban a dialóg, mely szorongásig betöltötte a földszintnek nevezett szűk zugokat, még 1/2-1-kor sem akart távozni, — nekik nem volt elég, hogy a bosszalló Monte Christi gróf (Bessenyei) börtönbe vetteti az alyas Fernandot, szankivítésbe küldi a cselezővő Wilfordot, öngyilkosságba kergeti Danglars bárót, öszszehoronálja Morel Henriket és Valentinet, s végül még kibékül a szép Haydée történetét s a regény egyéb érdekes epizódjait is végig hallgani, Hanem bizony szerencsére nekünk, a kik még nem vacsoráltunk, az a Monte Christi gróf Henri és Valentinnek meg a szép Mercedesnek azt mondta: »itt hagyjuk Európát és visszakerül benneteket — a Hungaróba vacsorálni!« és bizony az a függöny többé nem akart fölgördülni.

Szombaton: »Nobilitási« Hevesi Janka 3. előlépte.

Jövő heti műsor:

Vasárnap, okt. 29-én d. u. »Lumpaciuz Vagabundus« bohózat Este »Kondorosi szép csalplárné« népszámfi.

Hétfő, okt. 30: »Mongodin ur felesége«.

Kedd, okt. 31: »Kis molárné«.

Szerda, nov. 1: »Kis baba« bohózat.

Csüt. nov. 2: »Czigánybáró« operette.

Péntek, nov. 3: »Ferreol, vagy egy rejtélyes gyilkosság« dráma.

Szomb. nov. 4: »Egy éj Valenczában« operette.

Vasvármegye 1893. október 29. 3. o.

Márkus Emilia vendégszereplése.

— Négy előadás a színházban. —

Szombathely szülötte, az országzserte ünnepekt nagy magyar színművész: P. Márkus Emilia végre, eljött szülőföldjére s hégy estén át szerzett fenséges élvezetet annak a közönségnek, mely mindenkor büszkén vallja őt a magáénak. a maga sorától valónak.

Már régóta vártuk a művész vendégszereplését. Szó volt róla az őszel is, de akkor lesürgönyözte azt a művész, míg végre most, a nyár kellő közepén, eljött hozzánk, az ő hazájába, s eljátszotta nekünk négy leghíresebb szerepét.

Holmay Imre szintársulata a tavasi szezon befejezése óta a környéken járt, hogy a művész érkezésekor a közelben lehessen. A művész június 26-án érkezett meg s két estén át vendégszerepelt Kőszegen, nevezetes siker mellett. Közregről 28-án jött a társulat drámai személyzete Szombathelyre s legott megkezdte a négy előadásra terjedő ciklust.

Pénteken, június 28-án A bölcső került színre. Márkus Emilia ennek a színműnek Laurence szerepében aratta Budapesten legutóbbi zajos sikerét. A darab egyáltalán öneki köszöni sikerét. Nélküle aligha került volna ki a vidékre. Láttuk már a darabot a tavasszal, de akkor csak lefolyni láttuk. Ezuttal meg is értettük, mert a művész megértette velünk. Finoman kidolgozott, a legapróbb mozzanatokra kiterjedő figyelem szülte alakítása megismertette velünk a szegény Laurence szerepét. Kivált elragadóan kedves volt, mikor a gyógyuló kis beteg gyermekért aggódott. Az előadás elején hatalmas virágkosarat kapott a művész.

Másnap Francillon ment színbe. Ez egy másik híres alakítása Márkus Emiliaé. A megcsalt, az örültség féltékeny, a tengernyi kint kiálló és csaknem a rossz utra tévedt asszonyt a nyai természetességgel játszta, hogy elfeledtük, mintha színházban történnék a dolgok.

Yasárnap a leghíresebb Márkus-darab, a „Folt, amely tisztít” került színre. A darabot már néhányszor láttuk, még pedig három ízben Angyal Ilkától, kinél jobban Matildétt ebben az országban csak Márkus Emilia tudja eljátszani. Rég ismert dolog, hogy Eohegaray drámáját Márkus Emilia vitte sikerre, nélküle tán el is bukott volna a spanyol kegyelmes ur darabja. Sajnálatlalt kellett konstatálnunk, hogy a művész éppen e nagy hírű alakítását nem mutathatta be teljes mivoltában, mint hogy erős köhögésben szenvedett s egyébként sem volt disponálva. Mindazáltal kiválóan jó volt, mit mi sem bizonyít jobban, mint a függönynek a folytonos gördülése

Utoljára Gauthier Margitot, a kaméliás hölgyet játszta el a kedves vendég. Mit jegyezzünk meg alakításán? Művészetét bírálunk nem szabad, — tán a toalettjét irjuk le? Röviden és egyszerűen konstatáljuk, hogy a kaméliás hölgyben ugyanaz a zajos siker volt a művész osztályrésze, mint az előző estéken.

Ezek után meg kell emlékeznünk a környezetről. Hát biz' az kérdemelte legteljesebb olismerésűnk. Elsősorban Déri Béla az, aki kivált a többi közül. A művész kedvvel, szeretettel játszott még az ő mellette sem eltörpülő színészszel, kinek vállaira a rendezés gondja is súlyosan nehezedett. A legnagyobb díszet az ő számára a művész nyilatkozata. Azt mondta ugyanis a

Vasvármegye 1901. július 3. 4. o. (részlet)



Petheó Altila, Márkus Emilia
Belvárosi Színház: „A negyvenéves asszony”
Angelo fotográfia

Színházi Élet 1921. 42. sz. 18. o.

Színház.

Niobe. Az operett végtelenül gyenge előadásban, kicsiny közönség előtt került színre. Az egész estnek egyetlen élvezhető része Szigethy tánca volt, kit egy remek bábiékoszorúval leptek meg tisztelői. A mi ezenkívül áll, arról jobb nem beszélni. Szükségeink tartjuk azonban megróni azt a figyelmetlenséget, hogy a darabban előforduló zongorát egy zöld posztóval leterített asztalal markirozzák.

Blaha Lujza »a nemzet csalogánya«, tegnap este érkezett meg Szombathelyre, férjével, Splényi Ödön báróval. — A nagy művész nő ideérkezésének hírére ezekre menő közönség lepte el a pályavart ügy, hogy a fogadásra kiküldött bizottság alig tudott a művész nő kocsijáig jutni. Blaha Lujzát a színügyi bizottság részéről dr. Gyöngyössi Tivadar, Györfly Endre és Deutsch Tivadar, a társulat részéről pedig Micsey György igazgató és neje fogadták. A bizottság nevében dr. Gyöngyössi Tivadar üdvözölte a művésznőt, egy remek virágcsokrot nyújtva át neki. A lelkes szavakra Blaha Lujza a következőkben válaszolt:

— Örömmel jöttem Szombathelyre, mert tudtam, hogy ily szép és lelkes fogadtatásban lesz részem.

Ezután a közönség folytonos éljenzése közepette kocsiára ült a művész nő és a bizottság tagjaitól kísérvé elhajtatott a Hungáriában levő lakására.

A kórus jutalomjátéka. Hétfőn tartják a kóristák jutalomjátékukat, mely alkalommal a Betyár kendője kerül színre. A derék kóristák remélik, hogy egy szezonon át tanusított szorgalmuk elismeréseképp a közönség ez este meg fogja tölteni a színházat.

A Blaha estélyre jegyek még mindig kaphatók a színházi pénztárnál, és pedig az első előadásra csak páholy és állóhelyek, a második és harmadik előadásra azonban mindennemű helyre szóló jegyek kaphatók.

Vasvármegye 1904. március 25. 2. o.



Blaha Lujza és Vendrey az „Aranyos öregék”-ben, Möricz Zsigmond darabjában.
(Balogh Rudolf felvétele.)

Színházi Hét 1911. 38. sz. 10. o.

Blaha Lujza vendégszereplése. Péntek este tartotta Blaha Lujza asszony első fellépését a három estére terjedő vendégzereplésében. A „Piros bugyelárás” című népszínművet adták szüfolt ház előtt. A magyar színművészet ezen világitó meteorját megjelenésénél hatalmas virágcsó fogadta, majd pedig egymásután nyújtották fel az elismerés számos virágajándékát. Játékáról hivatott toll és kritikus már évtizedekkel ezelőtt elmondta, hogy alkotása a magyar színművészet terén örökbecsű. Az ő egyénisége képes csak alakítani utólérhetetlen tökélyvel a magyar népszínművek jellegzetes vonásait. Hangja, melyről a „nemzet csalogánya” elnevezését kapta, még most is szívher szól és a közönséget viszi a lelkesedés szárnyain. Zaófi szerepében láttuk, melyben csupa igaz szín, csupa közvetlen hang, majd pedig természetes humor nyilatkozott meg. Mint Tölgyesi bíró felesége, mély érzéssel színezte és erősen kicsiszolt vonásokkal jellemezte a romlatlan magyar asszonyt, kire Török bíró uram féltékeny. Minden felvonás után, nemkülönbön nyílt színen is orkánzerű tapasal honorálta a közönség a művésznő játékát.

*Vasvármegye 1904. március 27. 3. o.
(részlet)*

Színház.

(☞) Ujházi Ede Szombathelyen. Ünnepi estéje volt tegnap színházunknak. Óoska kulisszáírói valami szokatlan fény áradt a nézőtérre, színpadjának deszkáiról jóleső melegség, szívet-lelket megejtő poézis, eleven élet — művészet.

Ujházi Ede vendégszereplése varázsolta e képet színpadunkra. Az ő megjelenése feledtette velünk színházi életünk minden fonák-ságát; azt, hogy alkalmatlan, kicsi a mi színházunk, s hogy oly kevészer telik meg ez a madárkalitka, de meg azt is, hogy oly ritkán hallatja benn szavát a színészet muzsája, s még ritkábban az igaz művészet.

Hát tegnap este a művészet, ez a ritka vendég, beköltözött a mi színházunkba is. A magyar színjátszás legnagyobb mesterét láttuk játszani a mi deszkáinkon.

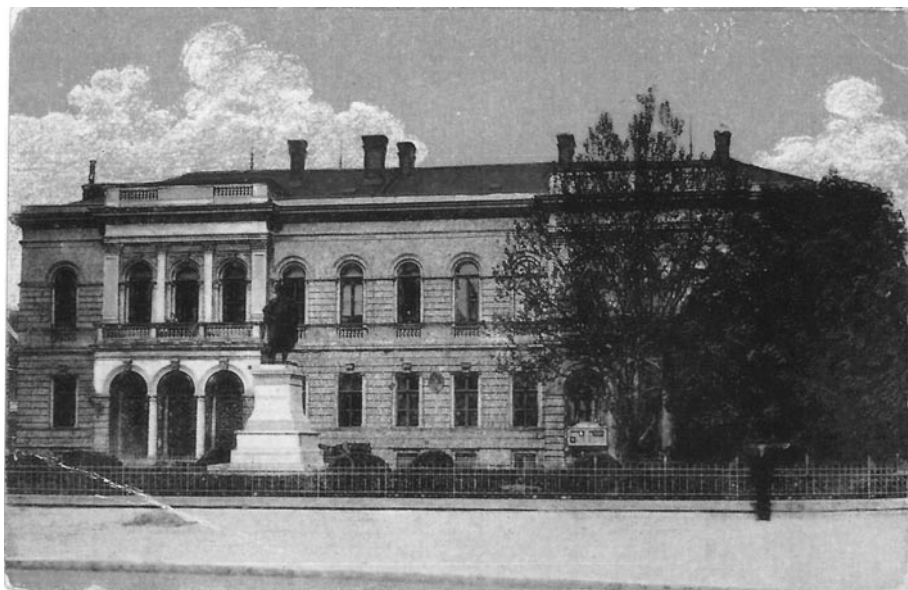
Ujházit dicsérni, alakítását, közvetlen humorát, a játékában megnyilvánuló érzést magasztalni, annyit jelentene, mintha mi újból föl akarnók fedezni a sarkosillagot, amely az idők teljességéig ragyogni fog.

Nem is tesszük ezt. Csak a krónikás száraz, egyszerű szavával adjuk hírül, hogy Ujházi a „Titok”-ban lépett föl az este. Aki látta, nem fogja elfelejteni soha, aki meg nem látta, az elé hiába tálnók a dicséző jelzőket. Még lesz rá alkalma, nézze meg.

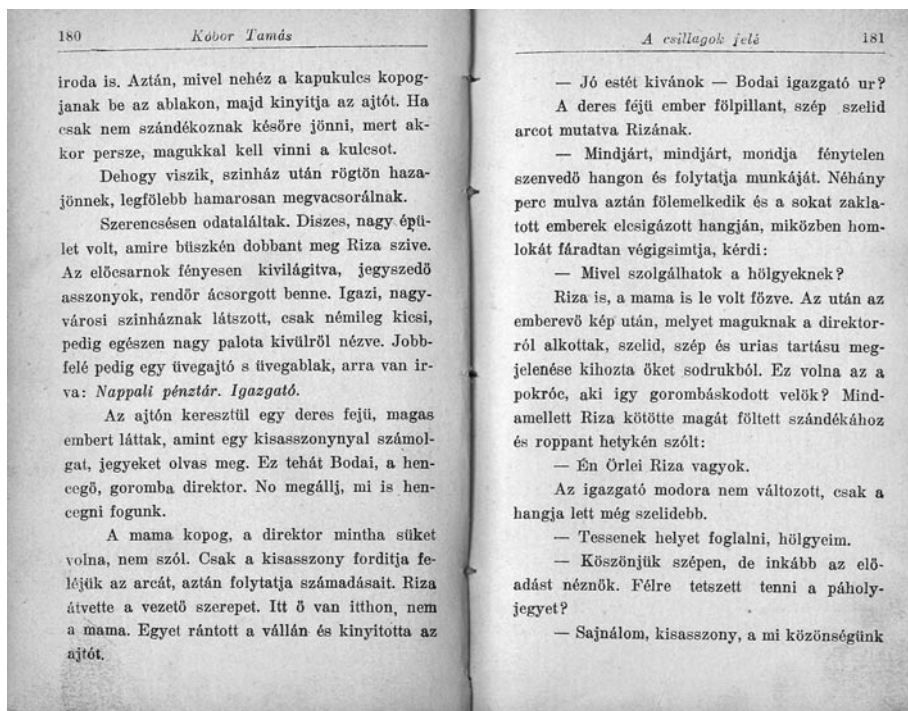
Vasvármegye 1905. november 10. 4. o. (részlet)



Színházi Élet 1915. 10. sz. 10. o.



Városháza, [é. n.] Szombathely régi képes levelezőlapokon. Szerk. Kőszegfalviné Pajor Klára. Budapest, 1994. 38. o.



Kóbor Tamás: *A csillagok felé*. Budapest, 1899. 180–181. o.

Színház.

Régi szokás, hogy amint a fa levele hullani, az eső napokon, sőt heteken át szitálni kezd, amikor minden, de különösen az esték oly unalmasak és kiállhatatlanok, megérkeznek a gond és unalom hivatott előzői, a mi kedves színészeink.

Igy történt ez az idén is, amikor a minden átmenet nélküli, örökké borongós időjárás sulyával az érkezésük feletti örömet mintha kétszeresen éreznénk.

Nagy az örömünk, mert kevés kivétellel ismerős arcok, régi cimborák, kikről a nóta e rovatban már elégszer szólt. Isten hozta önöket!

Érezzék magukat jól szerény városunk falai között, mely oly hosszú idő óta nélkülözte önöket s legyenek meggyőződve arról, hogy bár csekély e város műpártoló közönsége, mégis legalább az a kis sereg, mely önöket nap-nap után felkeresi, mindenkor igaz szeretettel s hálás szívvél rajongja körül.

De mert nagyon jól tudjuk, hogy a hálának ezen fájával a direktor ur meg nem elégszik, a nagyközönséghez is volna szavunk.

Tegyük felre a színházat fitymáló régi szokásainkat, mérsekelve elkényeztetett izlésünket és igényeinket, erkölcsileg és anyagilag támogassuk a jól szervezett gárdát, amely ugy multjával, mint jelenével kiérdemelte a támogatást.

Ha ezt megtesszük, a műpártolás terén hivatásunkat betöltöttük, mert míg egyrésztől lehetővé tettük színészeink megélhetését, másrésztől a megvalósuláshoz közelebb hoztuk az új színház felépítésének tervét, mert bebizonyítottuk, hogy e kis kalitka Szombathely közönségének befogadására ma már nem alkalmas.

Az utóbbit reméljük a köz érdekében s kívánjuk a direktor urnak, a kit gárdájával egyetemben üdvözölni esütörtökön volt először módunkban, amikor is az elismerésre méltó buzgalommal s áldozatot nem ismerő fáradtsággal restaurált színházunkban az őszi szezon első előadásaképp Lukácsi „*Libapásztor leány*” című operettje került színre, nálunk először.

Nem tudjuk ugyan, hogy a közbejött zsidó-ünnep, vagy a felemelt helyárak voltak-e okai, tény azonban az hogy a darab bár javarészt telt püholyok, mégis üres földszint és karzat előtt játszódott le. A hangulat egyébként mindennek dacára elég jó volt, ami leginkább kifejezésre jutott a belépő ismerősöket üdvözlő tapsviharban.

Szombathelyi Újság 1906. szeptember 23. 9. o. (részlet)

Legujabb!

Új városi színház.

— A „Vasvármegye” saját tudósításai. —
F. hó 12-én délután 3 órakor dr. Károly Antal kir. tanácsos alispán előlétele alatt a városi háztartásban rószint a vármegye, résziint a város részéről kiküldött vegyes bizottság tartott nagyfontosságú értekezletet a Szombathelyen létesítendő új színház tárgyában.

A nagydíjút ülésen jelen voltak előnköl alispánon kívül: Ehen Gyula polgármester, Szabó László kir. tanácsos, Nagy Jenő m. tiszti főjegyző, Ernusz József, dr. Borits Béla, Gaar Frigyes, dr. Kronecker József, Brenner János, Wálder Alajos, Szilárd Emil, dr. Alexy Emil, Deutsch L. M., Bossányi József, Brenner Tóbiás, dr. Stirling József, dr. Knebel Kornél, Koller Kálmán, Nigszty József és Csedera Gyula főjegyző.

Dr. Károly Antal alispán: Meggyűjtöbány jasmerteti az értekezlet célját, hogy Ehen polgármester egy új városi színház építésének eszméjét vetve fel, Vasvármegye közönségéhez fordult azal a kéressel, hogy a mostani színház művelését megvándíja át a város részére, természetesen átalakítás czéljából.

Ezen kérelem folytán azú azon tudatban, hogy a vármegye mindenkor kész volt Szombathely városát kulturális fejlődésében támogatni, a meggye részéről kiállításba helyezett a legkészségesebb támogatást, s a módokot megvitatása czéljából alakított vegyes bizottságra a meggye részéről kiküldötteket nevezett meg, kik a mai napra kitűzött közös értekezleten megjelenve, előzdö a bizottság, s felkéri a polgármestert, vélemez megismertetésére.

Az éhen polgármester: Annak előrebiztatása után, hogy miután Sopron városa a magyar színház kérdését elejtette. Szombathely városára nézve aktualissá vált az új színház kérdése, — hogy a kormány által valamely határozati várossnak, s köztük éhen sorban Sopronnak, kiállításba helyezett évi 8—10 ezer forintnyi szubvenziót elnyerje.

E célra a modern igényeknek megfelelő színházi épület létesítése elkerülhetetlen szükség.

Legalkalmasabbnak találja annak helyét azt a szűk utcai térséget, mely a Széll Kálmán-utca folytatásaként a Községi-utcaba betorkollik. Ezen utcai térség kiegészítendő lenne a szomszédos telkekkel s az új színház, 15—20 meternyi távolban a Király-utca vonalától, egy épület, hogy annak homlokzata a vasut felé nézzen és méltó befejezést képezze a Széll Kálmán-utcának.

A bizottság beható vita után, éhen Gyula, dr. Stirling József, dr. Ernusz József, Nagy Jenő, Brenner János, Wálder Alajos és Szabó László, egyhangulag elhatározta a következőket:

Hozzájárul általánoságban a színház építésének eszméjéhez: részleteiben pedig egyhangulag helyesli a polgármester által az új színház helyére vonatkozó javaslatát, — meáltalapodik abban, hogy az új színház legalább 1000 személy befogadására legyen alkalmas, de egy legyenne építve, hogy a mennyiben a pénz kérdése megengedi, ezen színház redouté, táncz- és hangversenytermét és restaurációt is foglaljon magába.

A permanens bizottság kebeléből egy albizottságot küld ki: Ehen Gyula; tagok: Alexy Emil, dr. Borits Béla, Bossányi József, Brenner János, Szilárd Emil és Wálder Alajos.

Ezen bizottság a fenti határozathoz képest részletes javaslatot készítzen s ezt terjeszse mielőbb a permanens vegyes bizottság elé, mely azt a városi tanács elé fogja vinni azal a kéressel, hogy a terv keresztülvitelét a képviselőtestülettel szorgalmazza.

Ezrel a bizottság ülése véget ért.

Új színházunk ügye a jövőn.

— A „Vasvármegye” saját tudósításai. —

Tekintetes bizottság!
A pénzügyi bizottságunk múlt 1888. évi márczius hó 12-ik napján tartott ülésében tett előterjesztésében képest, a létesítendő új színház helyétől a Király-utca és Községi-utca közt elvonuló rendezetlen Széll Kálmán-utcai szakasz kijelölésében, — az alkalomból azon utasítást nyertem, hogy megfelelő terjedelmű telek, nemkülömben a modern igényeket kielégítő színházépület tervezési gondoskodjék és az ekként kivárat adatok egybegyűjtése után tegyék jelentést. Miután ezen szerencsés helyzetben vagyok, hogy a reám bízott feladatoknak megfelelvén, egy a színház telek, valamint a színház épület sorát illetőleg alapos előterjesztést tehettek, tekintettel arra, hogy a város képviselői testületének f. 1899. évi február hó 23-ik napján 22. szám alatt kelt közgyűlési határozatával arra lett felhívva, hogy az eddigi eljárás eredményéről a kiküldött bizottság tegyen jelentést, — van szerencsém a bekívart adatokat a

Telek kérdése.

A kijelölt hely tulajdonosainak megzzerzése nemcsak színházépítés, hanem utcarendezés czéljából is igen fontos. Megszerzendő tehát a Dömötör- és Müller-féle telkeknek nyugati része a mellettük levő Resch és Förster telkekkel együtt; melyek felosztandók úgy, hogy a színház felépítése czéljából egy tük elképezdő: a megmaradt Községi-utcai részen pedig az utczafonol mérőlegesen lesznek házak építhetők.

1. Ennek lehetőségét czéljából megszerzendő a Resch-féle telek összesen 15,000 forint; mégis a Förster-féle telek 14,000 forint; melyekre nézve az adásvételi szerződések is ki vannak állítva.

A Dömötör-féle telek nyugati végén elfoglal a város 372.1 □ ölet, melynek rekompenzációjaképpen ad a város a Resch-féle telekből 104. □ ölet cserébe. Az ekként birókba vett 178 □ ölnyi többletet pedig akként egyenlíti ki Dömötör Lajossal, hogy a 4900 frta becsült Resch-féle házat (□ méter felépítményt 20 frtjával számítva) átadja Dömötör Lajosnak tulajdonjoggal, még pedig a telek 2360-25 frta becsülése: 2360-25 frt. Dömötör Lajos fia a városnak 430 frtot.

2. A Müller-féle telek nyugati végén birókba vessz a város 217.7 □ ölnyi területét.

Ehelyett átenged a város Müllernak az utcavonalától 19.7 □ ölet, mégis 48.4 □ ölet; s végül a Förster-féle telekből a Községi-utca felől mintegy 220 □ ölet akként, hogy a rajta levő 28 □ méter terjedelmű épületek □ méterét 20 frtjával számítva, köteles Müller Ignác a városot megvásárolni, melyből kap a város 5620 frtot.

Tekintve tehát, hogy a Resch és Förster telkek megvétele a városnak

19,000 frtkba kerül; Amely ebből Dömötör Lajos 450 frtkba; Müller Tóbiás pedig 5,620 frtkba; az ekként, vastételező 6,070 frtk levonva a 29,000 frnyi vételárból, a telek ára teljesen kiff fizetnie a városnak 27,930 frtkot.

Tekintettel arra, hogy az utczanyilatás természeténél fogva az ebből a város rendelkezésére marad mintegy 5,000 frtk; tekintve mégis, hogy a Förster féle telekből fennmaradó közel 100 □ ölnyi terület; legalább is 2000 frt árérték képvisel, a fenti 20,930 frtkból emez 7,000 frtkot leszámítva, a Széll Kálmán-utca ezen szakaszának megszerzése két oldalról 12—12 méter széles kocsisúttal kerül összesen a városnak 13,930 frtkba.

A színház épületének kérdése.

A programszerinti színház épületeinek két legnyeres tervét, Láng Adolf méspítész, mégis Komor és Jakab társ-méspítészek készítettek el.

Attól a kívánalomtól, hogy az új színházhoz kapcsolatosan vigadó és egyéb melléképületek kombináltassanak, el kellett tekintenünk aszt, mert egy ilyen kombinált épületnek létesítéséhez közel fél millió forint költség igényelendő egyrészt, de másrészt egy ly több rendelkezés: kielégíteni hivatott épületismeg tervezésnél lehetetlen érvényre juttatni a színházaknál első rendű tekintet alá end türendesztő követelményeket; ezen oknál fogva tehát szakértők nyilatkozata és mértékadó ajánlása folytán, a tervezett új építkezésnél kizárólagosan a színház czéljára szolgáló épület létesítésének álláspontját kellett elfogadni; minélgyva mindkét beérkezett terv egyáltalán színház czéljának szolgáló módon készítettet el.

A beérkezett tervek első sorban bemutatattak a város építkezési szakbizottságának, mely azokat beható vizsgálata alá vevén — véleményét a feljavasandó jegyzőkönyvben foglalta, össze. Ugyancsak ezen tervek Szegedényi Károly régi, praktikus színházgondnok is kiadattak, — kinek véleményét írásba foglalta azintén bemutatam.

Ezekben kívül Elzményi Dénes, mint ez térer gyakorlati férfiú; mégis Mészáros Kálmán, mint az országos színházgyűlés titkára a beérkezett terveket megtekintvén, véleményüket szintén előszórál közölték.

A most felsorolt illetékos tényezők egyhanguságig Láng Adolf tervező ajánlák elfogadására; nem puztán azért, mert az leginkább megfelel a feladat programnak; de azért is, mert az összes követelmények igényeit leginkább kielégíti és aránylag mégis kevesebbe kerül, mint a Komor és Jakab-féle terv.

Láng Adolf tervét szerint az új színházban 1000 személy talál helyet, s dacára az épület ezen arányának, — az ezenel, itt bemutatott költségvetés végösszege szerint, teljes barendzéssel és felszereléssel együtt nem kerül többbe 215,000 frtnál.

Fentebb hivatkozott szakértők véleménye kisebb változtatásokat hoznak magy javaslata; ezeknek gyakorlati keresztülvitelés és érvényesítés azonban az általános koncepcziót nem érinti, az anyagi áldozatok fokozását maguk után maguk hozták.

Egybevetve tehát a telek megszerzésének 13,930 frtnyi szükségletét a birók-hárspítését járó 215,000 frtnyi költségekkel, — azon kedvező végeredményre jutunk, hogy az új színház, az ennek teklődi szolgáló helylyel kapcsolatos utczarendezéssel együtt de facto nem kerül többbe 230,931 frtnál.

Finanszírozás.

Ily tényállás mellett a színház építő bizottságunk véleménye és javaslata az, hogy a színház telek a város részére meelőbb megszerzessék; továbbá a beérkezett két színházterv közül Láng Adolf tervét fogadjassék el oly kikötéssel, hogy a tervező mindkét tervét az albizottsággal tárgyalja a javaslatahoz változtatásokat, mely alkalommal az építendő színház a czukrára és előtér ki-szebbitésével lehetőleg 1200 személy befogadására alkalmas telkessek; a színház tényleges megépítése pedig az elfogadott és megépítendő terv szerint azon időpontra halasztassék, mikor a város nagyobb megterhelése nélkül az lehetővé válik.

Államsegély az új közsinház javára.

— Felirat a belügyminiszterhez. —

Szombathely város képviselőtestülete a legutóbbi közgyűlésén tudvaleg kimondotta, hogy 800 ezer korona költségen belül új közsinházat fog építtetni és egyben elhatározta, hogy a szinház javára államsegélyt fog kérni a kormánytól.

A felirat Ujváry Ede dr. városi főjegyző jeles tollából elkészült és csütörtökön küldik fel a belügyminiszterhez. A felirat szövege az:

Nagyméltóságú Belügyminiszter Ur

Szombathely város képviselőtestülete f. évi április hó 30-án tartott közgyűlésében elhatározta, hogy 800.000 kor. költségen, körülbelül 1900 néző befogadására képes szinházat építtet és a tervek és költségvetés elkészítésével Márkus Géza budapesti műépítőt megbízta.

A város községét ezen elhatározásban főleg a szombathelyi színház megújításának célja vezette. A jelenlegi szinház ugyanis — amint azt a Nagyméltóságod által kiküldött szakértő is megállapította — mostani állapotában annyira tűzveszélyes, hogy azt megfelelő javítás és átalakítás nélkül hosszabb időn keresztül használni már nem lehet. Azonkívül oly kicsiny, hogy a napi bevétel a magas helyárak ellenére telt ház mellett sem haladja meg a 450 koronát. Ilyen csekély bevétel mellett jó társulat meg nem élhet. Már pedig jó, művészi színvonalon álló társulat fennmaradásának biztosítását Szombathelyen nemcsak általános közművelődési és művészeti, hanem nemzeti érdek is követeli.

Szombathely ugyanis az ország nyugati határszélénél egyetlen magyar városa, amelynek, mint a magyarság őrvárának feladata megakadályozni, hogy a nyugati idegen nyelv, népszokások és idegen kultúra használatára a vármegyékben a magyar nyelv, a magyar népszokások, nemzeti jellem és a nemzeti művelődés rovására tért hódítson. Ennek a feladatnak azonban csak akkor lesz képes megfelelni, ha tulajdonképpen részben intelligens lakossága szellemi és művészeti szükségleteinek kielégítése végett nem lesz kénytelen a legközelebb fekvő és előnyös vonat összeköttetés folytán könnyen elérhető nagyobb osztrák városokat: Bécsot és Grácot felkeresni, hanem itthon is megtalálja azt a társulatot, amely felett igényeinek és iszlésének megfelelő s művészi színvonalon álló előadásokat tartani képes.

Ilyen társulat csak modern és sok néző befogadására képes szinházban tud megélni. A város községe meg van érőli győződve s a színházat fenntartása érdekében még áldozatoktól sem riad vissza, jóllehet lakosai és közművelődési célokra fordított kiadásai összes szükségleteinek már eddig is több, mint 10 százalékat teszik. Ezt a százalékot a színházépítésre felveendő költségen évi törlesztési hányada a kamatokkal együtt legalább 3—4 százalékkal emeli.

Kégyelmes Urnak! Jól Jól tudjuk, hogy a szinház egymagában nem biztosítja a színházszület fennmaradását és a magyar nemzeti színházat fejlődését. A vidéki színházat mindenütt válsággal küzd. Oly városnak községe, amelynek lakossága a 30 ezeren alul van, nem képes a színházat oly mérvű támogatásban részesíteni, aminek annak fenntartása igényel. Szükséges tehát, hogy a színházszületet legalább 4—5 ezer korona évi pénzeségélyben is részesítsék. Ezt az összeget azonban a 65 százalékos pótdávval megterhelhet városi lakosság előteremtési nem képes. Annál, kevésbé képes, mert a közel jövőben megvalósítandó építkezések, — minők a város háza, községház — teherviselő képességét ugyis súlyos megpróbáltatásnak vetik alá.

Arra irányul tehát kérésünk, hogy méltóztatásuk a szombathelyi színházat segélyezésre címén bennünket hatva (60) ezer korona államsegélyben részesíteni. Nagyméltóságod a vidéki színházat segélyezésre címén a közel múltban számos város színházának jövőjét biztosította. — Legyen szabad reménylenünk, hogy a magyar nemzeti művelődés érdekében a szombathelyi színházat segélyezéséről sem fog elszármazni.

Kérésünket kegyes jóindulatába ajánlván maradtam Szombathely város községe nevében

Szombathely, 1907. május 6.

Brenner Tibor
polgármester.

Szombathelyi Friss Újság
1907. május 8. 1. o.

Színházunk. Egerek lakják s az északi szél hidege járja át a mi színházunkat, a színi főszezon időszakára alatt. — Maga a jó öreg *Schwars* is elköltözött egy boldogabb hazába s komolyan hihető, hogy a színházat környékező csend és némaság megrövidítette napjainak folyamát. Hajh! azok verőfényes és vidám idők valának, a mikor *Beódyék* és *Mándokyék* jártak minálunk s a most pókhálós öltözöket derűs kacaj s a bohém világ ezernyi tréfái töltötték be. — Most rendszerint a késői tavasz vezérel közénk egy-egy direktort, a ki ugyszólván évekkkel előre biztosítja ide vonulását — a virágvasárnap után kezdődő idényre, a mikor a jámbor férfut nem a színházba, de a szabadba csábítja a kikelet enyhe szellője. A színház igazgatósága mélyen át van halva annak tudatától, hogy ilyen módon állandó színházunk semmiképp sem felel meg rendeltetésének s komoly szándéka van az eddigi szisztemával végkép szakítani — Épp most kérte színházunkat *Somogyi Károly*, a vidék egyik legderékabb igazgatója, de nem adhatjuk oda, mert *Csókának* már odaadtuk a tavaszra! — Előttünk sokkal ajánlatosabbnak tetszik *szabadságunkat* teljesen megőrizni, mint színházunkat egész télen át zárva tartani azért, hogy tavasszal egy nyaralásra készülő leszerelt társulatot fogadhasson falai közé!

Vasvármegye 1896. december 24. 10. o.

A miniszter és a szombathelyi színház építése. Szombathely város közönsége segítséget kért és remélt az államtól a Szombathelyen építendő új színház költségeihez. Ez a reménység azonban nem teljesedett. A vallás- és közoktatásügyi miniszter megbízásából ugyanis Molnár Viktor államtitkár tegnap érkezett leiratában „sajnálattal“ értesíti Vasvármegye alispánját, hogy — bár teljes elismeréssel van Szombathely város közönségének ama dicséretes elhatározása és áldozatkészsége iránt, amellyel a színészetnek új és maradandó hajlékot óhajt biztosítani — az állandó téli színház építési költségeihez államszolgálat engedelmességével nem járulhat hozzá, mivel erre, a vidéki színészet segítésére szánt javadalom csekély volta következtében fedezetel nem rendelkezik.

Vasvármegye 1907. július 27. 5. o.



Szombathely r. t. város térképe. Szombathely, 1904

NYÁRI SZÍNHÁZ

(H) Mióta a szombathelyi közsinházról megállapították, hogy felette tűzveszélyes és hogy a benne való előadás életveszéllyel jár: a színházvezetők seregesen tödülnek hozzánk, hogy előadják csillogó, képrázatos terveiket a jövőt illetőleg.

A legnagyobb rész a nyári színház létesítését ajánlja s ennek a tervnek a megvalósítása találkozik leginkább a színházi választmány véleményével is, csak az építés keresztülvitele kérdésében van még némi ellentét.

Annyi azonban bizonyos, hogy az új közsínház fölépítésére ez idő szerint gondolni sem lehet. A várost a váratlanul föllépett tifuszi járvány oly nagy költségbe sodorta, hogy miatta a pótdátot is tetemesen föl kell emelnie, ha valamiképen ki akar evickélni a kátyúból, amelybe ön hibáján kívül jutott.

Azonkívül előtte áll a még sürgetőbb megoldást váró kórház, közbúvághíd, tűzraktár, elemi iskola, ártéri kutak stb. létesítése, amelyeknek tetemes költségei előrelátólag még nagyobb mértékben fogják igénybe venni a város kasszáját s amely összegnek előteremtése amúgy is sok gondot s álmatlan éjszakát okoz a város vezetői számára.

Közsínháznak ez idő szerint való létesítéséről tehát szó sem lehet. És bizonyos az is, hogy a város öt-hat éven belül nem jut abba a kellemes helyzetbe, hogy megvalósítsa ezt a szép, kulturális szempontból valóban fontos tervet.

Hat esztendőig azonban a város színházat nélkül nem maradhat. Ez bizonyos. Kell tehát alkalmas módot keresni arra, hogy Thália felkent papjai mielőbb hajlékot leljenek Szombathely falai között. Miatán pedig alkalmas hely ezuttal nincs, természetesen létesíteni kell egy megfelelőt. Ez pedig csakis egy nyári színház építésével érhető el. De nem ám a közsínház helyett, hanem csak annak ideiglenes pótlására; vagyis addig az ideig, amíg a színházak téli otthonát is találhatunk Szombathelyen a Márkus Géza elfogadott tervei szerint fölépitendő állandó színházban.

SZINHÁZ.

Az aréna megnyitása.

Ünnepre gyűlt össze tegnap este Szombathely művelt közönsége: az arénának, a színművészet szombathelyi otthonának megünneplésére gyűlt össze. Nem hiányzott az ünnepők sorából a társadalom legmagasabb köréitől egészen a legszegényebb napszámosig seki, aki csak belefért az aréna óriási hajójába, mert még az ország legnagyobb szinkere is kiesnyek, szánek ünnepi érzés befogadására, amelyet Szombathely érzett és érez akkor, amikor két hosszú évi otthontalanság után ismét otthona lett határain belül a magyar színművészetnek, a magyar nyelvnek istenasszonya . . .

Egy halk imaszíni sóhaj lebbent el az ezernyi hallgatóság ajkáról, mikor a felvont függöny látni engedte a tündér világításban néző színpadot. A lelkek, az ünnepelő szombathelyi lelkek felülemelkedtek a hétköznapi küzdelmek légkörén és csattogó szárnyalással szálltak fel, fel, a próg hang fekkölt hangjaiban a fényes, a magyar hang zenéjétől hangos, a magyar érzés-ilatától balzsamos tisztá légtérben . . .

Mint így tulvilági álom, mint a magyarság ezredéves küzdelmeinek csodás visszhangja, a jövőbe vetett hit áhítatos imája zúgott viharzott a nemes érzelmek árja végig a szíveken, a szemek megteltek könnyel és a fülek mint a megváltás hangjait hallgatták, amint Fompa belezugta az ünnepélyes csendbe ihletett léleknek lelkesült szavait.

Leróttuk már egyszer a köszönet adóját Nádassy-nak, de kell, hogy még egyszer rámutassunk határt nem ismerő jókarakterára, nagy áldozatkészségére, mert ő adott otthon Szombathelyen a magyar színművészetnek és ha áldás fakad belőle a várásra, az érdem egyelőre és kizárólag az övé . . . Kötelességünk volt megtenni ezt, mert a magasztos ünnepi hangulatban és kötelességünknek fogjuk ezt tartani mindennek, mert nem csak otthon, adott a színművészetnek Nádassy, hanem hiánytalan lelkesedéstől, az eszmék igaz szeretetétől áthatott művészeként is, akik bizonyára a diadal babérijával fonják körül Thalia hőmlőit.

A „Tatárjárás“.

A „Tatárjárásban“ Bakonyi Károly szép, ötletes operettjében mutatkozott be a szombathelyi közönségnek Nádassy társulata. Talán az ünnepi érzés, amely lelkekünket áthatja, nem engedi, hogy az előadásnak elfogulatlan bírátói legyünk. A frappánsul harmonikus rendezésben, a szereplők összehangzatos, jól összetanult játékában mi csak a szépet voltunk meglátni képesek. Gábor Audoz és Kálmán Imre szép melodiai, a szöveg ötletes fordulatai egy költői egységben simultak egybe a szereplők finom, stílusos játékával.

Ha lehet a színpnek fokozatát keresni úgy talán Szilassy Etel a kis szeleburdi minden lében kanál önkéntes, Harsányi Margit a kis megégett szárnyu lepkeként vergődő szerelmes naiv bakfiskés és Antal Erzsé az elárult szerelemért bűnhődő asszony tetszettek legjobban. A férfiak közül Nádassy tartalékos bakatiszta és Rákossy Ferenc altábornagya hatottak leginkább, Nagy Dezso Benec bácsija pedig valósággal szoborszerűen alakítás volt. Az egész előadást az ügyes rendezés, a harmonia és szín jellemzik.

Vasvármegye 1909. május 30.

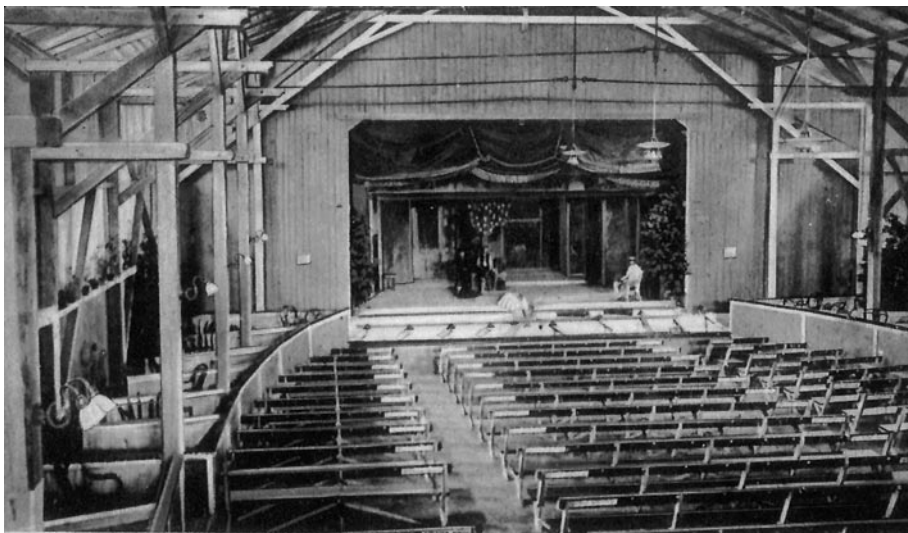
4. o.

Színháznyitás.

Jó Nádassy elhelyezte itt
-A-pihent haderőt
S végigtekint a sik mezőn a
„Tatárjárás“ előtt.

Látja: tódul a közönség az
Arena kapuján
S várja: nem borul-e gyász rá a
„Tatárjárás“ után.

Vasvármegye 1909. május 30. 6. o.



*A Nadasdy-féle nyári színház belseje, 1909.
Szombathely régi képes levelezőlapokon. Szöveg Balogh Péter. Összeáll. Kőszegfalviné Pajor
Klára, Pittmann Lászlóné, Molnár József. Szombathely, 2001 57. o.*



*A Nadasdy-féle nyári színház
Vas Népe 1911. június 21. 5. o.*

Elégett az aréna.

Tegnap délután öt óraker kigyult a szombathelyi aréna és teljesen elégett.

Elégett az aréna. Nem légett, hanem a sző legszomorúbb és legteljesebb értelmében elégett, egy hatalmas üresen álló tér. Jelzi, hogy ott színház állhatott. Vasárnap este még játszottak benne, hét-főn délután két óráig próbáltak. Öt óraker egy lélek sem volt aszínházban, a pénztárban sem volt senki, csupán a színház foglalkozkodott Sándor, a színházi szolga. Egyszerre füstszagot érzett és föltekintett: a női öltöző fölött a tető égett. A szolga kirohant a színházból, segítségért kiabált, a tűzoltóságért telefonáltak és egy órával később az aréna helyén már csak a karzati feljáró legalsó lépcsői füstlőgtek. Irtózatossággal és rettenetes erővel égett az egész épület, minden oldalán egyszerre. A pusztító lángok egy órái munkája elég volt ahhoz, hogy elpusztuljon a tágas hajlék, három évi fennállása alatt is sok öröm és vidámság színhelye.

Az aréna nincs többé. Ebben a pillanatban még korai volna arról beszélni, hogy mi következik a tegnapi tűzkatasztrófa után. Főlépüle újra az aréna, vagy a katasztrófa révén hozzájut Szombathely közönsége a közsínházhoz, olyan kérdés, melyről sokat lehet és sokat fogunk is beszélni — holnaptól kezdve. Ebben a pillanatban minden részvétünk és szánakozó érzésünk Nádasy igazgató és társulata felé fordul, akik hajléktalanok és kenyér nélkül maradtak. Addig is, míg a kormány el nem maradhat segítségére megérkezik és a társulat a tervezettnél korábban elindulhat Makóra, a szombathelyi közönség szives szeretettel veszi partfogásába a társulatot és a segítségnek bármilyen módjához invitálják, rendelkezésre áll.

A katasztrófáról ez a tudósításunk:

Ég az aréna.

Valamivel elmúlt öt óra, amikor a Tököly-utca fölött sűrű fekete füstfelleg gomolygott. A főtérről nézve úgy látszott, mintha a Tököly-utcában volna tűz. Az emberek százával rohantak a füstfelle-

irányába. A Tököly-utca felé és a Fürdő-utca felé sietőkkel azután ott közölték a szomorú hírt:

— Ég az aréna.

Nádasy direktorral és Chatry tükárral együtt kocsin sietett a sorok írója az égő arénához. Amire odaértünk, már lángokban állt az egész épület. Nádasy zokogva ugrott le a kocsiról, rohant az aréna felé, hogy menteni segítse a menthetőt, de már minden igyekezelt hiábavaló volt, még közelébe sem lehetett jutni az épületnek.

Eközben érkeztek meg a tűzoltók, akiknek munkája csak arra szorítkozhatott, hogy a környékbeli épületeket megmentésék. A tűzoltóság nagy számban vonult ki és nagy készenléttel. Erős és nehéz munkája volt, mert a tűzveszedelem egyformán fenyegette a sörházat, a páholyházat és az elemi iskolát. A páholyház teteje tüzet is fogott és részben a lángok marata léka lett. Az elemi iskolában háromszor is tűz támadt a szaporakától, de a tüzet mindannyiszor sikerült eloltani.

Ezrekre menő

kíváncsi sereglett természetesen az aréna köré minden oldalról. Szerecsére gyorsan kivonult a katonaság, huszárok és gyalogosok és igen nagy, szinte megbecsülhetetlen segítségére voltak a rendőrségnek és a tűzoltóságnak a rendfenntartás és a tűzoltás munkájában. Oszinte hála, köszönet és teljes elismerés illeti őket és ez szől a tisztikarnak és a legénységnek egyaránt. A város polgársága nagy hálaival látta a katonaság munkáját és azt a készséget és a gyorsaságot, mellyel a veszedelemben segítségére siettek. Petrovay Ámos alezredessel az éjén a huszárezred és a gyalogezred itthonlevő tisztjei csaknem valamennyien megjelentek a tűznél és dolgoztak fáradságtalanul.

A tűzoltóság

munkáját sokan gáncsolni fogják, de ez mindig így van veszedelem idején, amikor az emberek elfogultak és mert pusztulást lát, mindenki elégedetlen. Meg kell állapítani, hogy az önkéntes tűzoltók, akiket napi kenyérkeresetük mellől szőlított el a vészszőr, megfáradt erővel és a veszedelemnél nem félve dolgoztak. Az ő derekai munkájuk sikere és eredménye, hogy az így súlyos csapásból nagyobb katasztrófa nem lett.

Vasvármegye 1911. augusztus 1. 2. o.

A pusztulás

híre hamar szétfutott a városban és nagy lehangoltságot keltett. Három évvel ezelőtt épült az aréna, mely egyike volt az ország legnagyobb arénáinak. A harmadik nyári szezon vége előtt tíz nappal történt a szerencsétlenség, Nádasy ugyanis augusztus 10-én akarta befejezni az idei szezont.

A tűz pusztítása óriási mértékben sújtja Nádasyt és a társulatot. Nemesak az aréna égett el, hanem elpusztult a társulat könyvtára, ruhálára és díszletlára is, elégett több színész és színésznő ruhája és az összes zenészek kórái.

Hogyan keletkezett

a tűz? Erre a kérdésre egyelőre nincs felelet és a hogyan a helyzet áll, egyelőre aligha is lesz. Amikor az aréna kigyult, Sándor szolgán kívül nem volt az épületben senki. A szolga a színpadon volt és ott vette észre, hogy a nőöltöző fölött a tető ég. Kirohant és segítségért kiabált, de már nem volt segítség.

A tűz keletkezésének egyelőre egy elfogadható oka van: a rövid zárlat, a tűz ugyanis a villamos fővezeték mellett támadt. Az elektromos társaságnál ugyan azt állítják, hogy a vezetékek nem voltak bekapcsolva, ezzel szemben azonban megállapítható, hogy javában égett a tűz, amikor egy villamosdrót a Zrínyi Ilona utcában leszakadt és égett, tehát nyilvánvalóan áram volt benne.

A rendőrség a szolgát is vallalóra fogta és nyomozott a tűz eredete iránt, de azt hisszük, ebben az irányban a ma megtartandó tűzrendőri vizsgálat sem fog több világosságot deríteni.

Az égő arénától

legelőbb a II. kerületi elemi iskolában támadt tűz, amely még két szer kiujult, de szerencsére sikerült mindannyiszor elfojtani úgy, hogy nagyobb kár nem történt. Némi, bár aránylag jelentéktelen kár érte az Ébredés páholy épülő házát, a teteje leégett. Egy szikra felgyújtotta a polgármester egy zabkepejét, de ezt a tüzet is gyorsan eloltották, valamint eloltották a szőlősi határban ugyancsak a sziporkáktól támadt gabonátüzet is.

Hét óra volt, amikor a veszedelmet teljesen sikerült elhárítani.

A polgármester

ma délelőtt tizenegy órára ülésre hívta össze a színügyi bizottságot, hogy a segítség módozatai felől tanácskozzanak. A színügyi bizottság meg fogja találni a módját annak, hogy a súlyos helyzetbe jutott igazgatót és színészeket megsegítse a megpróbáltatás első napjaiban, amíg a kormánysegítség meg nem érkezik és a társulat Makóra nem távozhatik.

Harmincezer

koronára volt biztosítva az Első Magyar Általános Biztosító társaságnál, a kár jelentékeny része tehát a biztosítás útján megtérül.

Épül a nyári színház.

Utolsó akkordok az építőbizottságban.

Végre eljutunk a színházkérdés ideiglenes végéhez.

Az aréna tervét, amint már közöltük, a miniszterium elfogadta. A városi tanács most a helyhatósági engedélyezés céljából véleményezés végett kiadta a tervrajzokat az építőbizottságnak. A bizottság tegnap összülést tartott, melyen részt vettek *Kiskos István* városi tanácsnok elnökle alatt *Hirschrodt Ottó*, *Polgár József*, *Geist Lipót*, *Kopfensteiner Dénes* és *Rosta Sándor* bizottsági tagok, *Bodányi Ödön* városi főmérnök, *Klosovszky Ernő* mérnök, továbbá *Trummer János* és *Szente Lajos* vállalkozók.

A bizottság a tervrajzokat mindenek előtt összehasonlította a korábbi tervezettel és azt találta, hogy azok méretei a korábbi megállapodásoknak megfelelnek. Az aréna favázis téglafallal fog épülni. Kijáratok feles számmal vannak tervezve, hogy a közönség veszély esetén a legrövidebb idő alatt elhagyhassa a nézőteret. A részletek mind megfelelnek a korábbi határozmányoknak. Az aréna a Király-utca végén épül, annak tengelyébe lesz elhelyezve.

A járda és a szinkör között tizméter széles térség marad. Az épület a végleges köszínház előtt tervezett park helyére kerül, úgy, hogy később a végleges színház építését ne akadályozza.

A nyári színház homlokzata secessios izlésben van tervezve, minden szépészeti szabály ellenére és nyomottságát az izlésesnek nem mondható vízszintes tagozások még inkább kiemelik. A bizottság javasolta, hogy a homlokzat középső részét magasabbran készítsék és izlésesebb függélyes tagozásokkal annak nyomottságát ellensúlyozzák, mert különben úgy nézne ki, mint valami pusztai juhakol. A miniszteriumban *Kertész K. Róbert* osztálytanácsos és *Sváb* műszaki tanácsos javasolták, hogy a tetőzet akként készíttessék, hogy később ha a város akarja, belül a nézőterren deszkával burkolható legyen. A vállalkozók boltozatszerű födémel terveztek, — de a bizottság aggodalmasnak tartja, mert a boltozat kedvező a zenés darabokra, de befolyásolja a beszéd érthetőségét, amiért is a tetőszerkezetet akként készítik, hogy később, ha a város akarja és nem sajnálja a költséget, akkor a menyezetet sík felületekkel burkolja, amelyek kedvezőbbek a szinpadról hangzó beszéd érthetőségére. A színház építését *Trummer János* és *Szente Lajos* már megkezdték.

Arénaavatás.

Ma nyitja meg a pozsonyi színtársulat a szombathelyi új nyári színházat. A kormány és a színészegyesület az avató-ünnepen. Az új színház. Az építő tervezők. Az első előadás és a szereplő művészek.

Az elpergett évnek november havában a Németh-ház körül megcsendült a csákány. Nagyoklú legények liporták balottra a derverte gyöpöt, s vasszerszámmal vágták rongyokra a korcsmát. Százharminc esztendőtlő lőrült le egyetlen rövid őszi napon egy-két férfikké a Király-utca végén.

A levénhelt porta püsztoló porából — július havában — cícomás palota ivelődött égnek és a mai kedden zene zendül ottan: aktorok, aktrixek csókolják szívünkbe nyelvünk muzsikáját, a műnek épségén, szépségén, szentségén sohasse fog csákány.

Köszöntjük a mai ünnepnapos keddet s a cícomás hajlék friss falai között szívvel és ölöször Polgár társulatát, a kiknek átadjuk színházunk kulcsait és véle a gondot, hogy majdan a kaput habérosan zárják.

Az avatóelőadás és a művészek.

Ma, kedden este 8 órakor nyitja meg Polgár Károly Pozsony városának színgazgatója a Király-utca tengelyében épült új nyári színházat. A megújítóelöltés egyben az operettársulat bemutatkozása lesz. A megnyitón a kultuskormány, az országos színészegyesületi képviselői és Szombathely város tanácsa is jelen lesznek. Az avatóünnepen színtre kerül a Cigányprimás című magyar operett (Kálmán Imre), amelynek főszerepeit a következők játsszák: Földes Dezső (cigányprimás), Pásztor Ferike (Juliska), Feszty Irén (Sári), Sarkady Vilmos (a gróf), és Mihályi Ernő (Laci).

A Cigányprimás fő női szerepője Feszty Irén pár évvel ezelőtt a Királyszínházban tűnt fel. A művésznő elragadóan kedves egyéniség és beszédes nagy szemű, örökkön kacagó képe, izzó temperamentuma, a játszó énekesnők legelsőjévé avatják.

Pásztor Ferike a másik szereplő színész: ő; a Pásztor Feri. Ha jól emlékszem, egy intím kabaré színpadán láttam először. Három éve lehet. (Bizonyisten.) Valami bohémes egyfelvonásos játszott akkor; operettfelét és kisigényűt. Volt abban az ízében festő és modelleány és urihölgy és több efféle megymás. Egy apró, esinos, barna színészasszony modellt játszott a darabban. Sokáig elnéztem a kis műtigrálszmárit és halkán sugtam oda a melletttem ülő színházi rókának, Kövessy Albert pécsi színgazgatógnak: Hallja, ez a leány

tud, ez a leány akar, ez a leány színész, és ez a színész nő ill ma este maga az egész darab. Egy kölyökképi kis tenorista: talán Simay, szinte megnőtt akkor este a kis műtigrálszmári művészetének árnyékában. Hazamenet Kövessy csak annyit mondott a megjegyzéseimre, hogy ebből a kislányból még nagyművésznő lesz.

És igazunk volt mindkettőnknek: a kis műtigráls megnőtt és ma Pásztor Ferikének hívják és egyike a legkeresettebb, legfizetettebb magyar primadonnáknak.

Földes Dezső, hát Földes Dezső. Földes és Bohém, akit mindenki ismer. A Földes, aki színész is volt egy darabig. Nátassynál is az volt még. Ma már több, mert jóval több, mint amit a színész szó kifejez. Földes kiforrt. Nekem az a meggyőződés, hogy ez az utolsó stációja Budapest előtt. Egy olyan szerződés előtt, amit évekkel és ezekkel mérnek oda fenn, ahol jóval könnyebb és egyszerűbb a színjátszás, mint Szombathelyen vagy Pozsonyban.

Uj ember Sarkady Vilmos, aki kórnikus, és ezt nem esinálja, ez ugy jón nek: magától. Van humora és van lába. Gyerekkora óta ismerem és mindig kitűnő volt. Ma már ő is kitűnőbb, mert delelőn áll a művésze. Ő az, akit könnyen fognak szeretni: szinte mindjárt. Sarkady lesz a Szombathelyiek kedvelt Maxija.

Utolsóinak hagytam Mihályi Ernőt, mert kalocsai és földim, akit szinte a Jezsuiták neveltek. Edesapja aorának egyik legbiresebb zenésze és költőmuzsikus volt. — Van-e, aki nem ismeri Mihályi. Balaton háborgását?

Fia: Ernő, az apja nyomdokában halad, aki a kalocsai érseki templom karnagya volt. A külömbőség mindössze az, hogy Mihályi Ernő művésze a színházat magasztosítja művésztplommá. Egyebekben orvosdoktor. Szén családi életel él és övel-azok a gyönyörű szöke gyerekek, aikkel mindenki meghámul a szombathelyi korzón. Mihályi vérbeli, tudásos operanékes és az első bemutató előadásnak különös érdekességet ad az, hogy a szerepében előforduló muzsikát maga muzsikkálja a színpadon művésztel.

A színház szép, célra termett, tiszta, kégyelmes. Az építők pomás munkát végeztek. A szombathelyi aréna ma Magyarország leakényelmesebb nvári színháza és minden szöge, fala, gerendája Szenté és Trummer művészi munkáját dicséri.

Vasvármegye 1914. július 7. 5. o.

Fájdalom, most ott állunk, hogy amint kidül egy játékos bármilyen okból, nem tudjuk helyettesíteni. Nem tudjuk pótolni. Igénis tudjuk de a pótlást, a tartalékot az első csapat szellemében kell tanítani. Játékos nevelés nélkül megszűnik a hírnév és elbukik az egyesület.

A kuliszák mögött

Az ember nem is képelné, hogy mennyi apró-cseprő epizódjá van a színészéletnek különösen a kuliszák mögött. Vígóságok, szomorúságok. Drukkolások, várva-várt jelenetek. Vannak és voltak iróemberek, külső éveket szenteltek ennek az életrésznek a megismerésére, író emberek voltak, kék themát merítettek belőle, színdarabokat, könyveket írtak róla. Boldogult Nyárai Antal cilindereiről egy kötetny: viccet ismert a színészvilág. De érdemes is ott időt tölteni.

Ugy mesélék, a Féltékenység előadásán történt az alább: kis epizód. Bodonyiné tudvalevőleg meghalt a színpadon, az ötödik felvonásban. Bodonyi: direktor a most szerelő fejlem uram egy szót szünet alatt feleségéhez:

— Majd ha meghalt és legördül függöny, széssen felkelni, mert meghalt!

A Bolond gyönyörűen sikerült előadás: előlt a színház mellett beasgettett valak: Erckövy Károlyfal.

— On mit játszik mester? — kérdezte a színházlátogató.

— En játszom a bolondot...

A közelben fiatal színészek beaszélgettek:

— Menny: természetességgel játsza — szolt az egyik Erckövy felé.

Dereký János egy napon, elég meleg lévén, sandált huzott s egy ment az öltözöbe. A collegáknak tett-szett a bátor vizelet.

— Miért huztál sandált? — kérdezte Sugár.

— Szeretem a változatosságot, mondotta János. A többi lábheft mind alul lukas. Ez alul is, felül is lu-

kas. S a felső lukak ezuttal természetesek.

A multkor, hogy-hogynem meg-esett az eset, hogy Parlagn beasipett. Igen beasipett. Bement a színházba. Találkozott Bodonyival. Kissé kellemetlen volt, mert nagyba énekelt.

— Ivott? — kérdezte Bodonyi. Mondja kedves collega, mért kurjongat?

— Csak operákat gyakorlok igazgató ur. Tovább ment, de hogy még se hazudjon, így énekelt a Parasztbecsületből.

— Anyáskám, de sokat is ittam...

Kedden, május 29. és 30-án este 8 órákor
itt először! Itt először!

A BOLOND

Daljáték 3 felvonásban. Írta: Rákcsi Jenő. Zenéjét szerette: Szabados László. Rendező: Erckövy Károly. Karmester: Lillieh Miklós.

SZEMÉLYEK:

Deli urfi	— — — —	Tamás Lajos	
Pimpó, koreszmáros	— — — —	Rogoz Imre	
Piroska	— — — —	Páffy Oly	
Kékike	} a leányai	— — — —	Molnár Aranka
Fehérke		— — — —	Gyulai Marian
Ellák	} szerelmes ifjak	— — — —	Ajtay Kornél
Böngér		— — — —	Sugár Lajos
Csudamér	— — — —	Solti Rezső	
Dirigó, sekrestyés	— — — —	Dereký János	
Bimbó	} csavargó bohócok	— — — —	Erckövy Károly
Bimbilla		— — — —	Görög Olga
Luci		— — — —	Gáspár Amália
Csapos	} cselédek	— — — —	Bokros László

Apródok, buesusok stb.

Tájos 1922. május 29. 4-5. o.

mindazok, akiket ilyenfajta tetten rajtakaptak, egészségügyi intézetbe internálandók s tartásuk itt őket mindaddig, míg a felügyelő orvosok azt célszerűnek látják. Az ott tartózkodás alatt, természetesen, valamilyen produktív munkát végeznének. Az orvosok és tudósok azon a nézeten vannak, hogy Missoffe képviselő javaslata célszerűbb, mint a börtönbüntetés.



- Halló! Nyári színház?
- Igen.
- Sugár ur?
- Azonnal jön. Átadom!
- Kedves művész ur, közkívánatra írja meg a Táltosnak élettörténetét.
- Szívesen, szerkesztő ur, de nincs is történetem. Magyarországon születtem. Ez természetes. Őseimet ragyogó arcuk után keresztelték el Sugárnak. Családos vagyok és —
- És?
- És még egyetlen adat van az életemhez.
- Nos?
- Hát az életem már be is fejeztem.
- Hogyan?
- Meghaltam 1922 május hó 3-án, este 3/4 1 órakor a Bizanc harmadik felvonásában, Herceg Ferenc utasításához híven.
- *
- Bodonyi igazgató ur beszél?
- Igen.
- Itt egy városi Jós.
- Parancsoljon.
- Közlöm Önnek, hogy rövide-

sen közházban fognak játszani.

- Nagyszerű.
- És hol lesz ez a színház?
- Ott, az Arena helyén.
- Hogy-hogy?
- Hát én megjósolom Önnek. Már így is oda van az Arena. S ha még jobban játszanak, ez a fatákolmány kövé mered csodálkozásában.
- Ugyan, ne vicceljen kérem, nem érek rá!
- Rendben, de mit fizet, ha igaz lesz!
- Önnek adom az összes soproni deficitet!

*

- Halló! Itt a színügyi bizottság.
- Itt Bodonyi. Parancsoljanak!
- Meg van elégedve a közönséggel?
- Nagyon! Melegen pártolnak, csak az idő pártol hidegen. A szezon fele hidegben telik el.
- Nem baj, igazgató ur. Decemberre majd csak megjön a nyár.
- Szomorú vigasztalás. Hol leszek én decemberben?

Itt. Egyfolytában játszatja le a jövő évi szezont is. Nem okos gondolat?

— Bravo! Hiába, Önök csak kedvesek. Elengedték a vigalmi adót s im, egy jó eszmét is adnak!

— No-no! Ne örüljön előre, mert annál nagyobb fényüzési adót fog fizetni.

- Hogyan?
- Hát mondja kérem, nem fényüzés abba' a rongy kis fabódéba' olyan nagyszerűen játszani, olyan fényesen, mint az Ön mostani társulata?*

*Ha az előadások rosszak lesznek, egyedül Bodonyinak köszönhető, ki ezek után nyilván fél a fényüzési adótól! (Szerk.)

A zeneszerző	— — — — —	Deák Ferencz
Roboz k. a.	— — — — —	Hoán Irén
Márkus k. a.	— — — — —	Molnár Aranka
Rakolnoki k. a.	— — — — —	Rakovszky Margit
Thuz k. a.	— — — — —	Szabó Juczi
Szell k. a.	— — — — —	Medgyessi E.
Ilonka k. a.	— — — — —	Gyulai Marian
Szolga	— — — — —	Parlagi Béla

Szerdán, május 10-én este 8 órakor

Ártatlan Zsuzsi

Operett 3 felvonásban. Irta May és D. Esvallieres. Fordította Mérei Adolf. Zenéjét szerezte Jean Gilberte. Rendező Deréki János.

Személyek:

Des Aubrais báró, magántudor	— — — — —	Sugár Lajos
Deifine, a felesége	— — — — —	Medgyessi Erzsé
Jaquelin) Huberth) fiai	— — — — —	Molnár Aranka
Renée Boislurette, hadnagy	— — — — —	Deréki János
Pomarel, illatszergyáros	— — — — —	Sohi Rezső
Susanne a felesége	— — — — —	Parlagi Béla
Charancacy magántulajdonos	— — — — —	Görög Olga
Roze a felesége	— — — — —	Marinkovics S.
Alexis főpincer	— — — — —	Zelenay Ella
Emil pikoló	— — — — —	Megyeri Ferenc
Marietta komorna	— — — — —	Lílich Sanyika
Vivarel	— — — — —	Gáspár Amália
Gudet	— — — — —	Gáspár Kálmán
Tailasson	— — — — —	Horváth László
Irma	— — — — —	Gáspár Ilonka
Rendőrbiztos	— — — — —	Szilasi Aranka
		Bokros László

Történik Párlsban. I. és II. felvonás a báró házában, a II. Moulen-Rugéban.

Tálatos 1922. május 8. 10. o.

INTIM KABARÉ



Hotel Kovács Nagyszálló, 1910-es évek

AZ INTIM KABAREBAN

pénteken folyó hó 6-án és minden hétfőn és pénteken teljesen új műsor.

Bővebbet a falragaszokon. Jegyek elővételben Dukasz Jenő papírüzletében kaphatók. Vasárnap délután 4 óra or Fehér Kabaré családi műsorral.

Vasvármegye 1920. február 6. 2. o.

A pénzember szatir, Visoki uram szerencséje para szt. komédia

Szeptember, Villányi Andor vígjátéka
február 26, 27, 28, csütörtökön, pénteken és szombaton kerül színpadra az

INTIM SZÍNPADON

Minden hétfőn és csütörtökön teljesen új műsor. — Bővebbet a falragaszon. Jegyek elővételben Dukasz papírüzletében — Minden vasárnap délután fél 4 órakor Fehér kabaré családi műsorral. Fél helyárral. (10 és 5 K)

Vasvármegye 1920. február 26. 2. o.

Kutyuskám

Martos Ferenc és Szirmai Albert az Andrásy-úri színházban ma is műsoron levő operettjéegere hétfőn, február 15-én kerül színpadra az **Intim Színpadon**. Minden hétfőn és szerdán teljeseen új műsor. Bővebbet a falragáson. — Jegyek elővételben Dakesz papírüzletében. — Minden vasárnap délután fél 4 órakor Fehér kabaré családi műsorral.

Vasvármegye 1920. február 15. 3. o.

Premier az Intim Kabarében.

Forró bemutatója volt hétfőn Nagy Imre kabaréjának. A kézművészgárda ezúttal operettel lépett a zafolásig megfektetésé elé. Martos Ferenc „Kutyuskám” című operetteje teljeseen van kacagató jelenetekkel és frappáns, ötletes helyzetkomikummal, melyeket az előadó színészek egytől-egyik alaposan kiaknáztak. A nagy sikerben egyaránt osztozkodtak Bartkó Etus, Buday Ilonka, Járay Sándor és Virágh. A füllbemászó zeneszámokat Scari Oszkár, a kabaré jeles karizmestere, szerezte. Osztatlan tetszést aratott Egyed Zoltán „A szerződés” című vígjátéka, amelyben a betegségből felépült Gergely Gizi drámai színésznő debütált. A finomságokkal telítődött kézdarab minden kisnűanszát tökéletesen kilizta Járay Sándor, akit végre művészetének teljes pompázó nagyságában láthatott a közönség. Méltó partnere volt Gergely Gizi, akit fényes, sokszinű játékaért minden dícsőret megillet. Magánszámokban kiválóan ujakat nyujtott Bartkó Etus és Radó Teri, a közönség e két kedvence. Virágh Ferencceal a közönség együtt kupázott és le akarta őt szedni a színpadról. Ez pedig a siker legnagyobb fokmérője.

Vasvármegye 1920. február 18. 3. o.

Konferánszé az Intim Kabarében

Az Intim Színpad igazgatóságának sikerült egy havi vendégszereplésre megnyerni Kovács Andort, a budapesti Intim Kabaré starját, aki ma a fővárosban a legnépszerűbb kabaréművészek egyike, Nemesak a nagyközönség, hanem a sajtó és a legszakértőbb színházi emberek is elismerik, Tiogy Kovács Andor, mint konferánszié, egyedüli a maga nemében. Míg a többiek akik Nagy Endre után következtek, szolgái utánzói voltak Nagy Endré stílusának és gondolatmenetének, addig Kovácsnak sikerült új utat vágni és Nagy Endre stílusától teljesen elütő, de hatásban és sikerben vele egyivásu dolgot produkálni. Az ő konferánszai befejezett egészek, ökonomikus számok, mindig aktuálisak, de sohasem személyeskedők, kacaglató humorral megírva és az ő utánozhatatlan, könnyed, franciás, csevegő tónusában előadva. Az ő számai, melyek műsorról-műsorra folyton változnak, egyszerű csemegei lesznek a mi kabaré színpadunknak és az igazi kabaréhangulat az ő szereplése révén fog hozzánk beközlőzni. Első felléptével műsorában két kacaglató szerzeményével fog szerepelni: „A női divatról” és a „Ma” című futurista társaságról fog csevegni. Előad chansonokat is és föllép egy kis vígjáték főszerepében. Nem kevésbé érdekes attrakciója az új műsor-nak K. Balogh Böske fellépte is. A kitünő és országosan ismert művészten decens előadásával, Inom sanszonjaival a legforróbb pesti kabaréestéket fogja idevarázsolni. Nemesak vig, de komoly dalokat is ad elő; az előbbieken nagyszerű beszédtechnikája, az utóbbiakban mély érzése a legelső közö emelik a művésztől. Mint vígjátéki szubrett is be fog mutatkozni az első műsorban egy, lipótvárosi asszony szerepében. Új és nagyszerű tagja a kabarénak szintén március elsejétől kezdve Mezey Teri a budapesti Dunaparti Színház vígjátéki szubrettje, akiben az igazgatóság szintén kitünő akvizíciót nyert és mihamar a közönség kedvencevé fog válni.

Vasvármegye 1920. február 29. 4. o.



Magyar kabaret. Gyoma, 1910. (borító)

KONFERANSZIE AZ INTIM SZINPADON	március 1-től Kovács Andor a budapesti Intim Kabaré starja K. Balogh Böske vígjátéki szubrett, Mezey Teri a Dunaparti Színház tagja lépnek fel. — Színrre kerülnek: „A nagy jelenet”, „Beszélni tanítok” és „Audencia” című kis darabok — Új chansonok, konferánszok, dalok és kuplék. — Minden hétfőn és csütörtökön teljesen új műsor, D’jzobbel a falragaszon. — Jegyek elővételben Dukasz papírútlembán. — Vasárnap délután fél 4 órakor Fehő Kabaré csiárdái műsorral. Félhelyárakkal. (10 és 5 K)

Vasvármegye 1920. február 29. 4. o.

— A Kovács kabarében vasárnap és hétfőn utoljára lép fel Czeglédy Gyula a „Csabitó” c. kacagtató kis komédia címszerepében. Partnerai Kende Mária és Balassa Ernő. Nagy sikere van Várdai Irénke és Hegedűs István táncos duettjének, valamint Kende Mária és Czeglédy Gyula új szólóinak. A népszerű és közkedvelt Kovács Andor és Balogh Bőcke kedden kezdik meg pár napos vendégtéukát. Tavalyról szereti őket mindenki, így hát ismét zsufolt házakat remélhet az agilis igazgatóság. Előadás kezdete este tíz órakor.



Fehér Kabaré. A Kovács-szálló télikertjében állandóan működő kabaré holnap, f. hó 8-án, vasárnap délután 4 órakor szigoruan családi műsorral fehér kabaré előadást tart. Fellépnek az összes tagok szólószámokkal és színre kerül három kacagtató kis szindarab. Vasárnap délelőtt 10 órától 12-ig és délután 3 órától kezdve árusítja a jegyeket a Kabaré pénztára (Kovács-szálló télikertjében)

Vasvármegye 1921. március 20. 3. o.

Vasvármegye 1920. február 8. 5. o.

Szombathely téli szórakozása.

Két kabaré is lesz.

Szombathelynek van egy kőszínháza, mely ma a városi vezetőség megnyugtató és bölcs befátása folytán nem színhely, hanem — lóhusszék. Ilyenformán azután vajmi kevés Szombathely szórakozása. Mert, aki színházba akar menni, az nem megy lóhusszékbe, noha az is éppen elég jó színház.

Miután pedig télen színház nincs, a télen kabaréznak Szombathelyen. Az idén, mint értesülünk, két kabaré is lesz.

Egyik a Kovács-kávéház szuterén helyiségében, a másik az Apollóban. Az első nem újdonság, már tavaly is meg volt. A magunk részéről csupán annyit megjegyzésünk, hogy ne a tavalyi léha mederben működjék, mert akkor felkopik újra a kabarésok által a helyiség csak a láncosok tanyája lesz. Egyébként úgy értesültünk, hogy az idén Tompa Kálmán vezetésével kezd meg a működését és ez a név elég garancia arra, hogy a kabaré művészi nivón fog állni a inkább kamaraszínház, mint kabaré jellege lesz. Reméljük, hogy sikerülni fog Tompa Kálmánnak megcsinálni a vállalkozást.

A másik kabarét az Apolló újonnan átalakított helyiségében tervezik, elsőrangú tagokkal, teljesen fehér műsorral. Ott és hét órai kezdettel mozielőadások lennének és kilenckor venné kezdetét a kabaré előadás.

Amennyiben a közönség kívánja, az előcsarnokban büffet fognak felállítani.

— Ha nincs ló, jó a szamárnak is, mondják erre sokan, de ezt a közmondást nem szabad itt alkalmaznunk. Mert a kabaré lehet éppen olyan művészet, mint amilyen erkölcsi fejlődést szülhet a színház.

Reméljük, hogy a szombathelyi kabarék, amelyekre a kenyérért küzdő közönségnek nagy szüksége van, nyírsak lesznek és a műsoruk soha sem kerül összeütközésbe a rendőrséggel. Ismerve a vállalkozókat, ezt hisszük is! S ha reményünk teljesül, akkor Szombathely ismét téli egy lépést azon a lépcsőn, amely a nagyvárosokhoz vezet.



Kamaraszínpad Szombathelyen.

Mi történik a Kovácsban? — Októberben megkezdődik a téli művészeti szezon. — Beszélgetés Tompa Kálmánnal.

Jól emlékszem: talán az utolsó előtti előadást néztem meg a nyári színházban, mikor összekérültem Tompa Kálmánnal, a kitűnő művészrel és meg úgy elbeszélgettünk a távoznivaló színdársulatról. Megülötté a fülemet, hogy Tompa egyszerre csak azt mondta:

— Na majd nemokára én is szolgáltok egy meglepetéssel.

Elsőre azt hittem, hogy rosszul hallok a talán valamilyen régi időről beszélt, de következetesen jövő időben beszélt. Szinte szívettem, hogy nem tudok semmit a készülő dolgokról, de világot sem akartam elárulni informátlanságomat s elhatároztam, majd titokban utána nézek a dolgoknak, hádd tudom meg, mitéle meglepetés készül itt Szombathelyen nagy titokban.

Őszintőm és egy-két jól-füllet hallott szó arra birt, hogy körülnéztek a Kovácsszálló környékén, sőt le is mentem a szulerén helyiségbe, ahol ezelőtt mindenféle tingli-tangli kabarék húzódtak meg telente, amiket más híjján, jó pénzérti meglehelősen látogatott a szórakozni kívánó szombathelyi közönség, de ahol sok mindent talált, csak ép azt nem, amit kerestt: művészetet, szépséget, lelket üdülő dolgokat.

Már mikor a lépcsőn lefelé mentem, azokatlan zaj ütötte meg fülemet. Kopácsolás, szegedés, zörgő hangok kavarszódtak parancsszavak tenorjával és mikor beléptem, elámultam a meglepetéstől annyi változason ment keresztül ez az egyébként is kedves benyomást keltő intim helyiség.

A szeparék ki vannak döntve, a padló emelkedővé vált, az asztalok kúkerültek: helyükön plüss-karosszék, a színpad előtti orkeszter, a színpadon ragyogó új díszletek és a nagy sürgés-forgásban egy ember dirigál: Tompa Kálmán. Félig-meddig ajánlja a dolgot megyek hozzá:

— Drága Direktör ur, mi készül itt?

— Micsoda újságíró maga, ha még azt se tudja, hát színpad, Kamara-Színpad.

— Micsoda?

— Kamara-Színpad, Szombathely téli színpada.

— Beszéljen már, drága direktör, hogy lesz, mint lesz?

— Egyszerű ügy az kérem — kezdi Tompa Kálmán. — Még e hónapban 20–25-ike között meg is nyílik a Kamara-Színpad — ez ugyanis a neve — és ezzel egyszermind megkezdődik Szombathelyen az első igazi művészeti szezon. A színpad művészeti igazgatója én vagyok és amint látja a munkálatok már annyira előrehaladott állapotban vannak, hogy október 18-ára be is fejeződnek. Aztán jönnek a tagok, megkezdődnek a próbák...

— És kik jönnek? — vágtam közbe.

— Az egyelőre titok — mosolygott Tompa bácsi. — De annyit mondhatok, hogy van egy olyan operacénesznőnk, amilyen még vidéken nem volt. S a primadonnánk a pesti Népopera primadonnája volt.

— Operacénesznő? Népopera?

— Igen, igen. Hja barátom, ez nem olyan közönséges kis színpadocska lesz ám. Ez a legkomolyabb modern irodalom és művészet otthona lesz. Egy és kétfelvonásos operettek, drámák fogják a műsor gerincét alkotni, azonban lesznek magán-számok is. Műsorunk szigoruan fehér lesz. Megnézheti mindenki. Amint látható, a helyiségre már most se lehet ráismeri, szőnfelül, hogy egyszerű díszletekkel is rendelkezünk, azóval igazi elsőrangú dolog lesz ez: Kamara-Színpad.

Megnéstem a díszleteket. Eddig van már vagy 15 féle. Egyik pompásabb, mint a másik. Művészeti kezeltre valének. A színpad is magasabb lett.

— És hogy lesznek az előadások — kérdeztem.

— Hetenkint tizenegyszer játszunk.

— Tizenegyszer?

— Igen. Minden nap két előadást tartunk, hetenkint kétszer változó műsorral.

Elmondta még a direktör, hogy dacára a nagy anyagi áldozatoknak, a helyi lakosok olcsók lesznek. A legdrágább hely 25 K. Boldogan bucsurtam el a kitűnő direktortól. Végre hát mégis teljesül régi vágyunk és a muzik mellett lesz téli színpadunk is.

SZINHÁZ.

Gidia Buccarin. Dícséretére vállik a szombathelyi közönségnek az a nagyarányú érdeklődés mellyel a Gidia Buccarin hangversenye iránt viseltetik. Az igazgató aldozatkészítése nyilatkozik meghozza gyümölcsét és a világhírű művész előreláthatólag a legelőkelőbb közönség és zsúfolt ház előtt fogja cadás művészetét csillogtatni. A nagy költségek dacára Bodonyi igazgató vasárnapi helyárák mellett tartja meg az előadást.

Hétlőn Molnár Jancsi a Vengerkák-ban fogja brilliáns szerepét a pupos herceget alakítani Parinere B. Király Boriska lesz és így az előadás sikere előre biztosítva van.

— Kamara-színház Szombathelyen. Schönberger Gyula, az Urania színház volt vezetője kért s kapott erre engedélyt a rendőrségtől. Schönberger Gyulat ismeri már a közönség az Urania moziból s művészi érzéke garanciát nyújt arra, hogy október elejével a Kovács-szuterénben megnyitó kamara-színháza irodalmi és művészeti szempontokból is magas nivőjű lesz. Az első jele ennek, hogy eltávolította a tereméből az asztalokat, a nézőteret színházszerűleg rendezte be s így eleve kizárja annak eddigi mulatószerű jellegét. A helyárák a mozihelyárák lesznek, s naponta két előadást tart.

Heti műsor:

Szombati: Ezüst sirló, operette 3 felvonásban.
Vasárnap: d. u. Csárdáskirály, este Ezüst sirló.
Hétfő: Vengerkák. Molnár János vendégjátéka.
Kedd: Gidia-Buccarin hangversenye. Vasárnapi helyárákkal.
Szerda: Vasgyáros.
Csütörtök: Ezüst sirló.
Péntek: Vig-örvegy. Sziklai Jenő vendégjátéka.
Szombati: Magas Miaka. Sziklai Jenő vendégjátéka.
Vasárnap: d. u. Tatarjárás, este Drótosztól. Sziklai Jenő vendégjátéka.

Vasvármegye 1921. június 12. 4. o.

A Kamara-Színház megnyitása.

A Kamara-Színház lázasan készül október 22-iki megnyitóra. Érdeklődöttünk Tompa direktornál a megnyitó-műsor iránt, de ebből csak annyit volt hajlandó elárulni, hogy a legszebb és legművésziesebb lesz.

Színre fog kerülni egy 1 felvonásos operett, egy 1. felvonásos hallatlanul mulattató vígjáték, egy irredenta darab, szólószámok stb. A direktor azt is közölte velünk, hogy a megnyitó-műsor 5 napon át kerül bemutatásra, napi két előadásban.

Vasvármegye 1921. október 16. 5. o.

Kamara-Szinpad.

— *Kapunyitds.* —

Szombat este nyílt meg Szombathely intim és kellemes téli szinpada, a Kamara-Szinpad. Az első előadás, valamint a társulat bemutatkozása sikerült. A művészgárda egy-két tag kivételével igen jó együttest képvisel. A nők közül Müller Margit és Szigeti Ida, a férfiak közül pedig Gergely és Deák a legjobbak. A közönség igen jól szórakozott.

Dunántúli Estilap 1921. október 25. 2. o.

Kamara Szinpad

a Kovács-szálló szuterrénjében.

MA, szombaton este fél 9 óra-
kor megnyitó előadás.

jegyek délután 3 órától válthatók ugyanott a szuterrén helyiség pénztárában. 4197.3

Vasvármegye 1921. október 22. 3. o.

*Egy kis visszapillantás.
Néhány szó a Kamara-Színpadról*

Idestova negyedéve már, hogy Szombathelyi téli színpada, az azóta közkedvelté vált Kamara-Színpad megnyitotta kapuit a közönség előtt. Jó alkalom ez arra, hogy egy kis emlékeztést csináljunk és ha szükség van rá, néhány gyengéd kritikát is.

Bizonyos, hogy mikor a vállalkozás megindult, igen sok nehézséggel kellett megküzdenie, úgy külsővel, mint belsővel. Hogy mik voltak ezek, avval most nem foglalkozunk már csak azért sem, mert a Kamara agilis igazgatósága mindezeket játszva győzte le és megmutatta azt, amit a legtöbben leheletlenül tartottak: hogy igenis lehet Szombathelyen fehér irodalomra és komoly művészetre törekedő műsorral egy intim és mindenképp igényeit kielégítő színpadot létesíteni — csak érteni kell hozzá.

Sok vesződségbe, kellemetlenségbe és pénzbe került, (csak beavattottak van fogalma a mai színészgázsikról), míg a társulat komplett egésze forrt össze, míg a meg nem felelők el nem távoztak és helyükbe jobbak nem jöttek. Ma már aztán ezen a téren sincs mit kívánni. A nivó, úgy a társulat tagjait, mint a műsort tekintve, megvan, most már csak arra kell törekedni, hogy az meg is maradjon. És tekintve az eddigi fejlődést, erre is megvan minden jogos remény.

A társulat most már elsőrendű erőkből áll. A drámai személyzet női tagjai közül Szigeti Ida és Kende Mária emelkedik ki. Mindkettő biztos játéku, ambiciózus művész. Szigeti tulajdonképpen vígjátéki színésznő, de itteni szereplése meggyőzőt arról, hogy bármilyen szerepben csaknem tökéleteset tud nyújtani. Ugyanezt mondhatjuk el Kende Máriáról, ki a maga zsánerében ugyanolyan, mint Szigeti. Bámulatos drámai ereje nem egyszer csalt már könynyeciket szerető közönsége szemébe. A férfiak közül elsősorban a kitűnő rendezőt, Gergely Lajost kell megemlítenünk. Őt nem dicsérjük. Neki már nincs szüksége rá. Semiben sem maradnak el a többiek mögött Deák és Czeglédy. Az operett-személyzet két főerőssége Fátyol Heddy és Sugár. Mindkettő régi kipróbált erő, kik sok sikerre tekinthetnek már vissza. Külön fejezetet lehetne írni a bájos Fodorról, a nagyszerű tánc-komikusról és kitűnő partneréről, Romy Leáról, ki a szürke életben is éppoly kedves, mint a színpadon, de hát a karácsonyi számnak is vannak határai. Nem mulaszthatjuk el felemlíteni Békeffit sem, ki betegem fekszik most s akinek javára ma délelőtt matiné-t rendeznek kollégái. Hasznos és jó erője a társulatnak Szokolay is, ki talán a legszerényebb embere a világnak.

Vasvármegye 1921. december 25. 12. o. (részlet)

Sugár vagyona.

Régi história, hogy a színészeknek soha sincsen pénzük. Egy ilyen pénztelen órában Sugárnak eszébe jutott, hogy másnap a contó nap van, s »mellbevágja« a dirit 1000 koronáért. Bizakodó arccal bemegy az irodába, s bár nem kapott semmit sem, szerencsés arcot vágva kilép az irodából. De alig jött ki az irodából, megszólítja őt Gergely és kéri, hogy adjon neki 50 koronát kölcsön.

— Nincs nekem fiam semmi pénzem, egyedüli vagyonom a hangom.

Nem baj öregem, felelte Gergely epésen, *a szegénység nem szegény.* Lett erre nagy hahota és harag a színészerberkekben, de mivel vicc volt csak az egész, hamarosan megbé-
kültek.

Táltos 1922. január 9. 2. o.



A szombathelyi téli szezon.
Fölengedett a fagy, közeleg a tavasz és a tavasszal a soproni színházarsulat. Vége felé jár a Kamara színház téli szezonja, mely a jövő reményét, a szombathelyi téli színházat helyettesítette. Nehéz volt az irányítása, de mert jó volt, amit adott és megkezdett jó lenni, mert nem tartotta pillanatnyi sikert fontosabbnak mint a művészetet, a közönség megszerette és most, amikor zárás előtt áll a szezon, sajnálja, hogy a szezonnak vége lesz.

Tehetséges színészek, tehetséges nők darabjait adták elő. Nem szerepeltek a műsoron kabaré főcíműk, nem személyesítették a darabokat súlyos aktorok. Egészenbivé irodalmi és művészeti színvonalú működései felett ki a színház igazgatóság s ezért a legnagyobb hála és elismerés illeti. Elismert érdemel a művészeti igazgató, Tompa Kálmán, a főrendező Gergely Lajos s a művésznők között Szigeti Ida és Rummy Lea, akik szeszonyítás óta itt élnek és igazán művészi teljesítmény volt minden egyes alakításuk. Rajtuk kívül nagyon sokan voltak rövidebb hosszabb ideig a színház művészei de épen, mert nem sokáig szerepeltek, névszerint nem említjük őket. Azt azonban kötelességünk kijelenteni, hogy egy, két kivétellel mind megelégedtek feladatuknak és becsületesen teljesítették művészi kötelességüket.

A közönséggel együtt mi is sajnáljuk a kapuzárást, de vigasztal bennünk az a tudat, hogy nem sokáig tart a csend s az őszel újra megnyílnak kis téli színházunk kapui.



— Hallo... Mi újság a Kamara színházban? Halljuk, hogy vége felé közeledik a szezon.

— Bizony elsőjén bezárul. Március elsőjével bezárjuk a kapukat.

— Hova mennek a művészek és művésznők?

— Szigeti Ida Bodonyihoz szerződött, Békéfi szintén, Deák is tárgyal Bodonyival. Rummy Lea, most már Tóth Jánosné Szombathelyen marad. Gergely hazamegy Aradra. Derék Pestre megy, lehet, hogy a Vigaszínházhoz szerződik.

— Mit mond, Rummy Lea férjhez ment, hát ez hogyan történt?

— A legnagyobb diszkrétó mellett. Senki se tudta, senki se sejtette. Egy napon megjelentek az alispánnál, diszkrétóit kértek, másnap pedig már mint férj és feleség róluk az utcán.

— Hát Fátynál Heddy mit csinál?

— Egyelőre Szombathelyen marad. Későbbi terveit titokban tartja.

— Mi újság Jackó Gáival?

— Semmi különös. Múltán learrata az összes szombathelyi labdarókat, visszament Pestre, az Andrássy-uti színházba, ahova szerződése köli.

— Hát sport hírt tud-e valamit?

— De még mennyit. Március hó 12-én rendezti a SzAK az első mérkőzését. Március 28-án lesz nagy jubileumi ünnepség, amelyet valószínűleg egy MTK-SzAK mérkőzés előz meg.

— Mondjon még valami szenzációt. (Beleszóli a telefonos kassziszony: Hagyjon valamit a jövő hétre is, kell a vonaf másnak.)

(Mit csináljunk? Abba hagyjuk?)

Táltos 1922. február 27. 13. o.

Soproniáda a soproniakról

Akik nem is hiszik, milyen tehetségesek

Ezen a héten a sopron-szombathelyi színház társulat tagjait mutatjuk be a közönségnek. A mellékelt fényképsorozaton kívül szükségesnek tartjuk, hogy írott betűvel is lerántuk a leplet a soproniakról. Annyi kedvesség és érdekesség fűződik az életükhöz, hogy bizonyára szórakoztató olvasmány olvasóinknak ez az intimítással fűszerezett társulati lajstrom.

Bodonyi Béla színházgazgatóról például a történelem is feljegyezi majd, hogy Sopron kiűritésének idejében is, dacolva közönnyel és üres házakkal, deficittel és fenyegetésekkel, rendületlenül állta helyét a magyar kultúra élőszavas templomában. Azóta a helyzet javult, de a nehéz viszonyok között ma is főleg **Bodonyi** direktor tudása és energiája tartja együtt a soproni társulatot.

Görög Sándor, titkár, a direktor helyettese, nagy szervező és adminisztratív tehetség. Különös érdeme, hogy bár művészi ambíciói sohasem voltak, mégis van két pazar alakítása: *Görög Etus* és *Klárka*, akik a soproni színház legfiatalabb primadonnái.

Vizváry Elza, primadonna, Németországban tanult s a berlini és drezdai színházokban aratta első sikereit. Kulturált énekesnő, értékes, finom koloraturhangja van. Nagyon szeretik Sopronban.

Takáts Rózi még husz esztendő sines, máris a felnőttek közé számít. Úgyes szubrett-primadonna, a pécseitek volt kedvence, aki A három gráciában végleg behintázta magát a soproniak szívébe.

Várady Pali arról nevezetes, hogy az ország legkönnyebb tánckomikusa. Tisztelői gumjembernek és pehelykomikusnak becézik. A három gráciához 24 táncot komponált.

Véselyi Margit olyan szép énekes-naiva, hogy el kell hinni neki, hogy a Fővárosi Operettszínháznál kezdte pályafutását. Karrierje szenzációs: Budapesten A három gráciában még ő volt a „paprikás csirke”, míg Sopronban már a főszakácsot játszotta. Soproni festőművészek versenyeznek, hogy modelnek nyerjék meg.



A soproni társulat tagjai. Felső sor: Ardo Margit dármái szende, Véselyi Margit énekes naiva, Fekete Rózi naiva. Alsó sor: Somodi Kálmán lírai szerelmes, Marinkovits Sebő operett-buffó, Medgyesi Erzs komika, Görög Sándor titkár, Remete Géza főrendező.

Pénteken, június 23-án este 8 órakor — Vasárnap június 25-én este fél 9-kor

SZERENCSETÁNC

Operette 3 felvonásban. — Irta Bodansky és Hardt-Warten.

SZEMÉLYEK:

Mutzenbacher Adám kalapgyáros	Parlagi Béla	Falkmayer Tóbiás, fod- rászmaster	Rogoz Imre
Éva, a felesége	Medgyesi E.	Tóni, fodrászinas	Lillich Bandi
Lizi, a leányuk	Molnár Aranka	Lili, pénztárosnő	Vajda Ilonka
Platzer Sebestyén, pá- holynyitogató	Róna Zoltán	Lutz báró	Solti Rezső
Viverande Desirée, varieté diva	Tisza Karola	Gr. Biebersbach Ludó	Sugár Lajos
Wendelin Frici, bor- bélysegéd	Sziklay József	Elfrida, a felesége	R. Molnár Julius
Gr. Biebersbach Joach.	Megyeri Ferenc	Von Schmettwitz	Deák Ferenc
Helli	Sugár Lajosné	Von Gneisenau	Vadnai János
Terka	Lizi	Von Stierling	Marinkovics S.
Zsuzsa	barátnői	Hordár	Bárdos János
Marianne	Horváth Gizi	Biebersbach gróf inasa	Medgyesi J.
	Zelenay Ella	Sugár Lajosné és Megyeri Ferenc	táncolják a szenzációs táncbetétet!

Történik az I. felvonás az Alhambra-Varieté előcsarnokában, a II. felvonás Mutzenbacher villájának kertjében, a III. felv. Falkmayer fodrászüzletében.

Szombaton, június 24-én este 8 órakor — Vasárnap délután fél 4 órakor

Cigányprimás

Operette 3 felvonásban. Szövegét írták: Grünbaum és Wilhelm. Zenéjét szerette Kálmán Imre. Fördította Harsányi Zsolt. Rendező Érczkövy K.

SZEMÉLYEK:

Rácz Pali	Érczkövy K.	Mustári, ceremoniás	
Laci	Tamás Lajos	mester	Marinkovics S.
Sári	Tisza Karola	Fekete Péter öregcigány	Solti Rezső
Juliska	Görög Olga	Pierre	} szolgák Szabó Károly
Irinoy grófné	Medgyesi E.	Jean	
Gastou a fia	Sziklay József	Klárka	Zelenay Ella
VII. Heribert	Sugár Lajos	I-ső ur	Bokros László
Cadeau	Parlagi Béla	II-ik ur	Zelenay József
Hersila, táncosnő	Szilassy A.	Cigányfiu	Fendli M.

Utcai nép, cigányzenekar, báli vendégek. — Történik az I. felvonás Buda-
peste a Soroksári-utcában, II. és III. felvonás Párisban, Gaston gr. palotájában.

Tájos 1922. június 19. 6-7. o.



A soproni társulat tagjai: Takáts Rózsi táncos szübrét, Vizváry Elza primadonna, N. Megyery Olga szende, Székely Bálint baritonista, Várady Pál tánceskimikus, Nagy Pál énekes bonviván, Deák Ferenc prózai bonviván.

Fekete Rózsi szintén érdekes egyéniség. Rangja a következő: másodszübrét másodnaiva és másodszende.

Nagy Pál, énekes bonviván a bécsi Carl Theaterben, a Várszínházban és Pozsonyban nőtt meg akkorára, hogy ma már a vidék egyik legjobb hangja és legelegánsabb bonvivánjaként emlegetik.

Remete Géza esete sem rossz: operetthonvivánból lett drámai színész, sőt főrendező. Ő az, aki sohasem tanul és mégis kívülről tudja a segédszínészek szerepeit is.

Megyery Olga szende és naiva, a közönség dédelgetett kedvence. Még **Rákosi** Jenő is emlékszik rá, hogy **Rákosi** Szidi néni legkedvesebb és letehetségesebb tanítványa volt. **Hegedüs** Gyula, **Odry** Árpád és **Pethes** Imre szívesen lépnek fel vele, ha Sopronban vendégszerepelnek.

B. Király Boriska, tragika és... a szüigazgató felesége. **Hegedüs** Gyula szerint az ország legelső drámai színésznői közé tartozik. A soproniaknak ünnepszámba megy, ha fellép.

Medgyesy Erzsi, komika és anyaszínésznő egy személyben: nevetett és könnyeket csal

az emberek szemeibe. Mindkettőt művészi eszközökkel.

Ardó Margit, drámai szende. Azt mondják róla, hogy fejedelmi szépség. Dekoratív jelenség, dísz minden előadásnak.

Marinkovics Sebő, tavaly még segédszínész volt, az idén pedig a színház legjobb kabinetjellegű színésze.

Somody Kálmán, a drámák lírai hőse, a nagy „Ó”. Irigylésre méltó pozíció, mert Sopronban 19 leányiskola van és így nyilvánvaló az is, hogy a kedvenctáncos leg-erősebb ellenfele **Várady Pálnak**.

Székely Bálint kellemes baritonja addig zengett a kórusban, míg felfedezték, hogy ellenállhatatlan, lobogó sörényével pompásan fogja alakítani a vígjátékok megasztalt férjeit és az operettek férjvadászó, kölcsönkért szerelmeseit.

Es végül **Deák** Ferencről, e jónévű színészről áruljuk el, hogy karrierjét a „Hősvértől-pirosultgyászter” elszavalásával kezdte egy irodalmi társulat matináján és ma ő a soproni társulat egyik legjobban szavaló művésze. Imponáló férfias jelenség, katonatiszt és páncélos vitéz.

80.000 koronás új színpad a Kulturházban

Ma este 8 órakor lesz az első előadás — Állandó műkedvelő gárdát szerveznek — A színház köréjét tenyújtja a műkedvelők.

Szombathely, április 1.

Tegnap délután 6 órai kezdettel történt meg műsoros estélynek tiszteletét, egy ifjúsági előadás keretében a szombathelyi Leánykőr. — Nagy meglepetéseket hozott ez a délután, ugyanígy, hogy a ma este 8 órakor tartandó előadást csak szép emlékekkel hagyhatja el a szombathelyi közönség.

A műsor, — melyről az előadások után részletesen beszámolunk — annyira tökéletes, hogy a néző, hivattos színészeket vél a színpadon — műkedvelők helyett. Verdi Troubadourjának előjátéka a legkiemelkedőbb szám, melyet Szombathely legismertebb műkedvelői adnak elő a meglepő az ugyancsak műkedvelőkből összeállított zenekar magyesterű, precíz játéka is.

Negyvenketten szerepelnek ezen az előadáson, jól kiképzett és elhatározott műkedvelők a valóban művészetet adnak minden egyes számon. Heves Sándor: „Első próba” című vígjátékán kívül, egy bölgy teremtés is szerepel a műsorban. Párattól gyönyörű „Az imakönyv-éve”. Ugyancsak kiemelkedő Kriszta Ernő, a leánygimnáziumi tanár únnepi beszéde a végül, mintegy a műsor frappáns befejezésésképpen következik Verdi gyönyörű operájának egy részlete.

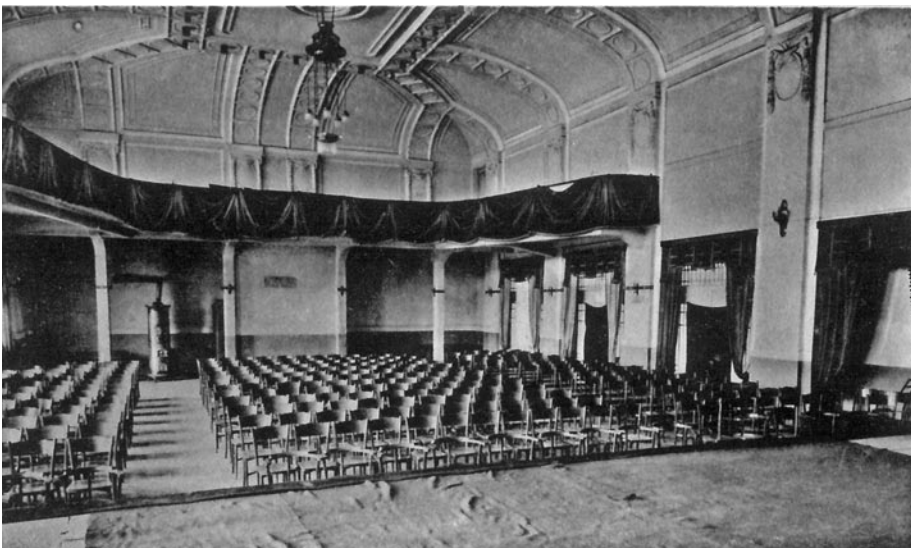
Hosszú hetek óta fáradságtalanul dolgozott a Leánykőr, hogy műve és meglepő, művészi számokból összeállított műsorral állhasson Szombathely intelligens közönsége elé. S a sok munka, meg is hozta az eredményt — minden, mit a főpróba igényelt, a legszebben és sokkénő nélkül megy a az operarészlet előadását a legszigorúbb kritika mellett sem lehet nivótannak mondani.

Nagy örömmel vizsgálta a közönség a 80.000K költséggel készült új színpadot. A legmodernebb, felfelé emelt színpad ez, minden színházakéval a minden, még egy színházat is kielégítő igényekkel elkészítve. Kóh Ferenc főrendezőnek gondja volt arra, hogy a Kulturpárti áhatermében valóban kifogástalan munka kerüljön. S ez a színpad az első lépés ahhoz a nagy tervekhez, mely szerint egy állandó műkedvelő gárdát szerveznek Szombathelyen, hogy minél sűrűbben megismételhesék a maihoz hasonló tökéletes szépségű estéket. Ha ez a műkedvelő gárda megalakult, egyedül bírja lesz a színházadalmi és színházmozgalomban lehető legtöbbet produkálni, minél sűrűbben személyesen a nagyszabású épített új színpad igényeit.

Hír 1922. április 2. 7. o.



Múzeum, 1920-as évek



*Vasvármegye és Szombathely Város Kultúregyesülete Székházának hangversenyterme, 1910
Kőszegfalviné Pajor Klára magángyűjteményéből*

Épül már a nyári szabadtéri játékszín a viztorony mögött

A júliusi szabadtéri játék színhelye teljes erővel épül. 25—30 szorgalmas munkáskéz már második hete dolgozik, hogy városunk új látványosságát július elsejére elkészítse. A viztorony mögötti parkrészeleten a két egyenes fenyőfásor között a már körülbelül 150 méterre eső talajt még 120 méterrel leszállítják menetelosen és ez a lejtős rész lesz a 2000 ülőhellyel berendezett nézőtér. Néhány utban eső fenyőt ki kellett vágni, különösen azokat, melyek nem álltak az egyenes sorban, de ezeket is a városi kertészet sürgősen pótolni fogja. A nézőtér előtt lesz a még mélyebbre süllyesztett zenekar röszkefalonnal befuttatott oldalfalával. A kevéssel felemelt színpadi rész a volt gyermekjátékszótér fái alá kerül, melyek gyönyörű háttérrel fognak adni a játéknak. A zenekar 60 zenész befogadására alkalmas méretű lesz. A színpadok előzől cserkészsátrakban lesznek a játékszótér leghátul sarkában a fák alatt részben. A közönség feljárata a viztorony előtti lépcsőn át lesz és a város felé eső plató lesz díszes kivilágítással a színházi buffet. A viztorony előtti térség a színház előcsarnokát képezi és lesz itt cukrász, trafik, frissítő sátor. A nézőtér két oldalán páholysor vonul végig, melyek hangulatosan a fenyőfásorhoz simulnak. A közönség lehetőlegkényelmesebb elhelyezéséről igyekezzük gondoskodni a rendezőség és remélhető, hogy mindenkit meg fog lepni a szép környezetbe helyezett játékszín, de maga a játék is a M. Kir. Operaház legnevesebbjeivel mindenképp fog elégtenni.

Lauritsin Lajos neve eléggé ismert Szombathelyen és többször hangversenyzése után kedves viszontlátás lesz színpadon szerepben Szabó Lujza, az Operaház ismert és méltán elemerti primadomája, dr. Dalmokyval, a népszerű zsupánnal, méltó partnerrel lesznek. Mindenkiről itt nincs is hely megemlékezni, csak annyit, hogy 10 magánszereplő és 25 tagú kórus jön Budapestről, szóval jóval nagyobb, mint egy vidéki színtársulat szokott lenni. Ehhez járul az 50 tagú zenekar, a szombathelyi lányok 40 tagú balettkara és a helybeli státiátiák tömege, akiket dr. Dalmoky, az előadás főrendezője, Tompa bácsink segítségével fog az előadás keretébe beállítani.

A vidéki városokba is már elmentek a körlevelek és ott is megindulhat a szervezkedés, miután a rendezőség négy fővonalon külön gyorsmotoros vonatokat kért. Minden vonat hatvan jelentkező esetén indul és így felhívjuk e helyütt is vidéki városaink érdeklődő közönségét, hogy minél előbb igyekezzen helyét biztosítani.

Jegyek válthatók Dukasz papírruházában, ahol minden felváltásosítás is nyerhető. Helyáruk 4-től 1.50 pengőig, tehát roppant olcsók a nyújtandó, egészen elsőrangú előadáshoz képest. Kérjük a közönséget, hogy az utolsó hét torijódását elkerülendő, biztosítva idejében jegyét annál is inkább, mert a Magyarország társasutazása számára máris 400 jegy lett lefoglalva.

Vasvármegye 1933. június 18. 2. o.

A megoldás útján a szombathelyi színház-kérdés

Vitéz Haas Aladár miniszteri tanácsos szombathelyi útja

Szombathelynek egyik legrégebbi problémája a színház-kérdés. Már akkor is probléma volt, mikor állt még a jó öreg fa-aréna. Hiszen mindenki érezte, hogy a fa-aréna csak ideiglenes megoldás és elődázása a kérdésnek.

Még nagyobb probléma, amióta a faszínházat is le kellett bontani a tűzveszélyessége miatt.

Nemcsak itthon probléma, hanem főnn Budapesten, a kultuszminisztériumban, a színház-ügyeknek legfőbb intézői előtt is. Ezek eleinte csak beletenyugodtak abba, hogy Szombathely kikapcsolódott a színház nélküli állapot csak rövid ideig tart majd. Ahogy azonban sulyosodott a gazdasági válság és egyre távolabb tűnt a lehetősége annak, hogy az állandó kőszínház megépítésével végre radikálisan megoldhatja Szombathely a színház-kérdést, a minisztérium valami ideiglenes megoldást kezdett sürgetni. Belátták odafele is, hogy ma szó sem lehet százazrekbe kerülő színházépítéstről, viszont nem akartak beletenyugodni abba, hogy Szombathely semmiféle elfogadható hajlékot se tudjon adni a színház-szintársulatoknak és így esetleg évtizedekre kiessék a színház-szintársulatok állomáshelyei sorából.

A város vezetősége a sürgelésre kétféle tervet is kidolgozott a színház-kérdés-ideiglenes megoldására. Az egyik az Uránia mozi akarná átalakítani színház céljaira. Az átalakítás körülbelül 25.000 pengőbe kerülne. A másik terv a Sabária mozi akarná kibővíteni és átalakítani. Ez a megoldás majdnem a négyszeresébe kerülne az előbbinek, mert telekvásárlással is járna. Akár egyik, akár másik terv kerül megvalósításra, a kivitelezés jórésztben a kultuszminisztériumtól függ, mivel a város jelentős államsegély esetén tudja csak elvégeztetni az átalakítást.

A színház-kérdés a tegnapi nappal új állomáshoz érkezett és valószínűleg közelebb került a megoldáshoz. A tervek felülbizárlására ugyanis vasárnap délb Szombathelyre érkezett vitéz Haas Aladár miniszteri tanácsos, a kultuszminisztérium művészeti osztálya helyettes vezetője. A miniszteri tanácsos, akit az állomáson Ujváry Ede dr. polgármester fogadott, vasárnap délután megtekintette a szabadtéri színpadot, este pedig végighallgatta a szintársulati előadását. (A város a szabadtéri színpad programjának a megvalósításához is kikérte a kormány támogatását.)

Tegnap délelött Ostffy Lajos dr. főispánnál és Wallner József apátkanonoknál vizitelt, majd helyszíni szemlélet tartott az Uránia és a Sabária mozi épületében. Bár részletesen nem nyilatkozott a minisztérium várható döntéséről, szavaiból kivehető volt, hogy a Sabária mozgó átalakítását cészerűbbnek találá. Ennek a megoldásnak az útjába azonban szinte legyőzhetetlen akadályt gördít az a körülmény, hogy ez esetben kártalanítani kellene a mozi engedélyeseit: Szmeccsányi Dáriust és társait.

A helyszíni szemle után, amelyen a város vezetőin kívül Oroszlány Endre rendőrfőtanácsos is részt vett, Ujváry dr. polgármester társaságában a városi zeneiskolá látogatta meg, ahol a tanári kar fogadta. Tegnap délután pedig már tovább is utazott Győrbe. It is a színházzal kapcsolatos ügyeket tanulmányozza.

Színház

Faludi Kálmán 10 éves jubileuma

Faludi Kálmán, ez a szó igaz értelmében vett művészember ma elért az első határközhöz. Tíz esztendővel ezelőtt lépett a világot jelentő deszkákra, ahol megteremtett számára minden háber, dícsőség... Pedig nem ide indult, nem a világot jelentő deszkákra, hanem ki a nagyvilágba. Természetudósnak készült. Négy és fél évig járta a világot, kutatott ismeretlen világrészeken, aztán a kormány nemtörődőmsége derékon törte az ambícióját. Az élményeiből élt ezután. Újságíró lett és felolvasásokat tartott. Itt utánozta azokat, akikről beszélt és kitünt színészi képessége. Mámoros fővel aláírttak vele egy színházi szerződést s egy este már, tíz évvel ezelőtt a Mádi zsidóban kacagattala a publikumot. Azóta sok város közönségének szerzett sok-sok gyönyörűséget, egyre jobban kibontakozott tehetsége s felkerült oda, ahol osztatlan szeretet és megbecsülés övezi.

Szép volt ma este a jubileumi ünnep. Mindenki ott akart lenni ezen a napon a színházban, hogy részt vegyen a dédelgetett Faludi ünneplésén. Roskadozott a színház a benn szorongó tömegtől, amely virágcsóvet és tapscsóvet borította el a színpadra lépő művészt és ünnepelte hosszan, meleg szeretettel. A Dollárpapát választotta Faludi ez alkalmára s nagyon szerencsésen, mert a meg hatottságtól nem tudott volna mit csinálni könnyed, kacagós szerepben. Az első felvonás után Ujváry Ede dr., a színügyi bizottság elnöke köszöntötte a könynyekig elérékenyült művészt, akit pályatársai és a közönség viharosan ünnepeltek. A közönség szeretete elhalmozta virággal és sok értékes emlékekkel. Kapott ezüst koszorút, papírpénzből, szafaládéból, vöröshagymából és zöldpaprikából font koszorút, cigarettát, dohányt, egy virágkosarat konyakos üveggel stb. stb. Koszorút a következő felírással: „A legifjabb jubiléusnak a mi aranyos Kálmánkánknak sok szeretettel Dirike, Hanka, Andayné, Ivánék, Ladányi, Falus. Szombathely, 1918. júl. 29.” Koszorút ezzel a felírással: „Faludi Kálmán 10 éves jubileumára a szombathelyi leányok és „Ó” 1918. júl. 29.”

Felvonásvégeken percekig tartó taps köszöntötte a jubiléus-



FALUDI KÁLMÁN

Színházi Élet 1924. 37. sz. 55. o.



Színházi Élet 1931. 24. sz. 1. o.

*Szombathelyi Újság
1918. július 30. 3. o. (részlet)*

Fedák Sári ma délután autón Szombathelyre érkezett.

A nagy művésznő két napos szombathelyi vendégszerelése.

Ma délelőtt sűrűn csilingelt a Kovács-szálló telefonja. Majdnem minden második csengésnél egyforma volt a kérdés: Megjött a Zsazsa? De a válasz is egy volt: Nem! Pedig egész délelőtt ráérő embercsoportok jár-káltak a Kovács körül. Várták Szombathely mai szenzációját: a magyar színművészet legcsodásabb tehetségét, a mindenki által csak Zsazsának becézett Fedák Sárit. Már tegnap este elterjedt a hír, hogy Zsazsa a Kovácsban bérelt ki szobákat az első és második emeleten. Valóságos kis lakószárlát, a maga és kísérete számára.

Az új csodáról, Mindszenythy Valentinóról is sokat susogtak, különösen a nők.

De egész délelőtt hiába volt a nagy, ideges várakozás, a nagy Zsazsa csak nem akart megérkezni. Pedig a Somogyi-lársulat tagjai már mind itt voltak. A Kovács-halljában ültek valamennyien és mintha szomorkodtak volna... mert még nem kaptak lákésli. Tőlük tudtuk meg, hogy Zsazsa bizony csak 2 óra fejté érkezik. Addig ugyan hiába várjuk. Elmondják még, hogy Sopronban óriási sikere volt

Zsazsának. Olyan taps volt, amilyet még nem hallottak a soproni színháznak pedig nem egészen fiatal falat. De a Zsazsa ki is tudta csalni az emberekből a tapsot. Nem is csajja, úgy kényszeríti. Mert a játéka csodálatos. Azt mondják, hogy Szombathelyen még nagyobb sikere lesz. Itt melegebb közönség van.

Ezt mondták a társulat tagjai s most már ők is bejelesek akaratlanul a Zsazsát váró ideges és türelmetlen várakozásba. Azt tudtuk, hogy autón jön, tehát minden percben itt lehet. Kiálltunk a Kovács elé s úgy vártuk. Minden pompás autó feltűnésénél idegesen felsíjlan a szemünk, hátha. De nem. A pompás Cadillac-kocsi nem jött. A percek multak, végre 1 óra után néhány perccel a Kovács-felé futott a hatalmas Cadillac-kocsi. Zsazsa megérkezett. Volt nagy sürgés-forgás. Minden előre volt már készítve s Zsazsa sietett fel szobájába, kipihenni az ut fáradalmait. Kiséreléből azonban hiányzott valaki. Mindszenyly Tibor, a magyar Valentino.

Zsazsa tehát itt van Szombathelyen s ma és holnap este lép fel a Kovács lámpái előtt, két leghíresebb szerepben. Azt hisszük, zsufolt ház előtt.

Vasvármegye 1934. február 27. 4. o. (részlet)



FEDÁK SÁRI
Apollo-Kabaré: „Szép Salamon Sári” (Angeto fotográfiája)

Színházi Élet 1920. 9. sz. 14. o.

Vasvármegye 1934. február 27. 4. o.
(részlet)

Felvonásokban bemegyek az öltözőjébe. Egy spanyolfalal alkotott kis sarok — ez Zsazsa öltözője. Meghatottan moolyog, amikor Szombathelyről beszél:

— Mit mondjak Szombathelyről? Gyönyörű, csodás, csodás! És a publikum! Elragadó, nagyszerű, remek! Nem bókólok, csak azt tolmácsolom, amit látok és amit meg kell mondanom: báma'otvan fejlődés színházi kultúrája van ennek a városnak, megelőz és a művészi intelligencia. Semmi különbség sincs a szombathelyi és a pesti közönség között és azt hiszem ezzel mindent elmondtam!

— Hátsem a terem, az bizony nem színháznak való! Ilyen remek kultúr város és nincs egy tündes teli színháza. Kár! Pedig mennyire megörömelné ez a drága, aranyos közönség.

Szombathelyi utjára tereltem a szót. Felkacag és már meséli a kellemetlen, de szerencsés befejezésű kis kalandját:

— Jaj, tudja nagyon kedves volt. Pápáról elindultunk az autómmal, amint Nyárad körül o'akadtunk egy alapos kis sárba... Szerencsénkra hídát építettek, azok nekijűrköztek munkások voltak a közelben, akik és kitöltik a kőzet a sárból. Adtam nekik szíves koronát és ami azután történt, olyat én még életemben nem láttam. Annnyira megöröndtek annak a pénznek, hogy totuk az akadtából éljezttek, futogtók utánunk, kibáltak és ugánloztak, mint a zaru indiánok.



Jackó Cía.

Csodálatos talentum mutatkozott be az elmúlt héten Szombathely közönségének. Jackó Cía, az Andrássy-uti színház tagja ez a nagyszerű öt éves gyermekművész, aki valósággal extázisba hozta a közönséget. Csodálatos kis teremtés. Annyi rutin, annyi fölényes nyugalom, annyi természetesség van a játékában, hogy nagyon sok felnőtt kollegája tanulhatna tőle. Végtelenül bájos darabban lépett a közönség elé, de értesülésünk szerint a közeljövőben rádupláz minden gyermekszínész teljesítményére, mert a Király-színházban egy, az ő számára írott 3 felvonásos színműben játszik vezetőszerepet. S az az érdekes ebben a kis gyermekben, hogy amennyire komoly színész akkor, amikor játszik, éppen olyan tökéletes gyermek az életben. Hiányzik belőle a gyerekszínészek koraérettsége, ő csak gyerek. Nagyon örülünk, hogy megismerkedhettünk vele és sajnáljuk, hogy már el kell válnunk tőle.

Táltos 1922. február 20. 11. o.



Jackó Cía és Szirmai Albert szigorú levele

Színházi Élet 1921. 25. sz. 25. o.



JACKÓ CIA

Színházi Élet 1924. 37. sz. 48. o.



Kökény Ilona a Kamara Színpadon

A Kamara Színpad eddigi működésére nem huzható rá az a megállapítás: hízagpótló, a téli esték egyhangu malmát elűző s az ember könnyű szórakozást talál benne. A vezetőség minden erejével és képességével egy igazi művészet meghonosítására törekedett s becsüle és munkája során, mondhatnók, célját el is érte. A kezdet nehézségein átesve, mindig jobbat igyekezett nyújtani s most, a mai műsor vendégével is nem kis kedvességgel szolgál közönségének.

Kökény Ilona a vendég, a főváros egyik legnépszerűbb kabaréművésznője. Négy napig marad Szombathelyen: ma és holnap a »Tetemrehívás« című Dugovics bohózatban lép fel, szerdán és csütörtökön pedig a »Julia és Juliska« című Karinthy vígjátékban. Ha tekintetbe vesszük, hogy olyan arák, mint Gergely és

Deák lesznek a partnerei, előrelátható, hogy gyönyörű estéknek nézünk elibe. Egyébként Kökény mindkét műsorban más-más magánszámban is fellép.

A hét során bemutatásra kerülő darabok még: »A sötét szoba«, Balassa Emil színműve; »Visszakérem az iskolapénzemet« Karinthy bohózat; »De profundis«, Balassa dráma Dosztojevszky regénye nyomán; »Halló, te vagy az édes?« vígjáték; pénteken »Edes öregem« operett. A darabok szerepein Szigethy, Kende, Gergely, Déreki osztoznak.



— Halló! Végre! Te vagy ott Ilonkám?

— Szervusz Bócsi! En vagyok. Hallottad mi újság? Még nem?

— Nem tudok semmit! Halló! beszélj!

— Tudod a Békefy, a Kamara Színpad legkedveltebbje, a drága rosszul lázott. Mindig baj volt és...

— Es? Halló!

— Megoperálták. A vakbelet. Reugeteget szenvedett szegény.

— Istenem... ne mond! Szinte én is érzem fájdalmait! Mért nem is küldtem neki egy monoklit a papától...

— Nő végre! Halló! Maga az kedves jó Deréky? Istenem, de régen is hallottam a hangját, beszéljen! Halló!!

— Igen én vagyok teljes terjedelemben a Kamara Színpadtól, 15.000 korona gázsival erőben, egészségben. Pécsről jöttem, egy hónapig maradtok, igen örülök.

Táltos 1922. január 23.
6-7. o.



Színházi Élet 1913. 38. sz. 13. o. Kökény Ilona

Márkus Emilia vendégszereplése.

— Négy előadás a színházban. —

Szombathely szülötte, az országiszterte ünnepeit nagy magyar színművésznő: P. Márkus Emilia végre, eljött szülőföldjére s hégy estén át szerzett fenséges élvezetet annak a közönségnek, mely mindenkor büszkén vallja őt a magáénak, a maga sorától valónak.

Már régóta vártuk a művésznő vendégszereplését. Szó volt róla az őszzel is, de akkor lesürgönyözött azt a művésznő, míg végre most, a nyár kellő közepén, eljött hozzánk, az ő házába, s eljátszotta nekünk négy leghiresebb szerepét.

Halmay Imre színtársulata a tavaszi szezon befejezése óta a környéken járt, hogy a művésznő érkezésekor a közelben lehessen. A művésznő június 26-án érkezett meg s két estén át vendégszerepelt Kőszegen, nevezetesen siker mellett. Kőszegről 28-án jött a társulat drámai személyné Szombathelyre s legott megkezdte a négy előadásra terjedő ciklust.

Pénteken, június 28-án A bölcső került színpadra. Márkus Emilia ennek a színműnek Laurence szerepében aratta Budapesten legutóbbi zajos sikerét. A darab egyáltalán őneki köszöni sikerét. Nélküle aligha került volna ki a vidékre. Láttuk már a darabot a tavasszal, de akkor csak lefolyni láttuk. Ezuttal meg is értettük, mert a művésznő megértette velünk. Finoman kidolgozott, a legapróbb mozzanatokra kiterjedő figyelem szülte alakítása megismertette velünk a szegény Laurence szerepét. Kíváltkérően kedves volt, mikor a gyógyuló kis beteg gyermekért aggódott. Az előadás elején hatalmas virágkosarat kapott a művésznő.

Másnap Francillon ment színpadra. Ez egy másik híres alakítása Márkus Emilának. A megcsalt, az őtléltség féltékeny, a tengernyi kint kiálló és csaknem a rossz utra tévedt asszonyt anyai természetességgel játszta, hogy elfeledtük, mintha színházban történnék a dolog.

Vasárnap a leghiresebb Márkus-darab, a „Folt, amely tisztít” került színpadra. A darabot már néhányszor láttuk, még pedig három ízben Angyal Ilkától, kinél jobban Matildét ebben az országban csak Márkus Emilia tudja eljátszani. Rég ismert dolog, hogy Eohegaray drámáját Márkus Emilia vitte sikerre, nélküle tán el is bukott volna a spanyol kegyelmes ur darabja. Sajnálatosul kellett konstatálnunk, hogy a művésznő éppen a nagy hírű alakítását nem mutathatta be teljes mivoltában, minthogy erős köhögésben szenvedett s egyébként sem volt diszponálva. Mindazáltal kiválóan jó volt, mit mi sem bizonyít jobban, mint a függönynek a folytonos gördülése.

Utóljára Gauthier Margitot, a kaméliás hölgyet játszta el a kedves vendég. Mit jegyezzünk meg alakításán? Művészetét bírálunk nem szabad. — tán a toalettajait irjuk le? Röviden és egyszerűen konstatáljuk, hogy a kaméliás hölgyben ugyanaz a zajos siker volt a művésznő osztályára, mint az előző estéken.

Ezek után meg kell emlékeznünk a környezetről. Hát biz' az kiérdemelte legteljesebb elismerésünket. Elsősorban Déry Béla az, aki kivált a többi közül. A művésznő kedvvel, szeretettel játszott még az ő mellette sem eltörpülő színészzel, kinek vállaira a rendezés gondja is súlyosan nehezedett. A legnagyobb dícséret az ő számára a művésznő nyilatkozata. Azt mondta ugyanis a

vendég, hogy ilyen partnerrel mindenkor szívesen játszik.

Jó öreg Halmay barátunk is kitett magáért. Megtanulta szerepeit s el is mondta azokat, becsülte, híven, vitázni! A művésznő bizonyos kedves reminiscenziákról tett említést a vele való játék során. Mi'or ugyanis Márkus Emilia fölkerült az akadémiára, akkor Halmay ott mint végzett növendék működött s egyike volt azoknak, kik a kis 12 éves szőke Márkus Emmácskát a vasmegyei akcentusáról leszoktatták. Régen volt' biz' ez, de a kis szőcske leányból lett világhírű művésznő még sem feledte el, sőt szeretettel gondol rá most is.

Meg kell emlékeznünk T. Konkoly Emiliáról is, aki három ízben lépett föl s kiváló művészi kvalitásokról tett tanúságot A kis Dulich Mariska is mindenkor fölött a szereplők között. A többi szereplő dícséretes igyekezettel játszott s egyik sem rontotta a hatást.

Az olvasó, ha majd e sorok végére ér, azt fogja mondani, hogy husz' ez nem szini kritika. Hát bizony nem az! Nem is volt ozélunk Márkus Emilia játékát kritizálni. Nem az ő művészetét megbírálására gyenge tollunk, de a szerénység tesz bennünket tartózkodókká. E helyről hangzottak már el találó, éles, avagy dicséres kritikák, de elül a hang, ha Márkus Emilia lép föl a mi deszkáinkon.

Csak lépjen is föl minél gyakrabban!

A művésznő kedden d. u. a társulattal együtt Sopronba utazott, hol három estén át fog vendégszerepelni.

Vasvármegye 1901. július 3. a. o.

Savariensia
SLH
1406

EMILIA

KERINGŐ

ÁRA: 2 KORONA
SZERZŐI JÖG FENNTARTVA.

P. MÁRKUS · EMILIA · Ö · NAGYSÁGÁNAK
HÓDOLO · TISZTELETTEL · AJÁNLVA
SZERZÉ
· GUTTMANN · MIKLÓS

Emilia keringő [nyomtatott kotta]. Szerző Guttmann Miklós. Budapest, [é.n.] (borító)

Baranyi & Fülöp
Kállo

REVOLY

SLH. 1406

EMILIA KERINGŐ.

3

Introduction.

Allegretto di marcia.

Szerző: Guttman Miklós.

ZONGORA.

First system of the introduction, marked *Allegretto di marcia*. It begins with a forte (*f*) dynamic. The piece concludes with a *rit.* (ritardando) marking.

Andante con moto.

Second system, marked *Andante con moto*. It starts with a *dolce* (softly) dynamic and includes a *poco cresc.* (slight crescendo) marking.

Third system, featuring a *molto più marcato* (much more marked) instruction and a forte (*f*) dynamic.

Fourth system, featuring a *poco decresc.* (slight decrescendo) marking and a *cresc.* (crescendo) marking.

Fifth system, featuring a forte (*f*) dynamic and a *decresc.* (decrescendo) marking.

Pesti könyvnyomda r. t. metszése és nyomása.

1827.

Emilia keringő [nyomatott kotta]. Szerző Guttman Miklós. Budapest, [é.n.] 3. o.



Képes Krónika 1928. március 11. (címlap) Márkus Emilia

Megkérdeztem, mit üzen a szombathelyieknek?

— Irja meg kérem, hogy nagyon szeretem őket, mert mikor ott voltam legutólján is elhalmoztak szeretetük minden jelével, de azt a „mondott dolgot ne említse. Hátha megharagusz-nak érte. Különben már nagyon szeretném viszontlátni Szombathelyt, gyermekkoromnak azt a szép, városát és szeretnék visszamenni a szülőföldemre, Vazsmegyébe (azt így mondja: V a z s m e g y e). Én ugyanis életemben mindig szívesen hangoztattam, hogy vazsmegyei vagyok és kezdő színésznő koromban Shakespeare nem egy drámáját adtam elő olyan ékesszóló vasi dialektusban, hogy még a rendező is megrökönydött. Azontul aztán külön vigyáztak is rám. Mondom én mindig szeretettel ragaszkodtam Vasmegyéhez és Szombathelyhez, de, hogy a szombathelyiek is így ragaszkodtak-e hozzám, azt nem tudom.

Nyugatmagyarország 1928. február 6. 4. o. (részlet)

P. MÁRKUS EMÍLIA /1862-1949/

kiváló színművésznőnk mondta egy alkalommal:

- Színpadon a közönség tetszését megnyerni könnyebb, mint megtartani. Az igazat eltalálni könnyebb, mint megtalálni. Könnyebb nagyszerűnek lenni, mint egyszerűnek. De szerepeinkben akként feledni el saját egyéniségünket, hogy szemünk játék közben is mindig önmagunkra legyen fordítva - ez a legnehezebb.

*Apróságok – nagyságokról: híres emberek kis történetei: [anekdota gyűjtemény].
Juhász András gyűjtése. Gyöngyös, 2003. 1. köt. 46. o.*

Színház és mozi.

*Pethes Imre és Jászai Mari
Szombathelyen.*

Az operetthét a legkellemesebb emlékeket hágyhatta a szombathelyi közönség lelkében, amely végre felmelegedett a színház iránt és napról-napra nagyobb számban keresi fel a nyári színház nézőterét. Az igazgatóság igyekszik is a publikum kedvében járni. A múlt héten Emőd Irén és Rohonyi Ilona vendégszereplése volt a nagysikerű színházi esemény. Mivel állandó prima-donnát most vidékre kapni nem lehet, a direktció úgy oldotta meg ezt a kérdést, hogy kitűnő vendégművésznöket szerepeltet. A következő héten Pásztor Ferike fog 7 estét át játszani, utána pedig Karácsonyi Ily vendégjátéka következik a Bajadérben.

A mostani színházi hétnek, melyet drámai hétnek is lehet nevezni két nagy magyar művész vendégjátéka adja meg művészi szenzációját. Kedden és szerdán lép fel az Aranyemberben, illetve a Hamletben Pethes Imre, a Nemzeti Színház országos hírvé tagja. Pethesről nem kell dicséret sorokat írni. Őt mindenki ismeri az országban. Az a versengés, amely a Hamlet megjátszása körül folyt közte, Odry és Ivánfi között elismerten az ő győzelmével végződött és a szombathelyi publikum a legjobb magyar Hamletet láthatja szerdán este. Ugyanily nagy esemény, vagy talán még nagyobb Jászai Marinak, a világhírű magyar tragikának vendégjátéka szombaton és vasárnap Ibsen Kisértetek című darabjában és a Tolonc-ban. Jászai vendégjátéka bizonyára legkiemelkedőbb része az egész színházi szezonnak. Hétfőn Schönherr nagyhatású Hit és hazájával kezdődik a színház drámai hete, amelyben Bodonyi nagyszerű játéka fogja gyönyörködtetni a szombathelyi közönséget.

Heti műsor:

Vasárnap: Három a tánc. (Rohonyi Ilona vendégfelléptével).

Hétfő: Hit és haza. (Bodonyi Béla felléptével).

Kedd: Aranyember. (Pethes Imre vendégfelléptével.)

Szerda: Hamlet (Pethes Imre vendégfelléptével).

Csütörtök: Iglói diákok.

Péntek: Az öregúr (Csak felnőtteknek.)

Szombat: Kisértetek. (Jászai Mari vendégfelléptével).

Vasárnap: Tolonc. (Jászai Mari felléptével.)



Színházi Élet 1924. 47. sz. 11. o. Pethes Imre

Vasvármegye 1923. június 10. 3. o.

A FOLYOSÓN OSZTOZKODTAK A GÁZSIN

Somlay Artúr és Szombathely

Gyanítom, csak a szombathelyi Kálvária környékén lakók és a temetőbe buszon járók tudják, hogy Somlay Artúrnak utcája van városunkban. Bennem, valahányszor csak megpillantom a névtáblát, felvetődik a kérdés: miért tartósítja Szombathely e módon is a neves színész nevét? Életrajzában ugyanis semmi kötdés sincs e nyugati véghez, s az úgynevezett nemzeti nagyok közé sem tartozik. Budapesten született és hunyt el. A fővároson kívül tartósan csak Pozsonyban, Kolozsvárott, Kassán, Aradon és Miskolcon járt.

A Kálvária és a Nárai utcákat összekötő utca Somlay előtt Lipp Vilmos nevével. Ő maradandóan beírta nevét megyénk művelődéstörténetébe.

Féltreértés ne legyen: nem utcanév-változtatás szándékával frok. Adalékkal kívánok szolgálni a valamikori döntés indokához, felelevenítem a nagy művész 1925. évi szombathelyi vendégjátékát.

Szombathely színházkultúráját a múlt századtól az egymást váltó vándortársulatok alakították, fejlesztették. A város tehetséges polgárai közül sokan váltak rendszeres színházlátogatókká, ennek ellenére az igazgatókat gyakran szorították anyagi gondok. 1925 nyarán Bodonyi Bélát is. Szombathelyi vendégjátékuk bevétele nem csökkentette, inkább növelte a társulat tagjainak gázi-követelésit.

Bodonyiéknak kapóra jött Somlay Artúr mentőöve. A Renaissance színház turnézó tagjaiból alakult társulatot hozta Szombathelyre. A két igazgató között létrejött megállapodás szerint a 25 százalékkal megemelt jegyrakból befolyt bevétel hatvan százaléka illette Somlayékat.

A Dunántúli Estilap július 15-én harangozza be a fővárosi művészek négy előadásból álló sorozatát. 16-án már hosszabb tudósítást is olvashatunk az „Őszi szerelem” című darab előadásáról. A kritikát író Főhy Ernő alig talál szavakat Somlay játékaának méltatására. A következő nap bemutatott Menyasszonyi fátöl végignézését – Főhy szerint – csak Somlay teljesítménye tette lehetővé.

A két előadás utáni napon jelent meg a következő hír: „Az a szeretetreméltó rokonszenv és jóindulat, melyet Szombathely közönsége...” Somlayékkal szemben tanúsít, arra készíti a fővárosi művészeket, hogy vendégjátékukat meghosszabbítsák. Aztán váratlan dolog történt: ezt a meglepő hírt közölte a Vasvármegye július 18-ai száma: „Somlay Artúr nem tart több előadást Szombathelyen.” A sajtó részletes beszámolójából megtudjuk, hogy Bodonyi nem fizette ki a Somlayékat megillető részt, mire a vendégek mindaddig nem kezdték meg az előadást, míg nem jutottak jogos járandóságukhoz.

Az előadás alatt Bodonyi emberei hangoskodtak. Somlay ezt rendkívül sértőnek találta: „...nem tudom fedezni azt a botrányt, hogy a színtársulat tagjai akkor, amikor én a színpadon játszom, és a közönség áhíttal figyel, a folyosón a gázsín való osztozkodás hevében hajbakapjanak és olyan lármát csapjanak, hogy még én is főlhalljam a színpadra.” Hangsúlyozta, hogy a sértést olyanoktól kaptá, akik színésznek számítják magukat.

Ez a botrány volt a tárgya annak a helyi színtársulati ülésnek, amelyen Újváry Ede helyettes polgármester és Somlay Artúr is részt vett. A sajtóbeszámoló szerint a „hat év óta vergődő” Bodonyi megkövette Somlayt és kérte, hogy folytassák előadásait. Somlay kifejtette: ő segíteni jött.

Közben ülésezett a város színtügyi és pénzügyi bizottsága is. Bodonyiéknak segílyt szavaztak meg, s az újabb két évre megkötött szerződésben a vigalmi adó befizetését is elengedték nekik.

Somlayék turnéja is folytatódott. A sajtó 25-én adott hírt a fővárosi színészek elbűcszúsásáról. A turnéjukról megvont mérlegben az újságíró ezt írta: „A szombathelyinél nincs jobb és hálásabb közönség, ha művészi teljesítményt nyújtanak neki.” Ebben a közleményben olvashatunk arról is, hogy Somlayék utolsó előadását ézengéssel kísért felhőszakadás zavarta meg. A nyári színházat megtöltő közönséget az elemi erők félelmetes megnyilvánulása sem tudta távozásra készíteni: a művészet hatása helyhez kötött mindenkit.

A korabeli lapok akkora terjedelemben és dicsőréttel öröklük meg az eseményt, hogy valósnak kell vennünk az előadások rendkívüliségét.

Kuntár Lajos



George, a férj üzleti ügyben keresi fel Johnnt és ott találja a feleségét
Somlay Artúr, Makay Margit és Kovács Károly
Belvárosi Színház „Dzsungel”



George revolvert fog Johnra és a sülét szobá
ban rá is lő
Kovács Károly és Somlay Artúr
(Foto Express)

Vas Népe 1991. március 1. 8. o.

Színházi Élet 1930. 47. sz. 24. o.

Tragikus helyzetbe jutott a szombathelyi színtársulat

Az új konzorcium sem segít, mert nincs miből osztzkodni. — Eladás, amelynek előzetesen egy házaspár jelent meg. — Az utolsó hét utolsó reménye

Ötödik hete játszik már Szombathelyen, a színház nélkül városban, a soproni-székesfehérvári színtársulat.

Ezen idő alatt — Faludi Kálmán vendégjátékától eltekintve, amikor a bevétel oroszlánrésze a vendégművész illette — egyetlen házu nem emlékszünk. Még a legjobb esetben is csak félre tett meg a színház és az is csak kivételesen, míg egyszer-kétszer.

Hétfői napokon, a tapasztalásokon okulva, nem is hirdettek előadást, — több esetben pedig — összesen öt alkalommal — a meghirdetett előadást nem lehetett megtartani. Még szombat este is előfordult, hogy részvétlenség miatt nem volt az előadás megtarva. De a közönség tudomás szerint mindenkor a szombati este volt a hétköznapi között a legjobb és legfőbb és legtöbb bevételt jelentő nap.

A «Meddig fogsz szeretni?» című, Budapesten sokáig sikerrel írt szívet magyar víziátékuidonság ore mértégre mindössze egyik előkelő szombathelyi orvos és felesége voltak kíváncsiak. Raituk kívül természetesen nem volt a nézőtérben. Amidőn a társulat titkára a színpadon előt könnyes szemekkel jelentette be az előadás elmaradását.

A napi bevétel a többi estén is legtöbbször mélyen alatta maradt a napi kiadásoknak.

Íly körülmények között megértendő hogy Kiss Árpád színtársulat vezetője, aki egy óta súlyos beteg férje helyett halatlan erőfeszítések árán vezette a direktiót, az anyagi felelősséget tovább nem volt hajlandó vállalni és az Országos Színészegyesület bevezetésével a színtársulat jelenleg konzorciummá alakulva folytatja működését. Ez annyit jelent, hogy a tagok a készletadások levonása után maradó bevételből bizonyos százalékos arányban részesednek. Amik csak részese-dnének, ha volna miből.

A helyzet jelenleg az, hogy itt áll egy 30-40 főből álló társulat jórészt egy fillér nélkül, egy csomó adóssággal küszködve és még annyi pénz nem áll rendelkezésére, hogy át tudna költözni következő állomáshelyére. Veszprémbe.

Most csak arról van szó, hogy a városi és a közönség közötti jobb sorsra érdemes színtársulat, amely jóhiszeműen, a város nagyhírű kulturáiról szóló híreknek hitelt adva érkezett ide, a következő héten adósságok hátraharvása nélkül, tisztességesen elvonulhasson melegebb tájak felé.

Hátországok és társadalomok össze kell fogni, hogy a színelőadások látogatottsága legalább az utolsó héten a mozduláshoz szükséges összeg előremérésére módosíthatóan.

A színház helyét a mozi helyettesíti színtársulat mozogtak, a szórakozáson kívül, amelyben ki-ki legyél megváltva részeseül ügyfelekedetet is gyakorol, amidőn színtársulatára színtett a «mennyezet napozás mozdinak», akik manapság is kulturális és nemzeti missziót teljesítenek, akárcsak száz esztendőnek előtte, amidőn a nemzeti nyelv segítségével kovácsolták össze a nemzet eszéthullott kényélt.

Dr. P. I.

Hír 1932. április 17. 2. o.

SZÍNHÁZ

Az elmúlt színházi évad mérlege

Reflexiók a Tolnay-társulat szombathelyi szezonjáról

A színházi évad befejeztével érdemes visszapiantást tenni a Tolnay-társulat műsorára és összetételére. A színházi évad május 12-től július 5-ig terjedő szezonban 55 estét és 15 délutáni, összesen 70 előadást tartott. Ezen előadások közül három alkalommal idegen együttesek (Salomon B. és Békefy László és a Fővárosi Gyermekszínház) vendégszerepeltek. A Tolnay-társulat tehát 67 előadást tartott és ebből 47 előadás jutott az operetteknek és csak 20 a prózának.

Színre került összesen 40 színdarab. Ezek közül, ha Kálmán Imrét és Lehár Ferencet idegen szövegírók ellenére is magyar szerzőknek tekinthetjük, a magyar szerzők művének 25 operettet és 7 prózai darabot tekinthetünk. Ezzel szemben idegen szerzők műve volt 6 operett és 2 próza.

Az operettek közül Szombathelyen még nem játszott, tehát újdonságként tekinthető operettek voltak a következők: Aki mer az nyer. Három ember a hóban. Én és a kisöcsém. Montmartre ibolya. Budapest—Wien. Fővárosi ibolya. Napólyi kaland. Vadvirág. Dorozsmal szemlélés. Egy görbe éjszaka. Vikt. Ma jő a szabad vagyok. Ördöglovag. Bécsi tavak. Ezek mind magyar szerzők művei. Idegen szerző operette csupán az Esterházy király volt.

A prózai premierek közül magyar szerzők írták az Érettség, a Vallomás, Három király, Ének a buzamezőkről Méltóságos aszony és a Katz bácsi című darabokat. Idegen szerző írta az Úr katonái című színművet.

A Szombathelyen már játszott régi darabok közül felújításra kerültek: Alexandra, Marica grófnő, Lili bárónő, Sybil, Viktória, Hamburgi menyasszony, Mosoly ország, Éva, Csárdáskirálynő, Aranyvirág és János vitéz című magyar, továbbá az Ártatlan Zsuzsi, Három a kislány, Orlov, Rip van Winkle és a Madarast című külföldi operettek. Végül a 120-as tempó és a Morium című prózai művek.

Vendégszerepeltek: Szűcs László, Molnár Aranka, Beregi Oszkár, Jávor Pál és Sarkadi Aladár.

Miként a statisztikából látjuk, a műsorban az operett dominált, ami általános jelenség a vidéki színpadokon. Talán ezzel magyarázható, hogy az igazgató kimondott prózai együttes szerződésére nem is nagyon helyezte súlyt. Csak olyan prózai darabokat vett elő, amelyekben az operett-gárdát fel tudta használni. Ez volt az oka, hogy egyes szereplők (dramai hősnő, drámai anya, kedélyes és drámai apa, jellem és cselész, drámai hős és lírai szereplő) egyáltalán nem voltak beöltve. Financziális okokból meg tudjuk érteni, hogy Tolnay igazgató csak olyan művész személyzetet szerződött, amelyik operettre és prózára egyaránt alkalmas. Művészi szempontból azonban nem tartjuk megengedhetőnek, hogy a megfolyó színpadok és kiváló operett-darabok esetén mint drámai hősnők és lírai szerep-

98 FEHÉR NŐI TASKAK
tíltéres reklámban.
Magyar Hírlap Kírály u. 5.

mekek álljanak ki a színpadra és ugyanakkor táncos komikusok buffók, játsszák a komoly szerepeket.

Noha teljes elismeréssel állapíthatjuk meg, hogy az egyénként igen kiváló erőkből összeállított színházi évad a legjobb együttesek tekinthető, mely a nyári aréna lebontása óta Szombathelyen megfordult és azt is elismerjük, hogy a rendezés, fegyelem, díszletek és jelmezek, valamint a szereptudást illetően, az adott viszonyok mellett a legszebb teljesítményt nyújtotta a színházi évad, mégis arra kell kérnünk az agilis és ambiciózus színházigazgatót, hogy jövőre társulatát a most említett szempontok figyelembevételével egészítse ki és mivel a régióbeli nagyvárosok, egy nevezett finálé operett felújítás, részben a pesti operett termés csekély volta és ugyanennek súlyossága miatt a műsorok a jövőben is gerincet kell, hogy képezze, szükségesnek látjuk, hogy a tenor és bariton szerepekre megfelelő hanganyaggal rendelkező énekes színészeket szerződtessen. Ne kövessék ebben a tekintetben egyik már elhunyt ugyanevű vidéki direktor példáját, aki minden a közönség sürgetésére operátka is tűzött műsorára, szorultságban a Faust opera Melisinda-szerepére egyszerűen kivágytatta a színházi évad titkárát, aki előzőleg még sohasem énekelte a színpadon és hangja sem volt.

Szombathelyi intelligens, zenéi szerető és művelő közönségnek igényei vannak a színészekkel, főleg az énekesekkel szemben, amit honorálni kell, miképpen az a műltban is történt. Ugyanez a közönség a komoly irodalmi értékű színdarabokból is kóstolót kér legalább néhány alkalommal és elvárja, hogy ezek a komoly drámai művek arra teremtett tehetséges prózai színészek interpretálásában legyenek bemutatva.

Amidőn kilógásainkat a fentiekben elmondottak, az osztó igazság érdekében nem hagyjuk el az említés nélküli beszámolóinkban a Tolnay-társulatnak azt a feltétlen érdemét, hogy becsülettel előadásaival, művészi törekvéseivel közönségünket ismét sikerült megnyernie a színház számára. Biztató jel ez a jövőre illetően, amit készséges kömpveléssel el a jószándéku művészeti és igazgatási színházigazgató javára. A viszontlátásra!

Polgár István dr.

Allandó jellegű kőszínházat Szombathelynek

A sokat emlegetett „kultúrvárosban” generációk nőnek fel, akik Bánk-bánt és az Ember tragédiáját csak tankönyvekből ismerik...

A Jótársi lapok híradása szerint a Jótörző év Gasztrolj kezdve a kultuszminiszter megszűnteti az eddigi színházterületet és megaztintja egyes városoknál a jelenlegi színházterülettel közeli megállapodással is. A mostani rendszer ugyan a létezési feltételeknek bizonyult és a vidéki színházak csodálatos vezetők.

Ehelyett az Országos Színház-tudományi Kamara javaslata alapján 12 színházrendszer átnevezésével szerveznek, ezeknek előre színházterülettel állítanak, alkik körponti létesítést mellett, felhívta jászának a vidéki városokban. Az előzetes színházterület és operett színházterület bizonyos darabokat tanulnak csak be és csak ezekhez a darabokhoz szükséges díszleteket és jelmezeket vizsk magukkal egy-egy turnéjukra. Ennek a rendszernek az az előnye, hogy a színházterületnek nem kell állandósá, szinte nap-nap után új díszletekről és jelmezekről gondoskodni, a színházterület nem tiszta az egy reneszánsz próba, a közönség pedig sugó nékiről, pompásan ösztönözték és megfelelően kiállított előadásokban élvezhet a bemutatásra kerülő darabokat.

Az eredmények egy év után majd tanulságot fogják, hogy a kultuszminiszter és a Színházterület — egyébként nem újkeletű — tervei beváltak-e a borzákhoz fűzőt eredmények. A vidéki városok és azok színházterületével publikuma mindegyikre eddigi előadással várják a magyar színházterületében fordulópontot jelentő, érdekessé kísérletezett.

Az eddigi híradások szerint a színházterületek nagyobb száma személyzet, különösen az énekes-ársulatok énekes- és táncos együttese, a zenekar felállítását, az előrendés kiállítás (díszletek, jelmezek, világítási effekteket, bútorok stb.) továbbá a költözés költségét jelentős anyagi hozzájárulást igényelnek az egyes városok részéről. Minél minimum, a színház, vagy a színházterület díjazásos rendelkezése bevezetéséről, a földi és világi díjazásoknak, valamint a helyi vállalkozással járó anyagi költségek vállalkozásról lehet szó, amit a rendezett viszonyok között élő nagyobb kultúrvárosok eddig is rendszerint biztosítottak az színházterületnek.

Es az a pont, ami aggodalommal tölti el a magyar színházterület és a színházterület szombathelyi híveit és barátait és általában mindazokat, akik a színházterületét a kultúra népszerűsítését tekintik. Már pedig nyennek igen sokan vannak Szombathelyen, amint az a Belvárosi Színház miniszteri engedélyével alkalmával színházterület megjelölt nézőtér és a férőhely hiányában kivülreveztek nagy táborra is bizonyítja.

Nem először állítják az utóbbi évtizedben, mióta Szombathelynek még nyári színház sincs, hogy a város lakossága érdeklődést rejtőnek igenis népszerűsítését kulturális élet a színház; — hogy az idevethető idegének első kérés a városban tett körúti alkalmával,

hogy merre van a város színház? Azt is az utóbbi évtizedben ismételtük, hogy nem egészséges állapot az, hogy ebben a mindenki által buzgón emlegetett „kultúrvárosban” ezaz generáció nőnek fel, akik a Bánk-bánt, Ember tragédiáját, Kistaludj Károly klasszikus vigádjait és a magyar színházterület egyeb, reprezentációs alkalmait csak a tankönyvekből ismerik!

Ki látott vajjon ebben a városban az utolsó évtizedben valamire való és méltó keretek között játszott Shakespeare, Molière, Calderon, Ibsen, Schiller, Echegaray, vagy Rosland-darabot? A két év előtti, a színházterületnek anyos deficitet jelentő, kulturális Tosca-előadásán kívüli volt-e Szombathelyen több operaelőadás, a szabadidő „Hagy János” előadásáról nem beszélve?

Nem egészséges állapot az, amely Szombathelyen a színház terén tapasztalható! Mióta a mostani városkészeivel összehajított régi, intimitásos, de mégis csak sok forró sikert hozott kőszínházat (színházterület) okából bezárták, azóta a színházterület ügye mostoha gyermekeknek a városnak.

A rövidleírás nyári színházterület (Nádassy József, Thury Elemér és Polgár Károly aréni) csak ideiglenes és Szombathely kultúrvárosához nem méltó létszámú előadások lehetnek. Éreztek is ezt az illetékes körök és egy hajósági, mint létszámú akciók állandóan hasznosítják, hogy ennek az állapotnak végét kell vetni és az állandó jellegű, maradt kőszínházat mind hamarabb fel kell építeni.

Még is indult még a lehetőségekben a nagylelkű adományozás. Jelenleg megajánlások történnek (ezeknek egy része azonban nem jött be, mert az építés nem

bejött) — a mi közérdekelben jött be, az a háború után leírásának, a mostani Kovács-ársulat terén felhalmozott nézőterületéből pedig felépült nem a színház, hanem a Békésmező orvosai lakása és melléképületei.

A háború óta vígalmi adókból és adományokból egybegyűjtött színházterület a város kikörcsözés és eddig visszatérési nem tudta.

Ilyen körülmények között szinte kiátlátatlan, hogy a nemrégiben rendezett Színház-terén a maradt kőszínházterület a közeli jövőben fel lehetne építeni.

Már pedig megjelölt színházterület épületében az értebe lépteti színházterület színházterület mellett alkik kaputnak a szombathelyi kultúrvárosához méltó színházterület. Hiszen az első és másodrendű színházterület fel sem tudják állítani díszleteket, színházterület a Kultúrváros dobogóján. Hisz ha hozzánk ide népes társulatot, énekest, balett-csoportot, hatalmas zenekart, — hol lehetne az ilyen népes együttest elhelyezni?

Még az is kérdéses, hogy a falu járó, kisebb színházterület előadása, amelyek a nagylelkűségeket fogják támogatni, mert Szombathely város eddig sem adott színházterület, ingyen helyiséget, fényt, világítást, avagy utazási költségek hozzájárulást az illi megjelölt társulatoknak. — hogy lehetne ezt a jövőben, mikor a költségvetés terében nem is nagyon régen, olyan megállapítás hangzott el, hogy a színház nem kulturális intézmény, hanem szórakoztató terem, tehát a színházterület nem számítson támogatásra.

Színházterület Működés Szombathely városában és vizsgálati színházterület városban amint, a színházterület rendszer bevezetésének előfeltétel utóbbi feltétel és az illetékesek figyelmeztetése alapján. Szeretettel kérjük a város vezetőségét, hogy tegyék meg érdekében és a megjelölt jövedelmeit a színházterület terétől és a szükséges anyagi fedezet előteremtésének megoldásával, mert az idő stréget és a végleges megoldás továbbá halasztást nem tér.

Polgár István dr.

—8—

Hír 1939. június 11. 3. o.

Egy kis színháztörténet (1.)

A primadonna súrolta a padlót...

Gyermekfővel voltam részese a háborút követő években a szombathelyi színházi élet éledésének, alakulásának. Emlékszem színészarcokra, produciókra, s a Savaria Nagyszálló mostani, szállodai bejárata sokáig főbejáratként élt bennem, hiszen itt volt 1945-ben a színház. A színház, amelynek ma is szerelme vagyok, s nem tudom eléggé köszönni régen elhunyt apámnak, hogy annak idején kézen fogott minden vasárnap délután, s megismertetett ezzel a csodával. Ezért életem újra a hajdani előadások gyönyörűségét, amikor régi újságok, lapok, egyeb írót és szóbeli emlékek nyomán összeáll az akkor átél, de nem tudatosan megélt kép: Szombathely színházi élete, törekvései 1945-től az úgynevezett fordulat évéig, 1948-ig.

Még tankok dübörögnek az utcán, még romokban hever a fél város, de az újjáledés öröme látszik rajta: hatalmas festmények ácsolnak a romok elé, vilnykörtefűzér díszíti esténként a várost. Ragacsos a kenyérünk, de van, s aki él, tud örülni az életnek, a szembefővő idegenének is. Április 9-én megjelenik az első újság, április 22-én megnyitja kapuit a színház...

A plakátok a nyitó előáddal, a művész-esttel egyidőben az is tudatják a közönséget, hogy a nagy nehézségek árán, fíradhatatlan munkával elővárszolt



színház egyelőre hetenként háromszor tart előadást, mindig fél óra kezdettel. "A másodot a Zelenay József igazgatása alatt működő társulat adta 'Szombathelyen előnyösen ismert nevekkel'. De idézzük a korabeli tudósítót, hogyan is zajlott le a háború utáni legelső színházi előadás Szombathelyen?

"A Szombathelyi Városi Színház vasárnapi művészestjét telt ház nézte végig... Zelenay József színműgátonak évadot nyitó szavai után megkezdődött a műsor, amelyet a közönség meleg tetszésnyilvánítással kísért. A vendégszereplő Pethes-házaspár,



Kompóthy Gyula, Takáts Ányu, Zelenay József, Előd Irén, Zelenay Elli, Tunyogi Péter, Csáky Vilma, Sós Marika, Lázár Dező, Petrekovits László és Bánfalvi Gizike képviselték prózában, énekekben és táncban a szorosan vett színházi elemeket..."

Rózsza Ferenc karnagyja húsz évvel ezelőtől így emlékezett az első színházi produkció létrejöttére:

– Alighogy fellelegeztünk, papírral betapasztottuk a bombasérült ablakokat, kiséperünk a történelket a hátsó, megjelent két szovjet katoná. Egy papírlapot mutattak, a nevem állt rajta. Félve, de engedelmesen követtem a két „gitáros”, egyenesen a szovjet városparancsnokságra vittek. Tolmács segítségével itt magam a parancsnok kért, hogy a rend és a nyugalom érdekében minél előbb alakítsuk meg a színházat, ő minden segítséget megad. Itt volt a Zelenay színtársulata: hozzákezdünk a munkához. A városparancsnok nemcsak fért, remek ember volt, pártolta a színházat. Felmentett bennünket például a romeltakarító munka alól, s nemegyszer kapunk ételmelet, cukrot, lisztet, zsírt, konzervet – kosárban hozták a szovjet katonák a színházba – ha nekik is volt. A parancsnok csak egyet kért: vidám, derűs darabokat jasszunk. És volt egy gyengeje, ha ott ült a nézőtérben, bármit adtunk, el kellett játszani a Kék Duna keringőt...

Rózsza Ferenc ebben az időben a színház egyik erősségével, Kompóthy Gyulával együtt lakott a Vörösmarty utcában. Mint a volt katonazenekar karnagya a színház zenekarában játszott, fia, László szintén a színházban tevékenykedett: színpadot épített, díszletet. Rózsza Ferenc szeretettel emlékezett a társulat karnagyáról. Erdélyi Patat Leórol:

– Halk, finom ember volt, kitűnő zongorista éa karnagy. Fél az olyan daraboktól, még ha operett volt is, amelyikben létezik. Ha fegyvertropogást hallott, már bűjt volna a zongora alá... Nem használta ki „helyzeti előnyét” – egy karmester szinte az élet-halál ura volt a társulatnál – a felesége kedvéért szegődött a színházhoz a hangversenypoddiáról...

Szombathely akkori portréjához tehát már hozzátartozott a színház, de az első „igazi” előadást később tartották: a Tokaji aszjú című operettet üjtötték fel. Csak az emlékepróbatk kellett megtartani, hiszen a társulat zöme korábban is a városban játszott. A korabeli kritika bizonyos politikai éllet írt a darabról, s próbáról, de a cikkből érezhető az a közös, lelkes akarat, amely életre hívta – szinte még ágyútűzben – a színházat. Egy hét alatt rendbehozták a Kovács (ma Savaria) Szálló színháztermet, „a primadonna súrolta a padlót, a bonviván hordta hozzá a vizet...” Mert volt igény a színházra! A színeseknek a kenyeret jelentette a szűkös időkben, és szórakozni, nevetni vágyott a pincékből előbűjt, a háborút túlélt közönség. Ez határozta meg a színház műsorát is – az operettódműpínget. Előszedtek a repertór-darabokat, majd a könnyű műfajk „nehezebb”, klasszikus színműk őrsz feléből válogattak.

A május elejét már együtt ünnepele a színház és a közönség a Rózsza-ligeiben rendezett néptűnnepepen „árnyítottak a hangulatot” Csejtei Pista cigányzenekarával.

A kritika a politikai hangulat hullámszától, illetve egy-egy produkció kivitelezésétől függően szíjja-decséret a bemutatókat – június 7-én a Csárdáskirálynőt 14-én a Marica grófnőt, július elején a Három a kislányt „elemt”. Közben június 17-én egy színész-jubileumot is tartottak, Bodonyi Bélaé, aki 1905-ben Szombathelyen kezdte pályafutását, s csakhamar megző színésze, majd igazgatója lett többek között a szombathelyi társulatnak. A jubileumi műsoron megjelent Lwow ezredes, a Szövevényes Ellenőrző Bizottság szombathelyi kirendeltségének vezetője is.

A színműgáton már indulásokról ígért prózai bemutatót, amelyet mégis csak július közepén láthattott a közönség, a 13-án megjelent újság a Tiszazug premiejéről adhatott hírt: „...a függöny előtt Bata Gábor mutatott rá a darab szociális értékeire.” Aztán ismét operett, a Gólyaszantatórium s a Sýbill, amelyet az évad legjobb előadásaként említenek. A társulat augusztus 19-én, vasárnap tartotta utolsó előtti előadását, a János Vitéz szinte század eleji lelkesedéssel és kiállással. Az öthónapos évadotl egy búcsúzik az újság: „A szombathelyi ideiglenes színház kibont ablakain keresztül szabadon áramlik a levegő... a most feloszló társulat nehéz időben, mostoha körülmények között dolgozott. Megfelelő színpad, színházterem nélkül nem fejlődhetett igazán jó színvonatra, mégis közönségsiker ért el. A prózai darabok hiányoztak, s csak a végén állt össze igazán az együttes.

A tiszességes színházi hajlék megeremése a következő évad feladata volt...

(Folytatjuk). Szakály Éva

Vas Népe 1991. július 23. 5. o.

Egy kis színháztörténet (2)

Bánk bán, vagy Csavargólány?

1945. szeptember 14-én Kőszegi Géza színtársulata kezdte meg az évadot Szombathelyen, a Kovács Szállóban. Lehár Víg özeveg című operettjével nyitottak. A negyventagú társulat külön operett és prózai részre tagolódt, s a műsorban budapesti vendégzereplőkkel operát is ígért. A zenés előadásokon 18 tagú zenekar játszott, létszámtól szűkség esetén növelték az újjáalakult szombathelyi honvéd-zenekarral. A szezon – az évadot – december 15-ig tervezték.

Az első előadás hatása volt. A Himnuszot játszották, majd a direktor a közönséget függöny előtt köszöntve kérte a támogatást. A színházvezetés szerencsésen közeledett a városhoz, megérve, hogy ha színházat akarnak játszani, a vezetőikön kívül meg kell nyernie a közönséget is. De milyen volt ez a közönség?

Szinte nem is létezett. A hajdani gazdag polgári réteget elsöpörte a háború, a zsidóság zöme koncentrációs táborokban veszett oda, a munkásság pedig „nem szokott hozzá” a színházlátogatáshoz. Az új, értő közönség kinevelésére egyik társulat sem volt képes. Nehezítette a színház dolgát az is, hogy rohamosan közeledett az infláció: a lakosság előbb élelem után nézett... A munkások megnyerésére mégis ez a társulat tette meg az első lépést. Szeptember 19-re munkás-előadást hirdetett kedvezményes helyárakkal, a Víg özeveget, egyelőre egy sorozat első darabjaként. A sorozatból ugyan nem lett semmi: csupán egy második munkáselőadást tartottak október 3-án, amikor Darvas József Szakadéknak című drámáját mutatták be.

A város közben megmozdult a kultúrház – ma Savaria Múzeum – helyreállításáért. A színtügyi bizottság elfogadta a direktor műsortervét, s egy társadalmi anketon Bata Gábor sürgette a kultúrház helyreállítását. Elmondta, hogy az országban Szombathely az egyetlen olyan város, amely semmilyen formában nem támogatja színtársulatát. Talán ezért a jogos megjegyzésért engedte el

később a város a villanyzárlát és a vigalmi adót.

Szeptember 22-től a Mosoly országát játszotta az operett-együttes, míg a prózai csoport Molnár Ferenc Ördögével kedveskedett a közönségnek szeptember 28-án. Másnap ismét az operett-társulat játszott, Körössy Tamás Aranykalászat, s a folytatás is operett: Cigányszerelem, Viktória, Cirkuszhercegnő, Lili bárónő, s az utolsó premier A legkisebb Horváth-lány. A sok giccses operettből ódzkéként üdvözlő a sajtó Zilahy darabját, a Tűzmadarat. Tulajdonképpen egyetlen szép, értékes bemutatója volt a színháznak, az október 2-án előadott Szakadék, amelyre felfigyeltek az üzemek és hivatalok is. „...Sugár László rokon-szenves tanító alakításával fogva tartotta közönségét, Kompóthy Gyula a zsírosparaszt szerepében jó, Máray Ede derűs mozzanatai tetszettek, Keresztes Zsuzsa a tanító méltó partnere, Déry Júlia parasztasszonya élethű.”

December 15-én a Csárdáskirálynővel búcsúzott a színház, amely a délutáni bevételt a Nemzeti Segélynek ajánlotta fel. Minden egyes jegybeváltás egy darab kenyert jelentett – ezúttal nemcsak a színészeknek.

A következő évad – a színházterem fűthetlensége miatt – csak 1946 májusában kezdődött – a régi társulattal. Kőszegi Géza így nyilatkozott: „Augusztus elsejéig maradunk, utána egyhavi fizetett szabadságra mennek a színészeim. Ha az őszi évadra is megkapom a kerületet, szeptemberben ismét fellépünk Szombathelyen.”

Sopronból jöttek, az ott bemutatott darabokat ígérték. Az eddigiekhez képest rangos lista: Bánk bán, Peer Gynt, Moliere Képzelt betege, Pirandello IV. Henrikje, Zilahy Lajos Fatornyok című műve szerepelt a programban, s mellette Darvas már bemutatott drámája a Szakadék. A Nemzeti Színház sikere nyomán a Viharos alkonyatot, az Őrszembereket és a Boszorkánytánc című darabokat ígérték még. S mi valósult meg belőle?

Nézünk a májusi bemutatókat: Az utolsó Verebéllyány, Marica grófnő, Nem lesznek hátlatlan (Szilágyi László operettje), Amor nem alszik (Körössy-Koppányi operettje), Érettségi (Fodor László vígjátéka), Sztambul rózsája, Vadvirág, Mit susog a fehér akác, Málnás Miska, Csavargólány, Badacsonyi kéknyelű... az ígért prózai darabok közül május 19-én (ezen a napon nagygyűlést tartott Szombathelyen Rákosi Máttyás) Darvas Szakadékat adták elő, május 28-án és 29-én létrejött a Pirandello bemutató is. Tarnay József rendezte a IV. Henriket, „a címszerepben uralva a színpadot”. Aránylag nagyszámú közönség lelkesedett. A kritikák az operettelőadásokról nem sok jót írnak, főleg a zenét dicsérik – és a színészeket. Turcsy Gitta kifejezetten szubrett – az egyikben... Takács Margit megfelelő énekszerephez jutott – a másikban... Az igazgató közben rimánkodik, támogatást kér a várostól, a közönségtől „Sopronba kellett mennünk egy kis kalóriadéért” – védekezik az operettlaviná miatt.

Az infláció dühöng. Egy Szabad Vas megye ára 20 ezer adópengő, azaz 8 millió B pengő... július 28-án érkezik az első forintszállítmány Szombathelyre. Egy forint 200 millió adópengőért...

A július 16-i prózai bemutató, a Viharos alkonyat teljes részvétel mellett zajlott le, ezután még egy bemutatót tartottak, a Csudahajó című operettben fellépett az egész társulat, a július 31-i jutalomjáték (a Legkisebbik Horváth-lány) a Turcsy családé volt. Augusztusban tehát még játszik a színház, amely szinte szünet nélkül kezdi az új évadot szeptember 6-án, újjászervezett társulattal. Kőszegi direktor így néz a legújabb évad elé: „A színesgárda nagy felkészültséggel várja a közönséget, s remélhetőleg a szombathelyiek, akiknek „színészpartolása” miatt eddig a legtöbb társulat kénytelen volt elutazni a városból, ezúttal kegyesebb lesz...”

(Folytatjuk)

Szakály Éva

Egy kis színháztörténet (3.)

Színészek beszélnek, az „ezerfejű” hallgat

Az évadnyitás a régi színház-teremben zajlott le, ugyanolyan rossz körülmények között, mint eddig. A Bál a Savoyban című operettet adták elő Erős Pál rendezésében, Czéh Gitta és Farkas Anny primadonnákkal... S mivel ebben az időben minden színész annyit ért, ahány szerepet tudott – és amilyen nagy volt a ruhatára – szélesben követték egymást a bemutatók: Gyertyafénykeringő, Két kapitány, Helyet az ifjúságnak, Csudahajó (ebben a nagy hőóval beharangozott pécsi bonviván, Kovács Gyula lépett fel), Bubus, Pacsirta, Én és a kisöcsém, Gellérthegyi kaland, Három grácia, s búcsú-előadásban a Paprikáscsirke. Közben egy szép, de a közönség részéről részvétlen előadás, Hel-tai bűjös darabja, a Néma levelete. Pedig a kritika a Ziliát alakító Molnár Editet Bajor Gizi játéka-hoz hasonlítja. A színészek biznak, csak az „ezerfejű cézár”, a közönséges hallgat.

Ez az évad minden hibájával mégis felette áll a korábbiaknak. A város pénzügyi bizottsága segített, elengedte a teremért, a villanyszámla ügyében írtak a VERM-hez (az akkori ÉDÁSZ-hoz) és szeptember 26-1 ülésén ezer forintot szavazott meg a társulat részére. Még korábban, augusztusban első osztályú kitüntetésre javasolták Kőszegi Géza színigazgatót, mert „sikerült színészeinek megélhetését biztosítani”. A színészek pedig szinte egyégy forrtak a város lakosságával – a magánéletben. A heti két operettbemutató a kenyeret biztosította, szabadidejükben az éledő műkedvelőmozgalmat segítettek rendezővel, köszttümmel, sőt még szereplő kölcsönadásával is. Ebben az évben a társulat két barátságos SZUR labdarúgómérkőzést is rendezett, s az egyikben a Turcsy család „kifejezetten szubrett” tagja olyan rekedtre kiabálta magát, hogy az augusztusi jutalomjátékban a Mária főhadnagy helyett a Fekete Pétert játszották. A másorról a helyi újság véleménye: „Egy csópp malacság, két csópp meztelenség – erre megy a műpártoló közönség!”

De hallgassuk meg a színésze-

ket – amikor nem szerepet mondanak!

Kőszegi Géza: A legnagyobb baj, hogy nincs megfelelő színházterem. Nem tudjuk elsötétíteni a nézőteret, a nappali világosság pedig illúziórömböl. Behalatszik az utca zaja is, zavarja a színeszt. A terem csupa ablak, télen nem lehet fűteni, és még

tem. Nagyon nehezen szántam rá magam, de most már nem vágyom Pestre. Annál inkább élveztem ruhatáram után...

Tunyoghy Péter bonviván: – A szombathelyi közönség régi ismerősöm, negyedszer vagyok itt, úgy jövök, mintha hazajönnék. A háború vége is itt ért. Nagy bonviván-hány van, egyedül kell betöltenem

ezért hadd idézzek kiegészítésként Czéh Gitta Jászai-díjas művészhűsz évvel ezelőtti kéréséremre írt, visszaemlékező sorából:

– A kőszegi színtársulattal 1946 augusztusában voltam Szombathelyen, amíg át nem mentünk Sopronba. Elég nehéz körülmények között a Savaria emeleti helyiségének nagyteremben játszottunk. Nekem, aki Pécsről szerződtem ez olyan szokatlan volt, hogy el is akartam menni, de hála Erős Pálnak – ő is a Dérnyé Színház vezető színésze volt húsz évvel ezelőtt – maradtam. Ő szinte éjjel-nappal dolgozott, hogy egy előadást össze tudjon hozni, s egységes gárdát kovácsolni a különböző tájakról összeverődött színészekből. A Néma levelete és a Bál a Savoyban volt a két induló darabunk gyér látogatottság mellett. Pali akkor olyan embereket akart behozni a nézőterre, akik nem voltak korábban színházjárárok. Kitalálta mindenkit megelőzve az Elmunkás kitüntetést. Safrankó Emánuel főispán segítségével minden üzből a legjobb teljesítményt elért dolgozót meghívtuk az előadásainkra, amely előtt név szerint szólítva, egy-egy csokor virággal én köszöntöttem őket.

Az új évadot már más társulat kezdte.

(folytatjuk)
Szakály Éva



A Vida Artur tervezte Kovács Szálló, ma Savaria Nagyszálló, ahol a télidőben először kapott helyet a háború után a színház.

ezért a teremért is mennyit kell harcolni! Talán ez volt az oka, hogy a közönség nem támogott bennünket jó darabig kellőképp. Itt minden évadban előről kell kezdeni, újra meg kell hódítani a közönséget, ezzel eltelik az első két-három hét... Most jutottunk el addig, hogy megélhetésünk biztosítva van...

Kompóthy Gyula: Majdnem minden este a színpadon vagyok, mondanivalómat szerepeimen keresztül mondom el. Szeretek dolgozni, szépet nyújtani...

Takács Margit (a társulat ünnepeit primadonnája): Természetesen a klasszikus operettet szeretem legjobban, mert ezekben van alkalmam énekelni, s a szombathelyi közönség is ebben lát szívesen. A színiiskola mellett a Zeneakadémián tanultam énekelni, az operába készültem, de anyagi okok miatt abba kellett hagynom a tanulást, vidékre jöt-

tem a szerepkört, egy darab kivételével valamennyiben játszom...

A riport sok mindent elárul a színészekről, a korról. Éppen



A Savaria Múzeum, a színház második játszási helye.

Vas Népe 1991. július 25. 5. o.

1947

SVAROSI SZÍNHÁZ

SZOMBATHELY 1947.

IGAZGATÓ:

HORVÁTH GYULA

1947. szeptember hó. 16-án, kedden este 7 órakor.
1947. szeptember hó 17-én, szerdán este 7 órakor.

MEGNYITÓ DISZELŐADÁS

- I. Himnusz éneklé a társulat tagjai
- II. Megnyitó beszédet mond: Horváth Gyula
- III. Nyitány játssza a színházi zenekar

MADÁCH

halhatatlan drámai költeménye

AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

Rendező: Horváth Gyula.

12 képben 3 felvonásban. Erkel Ferenc eredeti zenéjével.

Karnagy: Bogyoni Géza.

SZEMÉLYEK:

ÉVA: Tihanyi Zsuzsa		ADAM: Kozma Andor		LUCIFER: Dekány János	
Az UR —	—	II. a népből —	—	III. boszorkány —	—
Gábor főangyal —	Páltasy Tibor	III. a népből —	Kassza István	IV. boszorkány —	Kövecses Irén
Mihály főangyal —	Kassai Gyula	Iső demagóg —	Táncos Tibor	V. boszorkány —	Kocsis Ilonka
Rafael főangyal —	Lengyel András	II. demagóg —	Hajer János	VI. boszorkány —	Hegyi Erzi
I. angyal —	Galambos Gaby	A népből —	Gáspár Jenő	VII. boszorkány —	Katay Vanda
II. angyal —	Kováry Vera	Crispos —	Marosi Géza	VIII. boszorkány —	Kürtösné
III. angyal —	Csordás Vali	Theresites —	Kürti Kálmán	IX. boszorkány —	Kocsis Irén
IV. angyal —	Bocskai Gizella	Iső polgár —	Kürtös Xavér	X. boszorkány —	Marosi Géza
V. angyal —	Farkas Amoy	Iřák polgár —	—	I. udvaronc —	Fehér György
VI. angyal —	Hódosy Mária	A halál nemője —	Kövecses Irén	II. udvaronc —	Lengyel András
VII. angyal —	Kovács Ili	Catulus —	Lengyel András	III. udvaronc —	Palotay László
VIII. angyal —	Pintér, Ilona	Hippia —	Tótvay Irén	IV. udvaronc —	Kemenessy Zoltán
IX. angyal —	Hegyi Erzi	Cluvia —	Kováry Vera	A tiszt —	Kassay Gyula
X. angyal —	Karácsonyi Magda	PÉTER apostol —	Horváth Gyula	Egy anacletto —	Kulcsár László
XI. angyal —	—	I. gladiátor —	Jánoki Sándor	A marpus —	Táncos Tibor
XII. angyal —	Fehér Livia	II. gladiátor —	Gáspár Jenő	Saint-Just —	Kuthy József
XIII. angyal —	Kövecses Irén	I. polgár —	—	Robespierre —	Fehér György
XIV. angyal —	Kocsis Ica	II. polgár —	Tihanyi Sándor	Tudós —	Horváth Gyula
XV. angyal —	Kárpáti Klári	III. polgár —	Hidvégi Lajos	A föld szellemek szava —	Kortya Sándor
XVI. angyal —	Kátay Vanda	IV. polgár —	Kökössy Antal	Az aggasztán —	Marosi Géza
Cseréb —	Szabó Ilona	Patriarcha —	Kürthy Kálmán	Luther —	Jánoki Sándor
A föld szellemek szava —	Páltasi Tibor	Egy agg eretnek —	Kassay Zoltán	Cassius —	Lengyel András
A rabuzsola —	Lengyel András	A barát —	Kürtös Xavér	Plató —	Hidvégi Lajos
I. felügyelő —	Major Pál	Helene —	Kárpáti Klári	Michel-Angelo —	Dekány János
II. felügyelő —	Dekány János	A esontváz —	Ray Pál	I. gyermek —	Botinger Vera
Kimon —	Fehér László	I. boszorkány —	Szűts Vilma	II. gyermek —	Kovács Karsai
I. a népből —	Ray Pál	II. boszorkány —	Galambos Gaby	Az ösztímó —	Fehér György

Csak telt házzal lehet állandó

A községi társulat Hajdúszoboszlóra ment, helyette Névény László és színtársulata kezdte meg az évadot 1947 júliusában – mellesleg Mosonmagyaróváron is felléptek. De a vasi megyeszékhely nem maradt teljesen műsor nélkül a júliusig tartó ropke szünetben sem. A helyi műkedvelőkön kívül a Szabad Nép irodalmi estjén a Nemzeti Színházból Tökés Anna és Gyarmathy Anikó, az Operaházból Laczkó Mária, Virágos Mihály és Muse Péter zongoraművész neve szerepel az erre beharangozó cikkben, valamint Tátrai Vilmos hegedűművész és Orkény Istváné. A nagy érdeklődéssel várt, július 1-jei esten a Kovács Szállóban Tökés helyett Péchy Blanka, Tátrai helyett Radnai Gábor jött, de az est nagy sikert aratott.

Közben a kultuszterácra az 1947/48. évi költségvetésből többszáz ezer forintos szubvenციót ígér az öt legnagyobb vidéki színháznak, így az igazgatók már szerződéskötelestől gazdálkodhattak emberrel, műsossal. Az állam mindezért több prózai darab előadását kéri.

A Névény társulat a „gondjaira” bízott, Győr, Sopron, Szombathely közül a kedvezőtlen teremszervezés miatt nyári állomáshelytől bennünket választott, s július 1-jével megérkezett Szombathelyre. Korábban már benyújtották a műsorgetvet a Szombathelyi Színiügyi Bizottságnak, amely ezt Németh Ist-

ván polgármesterrel az élen el is fogadta.

Július 13-án nyitottak a Janikával, a címszerepben Turay Idával a Savaria Múzeum dísztermében. „A magyar filmek ünnepeit naivája szívvel-lélekkel és minden idegszállal játszott.” A színház műsora ezután hullámzó volt, fme, a kritikák tükréből: július 18. Törtétek. „Az évadnyitást óta először éreztük magunkat fenntartás nélkül színházban. A téma időszerű, anélkül, hogy a propaganda legcsekélyebb jegye is keserítene a szájzínüket. Kovács Károly uralta a színpadot, játéka élmény volt. Simor Erzsé, a darabbéli lánya nemcsak a saját fényében pompázó csecsebecse volt a színpadon, hanem láttuk megcsillanni a fémjelzést, a drágakő belső tüzeit is. A két vendégszerelő magával ragadta az együttest... a közönség részéről nagyobb lehetett volna az érdeklődés.” Július 20. „Körössy Zoltán Szombathelyen már sokszor lejátszott Trafikus Erzsé című ügynevezett operettje nem volt szerencsés műsorválasztás. A szerző több évadban játszott a kultúrház dobogóján s mindenki tudja, hogy igénye nem terjed túl egy saját testére szabott szerep megírásánál, legfeljebb még Olty Babára gondolt egy kicsit. Így a semmiből nagy művészet volt valamit csinálni...” stb.

A társulat teljesítménye hullámzó, akár a közönség részvétele, hullámlázik a kritika hangvé-

tele is. „Szégyelltem magam a város kultúrközönsége nevében”, illetve „A röhgés is valami, a kritikus meg pukkadjon meg, ahol van.” A színház főleg mennyiséget produkál, tíz nap alatt – nyolc bemutatót tart, s már a jutalomjátékok idején jeleztek, hogy végleg megválnak a várostól. Az új évadra ugyanis



Horváth Gyula kapta meg 22 színgazgatóval együtt a megígért állami támogatást, Szombathely-Győr-Sopron elsőrangú színikerület lett. Az állam a vidéki színjátszás megújítása érdekében a 32 vidéki társulatot huszonkettőre csökkentette, az országot több színikerületre bontotta, s működést kapott olyan társulat is, amely a megyeszékhelyen kívül az egész megyében játszhatott.

A vidéki színész a rossz műsorpolitika ellenére a kultúra

munkása volt. Havi jövedelme általában ötszáz forint, ebből kellett eltartania magát, előteremteni a festéket, a ruhátart. A színésznőkben nem volt semmi nagyvilági, olyanok voltak, mint „bármely polgárrszony” – csak egy kicsit többet dolgoztak. Naponta délig próba, aztán szerepretanulás, ruhavarrás, alakítás, vasalás, este fellépés. Szerényen éltek, vendéglőben étkeztek, de a vacsorát rendszerint otthon, maguk főzték, vagy vajas kenyereket zöldséppaprikával. Mindannyian abban bíztak, hogy a hároméves terv jólétet teremti...

A színház akkori játszási helyén, a Savaria Múzeumban Szakonyi Lászlókék látták el a gondnoki teendőket. Húsz évvel ezelőtt így emlékeztek vissza ezekre az időkre:

– A díszleteket a helyszínen, a ruhátárban és az előtérben festették. A park felőli bejárat-hoz egy kis fából tákoltt pénzárrosfülkét állítottak, ott ártultam a jegyeket – mondta Szakonyiné. – Az öltözőket az emeleten találhattuk.

A Névény társulat két hónapig vendégszerepelt Szombathelyen, közvetlen kapcsolatot ezért nem tudott kiépíteni a várossal, nem hagyott nagyobb nyomot kulturális életében, hiszen ennek a színgazgatóknak is az volt a legnagyobb gondja, hogy biztosítsa színészei megélhetését.

(Folytatjuk)

Szakály Éva

Vas Népe 1991. július 26. 5. o.

DUNÁNTULI NÉPSZINHÁZ

A MUZEUMBAN

OFFENBACH: VIGOPERA EST

Április 28-án Pénteken este 7-kor	Április 29-én Szombaton este 7-kor	Április 30-án Vasárnap délután 4-kor	Április 30-án Vasárnap este 7-kor
---	--	--	---

Színre kerül:

Eljegyzés lámpafénynél és Tortunio-dala

1950

Vasmegye nyomda Szombathely 1070

Bulla és a malackörítés

Az 1947. szeptemberében kezdődő új színházi évadot érzékeny vesztesség érte még indulása előtt: kifosztották a színházi kelléktárat szállító vagont, a kár ötvenezer forint. A legértékesebb darabokat vitték el, köztük Horváth Gyula igazgató és a szubrett magánruhátárárt – már ez is több ezer forintos kárt jelentett. De elűnt Az ember tragédiája, az Új isten Thébában című darabok kosztümjára is. A nyomozást megindították, de a tettest nem találták.

Szombathely város nemzeti bizottsága szeretettel és komolyan fogadta – talán most első ízben kellően segítve is – a társulatot, s felhívást intézett a közönséghez: „Háláljuk meg az igazi kulturmunkát!” És megérkezett az első, ígért 200 ezer forintos állami támogatás is. A nyitás mégsem volt olyan egyszerű – csak ügyvel-bajjal tudtak összehozni például 320 széklet. A

szeptember 16-i nyitól előadásán Safránkö Emánuel főispánnal az élen megjelentek a hatóságok képviselői: Az ember tragédiáját játszották. Az operett-együttes bemutatkozása is kitűnően sikerült, a Kék Dunát adták. A társulat jól startolt. Következő előadása ösbemutató volt, ritka színházi élmény, Steinbeck Ege-rek és emberek-je. A szeptember 28-i Kaméliás hölgy bemutatója pedig a kéthetes „színiévad” legfőbb sikerű estje. A Gül-baba, A mosoly országa, a Primavera, az Éva, a Színarany, a Luxemburg grófia, a Sybill, a Kaland (Márai Sándor Pesten is nagy sikerrel futó darabja), a Holland menyecske és a Tokaji aszú után a búcsúelőadás a Cigánybórtó volt.

A következő évadot is az eddig legsikeresebb Horváth társulat nyitotta, amely december 24-én, 25-én és 27-én a Tacsót, szil-

veszterkör pedig a Nem leszek hálátlan című darabot vendégszereplésként játszott, hogy az ünnepekben se maradjon műsor nélkül a város.

Az 1948-as esztendőn meglátott, hogy egy társulatnak három várost kell ellátnia, Szombathely nem szűkölködött rendezvényekben, gondoskodtak erről a szabadszínház és több fővárosi produkció. A szilveszteri műsort kevesen nézték meg, de a február 25-i Traviata előadást – amelyet a Szaléziában játszottak a Magyar Operaház művészei a MÁV szimfonikusokkal közösen, a Alfred Jány József énekelte – fontos kulturpolitikai eseményként üdvözlük.

Közben kitört egy kis botrány: Szombathelyt a másodosztályú szinkertületbe sorolták. Most aktivizálja magát a város: tiltakoztak a pártok, az üzemek, a színházszók, a sajtó, a polgármes-

ter „Szombathely nem nyugszik bele, hogy színházkultúrját lesúlylyesszék!” A kultuszminiszter, Ortutay Gyula végül is elfogadja a város érveit, s Győrrel ismét egy osztályba sorolta, csak Sopron esett ki a „hármasszögletből”.

Ne hagyjuk ki május elsejét, egy botrányos előadást, amelyről a korabeli sajtó „Bulla és a malackörítés” címmel ír: „A prólóg még nem mondott semmit, de sejteni már sokat engedett. Aztán megjelent csásos mosollyal Zádor Mária gramofon és rádióénekes, akit a hatodik sorban csak nyaktekerés árán lehetett hallani. De jobb is, mert a hátrébb ülők legalább nem hallhatták az ocsmány célzásokkal megrakott kuplékat. Aztán Bulla Elma következett. Őt nem kell felfedezni, de az Egyszer az életben mondavacsinnál problémája annyira távol áll az életől,

hogya a taps kizárólag személyeknek szólt. A tíz perc szünetnek mindenki örült. Szünet után a bőringesch, árvalányhajas, tschizmás fékomadta Gorup Adrienne pattant a színpadra, s elharsogta fennhangon, hogy a fuszulyka szára, meg hogy egy rózsaszál szebben beszél... Hangja nincs hozzá, az éneklésre pedig nem kényszerítette senki. Az ő lelken szárad. Egy tánc után Bulla következett, aki mindaddig megtartotta méltóságát, nem alacsonyodott le, annál meglepőbb volt, amikor két románcának mondanivalóját inkább kacér szemhunyorítással adta tudomá-

sul a közönségnek, mint az emberi nyelv szaván. A silány versikék lokálba, de nem a szombathelyi színpadra valók. A Horváth színtársulat tagjai egy jelenetet adtak elő, utána megint Bulla libbert elő, mint a bombatámadáskor meghalt kisgyermek édesanyja. Átkot szórt a háborúra, de tudott nagylelkű is lenni: bocsáss meg nekik Isten, hiszen nem tudták, hogy mit cselekszenek!... Csak egyet sajnálunk: a Szenes Iván féle malackodások és a Latabár-est tapasztalatai után nem intettük óva a közönséget...”

(Folytatjuk)

Szakály Éva

Vas Népe 1991. július 27. 5. o.



Kovács Nagyszálloda, 1920-as évek

Városi Színház

A Múzeum Kulturtermében

Igazgató: Horváth Gyula

Szenzációk műsora!

1948 június hó 7-én, hétfőn este 8 órakor

Az utolsó évtized leghatalmasabb sikere!

MÉLYEK A GYÖKEREK

Színmű 3 felvonásban.

1948 június hó 8-án, kedden este 8 órakor

Remek muzsika! **Pompás jelmezek és új diszletek!**

Rengeteg ének és tánc!

ERDÉSZLÁNY

Énekes táncos nagyoperett 3 felvonásban.

1948 június hó 9-én, szerdán este 8 órakor

Ketten egy jeggyel! Egy jegyet fizet, kettőt kap.

Kálmán Imre remek muzsikája

CSÁRDÁSKIRÁLYNŐ

1948

Énekes táncos operett 3 felvonásban.

1948 június hó 10-én, csütörtökön este 8 órakor

Ketten egy jeggyel! 1 jegyet fizet, kettőt kap.

A „Nemzeti Színház” nagy slágere

BOLOND ÁSVAYNÉ

Színmű 3 felvonásban.

Jegyek az összes előadásra előre válthatók a színházi pénztárnál.

Szabó Vasnégyes Nyomdévállalat, Szombathely

Egy kis színháztrénelem (6.)

Sárdy berekedt, Tolnay nyilatkozik

Nem kellett ennek az első osztályért hacoló színkerületnek sem a próza, sem az operett! Az akkor negyven ezer lakosú város esténként még azt a háromszáz ülőhelyet sem tudta elfoglalni, amely a nézőtérben volt. Pedig ismét megszervezték a dolgozók bérletét, amelyért már csak öt forint megváltást kellett fizetnie tulajdonosának, de a szervezők ezt is elhárították pingpongversenyekekre és egyebekre hivatkozva.

Sokszor délután és este is játszott a színház, rendszerint más-más darabot. Igazán eseményszámba az 1948. július 20-án játszott Orosz kérdés című Szimonov darab ment Kürtös Xavér rendezésében, ünnepi díszelőadáson mutatták be. Győrben és Sopronban is ez volt az évad nagy prózai sikere. Szombathelyen viszont a június 22-i szabadféri premier, a Cigánybáró. A színház a szombat esti előadásra Sárdy János fellépését ígérte, aki ugyan „még nem határozta meg műsorát, s így nem tudni, hogy önálló számmal lép-e fel, vagy beilleszkedik a társulatba?” – de elfogadta a meghívást. Kétszáz forintért vállalta a vendégszereplést, az előadás mégis elmaradt. Sárdy nem jött, állítólag berekedt, s a színházi titkár kétségbeesett telefonjaira felesége kijelentette, hogy a férje hangja nemzeti

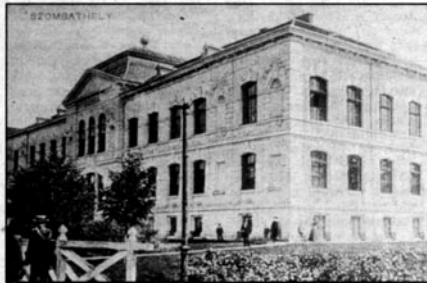
kincs, nem érdemes vidékért kockáztatni... Sárdyt az igazgató beperelte, s azon az estén a Bál a Savoyban adták.

Júliusra már „bemelegedett” a közönség, igaz, a színház búcsúelőadásai kitűnő újdonságokkal és reprimékkel kedveskedtek. Július 1-jén Vajda Carrick világsikerű vígjátékát, a Szeretlem vásárárt játszották, másodikán munkáseelőadáson ugyanezt 1, 2, 3 forintos helyárakkal. Színpad került még az Egerek és emberek, s volt a pesti Kabareának egy vendégjátéka: Komlós Vilmos, Herceg Jenő, Ascher Oszkár, Balogh Erzsébet, alakított Csehov, Karinthy, Nőti és Kellér darabjaiban.

Vége a szezonnak, Szombathely végre gondol a következő

re: 19 ezer forintot szavaztak meg a kultúrház olaszországi, angolai és ausztráliai vendégszereplése előtt búcsúhangversenyt ad az Aréna kertben (ma óvoda), kedvezményes helyárakkal, hogy mind több dolgozó jegyet válthasson. Még július végén a városban szerepel Tolnay Klári, a Vígszínház művésznője, újabban társigazgatója. Így nyilatkozott a szombathelyiekről: „A vidéki színház helyzete nehéz. Egy-két próbával, kellek nélkül, kenyérgondokkal küszködve nap-nap után más előadást kell játszaniok. Szombathelyen hálás közönség van. Első ízben járok itt, de szívesen jönnek még. A színházakkal élvezet játszani, egytől-egyik kitűnőek.”

Ennek az interjúnak az alapján



reménykedtek a szombathelyiek, hogy a Budapesti Vígszínház augusztusi szezonzárása után bemutatja itt is a Bébi Hamilt – erre azonban hiába vártak.

A színház ismét elvonult, s békén hagyták a várost a harknizók is. Novemberben a szabad-színházok tartottak nagysikerű előadást a később híressé vált, de akkor nagyon ledorongolt Mézeskalácsot mutatták be. Karácsonykor és szilveszterkor még egy-egy előadás erejéig visszatért a Horváth társulat, a Mosoly országát, a Pymalíont és a Gyertyafényélmény című vígoperettet adták elő Borvető János vendégszereplésével, 2-8 forintos helyárak mellett.

Mindezekért volt csupán vendégszereplő, átutazó szegény idegen Szombathelyen a színház. Ezért rekedt meg a közönség a kommersznél, ezért nehéz szervezni mindmáig közönséget egy-egy komoly előadásra. Hízen világos: színház, állandó együttes nélkül nem alakulhat ki igazi színházi légkör, és lelkes, érto közönség sem.

„Az igény a színházra megvan, hozzákedzeni, megvalósítani a régi álmokat még ma sem késő...” – írta húsz évvel ezelőtt.

És most?

(Vége.)

Szakály Éva

Vas Népe 1991. július 29. 5. o.

Megkezdí előadásait a Dunántúli Népszínház

A tavalyi színházi idény befejeztével az egész ország nagy örömmel üdvözölte a színházak átszervezésére vonatkozó intézkedéseket. A vidék színházkedvelő közönségének ugyanis kevés része volt előadásokban és amikor egy-egy társulat megérkezett, legtöbbször nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Még tavaly is sok vitára adott okot a Horváth-színház szereplése, amelyik nem akarta belátni, hogy az üres nézőtér oka legtöbbször a műsoron szereplő poros, bárgyú operett, vagy nivótlan, izléstelen vígjáték volt.

Az új színházi idény beindulásakor azonnal meglátszott, milyen gyökeres változást hozott az átszervezés. A vidéki színházak műsorpólitikája viszszatükrözte azt a változást, mely dolgozó népünk kultúrigényében végbement. Fokozott várakozás előzte meg tehát a Dunántúli Népszínház érkezését, melynek körzetébe Szombathely is tartozik.

A színház társulat április 21-én

kezdí meg előadássorozatot városunkban. A megnyitó előadászon Moliere: „Tartuffe” című, világhírű vígjátéka szerepel, mely a nagy író egyik legremekkebb műve. Ezt a darabot követik majd az operett — színvonalas, haladószellemű operett —, továbbá prózai előadások, melyek során a fővárosban nagy sikerrel játszott szovjet és magyar művek kerülnek bemutatásra. A színház hetenként többször a vidéket is felkeresi.

A jegyek áránál is változás mutatkozik, *a legdrágább hely ára ugyanis öt forint lesz.* Üzemek részére külön kedvezményt biztosít a társulat vezetősége, amennyiben az üzemi dolgozók előre megváltott jegyeikért csak félárat fizetnek.

Az új színházpólitika, mely legmesszebbmenően a dolgozók igényeit kívánja kielégíteni, megérdemli városunk közönségének nagyfokú érdeklődését, azt, hogy műsorukat állandóan felt házak előtt játszassák.

Péntek, 1950. április 14.

5

KAMARA VARIETÉ

V E N D É G J Á T É K A

1955. OKTÓBER 24-ÉN, HÉTFŐN FEL 6 ÉS FEL 9 ORAKOR

Szombathelyi Múzeumban

HUMOR A NAPIRENDEEN

Vidám varieté műsor két részben
FELLÉPNEK:

BILICSI TIVADAR

„A jó pont” című bohózatban és teljesen új magánszámokkal

KRENCSEI

MARIANNE

a „LILIOMFI” című film háttérjáték vendéglátása

GLÓRIA és ARGOS

plasztikus emelő szék

DARVAS

IVÁN

a „GÁZOLÁS” című film háttérjáték vendéglátása

FARAGÓ ÁKOS

gyorsrajzoló, karikatúrista

GENA PRUSS

lengyel-francia szanzonénekesnő

MÁTRAI GYÖRGY

TIHANYI MAGDA

ANTALFFY JÓZSEF

SEREGÉLY FIVÉREK

zenehumoristák 25 hangszerezen

2 DANIELLY

? ES A TÁNCOLÓ BABA ?

KONTRÁL:

KOVÁCS TIBOR

LYTTON zsonglőr

AZ ÉGŐ FÁKLYÁKKAL

Zene: Komlós—Lantos

Rendező: Gál Dezső

IEGYEK kaphatók: a Múzeumban Szakonvinál

TIZ ÉVE DÉRYNÉ NYOMDOKAIN

Négyen a Faluszínház jubileumáról

Tízéves az Állami Déryné Színház. Egy évtizede, hogy eldugott kis falukban is felcsendült Móricz Zsigmond, Mikszáth Kálmán, Katona József és Gárdonyi Géza, Shakespeare, Molière szava. Tíz esztendeje járják az országot a színház társulatai, hogy egy-egy igazi színházi élménnyel ajándékozzák meg a falu közönségét. Hosszú út, sok ezer kilométer, rengeteg kudarc és siker árán jutott el a színház a jubileumhoz. Hogyan emlékeznek a múltira azok az emberek, akik végigküzdötték ezt az évtizedet? Erről beszélgetünk a színház négy tagjával: Szántó Margittal, Patai Kátóval, Berényi Ottóval és Novotny Pállal.

— Amikor 1949 májusában elindultunk egy „kultúráutónak” csúfolt teherautón, hogy a tömegszervezetek rendezésében műsort adjunk falun, egy két szemű, gondör hajú kislány sirt utánam — kezdi az emlékezést Patai Kátó, a színház karmestere. — Ma ez a kislány egyetemista, s hol van már a nyitott teherautó?!

Pedig ez volt az indulás. Egy gépkocsi: néhány ember, tangóharmonika, és egy vetítógép. Amíg egyik faluban színházi előadás folyt, addig a szomszéd községben mozielőadást tartott a gépkocsivezető. Mit játszottak? Egy-felvonásosakat. A Bánk bán: szemelvényeket a drámából és az operából. S milyen körülmények között!

— Akkor már hat hónapja játszottunk olyan helyeken, ahol csak hírből ismerték a villanyt — mondja Patai Kátó. — Emlékszem, február volt, s az egyik tanynán nyitott gépészben, dekoltált ruhában énekelte a színésznő a hordókból és ping-pong asztalokból rögtönzött színpadon. Mire vége lett az előadásnak, hőmberként hagytuk el a „termet”. Nemrég jártunk a községben. Gyönyörű kis művelődési palotában játszottunk.

A falvak képével fejlődött, változott a színház is. Csak egy példa: a nyekergő tangóharmonika helyett ma szmokingba öltözött

zenészek keze alatt csendül fel a muzsika. Köztük van Patai Kátó is, aki 2300 előadást muzsikált végig 7 millió 900 ezer néző előtt.

Novotny Pál kilenc éve a színház díszítője, s 34 éve van a pályán.

— Nekünk nagyon könnyű volt akkoriban — kezdi, s a családok tekintetekre válaszol. — Hát persze! Volt néhány sima fal, 12 autoreflektor, egy agregátor és két kuffer.

Hogy ma mi van, arról nem szól, hisz a közönség látja, amint külön műszaki kocsi szállítja a rengeteg díszletet, világító-felszerelést. A kezdet kezdetén egy díszletező is luxus volt, ma 4–5 műszaki dolgozó — a természetes.

— Emlékszem egy nehéz napra, — s már meséli is a történetét. — A nyugtalan boldogság című operettet játszottuk. Az utolsó felvonás fináléja alatt leszakadt a színpad. Egyik felét téglákkal felpolcoltuk, a másik sarkot egy kollegiámmal a hátunkon tartottuk. Mégis befejeztük az előadást. Gyakran voltak ilyes napjaink is — folytatja. — Békés környékén 12 hely közül 2 teremben fűtöttek.

Csak hallgatni kell az agregátorról szóló „rémmesét” hogy igazán értékelni tudjuk a Fehér akácok tengeri viharát.

★

— Beszálltunk a kocsiba, egy ember közben rakta a kellékeket és a kosztümöket, magára húzta az ajtót, s indultunk. Berényi Ottó, a színház táncoskomikusa veleszületett humorérzékkel mérlegeli a múltat. — A kiszállás után szintén szigorú sorrendben történt, persze fordítva.

Nyolc éve a színház tagja. Nem is tudja megszámolni hány szerepet játszott, s hány helyen!

★

Előfordult az is — meséli tovább —, hogy a Liliomfi lakoma-jeletében váratlan vendégünk érkezett egy nagy komondor személyében, „aki” felugrott a színpadra, megette a szaláminkat és lefeküdt melegedni a rivaldához. A legkedvesebb emléke talán mégis az a 8 éves kislány, aki csöveskucoricát lopott neki, hogy jegy nélkül becséppesse a nézőtérre.

★

Szántó Margit olyan tagja a színháznak, aki kezdéskor elsőnek írta alá a szerződést. A komika most komoly dolgokról beszél.

— Mit jelent nekem a 10 esztendő? Azt, hogy ha Répcelakon, Simaságon, vagy Toronyban lenézek a színpadról, ismerős arcokat látok mindenütt. Azt jelenti ez az évtized, hogy az öltözőkben meleg, rend és virág fogad, s megkérdezik tőlem, hogy az ablakra milyen függönyt vegyenek.

A közönségről beszél, amely mindenhol más és mégis ugyanaz. A paraszasszonyról, aki amikor Szántó Margit egy munkásszöveg után intrikust játszott, bement hozzá az öltözőbe és azt mondta: „Szegvéllye magát! Maga a múltkor olyan jó volt, hogyan tudott ilyen rövid idő alatt így megváltozni?”

Végül — mondja a művész — hadj köszönjem meg a Vas megyei vezetőknek és a közönségnek azt az elismerést és szeretetet, amelyei színházunk iránt tanustanak. Mi erre jó előadásokkal igyekszünk és tudunk csak válaszolni.

★

A tíz esztendő csak egy határkő a színház életében. A pillanatnyi megállás, az emlékek visszapergése azonban jó arra, hogy felvilántsuk: innen indultak, itt vannak, s sejtessük a jövő képét, amely minden forró siker után világosabb, derésebb lesz.

Sz. E.

Vas Népe 1960. szeptember 25. 4. o.



A kaposvári Csiky Gergely Színház Mesél a bécsi erdő című előadása a Művelődési és Sportházban, 1964



A veszprémi Petőfi Színház Egy vasárnap New Yorkban című előadása a Művelődési és Sportházban, 1964



A kaposvári Csiky Gergely Színház Kálmán Imre Az ördöglovas című előadása, 1965

A Budapesti Kis Színpad vendégjátéka a Művelődési és Sportházban

1966. évi április 12-én, kedden délután fél 6 órakor bérlet-
szünet, este fél 9 órakor szakszervezeti színházi bérlet.

Marc Camelotti:

Leszállás Párizsban

Boeing-Boeing

Vígjáték 2 részben

Díszlet, jelmez

Vogel Eric

Rendezőasszisztens

Csatay Ibolya

Szereplők

Robert

Kabos László

Bernard

Gálesiky János

Berthe

Csala Zsuzsa

Judith

Géczy Dorottya

Janet

Vass Mari

Jacqueline

Felföldi Anikó

RENDEZTE:

Kalmár Tibor

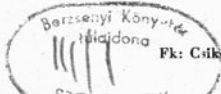
Csak 16 éven felülieknek!

Jegyelővétel: a Központi Jegyelővételi Irodában (Savaria út 4. szám.
Telefon: 25-79) és az üzemi közönségszervezőknél.

Pénztári órák: délután 2 órától este 6 óráig.

Az előadásokat pontosan kezdjük.

Későn érkezők csak a szünetben foglalhatják el helyüket.



Fk: Csikós Józsefné 66 1444 VSZ 3000 db G

A BUDAPESTI VIDÁM SZINPAD
vendégjátéka

A MŰVELŐDÉSI ÉS SPORTHÁZBAN

1968. október 21-én, hétfőn délután fél 6 és este fél 9 órakor (Márkus Emilia bérlet)

ÁLOM AZ ÁLLAMBAN

Csodaváró kabaré

ÍRTA:

Róna Tibor, Litványi Károly, Romhányi József, Szántó Jenő

Szereplők:

**Kabos László
Kibédi Ervin
Lorán Lenke
Horváth Tivadar
Faragó Vera
Forgács László
Gálcsiky János
Holló Eszter
Járay Katalin
Komlós András
Kósa András
Viola Mihály
Zentai Ferenc**

Díszlet–jelmez:

Vogel Eric

Zenét szerelte
és összeállította:

Ullmann Ottó

Zenei vezető:

Ötvös Marcell

Rendezte:

Horváth Tivadar

Jegyek válthatók a Központi Jegyelvételi Irodában (Savaria út 4. sz. Tel.: 12-579) és az üzemi közönségszervezőknél

A SZEGEDI NEMZETI SZÍNHÁZ

ELŐADÁSAI A MŰVELŐDÉSI ÉS SPORTHÁZBAN

1971. május 4-től 12-ig

4-én este 7 órákor
(Márkus Emilia bérlet)
és
5-én este 7 órákor

G. Hauptmann:
NAPLEMENTE ELŐTT
színmű

Móricz Zsigmond:
NEM ÉLHETEK MUZSIKASZÓ NÉLKÜL
vigjáték

6-án és 7-én
este 7 órákor

8-án este 7 órákor
(Somlay Artúr bérlet)
9-én du. 3 órákor
9-én este 7 órákor
(Márkus Emilia bérlet)

Lehár Ferenc:
LUXEMBURG GRÓFJA
nagyoperett

Verdi:
TRUBADUR
opera

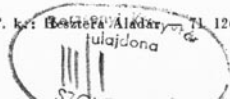
10-én este 7 órákor

11-én este 7 órákor
(Márkus Emilia bérlet)
12-én este 7 órákor
(Somlay Artúr bérlet)

G. B. Shaw:
CANDIDA
vigjáték

Jegyek válthatók a Központi Jegyelővételi Irodában (Savaria út 4., telefon 12-579.) és az üzemi közönség szervezőknél.

P. k.: Beszélgetés Aláírás, 11. 1266 VSZ 10 000 pld



Megállapodás az ország első színházával

Erdemes — és addig minden bizonnyal példa nélküli álló — szerződést kötöttek csütörtökön délelben Szombathelyen. Egyik részről dr. Gonda György, Vas megye Tanácsának elnöke és Gyűrűz János, Szombathely város Tanácsának elnöke, a másik fél részéről Marton Endre igazgató-tőrendező írta alá az együttműködési megállapodást, amely megyénk, megyeszékhelyünk és a budapesti Nemzeti Színház között létrejött. Közös céljuk lényegében az, hogy felkutatassák és sokoldalúan fel is használják azokat a lehetőségeket, amelyek a közműveltség gyarapítását a színházkultúra fejlesztését, a művészek és a közönség kapcsolatának erősítését szolgálhatják.

A törekvések nem véletlenül találkoztak, hiszen az önálló színházat tartóan nélküli Vas megye vezetői huzamos ideje keresnek olyan partnereket, akiknek a segítségével gazdagíthatnánk, színesíthetnénk megvénk színházi életét, a budapesti Nemzeti Színház pedig ezen a téren is szélesíteni kívánja kapcsolatait a közönséggel, s épp ezért keresi az alkalmat, hogy minél jobban megismerhesse Vas megye és Szombathely viszonyait kulturális igényeit.

A szökevény, de tartalmában annál többet mondó együttműködési megállapo-

dás jegyében az ország első színházának művészei a jövőben rendszeresen tartanak előadásokat Szombathelyen a Művelődési és Sportházban, Bekapcsolódik a társulat a Savaria Ünnepi Napok rendezvényeibe, a nagy társadalmi és politikai események megünneplésébe, s fellépéseik után szívesen találkoznak a művészek a vállalatok, üzemek dolgozóival is. Kötelezettséget vállalt a Nemzeti Színház arra, hogy üzemeink közművelődési ta-

nácsának, a szocialista brigádok képviselőinek lehetővé teszi, hogy megismerjék a színház belső életét, színház történeti hagyományait. A szombathelyi Színházbarátok Klubjának szervezeten Budapestre látogató tagjai kedvezményt kapnak a Nemzetiben, itthoni színházi évadunk nyitányát pedig a Nemzeti Színház egyhetes vendégjátéka jelenti majd. A megállapodás aláírásakor Marton Endre igazgató-tőrendező elmondta, hogy el-

ső alkalommal az október 4-ét követő héten láthatjuk a *Bánk Bánt*, majd a *Magyar Elektra*t, és a *Karnyó*-t a lehető legjobb szerepcastásban. Novemberre a folyóiratokból és tévéből is jól ismert *Egy pillás jegyzőkönyve* című izgalmas, modern szovjet drámát látható, tavasszal pedig feltételezhetően tanúi lehetünk a *Csongor és Tünde* új bemutatójának, csupa kirobbanó tehetségű fiatal közreműködésével.

A helyi feltételek megteremtése természetesen Vas megye és Szombathely dolga, ám a tapasztalatok szerint megbízhatóan már nehezebb feladatokkal is!

— kulesár —



Vas Népe 1976. április 30. 1. o.

Szeged zárja az évadot Szombathelyen

Együtműködési megállapodást írtak alá

Az első igazi nyári naphoz „igazodva” forró sikerrel kezdte meg hetedik vendégszereplését vasárnap este Szombathelyen, a Művelődési és Sportházban, a Szegedi Nemzeti Színház, amelynek igazgatója és vezető színészei tegnap délelőtt egy reflektorfényen kívüli, de nagyon fontos „rendezvényen” vettek részt. A városi tanács hétvégi házában együtműködési szerződést írt alá a Szegedi Nemzeti Színház, a Szakszervezetek Vas megyei Tanácsa és a Művelődési és Sportház.

A színház megjelent vezetőit és művészeit Magyar Gyula, az SZMT vezető titkára köszöntötte, s elmondta, hogy Szombathely, Vas megye mindig szeretettel várja a csak kilométerekben távoli szegedi együttest, amely immár hetedik éve tölt egy hetet Szombathelyen. Az együtműködési megállapodás a záloga annak, hogy a következő években is rendszeresen élvezzük a szegediek egy hetes vendégjátékát: ahogy a Budapesti Nemzeti Színház nyitja, úgy a Szegedi Nemzeti Színház zárja az évadot ezentúl Szombathelyen.

Milkó István, a szombathelyi városi tanács művelődésügyi osztályának vezetője annak a reménynek adott hangot, hogy a majdan felépülő szombathelyi színházteremben is fogadhatja a város a szegedi társulatot, amelynek az eddigiekhez hasonló siker-

sikert, kellemes itt-tartózkodást kívánt.

Giricz Matyas a szegedi színház igazgatója elmondta, hogy az együtműködési megállapodás biztosítéka, a rendszeres vendégjátéknak, amelynek szívesen tesznek eleget. Megköszönte azt, hogy a város közművelődésében helyet, feladatot kap a szegedi színház. Ők is harmonikusnak érzik a színház és a szombathelyi közönség kapcsolatát, jó a kettő „együttjárás”, a művész-munkás találkozók jó hangulata mindig méltó pecsételi meg az évadot. Végül megköszönte a vasi és a szombathelyi vezetőknek azt a szeretetet és gondoskádást, amellyel a szegediek mindenkor fogadják.

Az aláírt együtműködési megállapodás célja, hogy mindkét fél az eddigieknél jobban kihasználja a kulturális nevelésben együttesen meglévő adottságokat és lehetőségeket, különös tekintettel a munkásművelődés fejlesztésére, a munkás-művész találkozók és kapcsolatok rendszeres ápolására, a szabad idő tartalmas felhasználására, a közönség kulturális igényeinek megismerésére és kielégítésére. A megállapodás többek között tartalmazza azt is, hogy a szombathelyi üzemek szervezeten Szegedre látogató dolgozói kedvezményesen tekinthetik meg az ottani színházi előadásokat.

(szakály)



A Szegedi Nemzeti Színház nevében Giricz Matyas igazgató-főrendező, a Vas megyeiek nevében Magyar Gyula, az SZMT vezető titkára és Babos Sándor, a Művelődési és Sportház igazgatója írták alá az együtműködési szerződést.

Vas Népe 1976. július 22. 5. o.

Színházi élet a megyeszékhelyen

Ma már költői a kérdés: lehet-e színházi élet egy olyan városban, ahol nincs állandó társulat, de mégiscsak színházépület sem? Szombathely, illetve a Művelődési és Sportház nem éppen színházi előadásokhoz tervezett épülete évek óta igazolják: igen, lehet!

Bizonyításképp mindezekelőtt egy kis statisztika: tavaly 245 ezren fordultak meg a Művelődési és Sportházban, ebből 51 ezer színházlátogató volt, a nyári opera- és színházi bemutatókat 4500-an nézték meg. Egy-egy alkalommal átlag ezren ültek a nézőtérre, s annak ellenére, hogy az idei évadban az általános iskolák felső tagozatosai részére nem tudtak bérletet indítani — a színházak nem megfelelő műsora miatt —, csaknem ezerral emelkedett az előző évadhoz képest a bérlettulajdonosok száma: 9648 bérletet váltottak. Mondhatjuk, hogy minden nyolcadik szombathelyi lakos rendszeres színházlátogató!

Babos Sándor, a Művelődési és Sportház igazgatója három dolgot említ a színházi élet megteremtésére, meghonosodására:

— Évről évre javul a kapcsolatunk a rendszeresen vendég szereplő színházakkal. A Kulturális Minisztérium állásfoglalása értelmében rendszeresen nálunk tájoló Győr, Veszprém és az Állami Déryné Színház, alkalmanként fogadjuk Kaposvárt és az Állami Bábszínházat, de bérletrendszerünk oszlopa a két Nemzeti Színház, a budapesti és a szegedi, illetve a megyei tanács és SZMT által velük kötött együttműködési szerződés. Sokat jelent az, hogy a budapesti Nemzeti Színház színvonalas produkciói nyitják az évadot, amelyet a szegedi Nemzeti Színház ugyancsak egyhetes szombathelyi vendég szereplése zár...

A második helyen — a

színház megszerettetésében — a közönségszervezőket említi. A nagyzemektől kezdve a legkisebbig 160–170 közönségszervező segítségével tartják a kapcsolatot. Két éve rendszeresen és időben összehívják őket, tájékoztatják a várható programokról, nem egy esetben maguk a vendég szereplő színházak adják első kézből az információt, s a szervező-tájékoztató munkát műsorfűzet kiadásával is segítik. A színházzal nem rendelkező városok közül Nyíregyháza kivételével egyedül Szombathely, illetve két itteni közönségszervező kapott legutóbb jutalmat a Kulturális Minisztériumtól: a REMIX-ből Horváth Józsefné, az Ingalankezelő Vállalattól pedig Jáklai István. Ő a lakóbizottságokon keresztül még a lakóterületeken is lelkes propagandistája a színháznak.

— Sokat jelentett a harmadik, a Katona Józsefről elnevezett bérlet beindítása, ezt 980-an vették meg. S hogy mennyi múlik a közönségszervezőkön, hadd említsék egy példát: 1414 bérletet 12 munkahelyen vásároltak meg. S ott, ahol maguk a vezetők is színházbarátok, szívesen csatlakoznak a dolgozók. A Sabaria Cipőgyárban 171, a REMIX-nél 141, a Tanárképző Főiskolán 380, a pedagógusok szakszervezeténél 137, a Tanácsakadémián 70, a megyei tanácsban 64 bérletet vásároltak a dolgozók, illetve a diákok.

Az új bérletroszat meghirdetése anyagi erőfeszítést is követelt, ezt a szombathelyi városi tanács vállalta: plusz háromszázezer forintot adott az idei évadban a bérletekhez. S elég szerencsés volt a vendég szereplések időpontja is: minden hónapban, másfél hónapban volt egy-egy bérletes előadás. Sőt, a 11 bemutaton, illetve bérleten kívül a szegedi Nemzeti Színház tart két előadást, s májusban a budapesti Nem-

zeti Színház szintén két előadásban bemutatja Szombathelyen is a tv-ből és filmről (itt Prémium címmel játszott) ismert Gelman-darabot, az Egy ülés jegyzőkönyvé-t.

— A nyár is ígér újdonságot: a hagyományos operabemutatókon kívül prózát is láthat a közönség az Iseumban, illetve a házban, s Darvas Iván, Bessenyei Ferenc és Sinkovits Imre fellépésével két egyfelvonásost, a Tárlat az utcán-t, illetve a Bolyai életútját. S már megállapodtunk a budapesti Nemzeti Színházzal a jövő évad indulási programjában; a Csongor és Tündé-t három előadásban, s a Gamma sugarak hatása a százszorszépekre című darabot Berek Kati főszereplésével mutatják be októberben. A Radnóti Irodalmi Színpaddal is megállapodtak már egy-egy produkcióban.

A Művészpresszó előadásai mindenkor jól egészítik ki a nagy színházi produkciókat: intímabb találkozást, ismerkedést tesznek lehetővé a művészekkel. Tavaly nyolc művészpresszós előadásban 2241-en voltak, az idén a galériára viszik fel a produkciókat: a Művészpresszó kinőtte a presszót. A körülményekhez, illetve az érdeklődéshez igazodva alkalmanként a nagyteremben, kör-színházszerűen is megtartják a Művészpresszó programját. Legközelebb február 14-én Bánffy György anyanyelvvél foglalkozó műsorát hallhatjuk a diákok a nagyteremben, a felnőttek a galérián. A meghívott művészek között szerepel Garas Dezső, Psota Irén, Sándor György és Hofi Géza.

A színházi évadnak még csak a közepén járunk, de mérlegelést nélkül is elmondhatjuk: állandó színház nélkül is „érik” a közönség, bővül a színházkedvelők táborra Szombathelyen.

Szakály Éva

SZÍNÉSZŐRIÁSOK SZOMBATHELYEN (VÁLOGATÁS)

Tolnay Klári, Horváth Jenő, Timár József, Bárdy György, Kelemen Éva,
Patkós Irma

Ibsen: NÓRA

A Madách Színház vendégjátéka Szombathelyen

A polgári társadalom kitudóan meghozta. Férje, Helmer, aki a megrozított figurái elevenednek meg Ibsen Nóra című drámájában. Egy család életén keresztül mutatja be az író a kapitalista társadalom hazug, képviselői világtól elzárt kis otthonát, karriáráját, a természetes jószág és az önzés, a gyermekien naive jólét és a társadalom életében még uralkodó polgári erkölcs összehalkozását.

Nóra, az újdonsült bankigazgató Helmer felesége, aki teljes szívevel arra törekszik, hogy a család boldog életét fenntartsa, nem más, mint férje kis játékszere, az élettől elzárt otthon „mókuskája”, akinek az a feladata, hogy férje napjait derítsa tegye. Hosszú ideig megelégszik ezzel a szereppel és ennek érdekében önfeláldozó áldozatokra képes. Jöndulattal, szeretetivel való gondoskodásban aldirást is hamisít egy váltó alá, csak megkímélje halálos beteg apját a megrázkódtatókól és megmentsa szeretett férfi életét. Hűbataló azonban szívből jövő törekvése a családi boldogság megtartására, mert a nehéz percekben éppen abban kell csalódnia, akiért ezt az áldozatot

4

1955. aug. 16. Képek

Jól elrejtőzik a tevékeny férfi árcsúszan. Kettejük összecsapdában Nóra marad felül. Már nem vállalja többé a hazugságot, újat tisztát, igazi életet akar. Megvan hozzá az ereje, hogy ezt a nehezebb utat válassza, hogy otthagya a vihar után felállt otthon romjait, ahol többé nem érez magát embernek. Neki már több kell, felébredt benne az ember, aki becsületes életre vágyik, akit többé nem elégít ki a babaház meglegházi levegője.

Tolnay Klári alakításában mélységesen emberivé válik Nóra alakja. Nem a szívesi alakítás, hanem a teljes átélést látjuk játékában. Gondtalansága, majd harca a vélt családi boldogságért, kétségbeesett erőfeszítése, hogy megővje a szeretőjétől a családi otthonát, nagyon meggyűző. Szélsőre elhatárolása: mást, job-

bat, többet akar, mint amiben eddig része volt, még akkor is, ha ez nem lesz könnyű út odáig. Ezek az érzések olyan hatalmas meggyűző erővel kelnek életre játékaiban, hogy mindenkét magával ragadott.

Horváth Jenő, Helmer alakítója a kapitalista társadalom erkölcsének alakját remekül testesíti meg. Minden más lekopik róla akkor, amikor felesége vétké miatt a társadalom megvetésének árnyja fenyegeti. Kicsinyessége és önzése egyszerűen kifejeződik akkor, amikor csak azért nem segít régi barátján, a társadalomból kitaszított Krogstadtn, mert az kényelmetlenül senné helyeztet.

Rank doktor, a szépség rajongója, aki már mindennel lezámol, hiszen nem sok ideje van már hátra az életben, a belenyugvás csendes elégtételt szőlatatja meg. Mélyen megható ennek a halálba induló embernek szerelmi valómadta Nóra, a szépség és jószág felé. Timár József művészi megformált Rank doktorja az élet szerető, de már mindennel lezámoló, az egész társadalommal meghasonlott ember búcsújában a legmegrögzöb.

A pénz hatalma törté derékba Krogstad és Krisztina életét. Krogstad botlását nem tudja megbocsátani a társadalom, pedig az kényszerítette erre az útra. Ebben az emberben, aki kétségbeesetten harcol minden ez-

közül azért, hogy gyermekeinek becsületes nevet hagyjon, nem hall ki minden érzés képes arra, hogy felülkerelkedjen benne az emberi érzések, jellemének igazi vonásai, amelyeket a társadalom, ahol az ember az embernek ellensége, rákényszerített. Bárdy György alakításában fokozottan bontakozik ki a jellemének szépsége, amely végül is boldogságot hoz számára. Mellette találja meg helyét Krisztina, akit a pénz hatalma kényszerített arra, hogy megtagadja szívet, olyan emberé legyen, akit nem szeret. Kelemen Éva alakításában a legnagyobb pontot akkor érte el, amikor a harmadik jelenetben újra boldogságra talál, újra lesz valaki, akiért dolgozzék, akitől gondoskodjék. Erős jellemet formál Krisztina asszony szerepében. Kelemen Éva, olyan nő, aki már megismerte az életet és tud harcolni céljéért. A darab elején azonban nem olyan mély az alakítás, mint lehetne.

Patkó Irma a dajka szerepében meleg érzéssel megformált egyszerű becsületes embert jelenít meg kis szerepében is.

Az egész előadás mély nyomatot hagyott a szombathelyi nézőkben. Természetes tehát az az óhaj, hogy még több ilyen nagyszerű előadásban gyönyörködhesünk, mint amilyen a Madách Színház Kamaraszínházának Nórdja volt.

Baranyai Ilona

Vasmegeye 1955. augusztus 16. 4. o.

Szörényi Éva, Ráday Imre, Kondor Ibolya, Záray Márta, Honthy Hanna,
Kőrössy Marianne, Kenéz Ernő, Kövesdy Pál, Rónai Egon

Magas színvonalú dalest Szombathelyen

A szombathelyi közönség örömmel tapasztalhatja, hogy az utóbbi időben az Országos Filharmónia valóban magas színvonalú műsorösszeállítással teszi lehetővé a kulturált szórakozást. Ezt bizonyítja a hétfőn este megrendezett Szeretlek Ágnes című dalest is. A szereplők ízléssel válogatták össze műsorszámait. Az est hangulata egységes volt, jól illeszkedtek bele a versek Szörényi Éva emlékeztető előadásában és Ráday

Imre prózai száma is. A francia stílusú sanzonok, amelyekkel Kondor Ibolya a műfajnak megfelelő ízzel lépett színpadra, a táncdalok Záray Márta előadásában — mind nagyszerűen illettek a műsorba. Külön meg kell említenünk Hajdú Juliát, úgy is, mint zeneszerzőt, aki saját dalaiból adott elő, úgy is, mint zongorakísérőt.

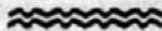
Mindent összevetve: kellemesen töltötte a hétfő estét Szombathely könnyű zenét kedvelő közönsége.

Vas megye 1956. február 22. 6. o.

Egy a szívem, egy a párom

— ez volt a címe a hétfő esti esztrád-műsornak a szombathelyi Városi Kultúrházban. A közönség azonban megkurtította a címet, s röviden csak így emlegette a gazdag élményt ígérő műsort: „Honthy-est”. Értetető ez. Honthy Hanna, kiváló Kossuth-díjas művésznőnk nevét az egész világon ismerik, hogyne keltene rendkívül nagy érdeklődést Szombathelyen. Legutóljára a múlt év nyarán láttuk, hallottuk és csodáltuk őt a szombathelyi szabadtéri színpadon, s most a tavaly szerzett mély benyomásokkal az emlékezetünkben siettünk a kultúrházba. Felfokozott várakozásunkon is túltett az, amivel Honthy Hanna megajándékozott bennünket — feledhetetlen élménnyel gazdagodtunk, újra átnyújtott egy pompás, sokszínű csokrot ezer árnyalatú művészetéből. Méltó volt az esthez a többi szereplő is: Kőrössy Marianne, Kenéz Ernő, Kövesdy Pál és a Studió-trió nagyszerű produkcióját sokáig megőrizzük emlékezetünkben. Rónai Egon, a szellemes konferanszié kedves perceket szerzett nekünk.

Szombathely szórakozni vágyó közönsége ilyen tartalmas esztrád-műsorokat vár.



Vas megye 1956. március 21. 4. o.

NAGYMAMA

A Magyar Néphadsereg Színházának vendéjjátéka

Pénteken este sokat bosszankodtak a szombathelyi nézők a szabadtéri színpadon. Az Országos Filharmónia rendezésében látogatott el városunkba a Magyar Néphadsereg Színházának együttese Csiky Gergely Nagymama című színdarabjával. Az együttes azonban — a két főszereplő kivételével — későn indult, így az előadást két órával későbbben kezdték. Igaz, megérte a várakozást, mert a kedves történet, s a szereplők játéka kárpótolta a közönséget.

Különösen Berki Lili érdemes művész és Gózon Gyula Kossuth-díjas kiváló művész egyszerű alakítása emelte magas színvonalra az előadást. E két nagy művész egyszerű, kedves, derűs játéka, mértéktartása és szerénysége, minden sallangtól mentes alakítása feledhetetlen élményt nyújtott az előadás nézőinek. Nehéz lenne kiemelni, hogy Szerémi grófné és

Örkényi báró szerepében melyik jelenetben voltak jobbak, mert mindvégig remek alakításuk újra bebizonyította, milyen nagy művészek. Szívesen, szeretettel vártuk őket, s nem is csalódtunk várakozásunkban. Berki Lili és Gózon Gyula személyes szereplésével az eddiginél is jobban belepopta magát a szombathelyi nézők szívébe.

Márta szerepében Feleki Sári mutatkozott be átílt, derűs játékkal. Különösen a második felvonásban nagyon kedves, amikor végre megtalált nagyanyjáért hajlandó lenne feláldozni boldogságát. Kár, hogy a viszontagságos út miatt kicsit berekedt, így kedves hangja sem érvényesült eléggé.

Szerémi grófné másik unokáját, Ernőt Seregi László alakította, mindvégig megfelelő mértéket tartva. Kálmán kis szerepében Kautzky József minden tőle telhetőt megtett, bár sze-

repe nem ad számára nagy lehetőségeket. Kállay Ilona, Kálmán testvérét, Piroskát alakította. Különösen kedves a harmadik felvonásban.

Tódorka Szilárd tanár urat Kertész Sándor elevenítette meg. Szerepe nagyon sok lehetőséget ad arra, hogy igazi vígjáték-figurát alakítson, azonban sokszor már bántóan túljátszota szerepét. Túl széles mozdulatai sokszor már inkább karikatúrát tártak a nézők elé. Kár, hogy nem volt mértéktartóbb, mert így többször kirívó volt szereplése az egész együttes mértéktartó játékaiból.

Serephine kisasszony szerepében Bakó Mártát ismertük meg. Ő az első felvonásban jól sikerült figurát mutatott be, csak a második felvonásban vont a kicsit magával partnere, s helyenként ő is túlzott. De túlzásai nem voltak olyan bántók,

Koltai Gyula Koszta Sámuel alakítója hiánytalanul megfelelt szerepének. Szabados Firoška (Timár Karolin) és Eöry Kató (Galambosné) szerepében jól egészítette ki az együttes munkáját.

A vígjátékot Seregi László rendezte, kár, hogy a burleszk felé hajló alakításokat nem irányította mértékletesebbre.

A Magyar Néphadsereg Színházának művészei egészében igen kedves estét szereztek a szombathelyi és a vidékről bejött nézőknek. Szívesen látnánk más-kor is együttesüket hasonló jó szereposztással más színdarabokkal is. Igen kellemes estét szereztek a művészek városunk dolgozóinak számára, csak a rendező szerveknek kell nagyobb körültekintéssel indítani a művészeket, hogy ilyen késés ne rontsa az előadás hatását.

(baranyai)

Vasmege 1956. augusztus 19. 6. o.

FORRÓ SIKER

Honthy Hanna operett-estjén

A mesebeli mese, amelyben még gonosz boszorkányok sincsenek, csak fiatalok, akik a végén mindig egymáséi lesznek — így konferálta be a keddi operett-estet a szellemes Rácz György. Így is volt, csak merengtünk és derültünk az elhangzott örökszép dallamokon.

Es még egyet csinált mindkét előadás közönsége, amely zsűfó-lásig megtöltötte a Sabária Múzeum nagytermét: tapsolt és tombolt. Elsősorban az est főszereplőjét, századunk nagy operett-primadonná-ját, Honthy Hanna Kossuth-díjas énekművésznőnkét hívta újra és újra színpadra. Elmesélte, elénekelte, eljátszotta a művész Gajvari Hanna, majd a szép Bajadér történetét. A Csárdáskirálynő melódiá-ját zsongatta a fülekbe, mulattatta magát és hallgatóságát a Hajmási Péter, Hajmási Pál muzsikájával. Bábajos volt és tündéri, ahogy a budai Horváth kertet idézte, s kioktatta a férfinépet, hogyan kell hódítani: így, meg úgy. S nem akart vége szakadni az ünneplésnek, amikor elhangzott ajkán az utolsó trallalla.

Bőven kijutott a sikerből az est más szereplőinek is. Így sok tapsot kapott a győri Kisfaludy Színház két művésze, Hidas Gyula a kellemes hangon előadott Lehár-áriákért részesült ünneplésben. Csengeri Aladár rendkívüli sikert aratott az itales ember szerepében. A gavallér szerepét Antalfi József töltötte be, s hasonlóan vidám-ságot, jókedvet lopott a szívekbe. Az öttagú Studió-együttes a kísé-retet látta el, s ugyancsak a műsoron lévő Kálmán- és Lehár-operet-tekből adott elő önálló számot is.

S amíg így jól éreztük magunkat a hangversenyen, egy pillá-natra az is eszünkbe jutott, hogy ez volt az első színházi est Szom-bathelyen október 23-a óta. A macin kívül eddig más művészi szö-rakozásban nem volt része a város lakosságának. Kívánjuk, hogy a Fülharmónia és más központi rendező szervek, valamint a helyi kul-turális együttesek minél többször, s minél maradandóbb, sokáig em-lékezetes műsorokkal lépjenek fel Szombathely színpadain.

Vas Népe 1957. január 31. 2. o.



Tükör 1973. február 27. 30. o.

Élethű, művészi alakítás:

a Veszélyes forduló-ban

A Nemzeti Színház vendégjátéka

Nem a főváros és nem is az ország első színháza iránti nimbuszként, de el kell ismerni, hogy a Nemzeti Színház művészcsoportjának kedd esti szombathelyi vendégjátéka maradandó élményt nyújtott. Az a várakozás, ami a fellépést megelőzte, teljesen jogos és indokolt volt. Hiszen a megyeszékhely egész estét betöltő mű keretében még nem élvezhetette a Nemzeti Színház művészeinek a sőt élvonalbeli művészeinek játékát. Nos, a bemutatkozás nagyszerűen sikerült mind a művészek, mind a közönség részéről, amely melegen, hosszantartóan ünneplézte a színészeket. Raftuk kívül — tolmácsolásukban megérdemelte a sikert a darab is, a mondanivaló is.

J. B. Priestley angol író Veszélyes forduló című háromfelvonásos drámája zajlott le a nézők előtt. Azaz, hogy nem csak anynyira előtűnt, mint a darab cselekményével, mondanivalójával, veszélyes fordulóival, s a színészi alakítás fókuszával bennük is játszódt.

Van egy család — ó hány van ilyen, még nálunk is, s a másik társadalmi rendszerben is, ha nem is fajul valamennyinek a sorsa kézzel fogható tragédiába —, amelyben mindegyik kedves, szeretetteljes, előzékeny, udvarias, odaadó egymás iránt, Vendégek, kívülállók rajongva állapítják meg, milyen boldog, családi otthon, baráti kör. Aztán egy este, meghitt hangulatban cigarettakínálás közben előkerül egy zenélő doboz, amelyre a társaság egyik nő tagja emlékezik — halott jobb lenne, ha eltűnik, de már kimondta. S mert éppen elhalkul a szóra, s a másik asszony válaszára: „Te ezt nem láthatad, erre nem emlékezhetsz.” A társalgás ebben a pillanatban veszélyesre fordult, a csitító szavak már mítsem érnek. A halott férfi, akit öngyilkosnak vélnék, s akik a zenélő doboz volt. ezzel — láthatatlanul — bevontul a színpadra. Az idegek megfeszülnek, a legerősebbek a teljes igazságot akarják, s megkezdődik a történet feigombolyítása.

Az emlékezés néhány véletlenül kimondott szava a harmadik felvonás végére súlyos gombo-

lyaggá nő, s a szál minden rezdülésére lehall egy-egy lepel, lehall egy-egy álarc, szétfoszlanak az illúziók, s ott áll pörére vetkőzve az oly boldognak hitt családi, baráti kör, amelyben minden élet féltékeny, amelynek minden tagja a felszín alatt élte a maga különös, titkolt életét: szerelmét, ábrándjait, vagy éppen ösztöneit. A lepel eltakarta az igazságot, amiből fel-felrevedt ugyan néha egy-egy villanásnyi, de amely mélyen aludt, mert hiszen alig-alig volt érdeke valakinek, hogy kiderüljön.

De egy szó, az adott hangulatban mindent leleplezett. Ha ez a szó — mily apró véletlen! — nem hangzik el, vagy a társaság éppen elfoglalt, akkor nincs semmi baj, az élet úgy megy tovább holnap is, mint ma vagy tegnap. A hazugság, a látszat igazba, szépe öltöztetett álarca mögött pedig tovább kinlódik, senyved, roskadozik, s ha nem elég erős, sikamlós lejtőkre téved a lélek. Csakhogy az élet néha kiprovokálja a veszélyes fordulókat.

Ezt a drámát megjátszani csak igazi művészek tudják, akik inkább élnek, mintsem alakítják a szövegkönyv-adta szerepiört. Gobbi Hilda Kossuth-díjas kiváló művész Olwen Peel szerepében olyan ember volt, aki itt él közöttünk. Szemének egy-egy rebbene, villanása, szája szöglétének mozdulása, vállának önkéntelen rándulása többet mondott, mintha szavakkal sirta volna el magába fojtott szerelmét; s megragzó volt, amikor vallomást tett, amikor leleplezte önmagát. Básti Lajos Kossuth-díjas érdemes művész Caplen-t személyesítette meg. Hangjának áradása, fellobbanó s önmagát igazoló érzete halott testvére becsületességében, összetört illúziói a gyermeken tisztának áhított nő ledesérége miatt igazi, pózmentes, magávalragadó. S minden alakítás ilyen volt: hiteles. Akkor is, ha beszéltek, akkor is, ha a másikat hallgatták, vagy átmentek a színhelyül szolgáló szobán. Ungváry László Kossuth-díjas Gordon, a rendezetlen idegállapotú fiatal férj szerepében, Sivó Mária Caplen feleségéként, Gyurkovics Zsuzsa Gordon feleségéként, Berczy Géza, mint a családok üzlettsza,

Sitkey Irén mint regényíró nő nyújtott kiváló alakítást.

A láthatatlan szereplőről, a halott, s mint kiderült, meggyilkolt testvér jelenlétéről, sem lehet megfeleledkezni. Ő csak állandóan szavakban volt jelen. De ahogyan jelen volt, az a hét művész érdeme, Ok nemcsak a rájuk osztott szerepet, jellemeket formálták, alakították, hanem ezét a férfit is. S ez a férfi így lett az ábrándokból és tőszándékú elképzelésekből szótt, majd hognem bálványból erkölcsi hitelet vesztett, a családi és baráti körét nem szívlőd, zaklatott idegállapotú emberré, aki szinte kihívta maga ellen vezéret.

A Veszélyes forduló színrehozatala sikeres volt műsorpolitikai szempontból, mert drámában jóformán ebben a csonka évadban nem is lehetett részünk. S hogy ebben a kitűnő összeállításban láthattuk, az szinte alánékszám-ba megy. Nem ismerjük a Nemzeti Színház vidéki vendégszereléseinek lehetőségeit és határait, de azt kívánjuk: legalább fél éveként lenne részünk fellépésükben. Az a mély benyomás és maradandó hatás, ami szinte tapinthatóan áradt a közönségből, késztesse őket máskor is. többször is vidéki turnéra.

A nagyszerű dráma bemutatkozása után vasárnap, ugyancsak Szombathelyen a szabadtéri színpadon este fél 9 órai kezdettel a hatalmas közönségsikerre számító Madame Belzebub című francia bohózat adta elő a Nemzeti Színház megvénnyben tartózkodó művészcsoportját. A bohózat gazdag a szellemes, nevetgető fordulatokban, s a sok helyzetkomikum minduntalan kacagásra készteli a nézőket. Gobbi Hilda, neves művésznőnk is, akit előzőleg mint drámat színészt ismerünk meg, most humoros oldaláról mutatkozik be. A szereposztás: Ungváry László, Apor Noémi, Berczy Géza, Gyurkovics Zsuzsa, Pásztor János, Somogyvári Pál és Lenkey Vili ismét biztosítéka lesz a művészi színvonalnak. Az előadást rossz idő esetén a Múzeumban hat és kilenc órai kezdettel rendezik meg.

(mil)

IDŐJÁRÁSJELENTÉS

Várható időjárás: Változó felhőzet, elsősorban délnyugaton helyenként eső. Mérsékelt, időnként élénk nyugati, északnyugati szél. A hőmérséklet alakulásában lényeges változás nem lesz.

Várható legmagasabb hőmérséklet 23—26 fok között.

VASTAPS:

Honti Hannának

A sietős szombat-helyi közönség a darabbeli végszóra vendszerint úgy fel-pattan, mintha leg-alább maga lenne az ügyelő, s nem törődik azzal, hogy a függönyt még le sem eresztették, s a művészek meghajolva köszönik meg, amiért türelemmel végig hallgatták az előadást. Rohan a ruhátárba, meg a kijárat felé, mert rá lenne, ha öt perccel később érne ki az utcára! Bezzeg, az előadásra nem siet annyira, mi-nek utána Szombathelyen sohasem lehet pontosan elkezdni a színházat.

Hétfőn azonban nem így történt. Lement a függöny, s a közönség úgy ült a helyén, mintha oda-szegeztek volna, s úgy tapsolt, mintha leg-alább is teljesítmény-bért fizettek volna érte. Pedig pénzről szó sem volt, annál inkább Honthy Hannáról, Kossuth-díjas kiváló művészünk-ről, aki újból és újból el-lenállhatatlannak bizonyult a tapsorkán-nal szemben és fize-tett! Azaz még egy ráadást, még kettőt, s n. inthogy a közönség még akkor sem tá-gult, utólérhetetlen bájjal odadobott né-hány csók után egy-szerűen hazaküldte a nézősereget. Ekkor

már jóval elmúlt éj-jel 11 óra.

És addig?

Addig az Országos Rendező Iroda olyan műsorban részesítet-te a szombathelyie-ket, amilyen produk-cióban az ORI már nagyon régen részesi-tette a várost. Az est fénypontja természetesen, mint a fentiek-ből is kiderült, Honthy Hanna volt. Klasszikus operettek dalaival sugta meg ő, az örökifjú Prima-donna, hogyan kell a férfival bánni, ho-gyan kell a simit jár-ni, amiről azt hitték, divat lesz „bis hun-dertzwanzig“. Bému-tatta, hogyan lehet mulatni a slágerek sígéjére: a Hajmási Péter, Hajmási Pál-ra, hogyan kell el-menni csendben, egyetlen csók után... Csodás hangja, hódító megjelenése újra be-fészkelte magát hódó-lói szívébe, s e tekin-tetben nincs külön-b-ség fiú és lány, idős vagy fiatal között. Varázsa mindenkit megejt, művészete, s eimondhatjuk, vala-nennyi fellépése nö-veli a szórakoztató, vidám, könnyű zene rajongóinak táborát.

A műsornak még ehhez a részéhez tar-tozott néhány dal-szám, amelyet Mucsi Sándor, illetve Tábori Nóra adott elő. A nagy művészno part-nereként Horváth Ti-vadart láthattuk. S a

Stúdió kisegyüttese látta el kitűnően a kíséretet.

Tábori Nóra és Horváth Tivadar fel-lépése töltötte ki a műsor második felét. Rácz György Ő meg én című két részes jelenetét adták elő. Egy felkapott, divatos színész és egy írónó mulattató története kapcsán finom guinyal és sok szellemes-séggel és fővárosi előadást megillető színvonalon komédi-áztak. A művészeti és közélet bizonyos káros „kinövései” el-len hadakoztak — az írói szándék szerint —, s ez a szándék volt, hogy szórakoz-tatva, derűs kacagást fakasztva hívja fel ezekre a figyelmet. A két művész dicsére-tére szólva — ez ki-tűnően sikerült is.

Összefoglalva: a Rendező Irodához csakis az ilyen műso-rok méltóak. Sajnos, ezek nagyon ritkák, pedig önkéntelenül adódik a kérdés: ha egyszer, s ha nagy né-ha-néha lehet, miért nem lehet mindig. A város közönségének is az a kívánsága, hogy inkább legyen keve-sebb előadás, de ami van, az színvonal, tartalom tekintetében egyaránt kifogástalan legyen. Így tölt-heti be hivatását, hogy a szépre mind szomjasabbak legye-nek a szívek.

Latabár Kálmán, Latabár Árpád, Bilicsi Tivadar, Zsolnai Hédi, Kovács Erzsi, Szegedi Gyula, Barlay Kati, Kelényi György

Megért egy estet

A jókedv és a vidámság jegyében lépett dobogóra a humor, a zene, a szonon és a táncdal néhány kiváló magyar képviselője kedden este, a szombathelyi szabadtéri színpadon, Latabár Kálmán Kossuth-díjas, kiváló művész, Latabár Árpád, Bilicsi Tivadar, Zsolnai Hédi, Kovács Erzsi, Szegedi Gyula, Barlay Kati, valamint Kelényi György tánczenekara vezette a szabadtereti felé az embereket. A plakátok is azt ígérték: „Ez megér egy estet”. S Romhányi Rudolf, a konferanszé, hiába szólította fel az „igen tisztelt közönséget”, hogy helyezze kényelembe magát, hogy a padokon álljék mindenki nyugodtan hátra, kérésének „csupán” mintegy két és fél ezer ember tudott eleget tenni.

★
Behúnyta sok szemét a fényfüggöny, felharsant a trombitaszó, s felragyogott a rivalda. A művészek átvették birodalmukat a susogó gesztenyefák alatt, a közönség pedig tapsorkánál „üzte el” a tornyosuló felhőket.

Barlay Kati búgó hangon regélt Hajdu Júlia símogató zenéjére Egy bolondos könnyezőpről, amely a visszatérő kedvesnek szól, majd Nádor László temperamentumos dallamaival bizonygatta, hogy Szeretni kell... I Rádádként még egy világszámot is hallhattunk, a Marinát.

Hosszú fiatalember. Felkiáltófel a mikrofon előtt. A konferanszé így mutatta be: Szegedi

Gyula. Kellemes, behízelgő hangon reménykedett, hogy Talán egy perc alatt, talán egy év alatt... sikerül meghódítania a kedvest Merr Különös éjszaka volt... amikor megismerkedtek a szigeten, majd egy kis csapodársággal a Borneó-i menyecskekről énekeltek. Simon Oszkár Cowboy dallának kissé álromantikus, szentimentális szövegén sokat javított a fiatal művész gesztuamentes, egyszerű előadásmódja és a hangulatos zene.

A múlt és a jelen, a bú és a derű, a szerelem és az elmúlás húrjait pendítette meg meleg humorral és örökifjú szívvel Bilicsi Tivadar. A költőtáncos ügyességével egyensúlyozott a könnyűművész sikos drótpályáján. Anekdotái régi kuplékkal, mai humorvezetekkel és magyar nótákkal fűszerezte. A Mézes-mackó monológ, A vén cigány és a rádióban oly sokszor szereplő Néhanéha visszatérnek a tavaszi álmok... mind-mind egy emlékezetes száma volt a műsorának. Nemcsak énekel, hanem egy mozdulattal, egy fintorral, egy cillinderral vagy fezzel a dal hangulatának, kornak megfelelő légkört teremtett. Körülötte élt a Színpad, s zúgott feléje a taps. Kovács Erzsi — mint mindig — ezúttal is ragyogóan, kedvesen libbent be a színpadra. Az Úzen a nyár, az A mi utcánk ó be szép, az Esőballada, az Örök harag, a Jó az álmodozás, a Michail és a Pletyka című táncdalok melódtái

szongták körül. Kultúrált előadástílusával és jó hangjával újra és újra meghódította a közönség szívét. Legsikerültebb száma — mind hangban, mind előadásban — a Pletyka című dal volt, amely a Pajkos nő az árnyas utcán... közismert dallamra egy kisváros vénasszonyainak felsülését gúnyolja ki.

Törékeny kis művészszeny Zsolnai Hédi. Finom arát lágyan foglalja keretbe a sötét hajkorona. Zsongó, mély hangján életre kel az első párizsi tavaszi nap, a hulló falevél őzri bánata, nagyapó huncut tytyogása, a lokáltündérek életint firtora és az olasz utcák kolodásának eletesztége. Vécsey Ernő dallamára megcsillantak egy — vagy sok?! — tíz éves házasság apró — az ember számára mégis oly fontos — hibái sűrűlődsat, cívódsat.

Egy alacsony cingár és egy magas vállas ember. A két Latabár. Csetlenek, botlanak, táncolnak, énekelnek, viccelődnek, gúnyolódnak. Egy híron pendülő duó. Az, a mit mondanak, magában nem is olyan jó — de a h o g y mondják! „Nevetni kell, ennyi az egész...”!

A zenekar nem csupán kísért. Önálló száma közül a közkezevelt melódiák montázsa, Larocco: Tigrisvadászat — és Kelényi: Trombita fantáziája tetszett legjobban.

A közönség jó hangulatban távozott. Hát igen! A műsor valóban megért egy estet!

Szakály Eva

Vas Népe 1960. augusztus 12. 5. o.



Latabár Kálmán és Kiss Manyi Budai Dénes „Fityfiritty” című operettjében

Film Színház Muzsika 1970. február 28. 25. o.

Latabár Kálmán, Salamon Béla, Latabár Árpád, Kabos László, Faragó Vera,
Galambos Szilveszter, Szenté Edit, Hajdú Júlia

Jót nevettünk

Az ORI műsora a szombathelyi szabadtéri színpadon

Rég látott annyi embert a szombathelyi szabadtéri színpad, mint hétfőn este, az Országos Rendező Iroda új műsorának bemutatóján. Közel ötezer ember várta a vídám, zenés est megkezdését, amely nem kisebb művészek, mint *Latabár Kálmán*, Kossuth-díjas, *Szalamon Béla* érdemes művész, *Latabár Árpád*, *Kabos László*, *Faragó Vera*, *Galambos Szilveszter*, *Szenté Edit*, valamint *Hajdú Júlia* és orgaphon-együttese felléptét ígérte.

A feltételek tehát adva voltak: kacagásra, vidámságra szomszár közönség, neves művészek és végül kellemes, későnyári est. A plakátok és az „előzetesek” azt is előfűtötték, hogy ez a műsor nem olyan lesz, hogy kijön a konferanszié, elmond egy viccet, aztán jön az énekesnő és így tovább három órán át... Nem, ez a műsor amolyannak ígérkezett. Amolyan jó kabaréműsornak, amely Mosoly utca 101. címmel egy malbérház lakóiról mond el sok mindent prózában, versben és dalban...

Az ötlet nem rossz, még a plakátig is futotta belőle, de — a színpadon sehohsem láttuk. Összefüggő keretneme tehát nem volt, az est jellege a régi maradt: kijött egy ember, név szerint a *Ludas Matyi*ből és a rádióból ismert *Galambos Szilveszter*, elmondta, hogy a kabarétréfákat, jeleneteket ő írta, s szíves kegyébe ajánlotta a közönségnek. Az első szám... stb. (A népszerű humorista mindenestre megoldozott a tiszteltéjért, még szájharmonikázott is.)

A legtöbb jelenetet már hallottuk, illetve olvastuk. A két munkakerülő *Inyencet Solymosi Imre* és *Vargadi József*, az asztalt fogláló élelmes *Evát Faragó Vera*, partnereit *Solymosi Imre*, a vonósnyegy prímhegedűsét *Szalamon Béla* játszotta. Ez utóbbi jelenetet úgyis csupán a népszerű művész játéka kedvéért bocsájtottuk meg, tekintve, hogy meseje, légtöke már csak rossz emlékként bukkan fel néha.

Az énekesek, *Szenté Edit* és *Kemény András* néhány közkedvelt szót adtak elő — sikerrel. Kedvesek voltak *Faragó Vera* szonettjei is, *Vargá D. József* magánzárja a történelemtanártól — a művész minden parodizáló ké-

pesége ellenére is — kissé idejétmúlt volt.

Latabár Kálmán mint mindig már megjelenésével, ügyetlenül ügyes lépteivel, mindenki által ismert beugrató kérdéseivel, tréfiával ezúttal is megnevettette a közönséget.

Az est fénypontja kétségkívül *Kabos László* volt, aki először: fotóriporterként toppant elénk, majd közkívánatra ismert számai közül a Házibullit, a Giccsparódiát, és egy zenés paródiát adott

elő — tomboló sikerrel. Az 3 esetében láthatjuk, hogy milyen kellemes, ha egy művész nemcsak a megjelenésére építi sikerét, hanem kész számokkal tud mindenkor előrukkolni.

Mindent összevetve, sokan voltunk, sokat nevettünk hétfőn este kint a szabadtéri színpadon. Volt a műsorban érték és salak egyaránt, kevesebbet kaptunk, mint amennyit vártunk, de azért — jót nevettünk.

Szakály Éva

Új színművek

Itt a szeptember, nemcsak az iskolák népesülnek be, hanem a falusi kultúrotthonokban is megélnék a klubélet, és a színjátszó csoportok is már azon tanakodnak: mit játszának a télen? A megyei színműtár néhány újabb színmű beszerzésével igyekezett megkönnyíteni a darabválasztást.

A Népművelési Intézet újabb kiadványaiból elsősorban *Somlai —Debrecei: Huszárúgás* című zenés paraszt-bohózata kelthet érdeklődést már csak azért is, mert a mulatságos vófogási kísérlet — amire az ad alkalmat, hogy filmfelvétel miatt katonaságot szállásolnak el a faluban — egy színen játszódik le, és kilenc férfi és 3 nő szereplőt igényel.

A színjátszók Kiskönyvtára sorozatban látott napvilágot *Zolnáy Vilmos: A pokol tornáca* című 3 felvonásos drámája. A darab 1944-ben játszódik, egy falura menekült egyetemi tanár és családjának sorsán keresztül azt példázza, hogy megalkuvó, passzív magatartással senki sem védheti meg magát a háború borzalmaitval szemben. A beszállásolt német tiszt képeben betör hozzájuk is az ellenséges világ, és húsz éves fiukat kívánja áldozatul. Az egy színen játszódó drámához hét férfi és 3 nő szereplő kell.

Nemcsak a gyermekek, de bizonyára a felnőttek is szívesen megnézik *Mark Twain: Huckleberry Finn* regényének dramatizált változatát, a *Tom Sawyer* közbélel című 3 felvonásos vígjátékot.

A sok humorral és gyermeki bájjal megírt történet hat képbe súrírt *Tom* és *Finn* vídám és meghatározó kalandjait, amelyeken átsugárzik a tiszta emberség és igazságszeretet. Négy nő, tíz férfi és

11 gyermekszereplő szükséges az öt színen játszódó vígjátékhoz, amely önnálló kötetben szintén a Népművelési Intézet kiadásában jelent meg.

Megjelent a *Játék* című folyóiratban *Arbusov* modern színpadi megoldású drámája az *Irkucki történet*, amelyet a Nemzeti Színház játszott nagy sikerrel az elmúlt évadban. A kétrészes dráma 11 képét csak körfüggönyös nagy színpadon lehet hatásosan előadni, s ott, ahol húsz jó szereplő akad az gyakorlott rendező mellett.

Könnyen előadható viszont az ugyancsak a *Játék*ban megjelent és a Faluszínház által megyénkben is játszott *Kilóg a lólab* című falusi komédia, *Orsi Ferenc* kétrészes játéka egy szabadidészlettel lejátszható és mindössze öt szereplője van: 3 férfi és két nő. Kis színpaddal rendelkező, kezdő csoportok is játszhatják.

Vérbeli bohózat *Manzari Nikola: A holtak nem fizetnek adót* című darabja is. A háromfelvonásos mű öt képe két színen, szabadidészletek közt játszódik, tíz férfi és két nő szereplőjén kívül 5–6 néma statiszára is szükség van.

Végül említsük meg *Ságodi: Nem is olyan egyszerű* című 3 felvonásos vígjátékát, amely ugyancsak a *Játék* című folyóiratban jelent meg. Az ötképes vígjáték három színen játszódik, és 11 szereplője van: 7 férfi és 4 nő.

A fentiekben kívül sok új egyfelvonásos és több ifjúsági műsorfüzet szerepel a színműtár újabb beszerzett színművei között. (g. e.)



Szabadtéri színpad, 1962



Bábszínház a Szabadtéri színpadon, 1965

Erdődy Kálmán, Völcssey Rózsi, Avar István, Pécsi Ildikó, Krencsey Marianne,
Buss Gyula, Pártos Erzsi, Soós Lajos, Lőte Attila

Sportol az asszony

Az ORI bemutatója

Először is el kell mondanunk, érdeklődéssel vártuk az Országos Rendező Iroda új műsorát. Az elmúlt nyári szezonok ORI-termése — bár az iroda igyekezett nagynevű és népszerű művészeket szerepeltetni — mégis eléggé vegyes színvonalú volt. Az esztrádműsorok kevés újat adtak a közönségnek, pedig az az igazság: „a mai közönséget még a nyári esteken sem lehet csupa „agyoncsépett” számokkal traktálni. Átmenetileg megoldást jelentett ugyan, hogy az operettek népszerű számainak a kabarék egy-egy jól sikerült jelenetét, ötletes és frappáns összekötő szöveggel egységes műsorra gyűrték, egyre inkább jelentkezett azonban az igény az Országos Rendező Irodánál is az egész estét betöltő összefüggő, vígjátékok előadása iránt.

Nos, a színpadok ilyen előadást ígértek hétfő este, és az érdeklődést érhetően fokozta a szereposztás, amely több ismert és népszerű művész fellépését jelentette be. A darabot J. Jurandot nyomán Tabi László írta, akinek vígjátékain naponta ezek és ezek kacagnak, vagy éppen szellemes humoreszkjein derülnek.

A darab a mai Budapesten ját-

szódik. Kármán Géza fiatal zeneszerző feleségéről egy tehetségutató versenyen kiderül, hogy egészen kiváló rövidtávúto, nagy ígéret a magyar sport egén. A bonyodalmak a fiatalasszony papája és húga megérkezésével kezdődnek, akik akarva-akaratlanul részesei lesznek kettős családi esemény megünneplésének: Magda sportgyőzelme méltatásának és Géza egyik műve rádióelőadásának. A közvetítés természetesen egy időben történik a Kocsuth, illetve a Petőfi adón...

Sok kacagtató fordulat, mulatságos jelenet után nem marad el a happy end sem, amelyben a fiatalok ismét egymásra találhatnak és Gézának sikerül útlevelet kapnia Angliába, ahol a zenei versenyen első díjat nyert művét mutatják be. Persze nem zeneszerzői minőségben utazik, hanem a magyar úszóválogatott egyik kísérőjeként. Így minden különösebb nehézség nélkül hozzájutott a vízumhoz, elvégre sportnemet vagyunk...

A közel háromórás szellemes és kacagtató vígjátékban, akárcsak Tabi László eddigi darabjaiban, egymás után „fobbannak” a vígjátékosság bombái: az elmés, sőt he-

lyenként epés bemondások. Különösen Kovalszky Gedeon zenetanár (Erdődy Kálmán) és a szállodai takarítónő (Völcssey Rózsi) szerepei mutatkoztak ebből a szempontból is hálásnak. A darab két főszereplője Kármán Géza (Avar István) és Magda (Pécsi Ildikó) szintén két jellegzetes figurája volt a darabnak. Krencsey Marianne is partnerével, Buss Gyulával, aki ezúttal egy félnehézsúlyú ökölvívót alakított, méltán aratott sok tapsot. Buss Gyula és Erdődy Kálmán énekszámait is csak dicsérhetjük. Pártos Erzsi, Soós Lajos és Lőte Attila ugyan csak kitérő vígjáték-szereplőknek bizonyultak. Völcssey Rózsirol még annyit, nemcsak hálás szerepe, de remek alakítása is méltán vívták ki a közönség elismerését.

A darabot Makai Péter rendezte, zenéjét Majláth Júlia szerezte és a kitűnő Hangulat Együttes tolmácsolta.

Örömmel nyugtázzuk az Országos Rendező Iroda szombathelyi előadásának sikerét és bizunk abban, hogy még az idei nyáron is, több hasonló műsört láthatunk a szabadtéri színpadon.

(c. t.)

Vas Nép 1962. július 25. 5. o.

Mécs Károly, Drahotá Andrea, Polónyi Gyöngyi, Latinovits Zoltán,
Kovács Károly, Dajka Margit, Buss Gyula, Kozák András

Két szép bemutató, két nagy siker!

Szombathelyen játszott a Thália Színház

Szombaton nyitotta meg a színházi évadot a szombathelyi Művelődési és Sportház. Rangos nyitány volt! A budapesti Thália Színház vendégjátékának örülhettek a szombathelyiek, délután a bérletes ifjúsági előadás fiataljal, este pedig a felnőtt közönség.

Fegyvermezeit, rendben, tanári felügyelet mellett tett meg a nagyterem a délutáni bemutatóra, amelyen Goethe filozófiai-lírai művét, a

Tassó

játstották a vendégművészek. Talán kicsit merész volt az öt szereplőt foglalkoztató kamara-darabot a palota nagy színpadára hozni, az elmélkedő, bölcsekedő s kevés drámaiságot hordozó darabot a fiatalok elé vinni — de a vállalkozás mégis sikerült.

Goethe ebben a művében a szabadság-zsarnokság örök ellentétét állítja középpontba, dolgozza bele a nagy olasz költő, Tassó életének egyik epizódjába; az Este családdal való kapcsolatát, költői kibontakozását, szerelmét és meg-hasonlását játsza végig. A statikus darabban a dráma az izzó gondolatok, a külön-féle jellemek összecsapása hordozzák. S bár két órá, két részes mindössze a mű nem volt könnyű figyelemmel végigkísérni a nehezebb, de csodálatosan szép szöveget. Kaszimir Károly rendezése a dráma gondolatai gazdagságát engedte érvényesülni, egy-egy összecsapás közötti cselekményt átkötésszerűen, korabeli életképként láttunk a színpadon. Elgondolását kitűnő színésznő adta: Kozák András a címszerepben, Somogyvári Rudolf a rideg, ész-ember látszólag megingathatatlan, de lényegében szolgai figurájában, Mécs Károly, a művészetkedvelő, de azt saját hatalmába kényszeríteni akaró hatalmas kényúr szerepében, s a két nő szereplő finom, árnyalt játéka. Drahotá Andráé és Polónyi Gyöngyié. A jelzett-díszlet finom megoldása s a tüneményes ruhák méltó környezetet

teremtettek a gazdag mondánivalóhoz, illetve segítették egy-egy jellem bemutatását külsőségekben is.

Ha megkérdeztük volna az esti előadás közönségét, vajon Brody drámája vagy a Thália Színház neves művészei kedvességét váltotta-e jegyet-előszörban, bizonyára kaptunk volna választ erre is, arra is. Mindenesetre igen szerencsés választás volt a Tháliától.

A tanítónő

A drámába álmódott Tóth Flóra időben távol áll ugyan már tőlünk, mint az a darab, ka Magyarország is, azok a feudális gazdaság-politikai és szellemi állapotok, amelyek a darab társadalmi háttérét adják. A tanítónő lírai egyénisége és mégis nagyon határozott magartatása, fájdalmasan-igaz és tiszta emberi mivoltja azonban ma is lelkesít és tanít. A címszerep ilyen értele-mű megfogalmazásában Polónyi Gyöngyi szerzett költői percekét. Külön kiemeljük ezek között is jelenetét Latinovics Zoltánnal az iskolában és Kovács Károlyval a harmadik felvonás végén. Latinovics Zoltán egyként remekelt az elvadult, gátlástalan milliomos parasztfiú és a tiszta szerelemről immár megtisztult, igaz emberi vágyakkal, álmokkal teli férfi szerepében. Dajka Margit az öcsés és kegyetlen nagyasszony, Mécs Károly a fiatal kápián, Buss Gyula a szolgabíró, Kozák András a tanár szerepében nyújtott kimunkált, a figura jellegét kidomborító alakítást.

Az előadások előtt keresetlen szavakkal Keres Emil igazgató ajánlotta szülővárosi színházlátogató közönsége szeretetébe az együttéssé és jártékát. Hangzottak, hogy leküzdve a nem kevés nehézséget, szívesen tették eleget a kérésnek és jöttek Szombathelyre. Tapasztalhatták viszont, hogy mind a diák, mind a felnőtt közönség hozzáértéssel fogadta a bemutatott darabok gondolat- és érzésvilágát, ünnepelte a színészeket, a jártékot. Kívánjuk tehát, hogy a Szombathelyre jövő fővárosi színházak előtt mindig elháruljanak az akadályok. Ha a szombathelyi közönség véleményében gazdagodik — már pedig a Thália mostani évadnyitó színelőadásain feltétlenül gazdagodott — s ezt az élményt visszavetítjük a színházra, akkor a Tháliának épp úgy, mint az utána következőknek — reméljük — megéri a fáradozást a problémák, a nehézségek leküzdésén.

(mbf)

Vas Népe 1967. szeptember 12. 2. o.

Zenés népszínmű Szombathelyen: A CIGÁNY Főszerepben: SZIRTES ÁDÁM



Október 19-én este láthatja a szombathelyi közönség a Művelődési és Sportházban a Győri Kisfaludy Színház együttesének vendégjátékában *Szigligeti Ede* egyik legnépszerűbb népszínművét, A cigány-t. A korábban népszerű műfajt felfrissítették, új változatban, zenés népszínműként kerül a közönség elé *Barabás-Volly* átdolgozásában.

A darab a humanizmust és a szülőföld szeretetét állítja példaként a nézők elé. Az előadás legfőbb vonzereje a címszerepet alakító *Szirtes Ádám*, aki már az el-

múlt színházi évadban hatalmas sikerrel játszotta, mint vendég az Állami Déryné Színház együttesében ezt a szerepet. A népszerű művész 1950-ben végezte el a Színművészeti Főiskolát, majd a Néphadsereg Színház — a mai Vígszínház — tagja, majd a Miskolci Nemzeti Színházhoz szerződik. 1957-től 1973 nyaráig a Budapesti Nemzeti Színház tagja: sok szerepet, s több, mint száz filmszerepet alakított eddigi pályafutása során. Eddigi munkásságáért megkapta a Magyar Népköz-

társasági Érdemrend ötödik fokozatát, a Jászai Mari díjat és a Balázs Béla díj első fokozatát, SZOT díjat, s végül a Magyar Népköztársaság Érdemes Művésze kiüntetését. Az új színházi évadban a győri színháznál A cigány főszerepén kívül A pék felesége című francia darabban mint a pék lép közönség elé.

A színház munkásbérlet tulajdonosai az 590-es szelvényvel ülhetnek be a nézőtérre. Képünkön: jelenet a győriek előadásából.

—lyé—

Vas Népe 1973. október 17. 5. o.

ETÜDÖK

Darvas Iván előadástje Szombathelyen

A kényszerűségből elmaradt tavalyi előadás után hétfőn este két előadáson láthatja a szombathelyi közönség Darvas Iván kétszeres Jászai-díjas, érdemes művész önálló előadástjét. Egymaga két telt házat vonzott: este 7-kor és 9-kor. A körszínházzá alakított Művelődési és Sportház nézőtere megtelt, s még így sem jutott mindenki jegyhez. Az Intimitás — amely mindenkor jellemezte a Művészpresszót — vesztett ugyan az erejéből s néha bezavartak a prudukcióba a recesszó mikrofonok és a dobogó, a másfélórás műsorról mégis a művészet lelket felfrissítő szép élményével távoztunk.

Darvas Iván nem először szerepelt Szombathelyen, a Művészpresszóban, de első önálló estjét a Korona Cukrászda-beli programját ezúttal láthattuk. Mikes Lilla mint mindig kedves háziasszony és műsorba illeszkedő közreműködő vezette az estet, s a zongoránál Hajdu Júlia ült.

A pódiumi egyedüllet s a művészi átlényegülés titkát, a hittel csinált művészi munkát, a színész gazdag eszköztárát villantotta fel „gyakorlataiban”, etűdjeiben Darvas Iván. Egy zsebkendőből kisnyulat, a kisnyulból egy egész színházat „ugrasztott” ki, játékszínre varázsolva a pódiumot és a nagytermet. Mozcáskultúrája

szinte egyedülálló, könnyed rebbenésein — akárcsak a balett-táncosén — nem érződik az a szüntelen kemény munka, amellyel ilyenre edzette önmagát. És mindenről tud játszani: minden porcikájával, nemlétező tárgyakkal, hangokkal és szavakkal... s mikor már mindent felvonultatott, akkor kezdi el remekül szerkesztett műsorát, amely Illyés Gyulától sanzonokon keresztül Gogolig és Csehovig ível.

A hazaszeretet, a líra legmélyebb hangjain szólaltatta meg Illyés Gyula: Mariska hazát választ című kis remekét. Részletet láthattunk és hallottunk Gogol: Egy örült napiója című művéből, amelyet Darvas Iván már több, mint négyszázszor játszott a Pesti Színházban, s évek óta levehetetlen műsora a színháznak. Az elmondott töredék az egész előadás nagyszerűségét idézte. S ismét hallhattuk A dohányzás ártalmasságáról című Csehov monológot, amely nemcsak tartalmában megkapó, hanem alkalmat nyújt egy színésznek eszköztára teljes felvonultatására: kötéltranc a komikum és a legmélyebb tragikum határán. Darvas Iván pillanatonként megjáratta velünk is ezt a kötéltrancot, s ebben a miniatúr kis remekben is igazolta — egyedül is képes színházat varázsolni a pódiumra.

(szakály)

Sinkovits Imre, Ronyecz Mária, Básti Lajos, Óze Lajos, Téri Sándor, Avar István,
Sinkó László, Vörös Eszter

**Színházi
esték**

Bánk bán

Nem sokkal a felszabadulás után könyvsorozat indult Bóka László szerkesztésében „Új költészet” címmel. A vállalkozás célja az volt, hogy nagy példányszámban, először áron eljuttassa a magyar irodalom legnagyobb remekműveit azokhoz, akiknek korábban is ott élt „éhe a szónak, éhe a szépnek”, de nyomorúságukban nem jutathattak hozzá az olvasóhoz. A sorozat első kötete Katona József *Bánk bán*-ja volt...

„Jelöltek számtal ezt a magyar remekművet — mondja a kötet bevezetője. — Hagyományosan magyar írásmód, de annak a hagyományoknak az ősréje, mi ma is válhatunk a szabadságszeret, a társadalmi osztályok feletti igazságszág, a magyar függetlenség, a magyar függetlenség

tizedek során. Türedesik a rossz rotációs papír, de maga a dráma töretlen fényben ragog ma is, ragogni fog évszázadok múltán is. Eppen az a nagyszerű Katona József fájdalmasan társalmon drámájában, hogy minden korzák embere megtalálja benne a neki szóló, idősező üzenetet, minden becsületet törökvesztésére lel sorában.

A budapesti Nemzeti Színház társulata Marton Endre kétszeres Kosuth-díjas, kiváló művész rendezésében a korábbi hazafias gondolatok bontja ki a darabból, hallatlanul nagy meggyőző erővel. Ennek az előadásnak az a Bánk a hőse, aki a „békétleneköl” nem a feljegyzés gondolata riaszt vissza, s nem is az, hogy csatlakozásához „bánki sér-

világosá válik ebből a rendezésből, hogy az ország bajai, a nép gonjait munkoról összeesküvő csoportoskák nem hivatottak, nem tudják, a többszörre nem is akarják megoldani.

A címzettek közül is feltűnően alakított rajzított Sinkovits Imre Kosuth-díjas kiváló művész. Bánk bán-ában fehérisztán bevertt indulatok lobognak, s ez a túl a néző személtárára emérről meg fokról fokra öngemátt. A népe sorsát mélyen átérző Bánk, a mélysággal járó felelősség súlyát mély szeretetben viselő államférfi, a királyhű főúr, a makulátlan becsületű lovag és a szerelmifüggő győztes férj egyazon testben — ez túl sok ahhoz a pokoljárathoz, amely Bánkét a történelmi szituáció taszítja. Döbbenetes létkénti hitességgel, lebeletlen részletekkel ábrázolja Sinkovits azt az érzémi lávát, amelynek elől csuszamlást látva az egy félreértés indítja el, de amely végül is a mindent maga alá temető zuhanásba kerül.



„Száraz, száraz, kigyó! Te itt maradj!” Bánk bán (Sinkovits Imre) és Gertrudis (Ronyecz Mária).



„Bán, érdeks, meri megpártolák Bánk!” Tibor (Avar István) és Bánk (Sinkovits Imre).

egyik úttörő munkája. A drámai műfaj európai hagyományainak értelmében, egyetemes világszertei értékek bevezetésével késett, s mégis egyik legjellegzetesebben magyar irodalmi örökség. Az előmúlt a kívánatos jövő, európai hagyomány és magyar sajátosság, szépe és igazság ölelkezik benne.

Magyar kincs, egyetlen emberi érté”, — summazza véleményét a Bánk bán-ról Bóka László.

A könyvecske lapjai elszárgultak, megmaradtak az év-

tődés” kívántatik. Ez a Bánk anéti tartja „setét szövegsz gyász-szótalmak” Petür összeesküvését, mert világosan látja, hogy a bihari főispán és társai csak kicsinyes anyagi érdekeket, személyes meletteszések düböt leplezik magyarkodó frázisokkal, s Petür látványos kitérés: „Dad az orrát, magyar, ki bánja a tied?” nem az ország, hanem az úri birtokokra vonatkozik. Földjeikért, várakért lennének készek ártatlanul vért ontani, s ártatlanok legfőbb érve az, hogy ellenesük „más köntöst visel”. Bánk a hazafias — úgy is mondhatnánk színe, hogy ellenforradalmár — akarja Petür személyében bilincbe veretni, s az már a sorstragédiák törvényességéből fakad, hogy végül maga válik gyilkosá. Egyértelműen

Gertrudis szerepében Ronyecz Mária méltó partnernek bizonyul Sinkovits számára. Királynő és kicsinyes, gyandán és intrikus, hegyetlen és szánakozó tud lenni egyszerre, s remekül érzékelteti a „meráni asszonyok” a nép sorsáról mit sem tudó, azal nem is tisztó, minden szaván, tettén át-szó hatalmi tebeltyát. Alakítás teljesen elhibetvő testi, hogy még holtában sem talál udvarlani olyan vitét, aki fenntartás nélkül kardot vonna a királyné becsületéért.

Básti Lajos Kosuth-díjas kiváló művész alakította Petür bánt. Azt formált belőle, amit a rendezés megkívánt, s ebben a szituációban a közönség is elvart: nagyban palotafordalmár, handabandós mucai kiskirály, aki egyéb érvéből kifogóván az „asszonyok” nem kíván engedelmeskedni. Semmi fenséges sincs ebben a Petúrban, amikor az elveztet hivatásokat sira; nem is kívántuk fenségesnek látni.

Hátborzongatóan jó Biberech-t láttunk Óze Lajos megformításában. Ezt a nagyszerű színárt főtört karja sem gátolta abban, hogy sokoldalúan, hitelen mutassa be a kiséző rittert, aki semmiképpen sem az „advocatus diaboli” ebben

a társadárban, csak egy a hazaszerető közt. Mindenesetre külön Ötónál, emérről a nyájkis mélymúlánál, udorító orgyúkonnál, aki viszont Téri Sándor jelesített meg, ugyancsak kitűnően.

Asz János érdemes művész sok nagyszerű előadás vállalta Tibor szerepét, s nem bizonyult rá érdemtelennek. Külön örülünk annak, hogy alakítását nem a külséret, nagy mólógra építette rá, hanem minővűleg egyenesen azíronvonalon, szép emberséggel „hozza a figurát”. Kitűnően éreztük Sinkó László II. Endrét. Melinda kissé halványan megrajzolt szerepében Vörös Eszter nem tudott kiemelkedni nyilván.

Cságy Árpád korhó s egyben moder díszlettel érvényesültek a Nemzeti színpadától merőben eltérő, szombathelyi közönségek között is. Schiffer Judit jelmezei stílusosak, hangulatteremtők voltak. Végül megérdemelt egy jó szót a szombathelyi színházról is, amely a Művelődési és Sportház színpadából, illetve a Himán Kató iskola növendékeiből verbuválódott.

Kulcsár János

inak ránk

melnyekre elsősorban a megre középiskolából, szakmunkásokból intézetből várnak érdeklődő, szeti kultúrától formáltni vágyó közönséget. Próbák, hangversenykörutak, vendégzereplések országzereplés és a határon túl is, mint például az október végén Ausztriában, Grazban és Oberpollendortban megrendezésre kerülő hangversenyek. Felkészülés, feszültség, közönségiker... Elégedett-e?

— Tulajdonképpen igen. Az elmúlt tizenkét év a kemény munka esztendeje volt. A bizonyítás, hiszen örökösön változott a zenekar összetétele, s változtak a ve-lünk szembeni igények is. Mindig magasabba kellett emelnünk a követelményeket. Bizonyítanunk kellett. Elfogadtak bennünket, s elismernek. Repertoárunk egyre színesebb, s mind jobban érezzük, hogy szervezésünk váltunk a megre kulturális életének. Az elkövetkező évek már valóban a művészi alkotómunka esztendeje lehetnek.

II. Tócsa Katalin



„Venenem békével szerettem...” Gertrudis (Ronyecz Mária) Bánk (Sinkovits Imre) és Melinda (Vörös Eszter).

Vas Népé 1976. június 22. 5. o.

Töröcsik Mari, Avar István, Máthé Erzszi, Gobbi Hilda, Major Tamás, Szacsvay László, Moór Marianna, Gelley Kornél

Színházi esték

Magyar Elektra

Vajon foglalkoztathat-e Bornemisza Pétert lelke mélyén az Atridaék végezte? Aligha. Mint tanult, világot látott humanista, predikátor, közevnyomozó és költő, ismerhette a klasszikus görög és latin irodalmi tökéletet, de Szophoklész Elektra-jának magyartíráshoz egészen másra fogott. Még saját előszavában is akad mondat, amelyet némi kétkedésféllel fogadunk: „Nemes uraim és tanuló barátaim kértre jó szándékba, tudniillik az keresztiszepneknek időszages mulatságokra írtam.” Nincs itt szó mulatságról, még az „időtöltés” értelmében sem.

Bornemisza kora a mi rettentés üzenetűdök sziszadunk. Mohács és a bécsi béke között. Nincs többé Mátyás király, aki a szamarultaknak kora hajlaka” volt nem is olyan régen, a magyarság egén az Apokalip-

ban, amikor a szellem emberei is végvári katonáknak érezhették magukat, az iradalom áruhába öltözött, s Móron, Dávid király, vagy Szophoklész szavával zó a néphez érlelen időszere problémákról. Magyarul: Szophoklész például Bornemisza jövőtől oly csodálatosan szép magyarsággal, hogy mindmáig nem szabadulhatunk variánstól alól.

Kérdés inkább, sürgető kérdéssel: a holdó király örököségi az egykori híres Pannóniát” engedhetjük-e ebeik harminczására lakve, tüzbevértbe borítva gyilkos tróbiatoriók feletti „nagyaszonyok” és kőcselő bizelzők példájára? A mesteri kézzel magyarrá varázolt dráma egyértelmű választ ad a kérdésre.

A budapesti Nemzeti Színház bemutatja, a Magyar Tamás Kossuth-díjas, kiváló művész rendezésében — nem



— Hol vagy, Orestes? Elektra (Töröcsik Mari), a háttérben Chrysothemis (Moór Marianna).



Egy pillanattal a magyarítás előtt: Orestes (Szacsvay László) és Elektra (Töröcsik Mari).

szis lovassai vágtatnak, földje csupo izzó parkas, kionított vér, gyötrelm. Ez a szándék külföldön Tizian, Holbein, Dürer, Michelangelo, Cervantes, Morus Tamás, Shakespeare százada, VIII. Henrik, Richetti János, a mívészetbarát II. Gyula pápát, a nagy felfedezőket, Amerika módoseres királtság, a krumpoli, dohány, kávé meghonosodását. A magyarság nem ér rá, hogy a külföld fele tekintsen; tulajdonan is hűsbe vág az élethálharc, melyet két pogány közt egy hazáért vív koncon marakodó nemeseknek, kapaszkodó kiskirályainak, állashalmozó nagypapjának fojtogató árnyékában. Ebben a kor-

kívánja Bornemisza darabját tovább aktualizálni. Felmutatja csupán, mint föttet nemzeti kincset, szépségének teljes pompájában. Monda-níválójá természetesen a mi számunkra is egyértelmű: az igazságtalanság úrésé helyett cselekedni kell minden helyzetben, megfontoltan, de megalkarás nélkül. A rendezés, színpadra állítás elsődleges céljának mégis a tiszteltetés tünik, tisztelgen Bornemisza szellemét. A rendezőnek arra is volt gondja, hogy a cselekmény magalkarosságának mértéktartó fokozásával el ne vonja figyelmünket az egész mű zenéjétől. A címszerepben Töröcsik

Mari Kossuth-díjas érdemes művész tragikál ábrázoló erejének teljes eszköztárát felvonultatja. Már nem is földi lánynak tűnt, hanem a koszu anyjának, aki elvisszette valahol lényegét, s most a túlvilág démontait hívja segítségül, hogy küldetését beteljesíthesse. Ahogy a várt megnemű egyre kesik, így válnak passzív indulatai mind sikárból és fevegőből, míg végül más attól tartunk, hogy ráomlanak, s őt magát temetik el.

Amer István Kossuth-díjas érdemes művész Aigátosa nyera egyszerűsággal a bizonyult rendezői hatásonak. Avar mintha szekerével nagyrolta volna ki ennek a gyűlöletes figurának a fő vonásait, nehogy egy-egy filom részlet ártan valami embert találjunk benne. Klyaimnestra alakjában Máthé Erzszi a gátlástalansággal párosult érzelmi mohóság modelljét állította elének túlnakóttól mentesen. Gobbi Hilda Kossuth-díjas kiváló művész Chorus látszólag alárendelt, passzív szerepét nemcsak ételtel töltötte meg, hanem időként színe emberfeletti magasztolta. Major Tamás a töle megszokott eleganciával, ábrázoló erővel járkozta a meghebeben színelőnek megirt Mester-t. Szacsvay László Orestes-ét a kelletté-nél kiné líráiból, érlelmesebbnek éreztük. Moór Marianna Chrysothemis, Gelley Kornél, Parasituss alakjában hivia fel magára figyelmünket.

Csángi Árpád díszlettel igen hatáson segítette a tragédia atmoszfériájának megteremtését, s jól illettek a dráma hangulataiba Sobáffer Judit érdemes művész jelmezei is.

— kulcsár —



A megérdemelt siker percei (balról jobbra: Moór Marianna, Major Tamás, Szacsvay László, Töröcsik Mari, Máthé Erzszi, Gobbi Hilda, Avar István). (Fotó: Tóth Imre)

Vas Népe 1976. október 10. 12. o.

SZÍNHÁZI ESTÉK

Kállai–Major kettős

Csurka István: Döglött aknák

Csupán két előadásban mutatja be Szombathelyen, a Művelődési és Sportházban a Budapesti Nemzeti Színház egyik éveik óta futó nagysikerű kamaradarabját, Csurka István: Döglött aknák című művét. A kritikát rendszeresen olvasó, s a televízió színházi adásait néző ember számára úgy tűnt, hogy „le-rágott csontot” kap, de kellemes meglepetésben volt része ezáltal mind a színháznak, mind a közönségnek.

A színháznak azért, mert pénteken este telt ház és lelkes közönség tapsolt az előadásnak, szombaton délután a középiskolás bérletben a nemzetközi sportmérkőzés ellenére is „normális” ház (nagyobb, mint egy kamaraterem), értő és lelkes fiatal közönség fogadta a produkciót. Hadd jegyezzem meg, aki gyakran járok ifjúsági előadásra: mindig így lehetne, így kellene felkészülni, eljönni és nézni egy színházi előadást, mint azt szombat délután a szombathelyi középiskolások tették...

Persze a darab, az előadás is nagyon jó volt. Kidolgozott, letisztult: petárdáit nem a látványban élvezhetjük, hanem Csurka remek, gúnyosos libikóká szövegében, ezt meg két olyan művész tolmácsolta, mint Major Tamás és Kállai Ferenc. A személyi kultusz éveinek hajdani kiskirálya, aki éppúgy levitézlett, mint a másik, a betegtárs, a minden ízében resiklós Moór Jenő. Két döglött akna. Robbanóerejük már csupán egymás bosszantásában van. Önemésztésük, amely az ideg-osztály olykor párnázott falai között, szanatóriumi viszonyok között zajlik, sem szánalmunkat, sem együttérzésünket nem nyervei el — de józú nevetésünket annál inkább. Kettejük véremenő gyermekek csínytevéseiben hajdani hatalmuk fonákon ver visszfényt: élő múzeumi tárgyak korunk jelenvalóságában.

A Paál Károlyt alakító Kállai Ferenc sértődésbe merevült fintora, lassított gesztusrendszere, késleltetett mimikája egy valójában sohasem korszerű magatartásforma és szemlélet élő megtestesítése. Az ember úgy éri, hogy most, most üti meg éppen a guta, de van benne annyi ravaszság, hogy ezt elkerülje, s a mániák világába menekülve azért, elvegejtájon. Moór Jenő Major Tamás megformálásában a mozgékonyabb, a ravaszabb. Hogyan, hisz őt már jóval korábban kipendertették a hatalom „bársonyszékéből”. De az ő ravaszága csupán látványosabb, hisz mégis őt juttatja Paál elv-



Major Tamás mint Moór Jenő egyik „szekálás” pillanatában.



Paál evtárs, azaz Kállai Ferenc Sivó Máriaival.

társ a zárt osztályra: az előadás egyik legjobb pillanata, amikor Major–Moór, főlénynek tudatában, megittasulva öntudatlanul átadja a bűnjelet, a revolvért vetélytársának. A két ellentétes, de lényegében annyira azonos „történelmi figurát” libikókászerűen játékosan alakította a két művész: maguk is élvezték ezt a játékot.

Az est kétségtelenül az övék, s a darabot rendező Iglódi Istváné volt. De minden dicsőretet megérdemelnek korrekt játékkukkal azok, akik a „sámlit” adták a két nagyszerű alakítás alá, akik a szituációt teremtettkék meg: a rég „levetett”, ragaszkodó-gondoskodó asszony szerepében Sivó Mária; a volt

szerező, Zsóka figurájában Zolnay Zsuzsa, Béla szerepében Szokolay Ottó, az orvos és az ápolónő jelmezében Horváth János és Tóth Eszter; az eltévedt látogató pillanatában Károlyi Irén, s a két pénzleső ápoló, Gyalgó Odón és Téri Sándor.

Szakály Éva
Fotó: Horváth László

Hat díj

A Tolla! és ee pályázat ered

Derkovits Gyulát, Dési Huber Istvánt, József Attilát, Radnóti Miklós és a két

1980. december 30. kedd 18 óra

SZILVESZTERI VIDÁMSÁGOK



RUTTKAI ÉVA

színművész

ELŐADÓI ESTJE

Közreműködik: HAJDÚ JÚLIA

Belépőjegy: 20,- Ft. Jegyelővétel a Tájékoztató Szolgálatnál!

mmik

MEGYEI MŰVELŐDÉSI ÉS IFJÚSÁGI KÖZPONT

Színházi esték

Varsói melódia

Az egyik legszebb emberi érzés a szerelem. Kibomlása, elmúlása a művészetek örökzöld témája: régóta, sokan, sokszor feldolgozták már. *Leonyid Zorin* a Varsói melódiá-ban nem időtlenül, hanem nagyon is konkrét korba ágyazva szól róla. A lengyel lány és az orosz fiú szerelmét először egy embertelen törvény — külföldi nem lehet házastárs — tépi szét erőszakosan, aztán már szubjektív tényezők — mással megkötött házasság — állnak boldogságuk útjába, s múlik az idő... húsz év múlva már csak suta félmondatokra jut erő: más ország, más pálya,



A moszkvai vendégszerepléskor már csak régi kedves ismerősök.



Találkozás Varsóban: az emlékek idézése.

elmúlt a fél élet, el a szerelem...

A drámai színezetű lírai kamaradarab évekkal ezelőtti nagy siker volt Budapesten; Törőcsik Mari és Sztankay István előadásában mindmáig feledhetetlen. Ennek ellenére, vagy talán épp ezért fogadta telt ház Szombathelyen, a Megyei Művelődési és Ifjúsági Központban a kaposvári Csiky Gergely Színház vendégszereplését. A darabot Ba-

barczy László rendezésében a színház két Jászai-díjas művésze, Pogány Judit és Koltai Róbert keltette életre. A puritán, csupán a legszükségesebb kellékekkel berendezett színpadon fényeffektusokkal kiemelve, hangkulisszával hangulatot varázsolva a két kifűnő színész játékára figyelhattunk. A nagyszerű színészpárnak nem-

csak régi emlékeinkkel kellett megküzdeniök, hanem azzal az üresjáratú félórának az emlékével is, amennyivel későbbben kezdődött az előadás. Hét óra helyett fél nyolckor. De megérte a várakozás, mert szép előadást láttunk.

A darab kidolgozottabb, hálásabb figurája Helga, akinek három évtizedét játszotta el Pogány Judit átütő erővel. A szerelmes diáklánytól a maníros, sikeres énekesnőig szerepének minden színét hozta: játékában drámai erő volt. Koltai Róbert Viktor szerepében méltó partnere: suta udvarlása, téblábolása, feszengései mindvégig kamasmos bájt adtak alakításának. Játékuk a konkrét időbeniségben is maivá tette ezt a sikerdarabot, amelynek egyik mondata jól illik a bemutatóhoz: „bukéja” volt ennek az előadásnak.

(szakály)

író: Czika László

PSOTA est

**MÁJUS 26.
20.30
MMIK**

**Közreműködik:
Szentirmai
Ákos
zeneszerző**

**Belépődíj: 60,-
nyugdíjas,
diákjegy 40,-**



MMIK-2020

Egy férfi és egy nő Karinthy Ferenc: Dunakanyar



Szövegcsere, a presszónő a férfi elméletével érvel (Sztankay István és Ruttkai Éva).

Csupa sablon, maga az élet — érvényes mindkét megállapítás a Dunakanyar cselekményére, szereplőire. Tökéletes kamaradarab — ez is igaz Karinthy Ferenc egyfelvonásosára. Remek írás, könnyed a történet, természetes a jellemrajz. Köznapi mondatokban köznapi sorsok tárulnak fel. Ami a szavakon túl van, azt könyvben az olvasó egészíti ki, a színpadon a színészek töltik meg érzellemmel, feszültséggel.

Találkozik két ember. Egy férfi és egy nő, túl az ifjúkoron. Magánéletük, múltjuk, körülményeik összegubancolódott hálójában vergődnek. A férfi (Sztankay István) illúzió nélküli felnőttként, nyíltan, nyersen, alkalmi partnert keresve akar szabadulni. A nő már feléptette saját világát, látszólag rendíthetetlenül őrzi magányos nyugalmát. A bezárt presszóban megkezdődik a lelkek bujkálása és kitárlkozása, a szándék és az akaratok ütközése. Mert társnak való nő került a férfi útjába a Ruttkai Éva alakította presszónő személyében. Csupa móka és csupa fájdalmas, könnyes nevetés a játék, amelynek végén esendő, szeretetre vágyó és a szeretettől féltő lényként állnak előtűnk a Dunakanyar szereplői. Ha nem is boldog, de ígéretes befejezssel búcsúznak, talán tudják együtt folytatni.

Hajszál választja el a darabot a szentimentalizmustól, a humor tartja távol ettől az író. A cinizmus, amellyel a férfit, az önirónia, amellyel a nőt felruházta átientdít a szereplőket az önmarcangoló, könyves-bús hangulatú jelenetek fölött.

Nőpárti darab. Nemesak Ruttkai Éva szerveződéys játéka billenti el a mérleg nyelvét, Karinthy Ferenc írásának szem-

lélete is ilyen. Nő és férfi kapcsolatában, a szerelem, a magány viselésében a nőt mutatja erősebbnek, bár sérülékenyebbnek.

A mese, a Dunakanyar-presszó kávéfőzőjének boldogságtörténete siker lehet bármikor, ha megtalálják az igazi színészeket hozzá. A szentendrei Nosztalgia presszóból országos hírnévre szert tett előadást vasárnap délután és este láthatta a szombathelyi közönség az MMK színpadán. Telt házas, nagy siker volt.

Ruttkai Éva nagyszerű volt az érzelmes, fájdalmas epizódokban és kitűnő a szövegcserekben, amikor a férfi szavait, elméleteit idézte. Tükröt tartott a férfi-pózonak, a megcsalt, sértett ént-rejtő megbizottságnak, szellemi fölénynek és felszínességnek. Ilyenkor fellebbent a színész arcát rejtő hajkorona és a fiatal Ruttkai Éva szívből jövő nevetése, nagyra nyílt szeme, idővel, tragédiával dacoló nőiessége hangolta dörnye a közönséget.

Sztankay István nem elégedett meg vonzó, illúziót keltő megjelenésével. Nagy pillanatai a darab első felében voltak. A lezseriség mögött megérezette a csaldódt embert. Hiteles volt, ahogy a túl jó fogástól, a komplikációktól riadt férfi meneküls kísérleteit játszotta. Kelepcebe került, félt az érzelmeikkel járó bonyodalmaktól, és beleszóppent egy új lehetőség, egy új szerelem sűrűjébe.

Férfi és nő — örök, alig változó problémájú téma. Amint Karinthy Ferenc megállapította: hogyan is érthetnek meg egymást, hisz mindegyik mást akar, a férfi a nőt és a nő a férfit.

Budai Rózsa

Fotó: Kaczmarski Zoltán

SZÍNHÁZALAPÍTÁSI TÖREKVÉSEK A RENDSZERVÁLTÁSTÓL AZ ÁLLANDÓ SZÍNHÁZ MEGNYITÁSÁIG

Legyen színházunk!

Meglehet, egyszer fontos dátummá válik 1989. január ötödike, mikoris közös felhívást fogalmazott meg néhány színházszerető vasi ember.

Szombathely és a megye színházáról már annyi szó esett, hogy Rábát lehet vele rekeszteni. A tett azonban túlonaltul kevés. A racionalitás jegyében évtizedeken át elutasították egy állandó színház tervét, s mindig mást építettek helyette. Ma már tudjuk, hiba volt. Mert az a város, amely nem bír színházzal, klasszissal marad el a tőbitől... Igen, mert a színház pótolhatatlan szellemi kincs.

Nos, ezért az újbóli felbuzdulás. Kiss József rendező-színész az esten — amire visszatérünk még — vonzó, megvalósítható programot vázolt fel. Ha volt — és lesz — is vita, abban megegyeztek: Vas megyének kell a színház és meg is valósítható a nagy terv. A csütörtöki színházalapítói

est résztvevői az alábbi felhívást fogadták el.

LEGYEN SZÍNHÁZUNK!

A megye kulturális felmerkedése érdekében rövid időn belül szükséges egy önálló társulat, majd a későbbiekben állandó SZÍNHÁZ létrehozása Szombathelyen. A leendő színház létrejöttét önére támaszkodva, az állam és intézményei megértő támogatására számítva képzeljük el.

A szombathelyi színház megalapítása érdekében, első lépésként, 1 hónapon belül megalakítjuk a színházpártolók körét, majd záros határidőn belül a Színházpártolók Egyesületét. Minderről folyamatosan tájékoztatjuk a sajtó útján a közvéleményt. A kör, illetve az egyesület feladata a színházért cselekedni kívánó erők összefogása.

VASI POLGÁROK!

Hisszük, hogy a megyében és annak székhelyén van igény az állandó szin-

ház létrehozására. Hisszük, hogy a megye lakossága ezért tenni is hajlandó. Ez a színház valamennyiünk színháza, ez a színház szelmei építkezésünket szolgálja, mi építjük és értünk lesz.

VASIAK!

Itt a lehetőség, hogy hozzuk száradnyi lemaradásunkat, új szellemi arculatot kölcsönözzünk szerezett városunknak, megyénknek. Ezért felhívuk minden kultúraszertető vasi és nem vasi állampolgárt, intézményt, szervezetet, csoportosulást, hogy ápolja a gondolatot, tetteikkel segítse a rövidesen megalakuló egyesület munkáját.

28 aláírás

★

A dokumentum elfogadása évtizedek óta az első tényleges tett a szombathelyi színház ügyében. Az út hosszú lesz és nehéz. De végpontján közös gyűlés vár — a magot elvetettük. Legyen színház! kozma

Vas Népe 1989. január 7. 5. o.

Együtt — a színházért

Talán még nincs veszte minden — kívánczok az ére a Kiss József színész-rendező által idézett mondat. Mert miközben társulatok bomlanak fel, amatőr csoportokat eresztnek színek, művészek maradnak kenyér nélkül, mert mátra jobban kell a pénz. — nos, ugyanakkor Szombathelyen egy lelkes kis társaság színházat szervez. Színházat, amely összehozza a jobbért tenni képes erőket, azokat, akik hiszik, hogy jövőnknek csak erőteljes kultúrára építhetjük.

Tegnap délután sokan eljöttek a Szombathelyi Színházalapító Társaság MMIK-beli alapító közgyűlésére. Diákok és tanárok, amatőr színjátszók és rendezők, népművelők és „csak” érdeklődők. A leendő színház — talán? — művészei, mindenképpen közönsége és lelkes hívei. Őket köszöntötte Horváth György igazgató Kiss József bevezető szavai után. Őket, akiket

„megcsapott a színház levegője”, akik vallják, hogy a színház, mint a kultúra szentsége biztos pont, kapcsolódó és ziliált és bizonytalan gazdasági helyzetben. Őket, akik nem koldulni akarnak az egyre csökkenő állami támogatásból, nem várnak a „felő” estére”, hanem, divatos kifejezéssel élve, alulról építkezve húzzák fel a majdani színház — egyelőre még csak képzetes — falait. Az igazgató

köszöntőjében még szölt az előzményekről, a megyében működő számtalan amatőr művészeti csoportról, arról, hogy itt évek során bebizonyosodott: van tömegbázisa a színházi életnek. A profi színház régi vágyuk a szombathelyieknek, s most hozzáállunk, akik is, ha egyelőre legnagyobb tömén a kezdeményezőszélességünk, a saját szellemi kapacitásunk.

A továbbiakban úgy tűnt,

hogy ez bizony nem kevés a meglepetekben. Dr. Konkoly Alajosnak, a Falco jogásznak vezetésével megkezdődött a vita az egyesület alapszabályáról. Tiszázni kellett a cíeket, a tagság jogait és kötelezettségeit, a fagdi összegét s még megannyi apródetos kérdést, amelyek majdan meghatározzák a közös munka területét és módját, belső szabályait. A vita során hamar kiderült, ide nem azért jöttek el az emberek, hogy barmadokó részesei legyenek egy nagy eseménynek. Mindenki szólni akart, érvelt, vitatkozott. Mindenki szívügyének érezte, hogy az egyesület majd a legmeglételebb, leghasználatóbb kerete legyen a színházszerző munkának.

Az alapszabály vitája, épp a fenti okok miatt lapzártaikor még tartott. Ezt az elnök és a vezető testületék megválasztása követte. Erőli később tájékoztatjuk olvasóinkat. T. K.



A község — ma még színház nélkül.

Vas Népe 1989. május 5. 1. o.

A Szombathelyi Színházalapító Társaság felhívása

1989. május 4-én megalakult a Szombathelyi Színházalapító Társaság azaz a némes céllal, hogy színház élet létrehozásával járuljon hozzá Vas megye felzárkóztatásához.

E megyének nincsen színháza! A Színházalapító Társaság olyan tettekre és, feladatokra gondolkozik, a színház hiányát érző polgárokból alakult, akik tudják: értékes kultúra nélkül nincs jövő. A színház, a drámatudás nevelés gyermekünkben, a figyelmes, nyitottságú, önálló feltevéseket nevelhet. Az új Magyarországnak pedig elsősorban ilyen közössége, ilyen népre van szüksége.

Uj viszonyaink között nyilvánvaló, hogy csakis közös elszántással, összefogással lehet ma színházalapot működtetni, a későbbi színházépítéssel nem is beszélve.

Kultúrászerető Barátaink! Hosszú, áldozatos küzdelem áll a Társaság előtt, amit szíves kérelme támogatás nélkül megvalósítani lehetetlen. Ezért felhívunk minden — igaz érdekekben, tiatok érdekében még bízni tudó — van, és nem vani állampolgárt, intézményt és szervezetet, hogy erejéhez mérten segítse a Társaság munkáját!

Es Vas megyének lesz színháza!

A Szombathelyi Színházalapító Társaság nevében:

dr. Cholnoky Péter, a Madhuvaszky Kórház osztályvezető főorvosa,
Kiss József színész-rendező,
Bartók László előadóművész,
Császár Erika, az MMIK szobrászója,
Dallos Gyuláné megyei színházigazgató,
Devecsery László költő,
Elek Tibor Szombathely Város Tanácsának megbízott elnöke,
Gál Ferenc József, az Ifjúsági Színház vezetője,
György Ernő, a vasvári művelődési ház igazgatója,
Hervath György, az MMIK igazgatója,
Kossa Gábor újságíró,
dr. Lányosi Ilka irodalomtörténész,
Pete György, az Életünk főszerkesztője,
Rácz János, az MSZMP Vas Megyei Bizottságának titkára,
Török Gábor főiskolai adjunktus, valamint:

Babarczy László rendező, a laposvári Csiky Gergely Színház igazgatója,
dr. Banga Lajos, az OTP Vas megyei igazgató-helyettese,
Bardóczy Béla, az Imperátor Isti igazgatója,
Bánffy György színművész,
Bede Fazekas Csaba magánénekes,
Benke Éva főiskolai docens,
Békés András rendező,
Császár Imre rendező, a Nemzeti Színház igazgatója,
Debreczeni Tibor, a Drámapedagógiai Társaság elnöke,
Démilly János filmrendező,
Fábián László író,
dr. Gelencsér József, a Markusovszky Kórház főigazgatója,
Gombos Katalin színművész,
dr. Gonda György, a TIT Vas megyei Szervezetének elnöke,
Gregor János magánénekes, a szegedi Opera igazgatója,
Gyásfai Miklós író,
Gyurkovics Tibor író,
Hajasi Imre rendező, a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színház igazgatója,
Hegyhalmi László, a veszprémi Petőfi Színház igazgatója,
Horgas Béla költő,

Bővült a névsor

Tegnap számunkban közöltük a Szombathelyi Színházalapító Társaság felhívását. Az aláírók sorából kimaradt néhány név. Az intézőbizottság tagjai közül **Zsámboki Árpád**, a megyei tanács művelődési osztályának csoportvezetője, a színházalapítás eszméjét aláírókkal támogatók közül pedig **dr. Bors Zoltán**, Vas Megye Tanácsának elnöke, **dr. Molnár László**, a Rádiusz Hungaricus Rt. elnöke-igazgatója, valamint **ösv. Weöres Sándorné Károlyi Amy** költőné.

Bizunk benne, hogy az ügyet támogatók névsora a közeljövőben újabb nevekké gazdagodik.

Vas Népe 1989. szeptember 29. 8. o.

Vas Népe 1989. szeptember 28. 5. o.





ÉLJEN A SZÍNÉSZ!

AVAGY
 KÉPZŐMŰVÉSZEK A SZOMBATHELYI SZÍNHÁZÉRT

AUKCIÓ

1989. DECEMBER 9-ÉN, SZOMBATON 15 ÓRAKOR
 BUDAPESTEN, A VÁRSZÍNHÁZ GALÉRIÁBAN

AZ AUKCIÓT MEGELŐZŐ

KIÁLLÍTÁS

1989. DECEMBER 2-ÁN, SZOMBATON 17 ÓRAKOR
 NYÍLIK BUDAPESTEN, A VÁRSZÍNHÁZ GALÉRIÁBAN

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:
CSISZÁR IMRE,
 A NEMZETI SZÍNHÁZ IGAZGATÓJA

A RENDEZVÉNY TÁMOGATÓI:
 MŰVÉSZETI ALAP BUDAPEST, NEMZETI SZÍNHÁZ BUDAPEST, IMPERATOR KFT. SZOMBATHELY

Színházi alapítvány

A Szombathelyi Színházalapító Társaság a szombathelyi színházi élet megindítása érdekében Márkus Emilia Alapítvány létesítését határozta el. Ennek célja a szombathelyi színház létrehozásának és működésének támogatása.

Az alapítvány vagyonáról az alapító okirat rendelkezései, továbbá az alapítványhoz csatlakozó adományozók által meghatározott és a kuratórium által elfogadott feltételek keretében a kuratórium dönt.

Az alapítvány kezelője, képviselője az alapító által megbízott hétfogú kuratórium, melynek elnöke mindenkor a Színházalapító Társaság elnöke. A kuratórium elnöke dr. Choinoky Péter.

Az alapítvány székhelye a Színházalapító Társaság irodája, Kossuth Lajos utca 1—3. 612 szoba.

Vas Népe 1990. május 29. 5. o.

A színház: a jövő bérlete

A bérlet: a jövő színháza!

Szombathely, illetve a megye polgárain múlik, lesz-e színháza a városnak! Hat-ezer leendő színházlátogatónak kell kinyilvánítania bérletvásárlási szándékát, hogy a szombathelyi színháznak is jusson a színházak központi támogatásából.

Tehát: Tisztelt Vas megyei Polgárok! Ha a bérletmegrendelő lapot az újságból kivágják, kitöltik és FEBRUÁR 27-éig elküldik a Színházszervező Iroda címére — Szombathely, Pf. 34. 9701 —, hozzájárulnak a színházalapításhoz! Bérletmegrendelő lapot nemcsak a Vas Népeben, hanem a polgármesteri hivatalokban, művelődési házakban, könyvtárakban, könyvesboltokban, bankfiókokban, szállodákban, utazási irodákban és postákon is talál — így a postaköltséget is megtakaríthatja.

A leendő szombathelyi színház felnőtt, nyugdíjas, főiskolás és diákbérletek kiadását tervezi. A hatelfadósos felnőtt bérlet tervezett ára 500, illetve 400 forint, a nyugdíjas és a főiskolásé 400, illetve 300, az ötelvfadós diákbérlet pedig egységesen 250 forint.

A szombathelyi színház az első évadban a következő darabokból szeretne bemutatni hatot: Shakespeare:

Othello (tragédia), Mollére: Scapin furfangjai (vigjáték); Mozart — Devecseri Gábor: Thamos (költői színmű kísérőzenével); Pergolesi: Urhatnám szolgálo (vigopéra); Offenbach: Parisiana (operett); Csehov: Ványa bácsi (vigjáték); Sophokles: Oidipus király (tragédia);

Zilahy Lajos: Zenebohócok (vigjáték); Lengyel Menyhért: Róza néni (vigjáték); Molnár Ferenc: Liliom (vigjáték); Sütő András: Kalandozások Ithajesuhajdjában (mese az életről, a halálról, a szeretetről); Leigh — Wassermann La Mancha lovagai (musical); Pozsgai

Zsolt: Viaszmadár (színmű, ősbemutató); Siposhegyi Péter: Teleki (szatirikus tragédia, ősbemutató).

A bérletmegrendelés önöknek csak akkor jelent kötelezettséget, ha a színház megalkul. De az önök megrendelése a színház létrejöttének biztosítéka.

SZÍNHÁZI BÉRLETMAGRENDELŐ LAP

Megrendelek db felnőtt nyugdíjas főiskolás diák

kategóriájú bérletet az 1991-1992-es évadra a Szombathelyi Színház előadásaira

NÉV

LAKCÍM

MUNKAHELY

TELEFON

A beérkezési határidő: február 27., szerda

Dátum

Aláírás

(* a megfelelő rész kitöltendő)

Bérletmegrendelő lapokhoz hozzájuthat:

- Polgármesteri hivatalokban
- Művelődési házakban
- Könyvtárakban
- Könyvesboltokban
- Bankfiókokban
- Szállodákban
- Utazási irodákban és a
- Postákon

Mi legyen a színház neve? Segítsen!

- Márkus Emília Színház
- Weöres Sándor Színház
- Városi Színház

.....

Vas Népe 1991. február 9. 4. o.

A kor lázmérője

Miért szeretnék színházat Szombathelyen?

A Színházalaptó Egyesület közgyűlésén valaki azt kérdezte: csak úgy színházat? A szervező, Kiss József, erre kisdíszan elmosolyodott, szétfárta karjait és azt mondta: igen, csak úgy színházat! Csak azért is, mindennek ellenére! Igen, színházat! Hihetetlen kihívás előtt áll a város.

Ha a színészek Thália papjai, akkor minden szombathelyi polgár legyen minisztránssal mellette. Vagy kántor, vagy akár sekrestyés. Én nagyon szeretném, hogy elkeljen a haterzer bérlét. Szeretném, mert tudom, mit jelent, mit jelenthet egy városban a saját színház. Életem javát úgy élem le, hogy olyan sűrűn és olyan természetességgel jártam színházba, mint ahogy levegőt veszek. Azt a bensőséges kapcsolatot a szenvedéllyel és örömmel, a szellemmel és iróniával, amit a színház nyújthat, semmi sem pótolja. Sem film, sem tévé, vagy video, de még a néha megérkező, sietősen turnézó idegen színház sem. Miért? Mert a színház lényege az az intim, megmagyarázhatatlan kapcsolat, ami a színpad és a közönség között kialakul.

Sok színházi szakember felhívta a figyelmünket a közönség aktivizálásának szükségességére. Arra, hogy a színházban is mennyire nehéz cselekvésre, együttgondolkodásra ösztönözni passzív szemlélődésre berendezkedett embertársainkat. Az ideális az olyan színház, amely lehetővé teszi a közönség bevonását a játékba. Ha ez sikerül, lehetőség nyílik arra, hogy a közönség ne viszonyuljon közömbösen a színházban történetekhez. Tehát a színházi közönség viszonya nem olyan az előadásához, mint a tévéző viszonya a műsorhoz. Egy kicsit velük is megtörténik az, ami a játéktérén végbemej. Közös cselekvéstér létrehozására teremődik tehát lehetőség. És itt már a színház miértjének, szükségességének közelében járunk, méghozzá jellegzetesen színházi utakon. Mert a színházi előadásnak éppen olyan fontos sajátossága a fizikai közelség, mint az épp akkor történet. Természetes, hogy a színházban is, mint minden más művészetben elsősorban az esztétikumnak kell érvényesülnie, de a tömegkommunikációs eszközökkel való versengésben a színháznak meg kell találnia azokat a sajátos eszközöket, amelyek biztosítják a továbbélését. Nos, az a különös egység, amely az élő színházban a játéktér és a nézőtér között kialakul – nevezhetjük ezt akár közös cselekvéstérnek is –, ha létrejön a térbeli, gondolati és érzelmi összekapcsolódás különös csodája, az maga a színház. Olyan különös együttmozdulás ez, amely semmilyen más emberi tevékenységben nem lehetséges, csak egyedül a színházban.

A színház beavoltan utópisztikus törekvése, célkitűzése: a világ megváltoztatása. A jó színház tehát felelős tényező (sokszor politikai is), de csak akkor, ha felismeri saját befolyásának határait. A változás elsősorban a nézőben mehet végbe, s így a színház híd a néző szemléletmódja és a cselekvés iránya között. Kapcsolat tehát két embercsoport között. Ha ez nem jön létre, a kapcsolat csak az egyik csoporton belül alakul ki, de maga a csoport nem kerül a másik csoporttal aktív viszonyba, az nem színház, valami más, (mutatványos bódé, cirkusz, akárm) de nem színház.

Ez a mély interkommunikációs kapcsolat csak állandó színház és állandó közönsége között alakul ki igazán. Magával kell ragadnia a nézőt, ez az ábécé. Minden, ami ezen kívül történik, lényegtelen cseppirágás. A színház hatása nem terjed ki milliókra, százazrekekre sem, de ha sikerül viszonylag állandó közönséget toboroznia, olyat, amely később bizonyos értelemben közösséggé válhat, akkor jobban elérte célját, mintha heterogén tömegek százazrekeinek gyártana sorozatos fléskielégítő produkciókat. A színház változtatni akar, ahhoz viszont elengedhetetlen, hogy ne csupán szerzőkben és színművészekben, hanem a társadalmi valóság egészében gondolkodjék. Egyetlen kortárs vagy 'klasszikus szerző sem menti fel a színházat az alól a kötelezettsége alól, hogy a máról alkotott szemléletét kifejezésre juttassa. A színház a kor lázmérője kell hogy legyen.

Miért kell hát színházat csinálni? Pusztán a valóság tényeire nem lehet építeni. A valóság külső képének másolatát adni, az soha nem reális, csak külsőleges. Vajon azért van a játék, hogy valamit megmutassunk a közönségnek? Az nem elég, azt nem érdemes. Az hazug dolog. A színháznak nem ez a dolga.

A tiszta életet kell keresnie, ami elsősorban szemléletmód kérdése. Az életet tisztán szemlélni pedig annyit jelent, hogy a látható valóságói először meg kell tisztítani. Le kell hántani róla a fölösleges rétegeket, hogy élénk bukkanjon az, ami valóban lényeges. A valóságnak ezt a sűrített kivonatát, esszenciáját kell a színháznak megmutatnia. Ennek átélése viszont viszonylag rövid idő alatt fantasztikus, soha nem érzékelt élmény részesevé teheti a nézőt. A színház ebből a szempontból olyan, mint a kábitóster, csak persze sokkal egészségesebb. Legyen tehát színházunk! Csak úgy. Csak azért is...

Dragomán Pál

Vas Népe 1991. március 13. 8. o.

A Fő tér alatt van két pince

Megalakult a Szombathelyi Színházbarátok Egyesülete

Amikor az ember csütörtökön, késő délután belépett a szombathelyi Country Clubba, és a zsúfolt kis színpadon megpillantotta *Scherer Pétert*, az íróniát a leghamvasabb ártatlansággal kevert utólréhetetlen arc kifejezésével – már sejtette, hogy túl nagy baj nem lehet.

Pedig akkor még meg sem született a Szombathelyi Színházbarátok Egyesülete, amelynek alakuló ülésén (hét óra előtt öt perccel) 26 színházbarát fejezte ki azt a szándékát, hogy aktív részese, támogatója kíván lenni egy „stabil támogatói körrel rendelkező befogadó kamaraszínház megteremtésének”. (Színházteremtés tehát a cél, de figyeljünk csak az árnyalatokra: a rendszerváltás idején létrehozott szép emléké Szombathelyi Színházalapítói Társaság még büszkén és egyértelműen viselte nevét. Most már – kb. tíz kijóza-

mondta, hogy mind az egyesület, mind a Kocsmaszínház politikamentes kezdeményezés (közhasznú társaságként nem is lehet más); hogy természetesen számol azzal: a klubnak reklámot jelenthet ez a kulturális vállalkozás; hogy az elmúlt hetekben szombathelyi vállalkozóktól kb. 1 millió forintnyi felajánlás érkezett – ami persze az egyesület megalapítása után realizálható. A vezetőségben helyet kapott *Dömötör Tamás*, a budapesti Bárka Színház Szombathelyről elszármazott színésze, aki éveken ezelőtt már próbálkozott kamaraszínház-alapítással Szombathelyen, és most végre – úgy látszik – emberére talált. Ő úgy látja, hogy ez a színház „nem működhet kocsmákban a végtelenségig”, úgyhogy előbb-utóbb muszáj lesz az önkormányzathoz fordulni. Mindenekelőtt viszont le kell

írodából hozott menedzser típusú (pénzfelhajtó) szemléletet” érvényesíti majd munkájában.

Az alapítók közé meghívott *Barthók László* nemcsak a hamarosan megalakuló Weöres Sán-



Magyar(i) színész Tóth József,



Tóth József mint ősmagyar(i), az asztalnál az érdekképviselő, azaz Tamási Zoltán

nító év telt el azóta – tapintatosan színházbarátokról van szó.)

A huszonhat alapító megválasztotta a közhasznú társaságként működő szervezet vezetőségét. (A megbízatások egy évre szólnak.) A tagokat természetesen továbbra is fogadó egyesület elnöke *Pavelkovits László* – mint öletgazda, és mint a színháznak (a tervek szerint nem kizárólagos) helyszínt adó Country Club tulajdonosa, aki el-

tenni valamit az asztalra (főképp egy sikeres, nem bérletre, hanem produkciókra épülő évadot). A Fő tér alatt mindenesetre van két pince, mely alkalmasnak látszik kulturális centrum-má bővített színház létrehozására. A színházbarátok művészeti titkára a szintén bárkás *Fodor Krisztina*, valamint helyet kapott a vezetőségben *Grünwald Stefánia*, aki kijelentette, hogy „a Kulturális Menedzser-

dor Tájékoztató Ifjúsági és Iskola Színház híret hozta magával, hanem rögtön föl is ajánlotta a társulat két előadását (ingyen és bérmentve) a frissen szerveződött színházbarátoknak. Legközelebb *Börscsök Enikő* és *Dévényi Ádám* jön el a Kocsmaszínházba – a tervek szerint. (Az első est végére annyi kiderült, hogy az előadás pont behozta az árát: hiszen jegyvásárló közönség is van a világon.)

A sóska olyan, mint az élet

■ Ölbei Livia

Függöny nincs – minek is lenne –, halk indiai zene szól, a közönség közben szemügyre veheti a játékteret: az otthonosnak nem mondható játékevezető öltözőt mindjárt „elemeli” a földtől, hogy itt minden (minden!) rózsaszín. (Íme, az ellentmondás vágyak és valóság közötti falán óra mutatja az időt. Nyolc óra. Nyolc óra öt perc. Bármelyik pillanatban megkezdődhet a Szombathelyi Színházbarátok Egyesületének első saját kiállítási premijere. Csak még – rendhagyó módon – közzétét mond dr. Szabó Gábor polgármester, aki megjegyzi, hogy „az egyesület valószínűleg azért jött létre, mert néhány szombathelyinek elege lett a rágógumi-történetté vált színházüzügből”.

Aztán benyitja az ajtót Szappan, vagyis az I. Partjelző, aki néhány indulatos mozdulattal

nemsokára taláломra átállítja az óramutatókat, jelezve talán, hogy most egy másik dimenzióban vagyunk. Más kérdés, hogy az a világ, ahova Egressy Zoltán egy focimeccs idejére bezárja három szereplőjét, félelmetes módon hasonlít arra, amelyikben élünk. Mert ugye jön az I. Partjelző, aki folytonosan keveri a lapokat: szó szerint, hiszen kicsinyes bosszúból nemsokára beleköp a Játékevezető kávéjába, hanem egy óvatlan pillanatban kivieszi a zsebéből a sárgát is, botrányba fullasztva a mérkőzést. Jön a II. Partjelző, vagyis a Művész, aki szerelmi bánatát alkoholla és rózsaszín papíron kedves kis költeményekbe fojítja. Végül jön a Játékevezető (Szomorúszájú), aki öltönyben érkezik, tehát sikeres (Szappan szerint érdemtelenül), ráadásul a Művész Mariannját is elvitte. Mariann, aki kabalából minden meccs előtt sóskaft csinált sültkrumplival, és azt ígérte, ha Mű-

vészből egyszer bíró lesz, kap hozzá feltétet is. Ez a három, se veled se nélküled kapcsolatban, szövvényes (vagy nagyon egyszerű) érdek-, hatalmi és érzelmi viszonyban lévő ember vetkőzik meztelenre előttünk, bár a végső lemeztelenedésre az utolsó percekig várni kell: van abban valami szomorúan nevéstéses, ahogy sorban megszabadulnak a gatyájuktól is, és elmennek zuhanyozni.

A mindennapi közhelytörmelekeink köré szinte költészetet varázsoló Egressy-szöveg végig ébren tartja a figyelmet, de az inkább „elmékedő” első rész után a másodikban „indul be” igazán az előadás. Ami nem is csoda, hiszen – már-már görögös fordulattal – sorban derülnek ki a dolgok állását a visszajukra fordító, de legalábbis módosító „titkok”. Hogy a Mariann (aki közben Szappannak is „megvált”) már nem is a Szomorúszájú, mert rég elvitte a Bitner,



Öltöző az egész világ: Bajomi Nagy György, Dömötör Tamás, Endrődy Krisztián

Fotó: Kiss T.

aki ráadásul bizonyos értelemben mindannyiuk fölött áll: ő a meccsen az ellenőr.

A szemtől szemben alázatoskodva dörgölöző, nem is lapokat, hanem nem mondom meg, inkább mit keverő, alapjában véve mégis szerencsétlen Szappan (sima, csúszik, és kiugrik a kezükből) figuráját élvezetesen játssza a piknikus alkatú, hamiskásan csillogó szemű Bajomi Nagy György. A Játékevezető Dömötör Tamáson lötyög kissé

az öltöny, már ebből is látszik, hogy azért őt sem kell annyira irigyelni. Nem is biztos, hogy hisz Szappan esküjének – „Nem én voltam” –, sőt, talán épp ez akarja hallani. Össze vannak kötve így is, úgy is. Az előadás meglepetése minden bizonnyal az amatorként közreműködő (a végén boldogan és lehorzolt könyökkel meghajoló) Endrődy Krisztián, aki az ütődöttség határáig elviszi, szinte karikőrözza a „giccses lelkű” II. Partjelző fi-

guráját. Nem véletlen, hogy ő, a Művész mondja ki a darab „ízzenetét”, hogy tudniillik a Mariann sóskaftja egészen különleges: savanyú is, meg édes is.

Olyan, mint az élet. A feltétet meg vigye, aki akarja. Különböben is: feltétet nélkül egészségesebb.

(Egressy Zoltán: *Sóska, sültkrumpli című darabja az Irokéz Galériában. Rendező: Széles László. Diszter- és jelmeztervező: Ruisz Balázs.*)

Vas Népe 2001. szeptember 8. 6. o.

Teázó a kamaraszínházhoz

Az egyesület helyet kér a városi közgyűléstől, egyúttal nagyszabású gyűjtést indít

■ Ötbel L.

Szombathely – A Szombathelyi Színházbarátok Egyesülete kedd esti közgyűlésén kezdeményezte, hogy az önkormányzat bocsássa az egyesület rendelkezésére a Kisfaludy utcai orosz teázót, ahol a remények szerint akár jövő szeptemberben megnyílna a kamaraszínház. A közgyűlésen részt vett dr. Ipkovich György polgármester és Feiszt György alpolgármester.

Pavelkovits László egyesületi elnök emlékeztetett arra, hogy a színházbarátok egyesülete 2003 januárjában komplett kamaraszínházi koncepciót tett le az önkormányzat asztalára, amelyhez sikerült megnyerni a kulturális bizottság egyhangú támogatását, sőt, „pártokon felüli konszenzusi” kialakítani a megvalósításáról. Erős lobbitevékenységnek köszönhetően tíz képviselő – köztük a polgármester – saját keretéből ajánlott fel összesen 7 millió forintot az Kisfaludy utcai orosz teázó felújítására, a 2004-es költségvetésben pedig önálló összeget különített el a testület erre a célra. (Ez a 16 millió forint felhasználásra vár.) Közben elkészültek az átalakítás építészeti tervei, amelyeknek elfogadása tervet is „folyamatban van”. Mégis, mivel a kezdeti lendület – úgy tűnik – alábbhagyott, az egyesület vezetősége döntő lépésre szánta el magát. A használatba vételi kezdeményezéssel egy időben gyűjtést kezdett cégek, vállalkozók körében, hogy a rendelkezésre álló összeget kiegészítve, rövid időn belül előteremtse a felújításhoz szükséges

teljes összeget. Ha az önkormányzat hajlandó lesz átadni az egyesületnek az orosz teázót, és a szponzorok is aktívak lesznek, akár 2005 szeptemberében megkezdheti működését a ka-

azonban, hogy a Honvédelmi Minisztérium már csak a szombathelyi választásra vár, azaz hajlandó átadni a városnak a helyőrségi klub épületét, bizonyos feltételekkel a finanszírozásba

sejlek a Pincészinház – mint színházi műhely – ügyét. *Gombás Endre* emlékeztetett arra, hogy akár a ma színházi előadások vásárlására fordított pénzből elkülöníthetők bizonyos

éve egyetlen színészt nem adott az országának. 15 műve *Xantus Barbara*; a termelvédegekre apelláló színházi tervekre utalva pedig hangsúlyozta, hogy „a színház nem üzlet”, nem működhet kizárólag piaci alapon.

Hajnal Ágota – sem az egyesület, sem a városi stratégiai iroda képviselőitében – nem lát elentmondást a kétféle kezdeményezés között: a pincészinházi elképzelések támogatására kérte a polgármestert, de úgy látja, hogy a HEMO-t mint lehetőséget sem szabad elzárni.

A tisztújítással – a tevékenységét a filmkultúra terjesztésével bővíteni kívánó egyesület vezetőségébe került *Vágvolgyi András* filmes tanár –, elnöknek további 5 évre Pavelkovits Lászlót választotta meg a közgyűlés.

Emlékeztetőül: a 2000-ben megalapított Szombathelyi Színházbarátok Egyesülete – a Pincészinház – három sikeres előadást hozott létre a városban az elmúlt években, különböző helyszíneken: színházot csináltak, nem színházi körülmények között. (*Szóka, szállóruhpi, 2001: Kleinman és a halál, 2002: A fizikusok, 2004*) Tavasszal újabb bemutató készül – többrendbeli városi támogatással, sikeres pályázatok nyomán –, az előadás rendezője a fiatal rendezőnemdék egyik legte-



Dürrenmatt: A fizikusok. Tavasszi premier a felújítatlan Kisfaludy utca 1-ben

Fotó: Benkő S.

maraszínházi műhely Szombathelyen.

Az egyesületi közgyűlésen részt vett dr. Ipkovich György polgármester és Feiszt György alpolgármester, akik mindketlen járhatókn tartják az egyesület által választott utat. A polgármester szerint a HEMO-ban esetlegesen kialakítandó (zenés, termelvédegekre is számító) színházi nem ütközik a pincészinházi elképzelésekkel, mint mondta, az önkormányzat egyelőre a lehetőségeket, igényeket mérli fel. „az intézményalapítás még nem látszik”. Hozzátette

is beszámolt. A polgármester megemlítette azt is, hogy játszóhelyek kialakítása jelenleg is folyamatban van (Iseum, Quirinus-színház), egyébként pedig a város ma is több tíz milliót költ évente színházi előadásokra, a nagy kérdés éppen az intézményalapítás (a működés, a fenntartás), és ennek folytatán a részesezés a központi támogatásból.

Feiszt György támogatásról biztosította az egyesület elképzelését, mint mondta, a jelen lévő képviselők felelőssége, hogy a testületben hathatósan képv-

összegek saját – pincészinházi – produkción létrehozására.

Dömötör Tamás – az egyesület képviselőitében – arra figyelmeztetett, hogy a színházat a

„A színház szellemi műhely: nem működhet kizárólag piaci alapon”

szellemisége határozza meg elsősorban, élesen bírálta a GNM Színitanoda megjelenését Szombathelyen, mondván, hogy ez az intézmény „tizenöt

hetszázévesbe, *Bodó Viktor*, aki (ahogy arról beszámoltunk) az idei budapesti kamaraszínházi fesztivál nyertese volt. *Füst Milán Boldogtalanok*ájával.

Vas Népe 2004. december 23. 7. o.

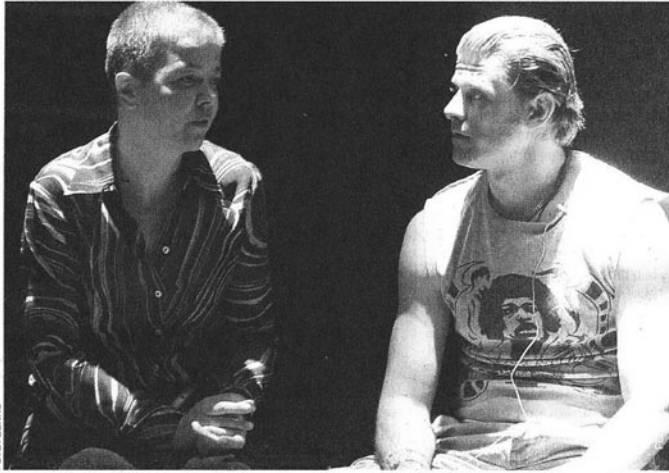
Kamara Savaria, az új teátrum

MISHIMA: AOI című darabjával nyitott Szombathely első kamaraszínháza

Megnyitotta kapuit Szombathelyen a Kamara Savaria, vagyis a város első kamaraszínháza. A Szombathelyi Színházbarátok Egyesülete évek óta keresett megfelelő helyet a teátrum számára, amit végül a Helyi Önkormányzat (HEMO) falai között találtak meg.

Endrődy Krisztián, a színházi társaság egyik meghatározó tagja lapunknak még a szombati megnyitó előtt elmondta: hetente több előadást is tartanak majd, egyre bővíteni igyekeznek repertoárjukat, a kamaradarabokban pedig neves színészek is felépnek majd.

– A színházi társaságból így válik majd reményeink szerint lassan igazi társulat, amelyre már érdemes lesz akár nagy színházat is alapítani – mondta. Valami valóban elkezdődött színházügyben Szombathelyen. A Berzsenyi Dániel Főiskolán két évvel ezelőtt indult meg a színészképzés **Gór Nagy Mária** vezetésével, a színházszerető közönség évente többet adott, most pedig



A mondanivalót sűrített formában kapta meg a néző, az alig egyórás előadás szinte minden mondata továbbgondolásra érdemes (felvételünk a szombati főpróbán készült.)

már színház is van. Kicsi, kamaraszínház, de mégiscsak színház...

A Kamara Savaria első előadásán egy japán szerző, Mishima Aoi című darabját állították színre **Péter Kata**, **Vasvári Emese** és **Kamarás Iván** szereplésével.

A feszültségekkel teli szerelmi történet, szerelmi háromszög

akár klasszikusnak is mondható, egy beteg feleség, a kicsapongó férj és a szerető harmasa nem lenne kizárólag japán sajátosság. Ennek ellenére a díszletek nélküli színpadon, a fények játékaival, a valóságától kissé elemelt párbeszédekből mégis érződött, „átjött” a japán szamurájokra jellemző gondolkodásmód.

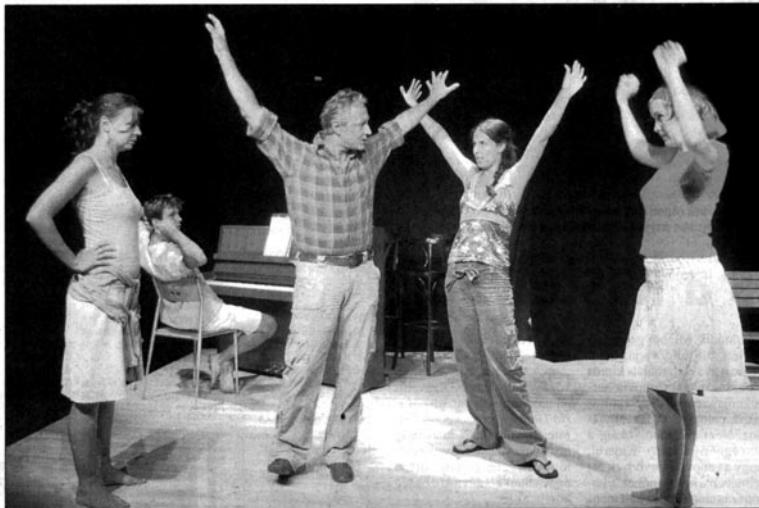
Vasvári Emese, a darab rendezője elmondta: eredetileg saját otthonában, lakásszínházában adták elő először a darabot, amellyel arra kívántak rámutatni: a szerelem és a szeretet két különböző dolog.

– A vágyakon alapuló szerelem rombolni is képes, sőt, a szeretet is hiányozhat egy ilyen kapcsolatból – mondta.

Vasárnapi Vas Népe 2006. április 9. 1. o.

Meg kell örülni

Keserű krémes: kezdődik az első évad a Kamara Savariában



Szombathely (01) – Úgy kezdődik, hogy folytatódik: a tavalyi Mrozek-előadásban megismert három fiatal színésznő a Kamara Savaria évadnyitó produkciójához – biztos, ami biztos – beszerzett egy férfit is.

„Félsz tőlem? Mutasd a szemed hátran! Kókuszdió”, csipkedi-zsongja körül a Lány a Férfit a Kamara Savaria kicsi színpadán, ahol éppen furcsa játékokat játszik az idő. Molnár Ferenc és Szép Ernő évódo, csillogó, boldog-szomorú szövegei tévedhetetlenül kijelölik a kort, amelyben születtek és mégis. A négy fiatal színész – Cseh Judit, Járó Zsuzsa, Stankay Orsolya és Mészáros Máté – olyan természetességgel, ironikus eleganciával és játékosággal szűri át magán ezt a világot, hogy azt is tévedhetetlenül megállapíthatjuk: nem a húszadik, hanem a huszonegyedik század fordulóján-elejen vagyunk. Pedig ez még csak a *Keserű krémes* péntek esti összpóbjája, szeptember végén lesz a bemutató.

Tavaly szeptemberben a fent nevezett három színésznő *Mrozek Mulatság* című klasszikus abszurdját vitte színpadra – akkor még a színházbarát egyesület felkérésére – Szombathelyen. Az eredeti-ly férfiakra írt darab női változata Pelsőczy Réka rendezésében arra futott ki, hogy „ide



nekem a férfit is”. A lányok tehát ott folytatják, ahol tavaly abbahagyták. (Csak a megrendelő most már nem az egyesület, hanem az általa működtetett Savaria Kamara.) „Elhatároztuk, hogy a következő előadás-hoz kell nekünk egy férfi is”, mondja a Cseh Judit; ő jegyzi a Molnár- és Szép Ernő-szövegekből, valamint korabeli dalokból bravúrosan összeállított forgatókönyvet. „Alapvetően ismét lányos előadásra készültünk, és lám, sikerült egy férfinak darabot írni”, fűzi tovább Járó Zsuzsa, aki egyébként a színművésze-

ti egyetemen egy osztályba járt a *Keserű krémes* központi hőisével, Mészáros Mátéval. A szombathelyi közönség

A Mulatság folytatódik. Csak most – biztos, ami biztos – beszerzettek egy férfit is

emlékezhet is a nevezetes *Egy nő-előadásra* (írta: Esterházy Péter, rendezte az osztályfőnök: Máté Gábor), amelynek 2001-ben a Művészetek Háza összes termeiben és zugaiban mindketten részesei voltak. Hát Mészáros Máté most há-

A Kamara Savaria (a volt HEMO-ban) szeptemberben megkezdte első teljes szezonját. Pénteken megnéztük az évadkezdő premier összpóbját. A *Keserű krémes* forgatókönyvét elévülhetetlen Molnár Ferenc- és Szép Ernő-szövegekből Cseh Judit állította össze. Főnr: (balról) Járó Zsuzsa, Fillár István rendező, Stankay Orsolya, Cseh Judit; a háttérben Puskás Péter. Lenn: a Nő háromszor. A Férfi egyszer, ezáltal a háttérben: Mészáros Máté

FOTÓ: SZENDI PÉTER

rom nőt kap, jól megoldozzuk értük. A próba után a háttára vízszelleti ingben ül le szuszszanni egyet, miközben fikarcnyit sem veszít molnárferences eleganciájából. Az előadás rendezője dr. Fillár István, és ne felejtjük ki a meztelábas zongoristát, Puskás Pétert se.

„Meg kell örülni. Meg kell örülni! Nem bírom tovább! El kell szaladnom ebből a városból! Elviselhetetlen, mi van itt nyáron. Nők, nők, nők, nők!” Így kezdődik a *Keserű krémes* – és szó szerinti ide is ér vissza. Meg kell kösölni.

Vas Népe 2006. augusztus 21. 7. o.

Puzzle-színház

A Kamara Savaria hétfőn este bemutatta a Cukor Show-t



ÖLBEI LÍVIA
olbei.livia@vni.pkh.hu

Szombathely – Kis túlzással a nézői viselkedés rendjét is átírja a Kamara Savaria Cukor Show-ja, amelyet Füst Milán Boldogtalanok című drámájának alapján Dömötör Tamás állított színpadra. A szerző a társulat.

A Krétakör Színház 2000-ben mutatta be *Nexzt* című előadását, amelynek kerettörténete szerint a nézők nem is színházba mennek, hanem a végén egyebéket erőszakba torkolló – Frau Plastic Chicken Show 20. adásának élő felvételén vehetnek részt. Volt nézők dresszírözása, tévésítő folyamatos jelenléte és fontoskodása, irodalmi előképek beemelése, sokkolás és brutális médiaparódia, valamint az ún. játék és az ún. valóság határainak elmosása, egymásba csúsztatása. Hasonló keretek között működik a Kamara Savaria legújabb, izgalmas – és persze a *Nexst*-nél jóval kisebb költségvetésű – előadása, a *Cukor Show* is, bár az alkotók indítátsága egy kicsit más. Más (finomabb) a végeredmény is.

A nézőket dresszírözó, helyükre terelgető animátornak, *Simicz Sándornak* tényleg vannak hasonló tapasztalatai, méghozzá a Mónika-show-ból; más kérdés, hogy a valódi tapasztalat talán tesz hozzá egy (mégis csak) színházi előadáshoz. Valószínűleg nem túl sokat. Érdekes, hogy – a bemutatón legáltalában – éppen a televíziós keretjüket tűnt egy lehelletnyi „művinek” és hitortalannak; még akkor is, ha a közönség jelenlétének része érzékelhetően lazán és jóked-



A felvételt már megkezdődött, ez itt a Kamara Savaria – Cukor Show. Főn, balról: Péter Kata, Szabados Mihály, Anger Zsolt, Vasvári Emese, Csonka Szilvia. Len, az előtérben: az animátor szerepében Simicz Sándor – háta mögött a Cukor Show szereplőivel és a Mónika-show tapasztalataival

FOTÓ: SZENDI PÉTER

vően ment bele a szituációba (rágott kiköpi, mobil kikapcsolni), és pontban akkor tapsolt, sólt, „ovált”, amikor Simicz Sándor megkívánta. (Eltér a shakespeare-i lelkes és hangos közönség – amely a bemutató végén lényeg színházi közönségként viselkedett: tapsolni akart – csak nem tehetta. A felvétel véget ért, menjenek békével. Azt a kis vérfoltot a díszletből majd lemossuk, oda se neki. Nem is vér, csak piros festék. De az már egy másik – színházi – valóság. Vagy illúzió.)

Alapvető élménynek mindenesetre megmarad valami furcsa kis szorongás – és a

könnyen kódolható, másfelől viszont a tökéletes kiszolgáltatottság, a mindent-megtehetke-veled mai metaforája. Itt kapcsolódik a nagyon mai forma a minden időben érvényes tartalomhoz: a *Cukor Show* Füst Milán Boldogtalanok című múlt század eleji tragédiájához, amelyben jofornam mindenki a saját zsigeri vonzalmainak, a saját és persze a másik embernek a kiszolgáltatottságát – és amelyet megszületése idején elsősorban „naturalizmusa” és éfe-kete reménytelensége okán utasítottak el a színházak. A tévé-show-hoz pedig úgy kell a naturalizmus, mint egy falat kenyér.

A *Cukor Show* – „ma rendet tesztek a családomban” – egy az egyben a *Boldogtalanok* erősen lecsupaszított képletére épít; csak a híresen egyedi Füst Milán nyelv veszik el. Jó: válik érthetővé. A középpontban ott ül Gyula, a robusztus, mintha minden pillanatban robbumi készülő nyomdász; és lényeges nőbolond: Anger Zsolt. Tőle jobbra a rég nem látott hűg, a feltűnően szép és nyehben ordenáré Erzsébet – Péter Kata –, meg a látszólag nem sem értő, neveléses hentes és

lakástulajonos, Imre Béla (ezáltal ő a szombathelyi couleur locale): Szabados Mihály. Gyulától balra a két rivális nő: a katonán kétségbeeséssel még mindig belékapaszzkodó, a viszonyokat csöndben manipuláló Nóra – Vasvári Emese –, meg a harmvas-tapasztalatlan Móni: Csonka Szilvia. Csak belőle válhat a végén – görögösen, a színpalak mögött – áldozat. Gyula és Erzsébet anyjának a tévé-show hatásdramaturgiája szerint csak a hangját halljuk: váratlanul bekapcsolnak egy telefont. A névadó *Cukor Balázs* arca pedig szinte kizárólag a színpad két oldalán elhelyezett tévék képernyőjén látható; a közönségnek háttal teszi föl tárgyilagoss, alig-provokáló kérdéseit. Az ember észre se veszi, hogy az őt szereplő viszont semmi más nem tesz, csak ül és beszél – és mégis érdekesekek; minden rezdülésük igaz. („Te, ez olyan, mint Zsótér ülőszínháza. Csak közérthető.”)

Az RTL-es szívilagot idéző díszlet (*Szili Péter*) óriási puzzle-darabokból épül. Összerakom a családom. Összelisztem a tévé-show-t a Boldogtalanokkal. Boldog játék: jó nézni, ahogy kirajzolódnak a nem kép.

Füst Milán Boldogtalanok című drámája nyomán rendezte Dömötör Tamás

kiszolgáltatottság: hogy jön ahhoz ez a harsányan vicceskedő fickó, hogy megmondja, mikor mit csináljunk. Egyáltalán, mi ez az egész. És ennek a furcsa kis érzésnek a megalapozásával az előadás részben már el is éri célját. Hiszen a tévé-show (kibeszélő vagy szembeifó, mindegy) egy-felől tényleg közérthető és

Vas Népe 2007. november 28. 7. o.

Tasnádi Kőszínháza

Magyar a Holdon: kortárs ősbemutató a Kamara Savariában



OLBEI LÍVIA
olbei.livia@vm.ptk.hu

Szombathely – Majdnem Kodály Zoltán 125. születésnapján mutatta be a Magyar a Holdon című vadonatúj Tasnádi István-darabot a Kamara Savaria. Ugy neveltünk, hogy a könnyünk is eleredt.

Scherer Péter – a színpadon Priblík Olivér animátor – akkuratúsan lenyalt frizurájának, kötött mellényének, kitzőjének és felhőtlen rábeszélőkéességének azonnal gyánút kellene ébresztenie. De hát ki ne szeretne gazdagabb, fiatalabb, sikeresebb lenni. „Kezdjük hát a munkát! Első lecke: önismeret és őszinteség. Lássuk be: itt – a Földön – nekünk, magyaroknak – nem sikerült. De mit tennének, ha lenne egy második esély? Mit tennének, ha lenne egy hely, ahol mindent újra lehet kezdeni?” Hát ezt a második esélyt – az új Éden-t – mutatja föl, persze egyszerre a színről és visszajáról, ismét szellemesen és szórakoztatóan, plusz a tőle megszokott alapos ország- és emberismerettel Tasnádi István, pontosabban a Magyar a Holdon című előadás, amely a Tatabányai Árszai Mari Színház és a Szombathelyi Színházbarátok Egyesülete – a Kamara Savaria – koprodukciójában, Árkosi Árpád rendezésében jött létre. És milyen jó, hogy létrejött.



Magyar a Holdon. Főnn, balról: Császárék: Mucsi Zoltán és Csákyányi Eszter. Jobbra: az animátor szerepében Scherer Péter. Lenn: Szolmizálás a Holdon. Edit és Tiborg: Csákyányi Eszter és Kátóna László. Látvány: Nagy Fruzsina és Juhász András

FOTÓ: KAMARA SAVARIA

Eleinte még az az apró kódarab sem kelt gyanút, amelyet (nyilván a túl nagy bizonytalansági együttható okán) mégsem úgy gurítanak be a színpadra a nyitóképben, mint Eris és/vagy Paris almáját – amely pedig rögtön megidézhethet még egy almát: a bibliait. De ez itt kőgúrítás nélkül is: Az ember tragédiája, 21. századi változatban: az első emberpár megjelenése és megkísértése a Holdon. (Vagy majdnem ott.) Lucifer, a kigyótestű kísérő szerepében Kátóna László: 6 Tiborg, a Lunar XT 3000 protokoll-droid. (Priblík Olivér meg tulajdonképpen a Jóisten.) Az idő múlik, de a végzős tanulság alig változik: „Ember küzdj, és bízza bízzál.” Csak a „bízza bízzál” a színtézisgőrgővel dalra fakadó Magyar a Holdon-fináléban úgy hangzik, hogy „A kő, a

kő, kezdedben a kő! A kő, a kő! A hitet megsejtő! A mindent eldöntő! Apák, anyák, gyerekek, / Sikeresek legyetek! / Az előcsarnokban vegyetek / 1500-ért köveket...”

Rádásul mi (magyarok) mindig mindenholnak elkécsünk. Császár Sándor munkanélküli salgótarjáni üvegfüvő és neje, Császárné Rotten Edit munkanélküli énektanárnő – a 80-as években még Sanghajban is járt: a Kodály-mód-

meg a kvízt, őket teleportálják a Holdra. Ők az élet császárjai: az első Hold-telpek. (Leg-alábbis azt hiszik. A zártetés nem a teleportálás alkalmával: később következik.) Csákyányi Eszter és Mucsi Zoltán minden ízében-rebbenésében tökéletesen mai magyar emberpár (házaspár): attól a pillanattól, hogy – az irányító szerepében persze az asszony – beporoszkálnak a játektérbe. „De hát mi nyertünk.” Sokat,

sokat neveltünk. Egészen a jól megcsavart, örömben úszó fináléig, amikor a mindvégig szelflén csokányos Csákyányi Eszter kerek tekintete egy csapásra kiüresedik, befelé forog.

„Út érezek, mondhatatlan út”. Sőt, vakuomot.

Aki egyszer belépett Tasnádi István kőszínházába, többé onnan nem szabadul. Ebben bízhatunk.

Az ember tragédiája, avagy Sándor és Edit teleportálása és megkísértése

szert népszerűsítő konferencián –; szóval ők ketten is kéve érkezik a Humán Rekreációs Hivatal futuringé tréningjére. De hát utolsókból lesznek az első: ők nyerik

Vas Népe 2007. december 22. 7. o.

Megalapították

Nonprofit kft. formájában, egyelőre a HEMO épületében



Szombathely (01) – A városi közgyűlés tegnap késő délután teljes egyetértésben döntött Weöres Sándor Színház megalapításáról. Az új intézmény logóját Bonyhádi Károly grafikus tervezte: szép és elegáns.

Hát megvan! A közgyűlés tegnap késő délután egyetértésben – egyetlen ellenszavazat és tartózkodás nélkül – megalapította a Weöres Sándor Színházat. Azért a döntés előtt akadtak olyan pillanatok a városkában, amikor továbbmenni látszott a tavaszi ünnepegyeség, amely a színházalapítási szándék egészséges kinyilvánítását kísérte. Bár azt továbbra se vonta kétségbe egyetlen ellenzői képviselő sem, hogy *Jordán Tamás* személyében a város – majd két évztized után – megtalálta azt a személyiséget, aki képes és alkalmas a szombathelyi színház létrehozására és vezetésére, a választott ideiglenes helyszínnel, az átépítés várható költségeivel kapcsolatban akadtak kifogások.

Pedig a közgyűlés órákkal a színházalapítás előtt döntött arról (igaz, nem egységesen), hogy a volt HEMO-4 „színházi célokra” kívánja felhasználni, a fejlesztés – átépítés – lebonyolításával, a közbeszerzési eljárás elindításával a Szombathelyi Vagyonhasznosító és Városgazdálkodási Zrt.-t bízta meg. A közgyűlés itt határozta el azt is, hogy a becslések szerint



mintegy 500 millió forintba kerülő átalakítás költségeit (más kiemelt projektekkel együtt) költségkibocsátással finanszírozza. Az építkezést mihamarabb el kell kezdeni: a tervek szerint 2008-ban előadással nyit a szombathelyi társulat.

Ezután következett (több napirendi közbekezelésével) a színházalapítás: ellenvélemény és tartózkodás nélkül, 28 igen szavazattal. A Weöres Sándor Színházat a város köz-

tés sem került le a napirendről: a tévők szerint a színház a HEMO-épületből 2013-ig kiköltözik, végleges helyére kerül. A helyszín, az épület kérdésében – hangzott el többek között a közgyűlésen – társadalmi vitában kell nyugvópontra jutni. Szóba került a HEMO-ban működő, az önkormányzattal szerződéses viszonyban álló Kamara Savaria is: sorsáról – a HEMO átépítése előtt – a kellő körültekintéssel kell dönteni.

És még valami. Új színházhoz új arculat kell. A Weöres Sándor Színház logójának megtervezésére meghívásos és jelíges pályázatot írtak ki. A bírálóbizottság munkájában – természetesen *Jordán Tamás* mellett – részt vett többek között *Molnár Kálmán*, a Képzőművészeti Egyetem grafika tanszékének vezetője. Amint az a döntés után kiderült, a nyertes pályázó a szombathelyi *Bonyhádi Ká-*

Főnn: Weöres Sándor bronzba öntött szombathelyi, patakparti alakmását Veres Gábor készítette el. A szobor így időtlen, hogy elevenen tartja, szinte kilátnia és megéri a külföldben mindig eliramló pillanatot. Lenn: Bonyhádi Károly nyertes pályamunkája: ime, a Weöres Sándor Színház logója.

FOTÓ: VN ARCHÍV

roly, aki egyszerűen szép, elegáns, tiszta vonalvezetésű logót készített: a WS monogramot kirajzoló grafika finoman Szombathely római múltját is megidézti.

A további hat pályázónak – köztük a grafikusai végzettségű színészeknek, *Szabó Győzőnek* – két hét kiállítási időt, valamint két-két tiszteletbérletet ajánlott föl a jövő szomban – megnyitja Weöres Sándor Színház. (A pályázók egyébként anyagi ellentételezés nélkül vállalták a részvételt – elvégre nem mindennag adódik alkalom megtervezni egy vadonatúj színház grafikai arculatát.)

„Weöres Sándornak városunk születésének méltó emléket állítottunk azzal, hogy az idén avatuk szobrárt (...) Szombathelyhez való kötődését még inkább hangsúlyozva támogatom azt a kezdeményezést, hogy az önálló szombathelyi színház az ő nevet viselje.” (határozati javaslat)

Egységes döntés nyomán: huszonnyolc képviselői igen a város önálló színházára

hasznú nonprofit kft. formájában működött. A gazdasági társaság céljai között szerepel, hogy „kezdje meg és vigye véghez a Szombathelyi Weöres Sándor Színház felépítését, valamint működtesse azt”. Vagyis a színházépí-

A HEMO-ba, most

ÉVADKEZDÉS A színház mégis beköltözik, átépítés 2009-ben

ÖLBEI LÍVIA
olbei.livia@vn.pl.hu

Szombathely – A Weöres Sándor Színház mégis a HEMO-ban kezdi meg a munkát szeptemberben. Az átépítés csak az első szezon után, 2009 késő tavaszán kezdődik, és remélhetőleg nyáron be is fejeződik.

Szeptemberben lesz egy éve annak, hogy a szombathelyi közgyűlés – egyhangú döntéssel – létrehozta a Weöres Sándor Színházat. Jordán Tamás igazgató azóta bemutatta Szombathely első kőszínházának társulatát is.

A kezdeti elképzelések szerint az Akacs Mihály utcai HEMO – az épületet a HM színházi célokra bocsátotta a város rendelkezésére – átépítése a 2008-as évadkezdésre befejeződött volna; a város 600 millió forintot szánt az átalakításra. Első körben azonban a várható kivitelezési költségek jóval meghaladták volna a tervezett összeget, ezért az önkormányzat új közbeszerzési eljárás lebonyolításáról határozott; ezzel együtt úgy döntött, hogy a HEMO épületével részt vesz a megyei jogú városoknak kiírt kulturális Agóra-pályázat.

A Jordán Tamással június közepén készített interjúban még arról esett szó, hogy semmi sem biztos. Mára előlött, hogy az Agóra-pályázatot befogadta a minisztérium, azaz a szombathelyi pályázati anyag – a HEMO multifunkcionális kulturális intézménnyé alakításáról – megfelelt a kiírás valamennyi feltételének. Azt viszont még nem tudni – döntés a napokban várható –, hogy valóban megkezdődhet-e, és ha igen, mikor a HEMO átépítése. Az Agóra-pályázat első üteme a színházi célú átalakítást jelentené, utána következhetne az egyéb terek és funkciók kialakítása.

És mára előlött az is, hogy a Weöres Sándor Színház társulata az átmeneti színházi helyszínnek kijelölt HEMO-ban kezdi meg a legelső évadot. (Korábban arról volt szó, hogy a Fő téri Bloom-házban található próbaterebben kezdődik meg a közös munka – a jövő év elején esedékes első premier próbafolyamata.)

A döntést Jordán Tamás azzal indokolja, hogy nem látott garanciát arra: jövő év januárjára befejeződhet a HEMO színházi átalakítása. A dolgok jelen állása szerint tehát a Weöres Sándor Színház szeptemberben beköltözik az Akacs Mihály utcai HEMO-



A HEMO az Akacs Mihály utca 7-ben: az átépítés csúszik, úgyhogy szeptemberben mégis ideköltözik a Weöres Sándor Színház. Az első évad befejezése után, jövő tavasszal remélhetőleg tényleg megkezdődhet – és nyáron be is fejeződik – az átalakítás. Alapjáraton a HEMO ma is képes a társulat befogadására

Fotó: Benkő Sándor



ba, amely alapjáraton mai állapotában is képes befogadni egy társulatot. Jordán Tamás hangsúlyozza, hogy igyekezzen barátságossá, szerethetővé tenni az épületet. (A közönség ismerheti már a HEMO-t, hiszen a Kamara Savaria eddig is itt „lakott”, itt tartotta előadásait.)

A 2008/2009-es évad után, jövő tavasszal aztán remélhetőleg tényleg megkezdődhet az átépítés – és 2009 szeptemberében már az átalakított Akacs Mihály utcai épületben folytatja a munkát, vagyis kezdheti meg a második

évadot a Weöres Sándor Színház.

A vendéglőadásokból összeállított bérletre természetesen addig is számíthat a

A Király utcában hamarosan megnyílik a Weöres Sándor Színház jegyirodája

Márkus Emília-bérletes törzsközönség. A Weöres Sándor Színház szervezési csoportja átmenetileg a Fő tér 23/B-ben érhető el, itt lehet érvényesíttetni a már meglévő bérleteket. Az előjegyzett bérletek-

hez aztán augusztus 21-étől a színház állandó jegyirodájában juthatnak hozzá a tulajdonosok. A vadonatúj (főlőjött, formatervezett) jegyiroda a Király utca 11-ben nyílik meg, és karnevalidőben már fogadja az érdeklődőket.

A vendéglőadások helyszíne továbbra is az MMIK. Októberben jön a

Love Letters Gálfi Lászlóval és Hermádi Judittal, aztán a *Castel Felice* a Radnóti Színházból – szerző: Hamvai Kornél, rendező: Vállós Péter –, utána Csobothól az *Apátlanul* címmel színe vitt Platonov, az Orkény Színház előadását Jurij Kordoncsik rendezte. Decemberben a beregszászi színház *Liliumfi*-előadásával ér véget az őszi-téli szezon. A 2009-es évet pedig a Weöres Sándor Színház legeslegelső premierjével kezdhetik.

Addig is: Dömötör Tamás, a Kamara Savaria egyik alapítója, a Weöres Sándor Színház rendezője a szombathelyi színösvényekkel a Savaria Történelmi Karneval nyitójátékára készül. A megyeháza udvarán, a karneval-színházi Machiavelli-előadásban pedig színe lép Jordán Tamás is.

Nyilvános, társulati

A Weöres Sándor Színház augusztus 24-én 17 órakor a megyeháza udvarán tartja meg első társulati ülését. Az esemény nyilvános, mondja Jordán Tamás: szeretettel várják a közönséget. A belépés ingyenes, viszont jegyet igényelniük kell majd az érdeklődőknek: hogy mindenki kényelmesen helyet foglalhasson.



Itt vannak, harcra készek!

BEMUTAKOZOTT A WEÖRES SÁNDOR SZÍNHÁZ TÁRSULATA

Telt ház előtt, derűs hangulatban tartotta meg első, nyilvános alakuló ülését a Weöres Sándor Színház. A megyeháza udvarán a karnevál vasárnapján ismerhette meg a közönség az ide szerződött művészeket.

közjátékok sem hiányozhattak az estéről: néhány művész dalra fakadt, a szombathelyi színinövendékek pedig rövid kórusjátékkal fűszerezték az estét, jelezve, hogy ők is erősítik a csapatot. És

hogy elszántságát, összetartását bebizonyítsa, a társulat egy maori csatakiáltással is megerősítette a közönségben: itt vannak, és harcra készek.

SaFó



– Jól állnak a csillagok, jó a közönség, jó a társulat, jó a mögötünk lévő erő. Ezt csak elrontani lehet – szölte a megyeháza udvarán összegyűlt közönséghez Jordán Tamás, a színház igazgatója. Mögötte a színpadon ott ültek sorban a színészek, a mi színházunk színészei, a mi városunk leendő polgárai. Merthogy azok lesznek. A debütálásukra azonban egy kicsit még várni kell, a 9700 című darabot, melyben mind a 20 színész szerepel majd, januárban láthatja a közönség. A 9700-at Dürö Győző által gyűjtött anyagok alapján Egressy Zoltán írja, és benne Szombathely kétezres éves kultúrtörténetének alakjai támadnak fel. Tavaszra várható Csehov Cserenyekertjének bemutatója, de nem tétlenkedik addig a Kamara Savaria sem. Jordán Tamás elmondta, hogy a társulat a HEMO-ban kezdi meg a munkát, az átalakítás várhatóan csak az első szezon után, jövő év májusában kezdődik el. Persze a



FOTO: Mészáros Zoltán

A CSAPAT:

Bálint Éva, Czapkó Antal, Czukor Balázs, Csonka Szilvia, Domokos László, Endrődy Krisztián, Horváth Ákos, Kálmáncz helyi Zoltán, Kelemen Zoltán, Kiss Mari, Németh Judit, Orosz Róbert, Péter Kata, Szabados Mihály, Szabó Tibor, Szerémi Zoltán, Tóth Ildikó, Trokán Péter, Vass Szilárd, Vlahovics Edit.

Savaria Fórum 2008. augusztus 30. 9. o.



Egressy Zoltán – Dömötör Tamás:

9700

zenés időutazás két részben

11/2009

Vas Gyula, elnök, valamint több múltbéli személy	Szabó Tibor
Ibolya, a titkárnője, valamint több múltbéli személy	Péter Kata
Sárvári Emília	a
Csepreghy-Nagy Vilmos	SZO mbathelyért
Toronyi Lajos	SZE retnék
Rumi Mária	TEnni VA lamit
Vépmegyeri Géza	Városvédő Bizottság
Szabó M. Bertalan	tagjai, időutazók
Natalia, fővárosi vendégművésznő, időutazó	Németh Judit
Feri bácsi	Jordán Tamás

Szombathely lakosai különböző múltbéli korszakokból, neves és névtelen történelmi személyek:

Bálint Éva, Csonka Szilvia, Czapkó Antal, Czukor Balázs, Horváth Ákos, Kálmánchelyi Zoltán, Kelemen Zoltán, Orosz Róbert, Vass Szilárd,
továbbá

Balogh János, Borbíró András, Budai Dávid, Csernay István, Farkas Ádám, Kristóf Roland, Lévai Tímea, Nagy Eszter, Németh Gyöngyi, Nyulassy Attila, Papp-Ionescu Dóra, Poppre Ádám, Pusztai Fanni, Schmidt Róbert, Senkovic Petra, Simits Zsuzsa, Szabó Róbert Endre, Szalay Katinka, Unger Tünde

Zenészek:

Bognár Róbert, Hotzi Ferenc, Juhász Tibor, Kovács Attila, Máriás Zsolt, Takács Dániel, Vörös Emil

Díszlettervező: **Mészáros Tibor**
Zeneszerző: **Benkő László**
Mozgástervező: **Gyöngyösi Tamás**

Jelmeztervező: **Kárpáti Enikő**
Koreográfus: **Bodor Johanna**
Dramaturg: **Duró Győző**

Zenei vezető: **Takács Dániel**
Koreográfus-asszisztens: **Németh Gyöngyi**

Korrepititor: **Falusi Anikó**
Ügyelő: **Németh Éva**

A rendező munkatársai: **Mátis Inez és M. Kapornaki Rita**

Rendező: **Dömötör Tamás**



Minden város Macondo

ŐSBEMUTATÓ 9700: Vas/tapsos ünnepléssel nyílt meg a Weöres Sándor Színház

OLBÉI LÁVA
olb.ka@vasnepe.hu

Szombathely – A császárnak, ami a császárnak, ami a császárnak, ami a szombathelynek, ami a szombathelynek, ami a szombathelynek; pénteken este a 9700 ősbemutatójával megnyílt – és azóta is működik – a Weöres Sándor Színház. Hús-vér színesek, csók, rivalda, érzelem. Zenés utazás két részben.

„Hát ezt is megértük.” Jó estét, szia és kezdi csókolom helyett egy köszönök egymásnak a szombathelyiek (*„És nem csak...”) január 16-án (2009. péntek, este 7 előtt) az ideiglenesen Weöres Sándor Színház alakított, Akacs Mihály utcai, HEMOBán. Bizsergnek még a falak is. Sőt, működik a *mörcting-déging*, pont úgy, ahogy Szabó M. Bertalan (SzoSzTeVa) előírja: van színházi kifűző, Bonyhádi-módra kunkorodó W és S betűvel, van színházi pótló a színházalapítói egyhangúlag megkördítő önkormányzati döntés emlékével, van elegáns, keményfűző album szombathelyi színházintézmény (Síráló II-dikó tollából), polgármesteri és színgazdái köszöntéssel, színezetportrékkal. Hát ezt is megértük. Szinte sós szertint úgy hangzik ez az alkalmi föl-sóhajás, mint a Szent Születés – vagyis a esodát – újra meg újra megújuló, régi misztériumjátékok megkönyvelésétől megformálja. Misztérium és beavatás ez is: szíretek a színház.*

...Hűtőgépből igemis lehet

Jordán Tamás aztán az előadásig a hangverseny pontján „Jerántja a leplet”: Hűtőgép-ből nem lehet időgépet csinálni. És akkor nem lehet elmenni 1859-ben Széchenyire, 1832-ben Sobri Jóska-hoz, 1976-ban megnézni, hogy miképpen kaptak mégis színházra a zalaegerszegi elővárosi ki hitte volna, hogy ilyen elementárisan katartikus tud lenni a szovjet himnusz – 1880-ban Mátyás Emiliához, az



rakozással, meghatótsággal, nyílt színi tapsokkal, aztán fél 11 tájban ünnepléssel, pezsgővel. Ötömmel és nagy fáradsággal. Hát ezt is megértük. Stefán Gábor, a zalaegerszegi színház igazgatója azt mondja, jól szoktakorotni, ottl a merev protokoll mellészéssnek, kedvére van ez a friss szellem – az együttműködés pedig meg is kezdődött: a zalaegerszegi műhelyház szolgálatáival már élt a 9700. Fekete Péter, a békéscsabai színház igazgatója (különböztetésben szombathelyi) a társulat „5600-as” üdvözlőt hozta; meg egy startépet. (Jordán Tamás válasza: „4100-zal vagyunk jobbak.”) Aztán már csak az éjszaka: „Taxit kérek a Weöres Sándor Színházhoz.”

A színház – és a 9700 – első üzemzést hétköznapja szombat. Cookonai-bérlé-

Karnevalizáció van: a színpad forog, az alkotó nem pihen

sek, plusz jegyvásárlók. Néhány szék kényes telt hat. Két megilletédséggel. (Hármanégyen a Mörcting-bérléttel érkeznek, de nem baj: legalább majd meggyorsítják a színház előadását.) Nyílt színi tapsok, gurgulózó nevetések: „A sikerminta spirálisan fölvezető: a közönség a végén egy szőnyegen nem akarja elengedni a társulatot. Forog a színpad, mára

Főm: az első főnök. Balról: Endrőly Krisztián, Német Judit, Szerémi Zoltán, Kiss Mari, Trokán Péter. Középen, balra: Claudius. Nem is, a Vas Gyula. De, hogy 4 Szabó Tibor, Jobbra: Jordán Tamás és Vlahovics Edit az 9700-as évben. A színház és az ember apostolisa. Lem: minidjárt kezdődik a nyitópremier

Fotó: HORVÁTH CSABA, SZERÉMI PÉTER



Térben és időben

A 9700 végén a társulat lezavarta a színpadot a nézőtérre: „Itt vagyunk!” Itt vannak. Együtt és külön-külön. Szabó Tibor a Vas Gyula elnök, Rogay György, Claudius vonalon tartja az egyfomat. Színházi oszág, Péter Kata titkár, és tolmács, és főnök, és táncosnő, és... Kiss Mari (Emilia) a muzikalek és Csopregyhágy Vilmos védőnöke. Trokán Péter alakult hűve, és titokban imádjá Emiliát. Meg az operett. Szerémi Zoltán úgy éneki a dramaturgia *gyémántszarvany*, hogy arra nem találja szavakat. Vlahovics Edit a SzóSzTeVa lelke. Szabados Mihály (Géza) megtalálta a helyét – nem a milóban.

Endrőly Krisztián (Bertalan) a helyben van. Német Judit a Fővárosi Művésznő: berobban. És hát Feri bícsi – Jordán Tamás: ő a létezés és a színház. Anján Béla: Éva és Kálninczyk Zoltán a penge. Sobri-paródiában. Csomai Szilvia csak annyit mond, hogy *„szint: eglet”* (mellette Vasú Szilárd a szegény Széchenyi szerepében), és megáll a pillanat az idegben. Akkor is megáll, ha Orosz Róberti fények a „76-os jelenében. És ha Kelemen Zoltán fölemeli az újít (*„elvirasult!”*); akkor vinyogó” nevelés van kitérve. De vajon Horváth Ákos vagy Csapó Antal győz a gladiátorjelenében? Lehet szarkofai!”



Kelemen Kálmán létezésében boldog; nagyon büszke a fiára, Kelemen Zoltára



Dr. Iplikovich György polgármester: „Az az igazság, hogy meg vagyok hatódva”

A hehezén innen és túl

Kelemen Kálmán kétszeresen meg van hatta, hiszen nem egyszerűen csak szombathelyi színházlátogató, hanem Kelemen Zoltán színesé büszke édesapja: premier előtt arról beszél, hogy elmondhatatlanul várta ezt a napot – szórt a fiának, és persze az egész társulatnak. Felesége a régi emlékeket idézi: amikor Döme – Dömötör Tamás – arról beszélt, hogy „Márka néni, színházat kéne csinálni Szombathelyen”. És most megvan. „Az az igazság, hogy meg vagyok hatódva”, mondja dr. Iplikovich György polgármester. Az azért csónobban hozzátesszük, hogy Javasz-szal jön a nehezén”. Aztán elmeigyni megnézni a nyitópremier.

Egressy Zoltán és Dömötör Tamás zsenális kettős létsága

Rádászlai a nyitódarab körülbelül arra (a színpadi) rugóra jár, mint legnagyobb drámai költeményünk, Madách-

1655-ös boszorkányperhez; és még véletlenül se lehet megillegósnak 9700-ban a hogram-archívumot, 970-ben a magyarokat – és 43-ban a városalapító Claudius, aki úgy a fiktív szerint a birodalom legnagyobb gyémántjával járja körül a színházalapítás-hoz. Az időtálló koncentració SzóSzTeVa cserébe *muzikales-operett* – másodát az a császárnak. Szóval ezt mind nem lehet – de mi elhi-tük, ezért működésbe hoztuk. A lokálistim fixált időgépet. A színházat. Pont ebben áll a nagy titok: tudjuk, hogy nem lehet – és mégis. Viszont forog a forgószínpad, villóznak a fénysók (mintha Don Quijote gyönyörű, rögzüzés szjele-malmi hajtának az időgépet), a zenekari árkokban valósgos zenekar játszik.

Egressy Zoltán és Dömötör Tamás zsenális kettős létsága

Rádászlai a nyitódarab körülbelül arra (a színpadi) rugóra jár, mint legnagyobb drámai költeményünk, Madách-

ivál létrehozta a Szombathelyi Színházburái. Egy esle-térre. Ide mindensetre tegyünk egy jó nagy, piros fölkiállojelet. Aztán következnek a Dunór György vezetésével, amilyen szintén mind aztad valami colour locale-t, zótta pl. birizban tudjuk, ki a Claudius (hát például Jordán Tamás). És bár a színház hivatásos megnyitásként dátuma most már mindig 2009 január 16-a lesz, egy nappal korábban is történt valami: a nyilvános főpoba eleve előadás és sikert hozott.

Értém, hogy örülök

De hát mégis a premier. Gyűlekező közönséggel, vá-

www.vasnepe.hu
Közösségi média

Vas Népe 2009. január 19. 7. o.

Színházbarátok

EGYESÜLET Kilenc év után új elnököt választott a közgyűlés

Szombathely (öl) – A Szombathelyi Színházbarátok Egyesületének alapító-elnöke, Pavelkovits László lemondott tisztségéről; az egyhangúlag megválasztott új elnök: Jordán Tamás.

„Mindannyiunk nagy öröme megalakult a Weöres Sándor Színház – és ezzel az egyesület által működtetett Kamara Savaria sorsa megpecsételődt”, mondta Pavelkovits László leköszönő elnök az egyesület évi rendes közgyűlésén; hozzátéve, hogy az elmúlt 9 évben az

„Nekünk is részünk volt abban, hogy az önkormányzat a színházalapítás mellett döntött”

egyesület elérte legfőbb célját, hiszen „a mi tevékenységünknek is része volt abban, hogy az önkormányzat a színházalapítás mellett döntött”. A kialakult helyzetben viszont az a megoldás a legkézenfekvőbb és a legelőnyösebb, ha az egyesület szorosabb kapcsolatba lép a színházzal. Ahogy Pavelkovits László fogalmazott: „Az egyesületi álláspont szerint az a legcélszerűbb, ha egyesítjük erőinket.”

A Szombathelyi Színházbarátok Egyesülete 2001 óta – a Szombathelyre szervezett produkciók mellett – 13 saját előadást hozott létre, amelyek közül több a Weöres Sándor Színház programjában is helyet kapott. Az egyesület által működtetett Kamara Savaria legnagyobb sikerét tavaly érte el: a Dömötör Tamás rendezése, a *Czukur Show* bekerült a POSZT versenyprogramjába, sőt, két színházi díjat is ho-



Czukur Show a Boldogtalanokból. Tavaly júniusban – amikor az előadás részt vett a Pécsi Országos Színházi Találkozón – már nemcsak a rendező, hanem több szereplő is a frissen megalapított Weöres Sándor Színházhoz tartozott. Lenn: a POSZT-on színészdíjat kapott Anger Zsolt és Vasvári Emese

FOTÓ: SZENDI PÉTER



A NÖVENDEKEK TÁMOGATÁSÁRA

A Szombathelyi Színházbarátok Egyesületének jelenleg öt működőképes előadása van: a *Czukur Show*, a *Három koporsó*, a *Hazug*, a *Sóska*, *sültkrumpli* és a *tatabányai koprodukcióban létrehozott Magyar a Hol-*

zati támogatás tavaly jelentősen csökkent, az egyesület igyekszik kihasználni az adóadó pályázati lehetőségeket. Az új, háromtagú vezetőség a továbbiakban a színészhallgatók produkcióinak támogatására nagy figyelmet kíván fordítani.

zott. Akkor (2008 júniusában) már nemcsak Dömötör Tamás, hanem az előadás több szereplője is a Weöres Sándor Színház kötelékébe tartozott. Ez a tény önmagában jelzi, hogy – amint azt Jordán Tamás, a színház igazgatója minden adandó alkalommal hangsúlyozza – a Weöres Sándor Színház kezdetől támaszkodott a Kamara Savaria, vagyis a színházbarát egyesület által létrehozott értékekre.

Vas Népe 2009. április 20. 7. o.



MADÁCH IMRE: AZ EMBER TRAGÉDIÁJA

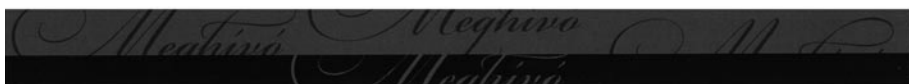
SZÍNHÁZAVATÓ NYITÓELŐADÁS

2011. JANUÁR 22.

Weöres Sándor Színház
Szombathely



M E G H Í V Ó



*Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Weöres Sándor Színház
meghívja Önt és kísérőjét
a 2011. január 22-én, szombaton, 18 órakor
hezudó avató ünnepségre, díszelőadásra és az azt követő fogadásra*



Program: 18.00 Köszöntő, az épület ökumenikus megáldása, ünnepélyes szalagátvágás
18.30 Kiállításmegnyitó: Színháztörténet; Az ember tragédiája Szombathelyen • Csonka Ernő Weöres Sándor portréjának bemutatása
19.00 Díszelőadás - Madách Imre: Az ember tragédiája • 21.45 Fogadás - Márkus Emília kamaraterem

Közreműködők: Visual Power Kft. • A Savaria Szimfonikus Zenekar rézfúvós quintette
Savaria Legió Egyesület • Németh Judit - színművész • Balogh József - költő, tanár • Mirage Salon Quartett

2011

A meghívó egyttal belépőjegyként is szolgál, kérjük a rendezvényre magával hozni!

DÍSZELŐADÁS A történelem eleven színei, két felvonásban – Az ember tragédiájával megnyílt a Weöres Sándor Színház – Az ünnep szónokai az összefogás erejéről beszéltek

Megemelkedik a közönség



ÖLBEI
LÍVIA

olbei.livia@vasnepe.hu

Végre megvan: január 21-én (pénteken) este, a *Tragédia*-premier előtt kicsit illedelmes, de nagyon pozitív feszültség érezhető a Weöres Sándor Színház aulájában, ahol Tilcsik György levéltárgazgató megnyitja a szombathelyi színházi hagyományokat számba vevő kiállítást. (Mert bár állandó társulattal rendelkező közsínháza még soha nem volt a 2000 éves múlttal büszkélkedhető városnak, színházi hagyományai mégis erősek: az ókortól a reformkoron át egészen a huszadik századig.) Aztán, talán már hét óra is elmúlt néhány perccel, Jordán Tamás

A szalagátvágáshoz szükséges ollót a Savaria Legio Egyesület katonái hozták Claudiustól

színházigazgató – a nyitóelőadás rendezője – fölteszi a kérdést a közönség beengedéért felelős kollégáknak: „Nyitunk? Nyitunk!”

És megkezdődik a vadonútj Weöres Sándor Színház legelső Premier-bérletes előadása: *Az ember tragédiája*. Ádámot Szabó Győző, Évát Csonka Szilvia játssza. Őket vezeti végig hűvös-pontos iróniával a történelmen Mertz Tibor – természetesen Lucifer szerepében –, miközben a társulat tagjai a világ legtermészetesebb módján hágják át folyamatosan a filmes és a színpadi valóság határait. Az Úr Garas Dezső hangján old és köt, büntet és jutalmaz; a Föld szelleme a döntő pillanatban Törőcsik Mari hangján hozza vissza Ádámot a földi életbe. (De hát ez a nagy kérdés, nem csak Madáché: hogyan őrizzük meg a végtelent a végesben; az öröklétet az arasznyi létben. Ebben áll a nagy színházi paradoxon is.) A péntek esti premier végén nem csak a taps robban ki a nézőtérre: egyszer csak – szó szerinti, és átvitt értelemben is – emelkedni kezd a közönség: felállunk, úgy ünnepeljük a színházat, az életet, az örökévalóságot a percben.

Szombaton este aztán hivatalosan is megnyílik a Weöres Sándor Színház, amelynek visszafogottan elegáns, letisztult – és a rendelkezésére álló szűk térben is szinte meglepően nagyvonalú – épülete szabadságot és nyitottságot su-

gall. Tervezője, Filep Ákos a budapesti Gödör-kulturális centrum vezetőjeként építész-ként ma már szinte visszavonult, a szombathelyi felkérés kifejezetten Jordán Tamás kedvéért vállalta el. Elvégre a Merlin Színházat is együtt hozták létre: ott és akkor kísérleteztek ki, tanulták meg, hogyan kell emberek és művészeti ágak valódi találkozási helyeként működtethető tereket kialakítani.

A szombat esti megnyitó idejére színes fényruhába öltözik az épület: a protokollközönségen kívül is szép számú érdeklődő – a nagybetűs és reménybeli Közönség – gyűlik össze a város által szervezett ceremóniára, amelynek rendezői-házigazdai feladatait Mérei Tamás, a szimfonikusok igazgatója látja el. A Savaria Legio Egyesület nélkül talán meg sem nyílhatna a színház: a fűregéző ókori követ egyenesen a városalapító Claudius császár kezéből hozza azt az ollót, amellyel Hende Csaba honvédelmi miniszter, Szócs Géza kultúráért felelős államtitkár, Puskás Ti-vadar polgármester és Jordán Tamás, a színház igazgatója – dr. Ipkovich György, Nemény András, Ágh Péter és Kovács Ferenc országgyűlési képviselők társaságában – átvágják a szalagot. A metsző hidegre való tekintettel az előadásra is hivatalos közönség ezután visszatér az épületbe; a színház ökumenikus felszentelése már ott, az aulában történik meg. Az ünnepség keretében fogadja be az intézmény Csonka Ernő szombathelyi festőművész Weöres Sándor-portróját, amellyel az étterem bejárata mellett találkozhatnak a színházlátogatók.

Holdbéli csónakosok földje

VASTAPS Gálával ünnepelte ötödik születésnapját a Weöres Sándor Színház

ÖLBEI LÍMA
olbei.lima@vasnepe.hu

Szombathely – Gálával ünnepelte 5. születésnapját a város első, állandó társulattal bíró közsínháza, a Weöres Sándor Színház. A Holdbéli csónakosdíjat az idén Orosz Róbert színész és Nagy Kornél kellékes vette át a szénátus képviselőtől.

Azt mondja a szótár, hogy a gála nem más, mint „fényűző keretek között megrendezett előadás, díszest”. A spanyolból nemzetközivé lett szó eredeti jelentése „díszruha, ünnepi öltözet”, amelyet természetesen díszeszeknek illet velni. A spanyol szó pedig az ófranciára vezethető vissza: a „gale” azt jelenti, hogy „szórakozás, élvezet”. Mindezt csak azért, hogy kellőképpen alátámaszthassuk: a Weöres Sándor Színház 5. születésnapjára szervezett, a közönségnek átadott műsoros est minden ízében megfelel a gálával szemben támasztott követelményeknek.

Felhőtlen, öröms, vastapsos ez a vasárnap este az Akacs 7-ben, ahol a jökvéd mellé a megrendülést és a világminőség végtelenségét is becsapó pillanatra előbb Kaszás Attila eleven énekhangja (ő volt a Nemzeti első, felejthetetlen Holdbéli csónakosa), aztán Fekete Ernő



A WSSZ-gálán adták át a Holdbéli csónakos-díjakat. A színészek az idén is titkosan szavaztak, az eredmény: a 2011/12-es évadbeli teljesítményért Orosz Róbert színész (bal oldali kép) és Nagy Kornél kellékes kapta meg az elismerést

Fotó: KISS TEODÓRA

derűsen egyszerű, épp azért lélegzet-elállítóan mély versmondása. Persze hogy ő is Weöres Sándort hozott, a Rongyszőnyeg-ciklusból: félóra – vagy több évszázad, ki tudja, melyik a kevés, melyik a sok.

És öt év? A 2007 őszen

megalapított WSSZ történetét néhány percben összefoglaló fekete-fehér burleszkfilm – a gálán Darvas Ferenc zongorakísérettel – egy-egy kockája ma már történelem: istenen, például az a velőtrázó haka a megyejáró bérletborzó turneről. Az 5. születésnapját ünneplő Weöres Sándor Színházat – és a másodsor is igazgatónak választott Jordán Tamást – a gála elején dr. Puskás Tivadar, Szombathely polgármestere köszönti, nem feledkezve meg a polgármesteri székben elődjéről, dr. Ipóvich Györgyről sem: a színházalapításról az előző közgyűlés döntött, az új (alaposan megújult) épületet már az önkormányzati választás után létrejött testület avatta föl. A városi polgármesteri emléklap mellé a Vas megyei közgyűlés

elismerő oklevelét a végén dr. Kun László főjegyzőtől veszi át Jordán Tamás, mert „Közös szenvédelyük a színház”.

A zenés-változatos ünnepi műsorban a szombathelyi színészek mellett fellépnek vendégművészek is. Itt van ismét

lajla össze a Jordán-jelenséget, amelynek lényege véleménye szerint az a csodálművelő, gyermeki idealizmus, amely Jordán Tamás 60-as évekbeli amatőrzenészi multijából fakad, és amely ma is hinni enged, hogy a kiköztelt hamleti idő a közösségépítés, az összefogás erejével visszazökkenthető.

A születésnap gálaest megkoronázása a Holdbéli csónakos-díjak átadása: az utolsó kép az, hogy megtelik a színpad, a kollégák ünneplik Orosz Róbertet és Nagy Kornélt, aki azzal köszöni meg az elismerést, hogy „csináljuk együtt továbbra is – működjen ez az egész”.

további képek, információk
vasnepe

OROSZ RÓBERTNEK, NAGY KORNÉLNAK

A Holdbéli csónakos-díjakat a színházi szénátus nevében dr. Kolbenheyer Ottó és Németh József adta át Orosz Róbertnek és Nagy Kornélnak. Az est háziasszonyi szerepét a házigazda Jordán Tamás mellett a tavalyi Holdbéli-díjas, Csönka Szilvia vállalta. A

gála vendége volt még Molnár Piroska, Hollósi Frigyes, a Honvéd Táncegyüttes. És a „mieink”: közöttük a varázslatos Kiss Mari Zorán-dallal, Szabó Tibor, Kálmánchelyi Zoltán, Vass Szilárd paródiával, Németh Judit több dallal; mögöttük a zenekar.

Vas Népe 2012. október 2. 7. o.

Díszbemutató

SZÁZ Szerelmes Weöres Sándor a WSSz-ben



FOTÓ: BENKÓ SÁNDOR

Szent György és a Sárkány. Orosz Róbert – éppen Drinus –, Giorgio lovag szerepében Fekete Ernő

ÖLBEI LÍVIA

olbei.livia@vasnepe.hu

Szombathely – Weöres Sándor 100. születésnapjának kiemelkedően fontos eseménye volt a Szent György és a Sárkány díszbemutatója a Weöres Sándor Színházban.

„Mindannyian szerelmesek vagyunk Weöres Sándorba. Valló Péter vezetésével rendkívül termékeny és harmonikus próbafolyamatot van túl a társulat, amely különben ilyenkor rendszeren már befejezi az évadot.” Jordán Tamás val-

lomása szombaton este hét óra tájban hangzik el, miután megkaptuk az első Weöres-riasztást: a Szócs Géza és Kondor János kezdeményezésére frissen létrehozott Weöres Sándor Asztaltársaság alapítói és a gyülekező ünnepi közönséget égzengés, jégeső kergette be az aulába (ahol a költő szavakkal kergetőzik). Dr. Puskás Tivadar polgármester köszöntője után Hende Csaba honvédelmi miniszter azzal lép az alkalmi pulpitusra, hogy Weöres Sándor szelleme-szellemisége („Ne várd a csodát. A csodás ígéret teljesül”) kezdettől kísérje a róla elnevezett színházat,

amely pártérdekeknek fölülemelkedve, összefogás révén jött létre és így működik azóta is. Jordán Tamás utolsó instrukciója úgy szól, hogy föltétlenül használják a bennünk rejlő (Weöres-i) létrát, aztán végre kinyílik a nagyterem aj-

Szent György és a Sárkány: érvényes, ezért kötelező

taja – hogy mintegy két óra múlva még sokszor visszatapsoljuk a színészeket: A Szent György és a Sárkány címszereplőjét, a társulatban vendég Fekete Ernőt, aztán Kiss Marit, Trokán Pétert, Nagy Cilit, Czukor Balázst, Kálmánchelyi Zoltánt, Jordán Tamást, a sokat ígérően bemutatkozó Sodró Elizát; és ennek a gyönyörű, sokrétű, a hatalom természetét feketén-féhéren fölmutató, vérben és szerelemben tobzó-dó színes előadásnak az összes szereplőjét. Lám, Weöres Sándor tényleg ledob magáról minden protokollt (tükröt tart a protokollnak): Valló Péter érvényes – pont ezért kötelező – előadást rendezett. Összel ez lesz az első bérletes bemutató.

Nyert a Vitéz Mihály

A jeligés centenáriumi drámapályázaton 173 pályamunka versengett. A zsűri – Alexa Károly, Hamvai Kornél, Molnár Piroska, Nádasdy Ádám, Valló Péter – a Vitéz Mihály című drámanak ítélte a 3 milliós pályadíjat. Írója az egyik (ha nem a) legnépszerűbb kortárs szerző, Székely Csaba, aki nevezetes Bányavidék-trilógiája után most új irányt vett. A győztes a díszbemutató után Szócs Gézáltól vette át a díjat.



Székely Csaba, a győztes szerző

Vas Népe 2013. június 24. 7. o.

VAS MEGYEI DÍVÁK ÉS BONVIVÁNOK (VÁLOGATÁS)

Csákányi László

Hol is kezdjem? Legjobb lesz talán az elején... Németújváron születtem, 1921. január 13-án. Ez akkor még Magyarországhoz tartozott, de jött Trianon, és Ausztriához csatolták. Édesapám erre összepakolta a családot – hiszen mi magyarnak születtünk – mondta – és irány Kőszeg! Ifjúkoromat tehát az ország egyik legszebb vidékén, a kőszegi hegyek között éltem. Ezek a hegyek gyönyörűek, már az Alpok nyúlványai. Kőszáltunk épp eleget a környéken. Megmásztuk a Kalapos-ütőt, a Széleskő szikláit, megnéztük a Hermann-forrást, a Hét vezér-forrást... Ezekben a „vizekben” óráig tudtam gyönyörködni! Még azt is bebeszéltük magunknak, hogy mind a hétnek más az íze, ám valójában egyforma. Kiruccanásainkat eléggé korlátozta a határvidék akkori zártsága, ami gyakran mulatságos dolgokat is produkált. Az egyik nagynéném kertjében a ház Magyarországon volt, de az illemhely már Ausztriában... Eleven gyerek voltam, de nagyon! Imádtam a sportot, futottam, fociztam, s nem maradtam ki soha egyetlen diákcsínyből sem. Egyébként a filmekért is odavoltam, de Kőszegen sajnos csak egyetlen mozi működött. Nem csoda, ha én voltam itt az igazi törzsvendég. Apám pénzügyőr volt (akkoriban úgy hívták, hogy finánc), anyám háztartásbeli. Mindkettőjük nyolc-nyolc testvérrel. Amikor valamilyen ünnep alkalmából összegyűltünk anyai nagyanyámnál Bőben, bizony alaposan felduzzasztottuk a falu lélekszámát. Egyébként nagyon szerettem ott nyaralni. Répce-part, (Répce – egy kisebb „folyó” Vas megyében) a sok rokongyerek, nagyanyámnál 18 kenyeret kellett dagasztania, hogy jóllakjon mindenki. Aztán a sok munka mellett még „ráért” arra is, hogy karácsonykor befesse aranyszínűre a diókat, kifényesítse az almákat. Olyan szépen mutattak a karácsonyfán! (Vas megyében ez a hagyomány még ma is szokás.) Az elemibe Kőszegen majd Szombathelyen jártam. Elkezdtem a gimnáziumot is, de családunk a harmincas évek elején Vasvárra költözött. Akkor beirattak Kőszegre, a papi internátusba. Apám arra számított, hogy egy ilyen szigorú intézetben majd aztán megnevelnek! Rendőrtiszt, jegyző, gyógyszerész vagy pap lesz belőlem... Szóval valami „tisztességes” szakmára szántak. A mai gyerekek el sem tudják képzelni, milyen egy internátus. Kőszegen kizárólag misszionáriusokat, hittérítőket neveltek, akik később Kínában, vagy éppen Afrikában térítették az emberiséget. Nem véletlen, hogy a legpuritánabb, legigénytelenebb életvitelre akartak rászoktatni bennünket. No, át is éltünk egy-két tortúrát! Reggel hatkor ébresztő, aztán mosdás víz nélkül, mert a víz, amelyet előző este kiöntöttünk a lavórba, reggelre jéggá fagyott! Ebből az intézetből jártam ki reggelente gimnáziumba, de ebédre már szigorúan vissza is kellett érni. Tanulás, litánia, vacsora, lefekvés. Mint valami fegyenc-táborban... Bírtam, de csak egy ideig.

Laci vagyok... Nagy Ildikó, Kiss Attila. Szombathely, 1992. 43–44. o. (részlet)

Pontosabban addig, amíg a gimnázium nem szervezett egy színházlátogatást. Deák Lórint társulata Huszka operettjét, a *Gül Babát* adta elő. Olyan nagy nevek játszottak benne, mint Mészáros Ági, Szabó Ernő és a többiek. Nagy hatást tett rám ez a darab. El is határoztam, hogy én bizony színész leszek! Annyira beleéltem magam a dologba, hogy az egyik társamnak el is kotyogtam a nagy tervet. Ő meg továbbadta azonnal – egyenest a prefektusnak! A prefektus másnap magához hivatott. Arra gondoltam, hogy a napi „bűneimet” kell meggyógnom szokás szerint, de nem ez történt. Feltették a kérdést azon nyomban:

– Mi akarsz lenni kisfiam?

– Színész! – válaszoltam minden kertelés nélkül.

Lett is aztán ebből haddelhadd! Azt a tanévet még befejezhettem, ám a következőtől már eltiltottak. Így kerültem haza Szentgotthárdra. Szüleim ugyanis akkor már ott laktak. Gotthárdon a Csokonai Gimnáziumban folytattam a tanulást. Nagyon jól éreztem ott magam, hiszen az iskolának színjátszócsoporthoz is volt. Az már csak természetes, hogy nyomban közéjük álltam. Olyan darabokat játszottam, mint a *Kérők*, a *Pártütők*, a *Csalódások* (ezek Kisfaludy-darabok mind). Sokat szavaltam, versenyeket nyertem... Egy életre emlékeztetek maradtak ezek az évek. Aztán az érettségi 1939-ben és a felvételi a Színiakadémiára.

Itt aztán megint volt egy jó sztorim! De előbb maradjunk még egy kicsit Szentgotthárdnál. Mint már említettem, imádtam focizni. Apám egyszer kijött a mérkőzésre. Kegyetlenül villogtam azon a meccsen, mert olyan védőt állítottak rám, aki bulldog módon követett. Egy darabig. Aztán sikerült leráznom és elfutottam a jobb szélén. Szerencsétlenségemre éppen elélem pattant a labda a kapufáról. Mit lehet ilyenkor tenni? Belerúgni – jó nagyot! Rúgtam is, de ez olyan ügyetlenül sikerült, hogy a kapu helyett a szögletzászlót találtam telibe. Apám akkor hirtelen – a közönség soraiból – rámkialtott:

– Laci! Gyeré ide azonnal! (Odarohantam.) Te azt mondd, hogy tudsz futballozni? – folytatta gúnyosan. – Tudsz a fenét!

Aztán úgy pofonvágott, hogy még harmadnap is csengett a fülem tőle! A nézők meg alig bírták abbahagyni a nevetést...

Az első nyilvános pofon itt ért. A másik Budapesten a felvéteim. Mert amint beléptem a vizsgáztatókhoz a terembe, nyomban hasraestem a fényesre csiszolt parketten. Az Akadémia igazgatója, Kiss Ferenc – miután nagy nehezen abba bírta hagyni a nevetést – kiadta az utasítást: menjek fel a színpadra. Fel is mentem. De hogyan? – Az már más kérdés. Elkezdtem szavalni, a Nemzeti dalt – erős *Ÿas* megyei tájszóval. A harmadik sornál: „Itt az idő, most vagy soha”,

Laci vagyok... Nagy Ildikó, Kiss Attila. Szombathely, 1992. 43–44. o. (részlet)



Egy kritikus azt írta róla: ő a legnagyobb tehetség, aki az utóbbi években feltűnt a hazai színpadokon. A főiskola után a Katona József Színházhoz szerződött. Azt mondja, nincs generációs tudata. A fiatalok általában csinálják a maguk dolgát, nincs, ami összekötné őket.
SÁNDOR ZSUZSANNA interjúja.



■ **Színész akart lenni, vagy turista?**

– Színész.

■ **Egyszer mégis azt mondta: csak azért csinálta végig az 1988-as Ki mit tud?-ot, hogy a győztesekkel Egyiptomba utazhasson.**

– Gyerekkoromban lepedőket csavartam magamra otthon, és azt játszottam, hogy király vagyok. Már alsó tagozatosan szavaltam minden iskolai ünnepeken. Magától értetődő volt, hogy színész leszek. De a Ki mit tud?-ra véletlenül kerültem. Szombathelyen laktunk, s a gimnázium mellett versmondóstúdióba is jártam. Beneveztek a versenyre. Nem is szóltak előtte, csak közölték, mikor lesz az első forduló. Biztos voltam abban, hogy hamar kiesem. Meglepődtem, hogy továbbjutok. Többször abba akartam hagyni, aztán tényleg csak a külföldi utazás miatt folytattam. Az országos elődöntőket már a tévé is közvetítette. Borzalmas trauma volt tizenhét évesen a kamerák előtt állni. Remegett a lábam, nem jutott eszembe a szöveg. Az egész ország Kálid Artúrnak, a fekete kiskatonának drukolt a döntőben.

■ **Mégis ön győzött. Emlékszik még, mit mondtak a zsűritagok?**

– Nem számítottam rá, hogy a döntőbe jutok. Kifogtam a versekből is. Akkoriban sokat beszéltek arról, hogy Erdélyben rombolják a magyar falvakat. Talán

KÁZSÓNYI LÓRA, HETEMÉRE

Nem vagyunk trónkövetelők

FEKETE ERNŐ A NEMZEDÉKRŐL ÉS A LUSTASÁGRÓL

168 óra 2001. augusztus 2. 37–39. o.

ezért is javasolták: tanuljak meg gyorsan néhány hazafias költeményt. Sütő Andrást és Illyés Gyulát mondtam a döntőben. A zsűriből Bánffy György megdicsért, amiért szép, hazaszeretetről szóló verseket választottam.

■ **Országos híru lett a szombathelyi gimnazista. Elvezte a hirtelen jött népszerűséget?**

– Idegesített. Zavart, hogy összesúgnak a hátam mögött. Nem azért akartam híres lenni, hogy híres legyek és autogramot osztogassak.

■ **Hideg zuhanyként érthette, hogy először mégsem vették fel a színművészeti főiskolára.**

– Csak a mamám csalódott. Harminc évig munkaugyi előadóként dolgoztam egy vállalatnál, soha nem volt színész a családomban. Édesanyám eleinte féltett a bizonytalan művészpályától, kérdezte, miért nem jelentkezem inkább tanárnak. De amikor a Ki mit tud?-ban szerepeltem, beletörődött döntésembbe. Büszke volt rám. Nem fogtam föl tragikusán, hogy nem vettek fel a színművészetre. A rosta másnapján elővettem a térképet, megnéztem, merre vannak a legközelebbi városok, ahol színházak működnek. Fölhívtam a veszprémi teátrumot, mondták, pár nap múlva felvétel lesz a stúdiójukba. Akkor nevezték ki Kapás Dezsőt Veszprémbé főrendezőnek. Ő szerzőtetett. Egy évvel később kiderült, nem kapja meg Veszprémben az igazgatói posztot. Visszament Pestre, a Vígszínházba, és évfolyamot indított a főiskolán. Felvett az osztályába.

■ **Az évfolyam egyik legtehetségesebb tagjának tartották. Vizsgaelőadásért a legjobb férfi alakítás díját kapta a főiskolán. Nem volt terhes kiválasztottnak lenni?**

– Egy évfolyamra jártam többek közt Marozsán Erikával, Kamarás Ivánnal, Schell Judittal. Nemcsak engem tartottak jónak. Harmadikban az egész osztályt a Vígbe hívta Marton László. De mi eldöntöttük, maradunk még egy évig a főiskolán. Negyedikesek lettünk, amikor Székely Gábor kinevezték az Új Színház élére. Többen hozzá kerülünk szakmai gyakorlatra. Mindenki arra vágyott, hogy Székelynél maradhasson. Szerzőtetett is volna a társulatába.

■ **Csakhogy a Katona József Színházat választotta. Miért?**

– Mert Ascher Tamás hívott. Harmadik gimnazista koromban ismerkedtem meg vele: Zalaszentgróton tartott nyári tábort. Ez volt az első igazi színházcsináló élményem. A tíznapos tábor végén mindannyiunkat értékelt Ascher. Nekem azt mondta: talán színész lesz belőled. Ez akkora dicséretnek számított, hogy röptem a boldogságtól. Amikor hazamentem Szombathelyre, kitétem a fényképét a falra. Később a főiskolán újra találkoztam vele. Tanította osztályunkat. Amikor felajánlotta, hogy menjek a Katonába, nem volt kérdés, hogyan döntök.



Cseresznyéskert, Bósti Julival

■ **Ma is kitenné a fényképét a falra?**

– Igen. Rajongtam érte, amolyan szakmai szerelem volt. A Katonában persze más a viszonyunk, hiszen munkatársak vagyunk.

■ **Könnyen befogadta a társulat, vagy bizonygatnia kellett tehetségét?**

– Még gyakornok voltam, amikor Jeles András szerepet ajánlott a Nevető emberben. Azelőtt csak a nézőtérben ültem a Katonában. Féltem a színpadon. De már az első alkalommal kedvesen fogadtak. Rajkai Zoltán azt mondta,

ennyire örül, hogy ide jöttem. Stohl Andrásal szinte azonnal összebarátkoztunk. Pedig konkurens fiatal színésznek számítottam. Aztán amikor megkaptam

Trofimov szerepét a Cseresznyéskertben, éreztem, a nagyok is befogadtak.

■ **Allítólag nemcsak Aschernak, hanem Zsámbéki Gábornak, Gothár Péternek, Zsótér Sándornak is ön lett az egyik ked-**



Az Árkádiában



Talizmán, Csákyó Eszterrel

Harmincasok

Fekete Ernő 1971-ben született Szombathelyen. A Színház- és Filmművészeti Főiskolán 1995-ben végzett. Azóta a budapesti Katona József Színház tagja. Főbb szerepei: Trofimov (Csehov: Cseresznyés kert), Stephano (Shakespeare: Vihar), Angelo (Shakespeare: Szeget szeggel), Septimius Hodge (Stoppard: Árkádia), Csádór (Tasnádi István: Közellenség), Szoyola, segédkertész (Nestroy: Talizmán), Agaué (Euripidész: Bakkhánsok). A Vastaps-díj kitüntetettje.

vence. Mit gondolt, mivel vívta ki népszerűségét?

– Talán mert könnyen rá tudok hangolódni másokra. Nagyon adok ezeknek az embereknek a véleményére.

Fontos a kritikusok szava is? Valaki azt írta: ön a legnagyobb tehetség, aki az utóbbi években feltűnt a hazai színpadon.

– Nem tartozom azok közé, akik rohannak az újságosstandhoz, ha megjelenik róla egy kritika. A színésznek tisztában kell lennie saját teljesítményével. Különböztettem magamról rosszat is. A Koldusopera vagy a Tartuffe után nemigen dicsekedtem.

Játszik vigjátékban, tragédiában, klasszikus darabokban, mai magyar drámában egyaránt. A sokszínűségben leli örömét, vagy még nem találta meg a valódi karakterét?

– A színházat épp azért szeretem, mert ezerféle lehetek. Isten őrizz, hogy megtaláljam a karakteremet. A rutinnál fontosabb a kockázat.

Főszerepekkel kezdett, a társulattól Vastaps-díjat kapott. Am mostanában mintha elmaradoznának a nagy lehetőségek. Ha annyira szeretik a rendezők, miért szorult háttérbe?

– Nem tudom, ez most ilyen időszak. Talán mégsem voltam eléggé átütő. De inkább játszom kisebb szerepeket az ország legjobb színházában, mint főszerepet egy rosszabb csapatban.

Sok a fiatal színész a Katonában. Am úgy tetszik: mégsem formálják át a színház arculatát.

– Nem vagyok trónkövetelő. Schilling Árpád rendezőt már többször is kérték, hogy szerződjön ide. De ő csak a saját színházában, a maga elképzelései szerint tud dolgozni. Képtelen lenne elviselni, hogy beleszóljanak a döntéseibe. Mi azonban kicsit opportunista bbbak vagyunk. Nagy ambícióval igyekszem jól megformálni szerepeimet, de nem vágyom arra, hogy rendezek vagy saját színházat hozzak létre. Nekem fontos ez a társulat.

Korosztályát kisgenerációnak mondják. Lát valamiféle közös szellemiséget a nemzedékében?

– Nincs generációs tudatom. Egyedül a színházban lévő fiatalokhoz van közöm. Mindenki csinálja a maga dolgát, nincs, ami összeköszön minket. És én nem vagyok az a típus, aki zászlót lobogtat az utcán: gyere utánam, generációm, alkossunk valami újat! Több évfolyamtársamból műsorvezető lett, sok a szakmai félreállítás. Megértem őket is, bár én nem mennék műsorvezetőnek. Reklámot sem vállalom. Színész ne áruljon fogasztát. Remélem, talán egyszer majd eljön az én idóm is, és sok pénzt fogok keresni azáltal, hogy próbáltam színész maradni.

A múlt rendszerben megbecsültebbek voltak a színészek, az idősebbek közül sokan csalódtak, sértettek. Nem zavarja a folytonos panaszáradat?

– Régebben én is szomorú és dühös voltam, mert a fizetésemből albréltre sem futotta. Most sem sokkal jobb a helyzetem, csakhogy meguntam a kesergéseimet.

Mégis hátatlan feladat lehet elindulni olyan pályán, amelynek csak a múltja fényes, a jelene sivár.

– Ezt csak az idősebb kollégák érzik így. Mi, fiatalok bent maradunk a színházban hajnal kettőig, és nemcsak a pénzről szoktunk beszélgetni, hanem az előadókorról is. Jó bejönni ide. Biztonságosabb, mint a külvilág. Amikor játszom, szabadnak és erősnek érzem magam. A hétköznapi életben sokkal ügyetlenebb vagyok. Az a ronda büfé, az öltöző meg a színpad vált természetes közegemmé.

Veszélyes is lehet a színházszcenvedély, ha minden mást kiszorít.

– Én is alig tudom egyeztetni a színpadot a magánélettel. De azt hiszem, már fontosabb a színház. Bár este hétkor mindig halogatnám a darabkezdést. Lusta vagyok, nehezen szedem össze magam előadás előtt. Aztán fölmegy a függöny, és egy perc alatt elmúlik a rossz érzés. A színpadon faltól székig lehet lépni, mégis enyém a világ. Én alakítom a pillanatot. ■

„Az önmegvalósítás csak másodlagos”

Beszélgetés Für Anikóval a múlttól, Szombathelyről, a jövőről és az álmokról

● Kaiser Eszter

A hangulatos budai cukrászdában, találkoznék helyszínén Für Anikó tejszínhabos kávé és túrórtát rendelt. A kissé szemtelen kérdésre, hogy nem félt-e az alakját, mosolyogva válaszol. — Szerintem semmivel sem féltem kevésbé, mint amennyire kell. Nem hiszem, hogy az jobb lenne, ha sóvárognék az édességek után, s egész nap csak zöldségeket lengelek. Ha megkívánom, büntudat nélkül fogyasztok el egy-két szelet süteményt. Persze, nem egy egész tortát, az kicsit sok lenne. Nem tehetem meg, hogy nem érdekel az alakom, hiszen a testem egyben a munkaeszközöm is. Ügyelek a kondírára, ha tehetem, futok, tornázom. Egyébként az édességeknek diákkoromban sem tudtam ellenállni. Kilencéves koromtól egészen az érettségig Szombathelyen éltünk, s gyakran jártunk a város patinás cukrászdájába, a „Mészibe”, fagyaltolni, sütizni tanítás után. Imádtam Szombathelyen élni, gyönyörű a város és környéke, Kőszeg, az egész Alpokajta.

— Szívesen élne vidéken ma is?

— Ha lenne rá módom, igen. Emlékszem, egyszer, még diákkoromban arról beszélgettünk, hogy ki hogyan képzele az életét. Én egy tanyáról álmodtam, körülöttem rengeteg gyerek, s én készítem az imádott textílijeimet.

— Ha jól tudom, akkor még az Iparművészeti Főiskolára készült.

— Tízennyolc évesen meg voltam arról győződve, hogy textil- vagy divattervező leszek, és

legmerészebb álmomban sem gondoltam a színészmesterségre. Meglehetősen lámpalázás típus voltam, és utáltam szerepelni. Miután nem sikerült a felvételim az iparművészetre, nem adtam fel, gondoltam, majd még egyszer nekirugaszkodom. Addig sem akartam vesztegetni az időt. Elvégeztem egy kirakattervező



és dekoratív iskolát, sőt, dolgoztam is egy évig a szakmában. Ekkoriban jelentkeztem egy személynéfejlesztő stúdióba, a Théába. Ott ajánlotta az egyik tanárom, Andor Edit, hogy próbáljam meg a színészművészetet. Én lepődtem meg a legjobban, amikor felvettek. Akkoriban annyira nem éltem még a színház büvőköreiben, hogy miután kiderült, bejutottam, megkérdeztem, hogy a fehér vagy a fekete hajú osztályba kerültem-e. A felvételizte-

tő osztályfőnököknek még a nevét sem tudtam... Békés András osztályában végeztem — ő a fehér hajú.

— Nem volt hátrány, hogy semmiféle színpadi tapasztalattal nem rendelkezett? Gondolom, hogy osztálytársai nagy részének volt egyfajta előképzettsége, ha más nem, verset mondtak az iskolában, felléptek a diák-színpadon.

— Nem éreztem, hogy nehezebben oldom meg a feladatokat, mint a többiek. Nyolc éve vagyok a pályán, de mikor új darabot kezdünk próbálni, ma is úgy érzem magam, mint a főiskolai mesterségórán.

— Lámpaláza?

— Az köszönöm szépen jól van. Ettől nem tudok megszabadulni. Gyermekkoromban, abban az időszakban, mikor az Operaház Gyermekkorusában énekeltem, természetesen volt számomra a fellépés, a szereplés. Később már attól is rosszul lettem, ha nekem kellett az iskolai ünnepségen szavalni. Ha felmegyek a színpadra, ma is a torkomban dobog a szívem. Szerencsére ezt senki sem vette eddig még észre. A kolégáim szokták is mondani, hogy lehet, hogy nem izgulok egy kicsit sem? Közben majd meghalok... Szerencsére jó hatással van rám a lámpaláz, dop-pingol.

— Elégedettnek látszik.

— Azt hiszem, nincs okom panaszra. Ez persze nem azt jelenti, hogy el vagyok telve magammal.

Jól érzem magam a bőrömben. Persze vannak álmaim, és hiszek benne, hogy meg is valósulnak. De semmit sem szabad görcsösen akarni, mert akkor nem lehet a hitemet, ha valami nem úgy sikerül, ahogy eredetileg terveztem. Hiszek abban, hogy az élet majd kárpótol.

— A beszélgetés elején ott hagytuk abba, hogy egy tanyán képzelte el az életét, sok gyerekekkel. Most a fővárosban él, gyermeke sincs.

— Egyelőre. Bár azt hiszem, arról már lekéstem, hogy sok gyermeket szüljék, de kettőt mindenképpen szeretnék. Nem gondolom azt, hogy miattuk bármiről is lemaradnék. Úgy gondolom azt, hogy igazán felnőtté és teljes személyiséggé akkor válik az ember, ha gyermeke lesz. Biztosan maradi vagyok, de szerintem egy nő életében az anyaság a legfontosabb, mindenféle hivatás és önmegvalósítás csak másodlagos. Bár a fővárosban élek, nem egy tanyán, mint ahogyan azt diákkoromban elképzeltem, de van egy szép parasztházunk a Tisza partján. Akkor érzem magam a legjobban, ha ott lehetek.

— Ezek szerint, ha ön száz évvel ezelőtt születik, nagyon jól érezné volna magát a bőrben mint főállású családanya, aki nevelgeti a gyerekeit, vezeti a háztartást?

— Igen. Ez is egyfajta művészet; ha nem a legnagyobb. Nem hiszek az emancipációban, melyet a nők kivívtak maguknak azért, hogy a férfiak eszközeivel harcolhassanak. Hiszen a férfiakat legyőzni csak női fegyverekkel lehet.

Vas Népe 1997. november 8. 6. o.

Soha nem adta fel

Horváth József (1924–2004)

■ Szenkovits Péter

Nem lehetett nem szeretni. Őszinte, tiszta volt az életben, akárcsak a deszkákon, a filmvásznon. A zsédenyi születésű Horváth József élete nem volt könnyű, mégis boldogság sugárzott belőle.

Öten voltak testvérek, közülük négyen elvégezték a polgárit is, a Jóska legény a hat elemi után otthon maradt, dolgoznia kellett. Huszonhat évesen – 1950-ben – jelentkezett egy szombathelyi tehetségkutató vizsgára, addig a falu amatőr színi együttesével aratott sikereket odahaza. A bizottságnak tetszett a versmondása, a kora miatt viszont morfondíroztak: nem túl késői ez az indulás? De mert láttak benne valamit, továbbengedték. A színművészeti főiskolán is kiérdemelte a zsűri szimpátiáját, Hont Ferencnek azonban volt egy kikötése: le kell tennie a szakérettségét. Le is tette. Így csak 1951-ben kezdhette meg színi tanulmányait. Hosszú ideig kisebbségi érzések gyötörték a fővárosban, de megédződött. Az évtized közepén már a Nemzeti Színházban találja magát, egy színpadon Tőkés Annával, Major Tamással, Gábor Miklóssal.

Kitűnő epizodistának könyvelte el mindenki, s bár

azt vallotta, nincs kis szerep, azért pontosan tudta, hatmondatos szerepben nehezebb megmutatkozni, mint hatvanoldalasban. De túrt, évtizedekig. 1979-ben jött el az ő ideje, amikor Székely Gábor és Zsámbéki Gábor a Nemzetibe szerződött. Boldog korszak következett, ami utóbb a friss szellemű Katona József Színházban teljesedett ki. A teátrum fontos tartóoszlopaként rajongott érte a közönség, és a szakma is. Jászai-díja mellé „begyűjtötte” az érdemes és kiváló művészi elismeréseket is, 1992-ben, hatvannyolc évesen kapott Kossuth-díjat.

Seregyeni filmben játszott már akkor is, amikor a színháza még nem kényeztette el: Egy pikoló világos (1955), Két félidő a pokolban (1961), Hattyúdal (1963), Húsz óra, Szegénylegények (1965), Egri csillagok (1968), A tanú (1969), Magyarok (1977), Sortűz egy fekete bivalyért (1984).

Sokat dolgozott a zsédenyi földeken, lelkiismeretesen készült a főiskolai vizsgákra, seregyeniszer csalódott, amikor sorra-rendre mások kapták a neki való szerepeket. De soha nem adta fel. Boldognak érezte magát. Hiányozni fog. Az életben, a színházban, a filmvásznon.

Vas Népe 2004. szeptember 1. 7. o.

Sóska, sült krumpli, Orlay

Hujber Ferenc főzésről, filmről

Sóska, sült krumpli. Mariann, Lacika, Művész, Szappan. Mind a négy név szorosan összefügg ezzel az étellel.

Mikor a Kereskedelmi és Vendéglátói Szakképző Iskola 64 diákja csütörtökön a HE-MO termében ülte várt, még nem sejtették, mennyire igénybe veszi majd rekeszizmukat az előadás. Három színész fantasztikus alakításának köszönhetően betekintést nyerhettünk két partjelző és a bíró közti beszélgetésbe, amely az öltözőjükben zajlott. A komikus, ám sokszor drámai elemekkel átszótt előadás elnyerte a közönség tetszését. A diákok különös büszkeséggel figyelték az egykori orlay-sok játékát, akik közül a legismertebb Hujber Ferenc. A másfél órás előadás után Feri boldog mosollyal üdvözölte egykori tanárait, majd készségesen válaszolt kérdéseinkre.

– Milyen érzés fog el, mikor Szombathelyre érkezel?

– Semmilyen. Nekem mindig az az otthonom, ahol éppen vagyok. De külföldön jó érzés magyarnak lenni, vagy Pesten azt mondani, hogy igen, én szombathelyi vagyok. Annak idején Szombathely nagyon álmos város volt. Tudtam, hogy el kell innen



FOTÓ: KERESKEDELMI SZKI

Az a kedves „feris” mosoly

menekülnöm. Azt veszem észre, hogy a város kezd abba az irányba fejlődni, amit én is szerettem volna mindig. Szombathelyért küzdenek, és ez nekem tetszik. Mindig is nagy szívfájdalmam volt, hogy Szombathelyen nincs színház. Úgy érzem, ez a mostani csapat képes arra, hogy létrehozzák ezt a színházat.

– Milyen helyeket keresel fel Szombathelyen?

– Az a hely, ami fontos volt nekem, a Fő tér mögötti parkoló, ahol régen a nagymamám lakása is volt, csak azóta lebontották. Ott voltam gyerek. Mi a Gáyer-parknál lak-

tunk, ez a környék mára teljesen megváltozott. És persze az Aréna utcai óvodára emlékszem, amit, úgy hallom, lefognak bontani...

– Hozzjárultak-e az iskolában töltött évek életed alakulásához?

– Teljes mértékben hozzjárultak. Nagyon jól főzök. De igazából azt tudtam meg százszázalékosan, hogy mit nem akarok. Humán beállítottságú vagyok, ennek ellenére nem szerettem a németet. A szakkönyvek kivételével szinte mindent elolvastam, ami a könyvtárban volt. Már fiatalon jóval idősebbeknek szóló művekkel ismerkedtem. És persze tudatosan készültem a céloom elérésére. Az Orlay fontos része volt az életemnek.

– Annak idején miért döntöttél az Orlay mellett?

– Kényszerdöntés volt. A Zrínyiibe jártam, onnan átkerültem a joskar-olai iskolába. Itt szinte egy kisebb idegösszeroppanást kaptam a változástól. Nem voltak jó eredményeim. Így lettem szakunkás, aminek igazán soha nem örültem. De közben készültem a Kazinczy-versenyre, melynek díját a második évben elnyertem. Ezután kérdezték meg tőlem sokan: Jó helyre jársz? Mire én: nem!

– Színház vagy film?

– Film. Meg is mondom, miért. Mert jobban áll. Persze a színházat is nagyon szeretem.

– Melyik alakítás állt közel a szívedhez?

– Nehéz kérdés. Vannak sikeres szerepek, amelyeket jó volt játszani. De vannak olyan darabok is, amelyek nem annyira sikeresek, de szinte „megdöglök” értük.

– És ez a mostani szereped?

– A mostani nagyon szeretem. Mikor idegbetegnek tűnök a színpadon, belül teljesen nyugodt vagyok. Ennek a tulajdonságnak az életben is nagy hasznát veszem.

A búcsúzásnál ugyanaz a kedves „feris” mosoly. Igéri, ha ideje engedi, bejön a suliba, akármilyen felfordulást okoz is a megjelenése. Várjuk, legfeljebb majd rendet rakunk.

Bodor Franciska 12/C
Fekécs Marianna 12/C
Szombathely
Kereskedelmi és
Vendéglátói Szakképző
Iskola

Vas Népe 2007. október 18. 8. o.



SZÍVEG: FEISZT GYÖRGY
KÉPEK: SZENDI PÉTER, FÖRTEPÁN, FILMARCHIVUM

Az iskolai neveléssel nemigen túrta

A színészi és korabeli bulvárhős Jávor Pál szombathelyi évei

A kultúrtörténetére oly büszke Szombathely szempontjából nem közömbös egy híres művész városhoz köthetősége. Ezért keltette fel érdeklődésünket az első hallásra hihetetlennek tűnő információ, hogy az Aradon született Jávor Pál, az 1930–40-es évek magyar mozijának férfi sztárja Szombathelyen, a Premontrei Gimnáziumban végezte tanulmányait.

Prémium 2016. 4. sz. 70–74. o.

Hittük is, nem is, de rutinos könyvtárosok egykettőre előkerítették a Vasvármegye 1936-os alábbi tudósítását:

„Feszült várakozás ülte meg a nézőteret, ahol frenetikus tapsorkán csattant fel, amikor az első felvonás második képében kilépett a reflektorfénybe Jávor Pál. Percekig ünnepeltek. És ebből a tapsfergetegből ki kellett éreznie, hogy az ünnepelés nemcsak a Nemzeti Színház művészenek, a legjobb magyar filmszínésznek, hanem annak a kis gimnazista gyereknek, Jerman Palinak is szól, aki évekig a premontrei gimnázium diákja volt, mint szombathelyi gyerek...”

A Szombathelyi Színházban „Három sárkány” címen színe került előadásról szóló beszámolóból való idézetten fellelkesülve a levéltárban átnéztük a Szombathelyi Premontrei Gimnázium Jávor Pál tinédzserkorát átfofó, 1910–1920 közötti években vezetett anyakönyveit, de nagy csalódásunkra a művész úr neve egyetlen kötetben sem szerepelt. Felmerült a kérdés, mégsem igaz a történet?

Jávor Pál életrajzai gyermekeveit így foglalják össze: „Pali egy 17 éves cselédleány és egy 53 éves vármegyei hivatalnok szerelemgyermekeként Aradon látta meg a napvilágot. Spannenberger Pál Gusztáv néven anyakönyvezték, és csak szülei 1905-ben kötött házassága után kapta a Jermann nevet. Két testvére született, de a család fő hamarosan meghalt, így a három fiú neveltetésének minden gondja az édesanya nyakába szakadt, aki Pali vasutasnak akarta adni, de az Aradi Reálliceumba íratott gyermek tanulmányait szülővárosától távol, Szombathelyen fejezte be”.

A levéltári kutatást folytatva sikerült több olyan dokumentumot találni, amelyek bizonyítják, hogy az elnagyolt történetnek a fele sem igaz.

A kiskorú Jermann gyermekek édesapja szerencsére nem halt meg, hiszen Pali 1909-ben maga íratva Szombathelyen, ha nem is a Premontrei Gimnáziumba, de



1912. SZEPTEMBERÉBEN A KIS JÁVOR PÁL A SZOMBATHELYI FŐREÁLISKOLA ELŐSŐ OSZTÁLYOSA LETT. A FELVÉTELI NAPLO TANÚSÁGA SZERINT APJA FOGLALKOZÁSA: PENZTÁRNIK. LAKHELYÜK: A THÖKÖLY IMRE U. 14.



JÁVORT MINDENKI ÍGY ISMERI. A LEGYÖZHETETLEN ROMANTIKUS HÓS, AKI MEGHŐDÍTJA AZ IMÁDOTT NŐ SZÍVÉT. KÉPÜNKÖN: MEZEY MÁRIÁVAL

a Szentmárton utcai Elemi Iskola második osztályába.

A család ekkor a Faludi Ferenc utca 33. szám alatt lakott, az édesapa foglalkozása takarékpénztári hivatalnokként van feltüntetve. A kis Jermann Pali egy év múltán már a Széll Kálmán utca 3. szám alatti lakásból járt a Fürdő (ma Aréna) utcai Elemi Iskolába, hogy a negyedik osztály befejezése után, 1912. szeptem-



Édesanyja vasutast akart nevelni belőle, de ő inkább a színészetet választotta

berében az akkor induló Szombathelyi Főreáliskola (a későbbi Faludi Ferenc Gimnázium) első osztályosa legyen. A felvételi naplóba ekkor édesapja foglalkozását pénztárnoknak, lakhelyüket a Thököly Imre utca 14. szám alattinak írták. Annak kiderítésében, hogy ki volt valódi apja, idősebb Jermann Pál, a Jávor-életrajzok „vármegyei hivatalnok”, két szerencsés körülmény is segítségünkre volt. Először azt tudtuk meg egy a Szombathelyi Polgármesteri Hivatal által kiállított illetőségi bizonyítványból, hogy 1852. december 13-án Csongrádon született, vagyis fia születéskor még nem töltötte be 50. életévét.

„Apámnak egyetlen nagy szenvedélye a lepkegyűjtés volt és a gyönyörű gyűjteményét most a szombathelyi múzeum őrzi a Jermann szobában”. A Jávor Pál visszaemlékezéséből származó információ alapján másfél évtizede már nyomozás indult, de sajnos sem a szombathelyi muzeológus szakemberek,



JERMANN PÁL NEMCSAK A MENNYISÉG TANNAL ÁLLT HADILÁBON, AMELYBŐL TÖBBNYIRE ELÉGÉSE VOLT, DE AZ ISKOLAI FEGVELMET SEM IGEN TÜRTE. EZT ÍRTÁK RÓLA A NAPLÓBA: „MAGAVISELETBŐL A KEVESEBÉ SZABÁLYSZERŰT FOLYTÓNAS RENDTELKENKEDÉSEI ÉS VEREKEDÉSEI MIATT KAPTA”

sem a múzeumi évkönyvek nem tudnak „Jermann szobáról” és semmilyen lepkegyűjtemény sem szerepel egyetlen múzeumi leltárkönyvben sem.

Ha a gyűjtemény nem is került a szombathelyi múzeumba, a papa lepkegyűjtő szenvedélye irányadó pontnak bizonyult. Egy a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Kézírtárában található, 1902-ben Herman Ottónak címzett levélben Jermann Pál részletesen szól nemcsak a lepkegyűjtésről, a természet szeretetéről, hanem saját életéről is. Ebből tudtuk meg, hogy „négy elemi osztályt végzett, jól bírja a német nyelvet és 1901-ben, 27. évi szolgálat után főkalauzként a MÁV-tól ment nyugdíjba”.

A Természettudományi Múzeum is őrzi Schmidt Antal lepkész igazgatóhoz írt leveleit. Idősebb Jermann Pál szerencsére nemcsak lepkegyűjtőként volt aktív. Tudjuk róla, hogy ő volt az „Arad Vármegyei Gazdasági Egyesület pénztárosa”. A „Borászati Lapok” 1909-ben számolt be arról, hogy az Aradhegyaljai Szőlőgazdák Egyesületének tagjaként vett részt a szervezet közgyűlésén és az annak kapcsán rendezett borvásáron. Szakmai kapcsolatai feltételezhetően közrejátszottak abban, hogy őt választották a szombathelyi székhelyű, 1907-ben alakult Nyugatmagyarországi Földművelők Gazdasági Egyesülete pénztárnokának. Jermann Pál minden valószínűség



A legnagyobb nehézséget az jelentette, hogy a hiteles adatokat egybe kellett vetni a gyakran ellentmondó, véletlenül vagy szándékosan egybemosott mozzanatokkal



szerint ezért jött családostól Szombathelyre. Fiainak több iskolai anyakönyvi bejegyzése és a polgármesteri hivatalban kiállított dokumentumok is így adják meg foglalkozását. 1912-ben ő képviselte a szombathelyi egyesületet a Kőszegi Gazdakör alakuló ülésén, és pénztárnokként hallgatták meg egy Szombathelyi Törvényszék előtt folyó váltóperben is. Amikor a kis Jermann Pál 1913 őszén a második főreáliskolai osztályt kezdte, 1905-ben született idősebbik öccse, Imre, már harmadikos volt a Brenner János utcai Elemi Iskolában, az 1907-es születésű László pedig ugyanitt ekkor kezdte az elsőt. Mindketten sikeresen be is fejezték a tanévet, bátyjuk értesítőjében viszont azt olvashatjuk, hogy „1914. április 3-án szülői beleegyezéssel kimaradt”. Feltehetően szerepe lehetett ebben annak, hogy Jermann Pál nemcsak a mennyiség tannal állt hadilábon, amelyből többnyire elégsége volt, de az iskolai fegyelmet sem igen tűrte. Bizonyítványában ugyanis az alábbi megjegyzés is olvasható: „Magaviseletből a kevesebé szabályszerűt folytonos rendtelkenkedései és verkedései miatt kapta”. A tanévet végül július 15-én tankerületi főigazgatói engedély alapján magánvizsga letételével fejezte be. A Jermann fiúk neve ezt követően már nem szerepel a szombathelyi iskolai anyakönyvekben és a szülőkről sem találunk adatokat hivatalos iratokban. Minden arra utal, hogy visszaköltöztek Aradra.



A FILMESEK IMADTAK, SZIKÁR ARCA, SZÉP HANGJA, VÉkony TESTALKATA A KORSZAK FÉRFIIDEÁLJÁVA TETTE: A TRAGIKUS SZERELMI TÖRTÉNETEK, A VÉGZETES SZENVEDÉLYES HŐS FIGURÁJA JÓL ÁLLT KARAKTERÉHEZ



Ebben a képből idéző kivétel az egy éve megjelent bombasztikus hír is, hogy Aradon a „ráfertályi Kis-Molnár utca 11. alatt megtalálták Jávor Pál szülőházát”. Bár a szülőháza visszaemlékezők memóriája nem a születésre, hanem csak arra terjedt ki, hogy a Jermann család az ominózus „ráfertályi házban lakott”, tudható, hogy az átépítve ma is álló ház idősebb Jermann Pál tulajdona volt. 1902. január 30-án, egy nappal Pali születé-



A FILMEK FORGATÁSÁN AKKORIBAN ELÉG SOK FOTÓGRÁFIA KÉSZÜLT. ITT EGY BOLTÍ ELADÓT ALAKÍT JÁVOR PÁL, A KORSZAK NAGY IDOLJA



A LEGTÖBB MOZIRAJONGÓ ÚGY IDEZI MEG ALAKJÁT, MINT EGY VÉkony, MAGAS FERFIT, AKI MAJDNEM MINDEN FILMBEN BAJUSZT VISELT. ITT EPP BOROVTÁLTAN SZERETGET EGY KISKUTYÁT

Jávor Pál életrajzaiból édesanyjának életéről csak általánosságokat tudtunk, amikor óriási szerencséjével sikerült megtalálnunk a halálesetéről szóló anyakönyvi bejegyzést. Ebből kiviláglik, hogy a róla eddig megjelent információkat is pontosítani kell. Spannenberger Katalin 1882-ben Újjanádon (Horia, Románia) született, vagyis első gyermekének érkezésekor már 20. életévében járt. Imre fiának kispesti házában, 80 évesen érte az agyvérzés, és sírja, akárcsak azóta elhunyt gyermekeié is, a kispesti újtemetőben van. Ifjabbik Jermann Pál, bár édesanyja vasutast akart nevelni belőle, Aradról 1919-ben Magyarországra jött és a Budapesti Színművészeti Főiskolára

iratkozott be, családtagjai azonban Aradon maradtak. 1920-ban felvette a Jávor Pál nevet és 1922-től, amikor először lépett színpadra, életének eseményei már a saját élelm érdekloésésétől kisérvé, a nagy nyilvánosság előtt zajlottak. Bános Tibor közel négy évtizede jelentette meg Jávor Pálról szóló könyvét, amelyben a színészi életutat feltáró kutatásra így emlékezett: „a legnagyobb nehézséget az jelentette, hogy a hiteles adatokat egybe kellett vetni... a gyakran ellentmondó, véletlenül vagy szándékosan egybemosott mozzanatokkal...” Magunk is megtapasztaltuk, hogy Jávor Pál életével kapcsolatban szinte „minden másként van”.

se előtt ebben a házban kelt a Herman Ottónak küldött, fentebb idézett levél. A születési anyakönyv bejegyzése azonban kétségtelenné tette, hogy Spannenberger Katalin cselédlány 1902. január 31-én, hajnali 5 órakor ebben a házban születte meg Spannenberger Gusztáv Pál Albert névre keresztelt gyermekét. Az is megtalálható a bejegyzésben, hogy „az anyafoglalkozása” 1904-től már magánzó, aki 1905. január 28-án házasságra lépett Jermann Pállal. Ezt követően a gyermek neve Jermann Gusztáv Albert lett. Jelentősen tisztult a kép, de maradtak még bizonytalanságok, úgyhogy Jávor Pál és a Jermann család életútjának feltárása további kutatást igényel.





MŰLTŐ

JAVOR PÁL SIRHELVE
A FARKASRETI TEMETŐBEN



A MAI PETŐFI SÁNDOR UTCA. JERMANN PÁL AZ EGYIK FÖLDSZINTI LAKÁST BÉRELTE ITT, EPPEN ÚGY, AHOGY EGY ÉVTIZEDDEL KÉSŐBB PÁVEL ÁGOSTON, AKINEK AZ ISKOLÁS WEÖRES SANYIKA VOLT KOSZTOS DIÁKJA, KÉSŐBB VUKÁN GYÖRGY IS EBBEN A HÁZBAN LAKOTT



SZÉLL KÁLMÁN UTCA 3. TALÁN AZ ARÉNA UTCAI ISKOLA KÖZELSEGE OKOZHATTA, HOGY A JERMANN CSALÁD 1910-BEN A FALUDI UTCÁBÓL A NAGYSZÁLLÓVAL SZEMBENI BÉRHÁZBA KÖLTÖZÖTT. AZ VISZONT TÖBB MINT VALÓSZÍNŰ, HOGY JERMANN PÁLI GYAKRAN TALÁLKOZOTT A SZOMSZÉDBAN LAKÓ PETŐ ANDORRAL, AKI REGGELNKÉNT SZINTEN INNEN INDULT ISKOLÁBA

A Jermann család szombathelyi lakhelyei

A Faludi Ferenc (ma Petőfi) utca 33. számú házat Brandstein István építtette. A kéményseprőmester családja az emele-

ten lakott, Jermann Pál az egyik földszinti lakást bérelte. Eppen úgy, ahogy egy évtizeddel később Pável Ágoston, akinek az iskolás Weöres Sanyika volt kosztos diákja. A kisdíák egyszer kritikusán megjegyezte: „Inci néni, ez a leves nem sikerült!”. Benkő Irén, Pável felesége válaszol: „látod, ez viszont sikerült” szavakkal lehúzott neki egy pofont. Az anekdotát Brandstein nagypapa mesélte unokájának, Vukán Györgynek, aki 1948–49-ben szintén ebben a házban lakott. A zongoraművész nem sokkal halála előtt iskoláskorának szombathelyi helyszíneit végiglátogatva idézte fel a történetet és nevetve mesélte, hogy egyszer megkérdezte az esetről Sanyi bácsit, aki bevalotta, hogy bizony emlékszik a pofonra...

Széll Kálmán utca 3. Talán az Aréna utcai iskola közelsége okozhatta, hogy a Jermann család 1910-ben a Faludi utcából a Nagyszállóval szembeni bérházba költözött. Az viszont több mint valószínű, hogy Jermann Pál gyakran találkozott a szomszédban lakó Pető Andorral, aki reggelenként szintén innen indult iskolába. Hogy a konduktív pedagógia atyja és a híres filmszínész találkoztak-e az 1930-as évek Budapestjének legendás művészeti összejövetelein, erről nincsenek információink.



KORÁBELI LEMEZBORÍTÓ. A MAGYAR FILMZENE AKKOR IS NAGYON NÉPSZERŰ VOLT: SZAMOS MOZI ZENÉJÉT AZONNAL FELISMERJÜK. HA FELHANGZIK A RÁDIÓBAN. EZEK KÖZE TARTOZIK A HALÁLÓS TAVASZ BETÉTDALA IS

Amikor az ifjú Jermann Pált 1912 szeptemberében a Főreáliskolába (a majdani Faludi Ferenc Gimnáziumba) beiratták a család már a Tökölly Imre utca 14. szám alatt lakott. Az utcaképet máig meghatározó jellegzetes házat Langer János építési vállalkozó 1895-ben Wálder Alajossal építtette. Az épület az elmúlt évtizedekben több intézmény, köztük a Szimfonikus Zenekar és a Szombathelyi Építész Kamara székháza is volt. Kvalitásai és az udvarán található, a századforduló építészeti stílusjegyeit viselő jellegzetes melléképületek miatt felkerült Szombathely védett házainak listájára.



Életről • színészetéről • humorról



Fotó: ROZSAVÖLGYI GYÖNGYI

Kaboslaci

Ezúttal az interjúban
a riporter
és az „alany”
tegeződik.
Ha van,
egyetlen
mentségünk:
Kaboslacival
egy ország tegeződik.

Képes 7 1986. június 14. 35–37. o.

— Imered azt a mondást, hogy „Nem olyan vagy amilyen, hanem amilyenek én látni akarlak?”

— Na, köszönöm szépen, ez az interjú is jól kezdődik! És ha szabadna tudnom, milyennek látasz?

— Hát, a természet: apró, a hajad: átmenet a tizien és a bronz között, hangod: rezseles; mit mondtak, abból élez, hogy csínyte vagy! ...

— Először is: nem vagyok csínyta! Kérdem meg a nőket. Másodszor elestem van eből a kisléből, a „csínynyakabos”, a „vörösakabos” skatulyából. Ha egy embernek groteszk a megjelenése, azon csak az elején nevetnek, később csinálnia is kell valamat.

— De hát nem vitathatód, hogy a külsőd határozta meg a szerepkörödet, a szerencsétlen kisméretű figurádját?

— En nem érzem magam szerencsétlen kisméretűnek. En ilyen soha nem jártostam, ezt is az újságírók tü-lalálták ki, főleg azok, akik életükben nem láttak. En a jökevű, talpraesett, világ-diam köpe vagyok, aki minden helyzetből kivágja magát. En nem életemen, ügyefogyott helyen, en charmes férfi vagyok, s ez szertelenség nélkül mondom, gyere ki velem az utcára. Nekem sugárzósom van, ami jökevűderi az emberélet, ezert szeretnek. Teljesen lényegtelen, hogy vörös a hajam vagy barna.

— Mégis parókat csinál-tattál! ...

— Ó, az nagyon régi történet, a Pódium Kabaréba jelentkeztem Ascher Oz-kár igazgatónál. „Nem tudom magadt szerződöttet!” — mondta —, nem tudok mit kezdeni a vörös hajjodd!” Akkor, ez igaz, fogtam magam, elmentem az Inai-cza Gyurhoz és az utolsó gatyámon — hatszáz forintért, tudod, mekkora pénz volt az akkor? — csináltam magamnak egy barna parókat. Felragasztottam és jelentkeztem újra. „Igy se jó!” — mondta Ascher! ...

— Azt mondd, hogy a külsőd nem lényeges, ám ahogy hallgattak, igen-nagy szerepet játszott az élettedben. Ha jól tudom, Gózon Gyulával sem volt nagyobb szerencsed, mint Ascher Ozkárval! ...

— Az angolparki szabadtéri színpadon léptem fel egy revüben. Odajön hoztam Gózon: „Kicsoda vagy?” „En is színész vagyok!” „Micsoda?” „Legalábbis az szeretnék lenni...” „Hát akkor tanulj fiam, mert ezzel a pófával

nagyon sokat kell ám tudni, mert ronda vagy ám, süsd meg!”

— Akárhogy is csőrük-csaőrjük, nem indult fel-hölénél ez a te karriere... — De nem a külsőm miatt!

— Hát mi miatt?

— A körülmenyek miatt. En nem ismertem senkit, s hosszú ideig még színha-zat sem láttam, csak cir-kuszi, vándorcirkuszi! ... Sárváron laktunk a Vasút utcában. A papa lökeres-kedő volt, ez a szakma nem volt nagyon inyre. elha-tároztam, hogy feljövök Pestre kerteszek, de már abban az volt benne, hogy színész lesznek. Éreztem, hogy Sárvárról el kell jöni, mert ott nem lehetek szinész. Ilyen egyszerűen képzeltel el a dolgot, s úgy lát-szik, jól! ... Szóval feljöttem Pestre, beiratkoztam egy Kert- és Földművelő Egye-sületbe, meg a Rózsahegyi Kálmán színiiskolájába, laktam apám nővérénél al-bérletben. Hermina néni! ... Itstenem, igen zsugori volt szegény; ezek ekhoppas napok voltak, játszótam a Bethlen téri műkedvelő színikörben, így éltem, amíg nem deportáltak.

— Mikor deportáltak?

— 1943-ban. Először Kö-szegre vittek, eleinte ugyanolyan kiképzést kap-tunk, mint a bakák, csak nem puskával, hanem la-páttal, aztán elvitték ben-nünket azt építeni Balat-onakaratyára. Egy évet töltöttem ezen a két hely-en... Balatonakaratyán ért a híres prókláció is, a kiugrási kísérlet. Leszed-tük a sárga csillagot, jöttek a keretlegények, hogy „ugye mi jók voltunk ma-gukhoz”, meg ez, meg az, de nem tartott soká, pár óra múlva a sárban lácsza kellett megkeresni a sárga csillagot és visszatenni. Másnap már pakoltak is bennünket teherautóra, elő-ször Szombathelyre, majd onnan gyalog át a határon.

— Próbáltál megszökni?

— Te, annyira tudtuk, kikkel vagyunk körülve-ve... Nem voltak jók az emberek, de nemcsak ott! ... Meséltem Sárvárról, ott gyerekeskedtem, de meg kell mondanom, hogy mi-előtt átvitték volna ben-nünket a határon, Sárvá-ron dolgoztunk. És a sár-vártár tudták, hogy benne vagyok a szízában, de semmi reakálás nem volt, se egy darab kenyér, se semmi, pedig akkor már borzasztón sovány voltam és éhes. Semmi! — le-

húzták a rolókat, hogy ne is lássanak bennünket! ... — Sárvárról hová kerül-tél?

— Az Inn völgyén ke-rezstül vittek Mauthausen-be, gyalog, mert kellették az utak a katonai felvonuláshoz. Szökésről szó sem lehetett! De meg kell mon-danom, bennem állandóan élt a remény, még akkor is, amikor útközben egy emelkedőn ötös sorokba állítottak bennünket, s egy-élkarú SS géppuskázi kezdett, s meilestem csak úgy buktak fel a haverok, mi meg rohantunk, kézen fogva... Nekem ott sem jutott eszembe, hogy meg-írhalkotak! ... Söt ezután törté-nt életem legkülönösebb esete, ez után a lövöldözés után a hegytetőn elfeküdt a 15 ezer ember, s egyszer csak odaküszik hozzám egy fiú: „Te nem a Pótytösnök az öccse vagy?” A bátyámat egészen máshová hív-ták be egy évvel koráb-ban... „Gyere!” — mondta a srác, s odavonszolt a bátyámhoz, aki tőlem húsz méterre feküdt.

— Emlékszel a hazatéré-sedre?

— Emlékszem-e? A ma-ma éppen kormozott, kö-rnyékig kormosan szaladt élelem a hügommal... Ok állítottak talpra, mert köz-ben megkaptam a flektri-fuszt, de hamar talpra áll-tam, s megint feljöttem Pestre. Valaki beajánlott Bélint Lajoshoz, ő akkor a Szépirodalmi Szervezet El-nöke volt, az ő magánvendéke lettem. Emlékszem, ott ült a ha-lalmas könyvtárszobájában a mostani Gorkij fasorban, olyan jó szuggesztív sze-

mei voltak, s klasszikusor-ról beszéltek nekem. Malb-olót, Shylockot magoltam. Egy évig voltam a növen-déke, penzt nem kért, de a hazaiak küldték henteje egy libát, azzal fiztettem. Aztán megszeretett engem a Lulu bácsi, kezdett aján-lólöveleket írkalni, meg va-lamilyen kőbányai színház-nak is írt, de vagy meg sem hallgattak, vagy azt mond-ták, hogy nincs hely.

— Miből éltél?

— Verebes Károly vett a hóna alá, betanult velem egy-két számot, ő vitt ma-gával hahknizni, kávéházak-ban, például a Moulin presszóban, meg tömb-pá-ri-ikon léptem fel színészpa-rodikál, Sárdy János, Feketi Kamill, Gózon Gyul-lát utánoztam. Többet nem is tudtam, de ezeket felel-meztem! ...

— Hogyan kerültél a Pó-dium Kabaréba?

— A Pódium Kabaréval szemben volt egy kocsmá, a Pichmichán Presszó, egy örmény kereskedő volt, no oda már be mertem úlni. Főleg azért, mert volt ott egy nagyszíri pincér, a Fe-ri, aki hitelben adott sós stanglit! ... Ezek voltak a szép idők... Szóval ott ül-dögéltem, amikor szalad át értem a Verebes Karszi, aki tagt volt a Pódium Ka-baréban, hogy „Gyere gyorsan, van melő!” Nőtí Károly villámtréfiáját pró-bálták: két néger beszélget New Yorkban egy padon, s arról pászakodnak, hogy bezeg katonának jók voltak, de most nem száll-tatnak fel egy villamosra, mert feketék. Át kellett

menni előtűk a színen egy zsidónak, cigivel a szájbán. A két néger meg utána néz a zsidónak, s azt mondják: „Máztát!” Ez volt a slusszpoén. Kollár Dudust maszkírozták erre a szerepre, de nem tesszt, mire a Verebes megkérde-zte: „Kell nektek egy maszk nélkülü zsidó? Minszájért hozom!” Átvitt engem, s azt monda: „Nem kell semmit csinálni, ne félj, csak menj át a színen.” Altemten, a rendezőség vintott, meg-kaptam a szerepet! ...

— Mikor találtál rá a se-jít hangzóra?

— Evélig csak parodi-záltam, s kezdett nagyon zavarni, hogy nincs más számomra, csak ezek a pa-rodikák, s félni kezdtem, mi lesz, ha nem tudom ezt to-vább csinálni. De mire a fe-lelem panikká változott volna, akkorára szerződte-ték a Vidám Színpadhoz, s kezdtem háromfelvonásos darabokban is játszani.

— Kik játszottak akkor a Vidám Színpadon?

— Orsiási gárda volt! Mezey Mária, Herceg Jenő, Komlósi Vilmos, Turay Ida, Sennyei Vera, Boros Géza, Kellér Dezsa, Peti Sándor, Salamon Béla, vendégként rendszeresen Kiss Manly, Feleki Kamill, ke-sőbb Kazal László, Kibédi Ercsi, soroljam?

— Hogyan fogadtak téged?

— Hát nem estek pá-nikba attól, hogy idejöt-tem.

— Féltél tőlük?

— Mi az, hogy féltém! Féltém, hogy nem fogad-nak be, remegve néstem a

A „mester” Salamon Béla és Sugár István



Képes 7 1986. június 14. 35-37. o.

próbatáblát, hogy előfordul-e a nevem, eleinte nagyon rossz szerepeket kaptam.

— Mikor érezted először biztonságban magadat?

— Amikor szövegszámot csinálhattam. *Nádasi László* írta, s az volt a címe, hogy „Leszállították a tüzelőmet”. Aztán később az „Ot-tóka”, az már legendás szám volt, ha bárhol megjelen-tem, a publikum követele, hogy adjam elő.

— Kiktől tanultad meg a szakmát?

— Szakmai trükkökre gondolsz? A legtöbbet a két *Latabártól* tanultam, de nagyon szerettem *Feléki Kamill* eszközeit is. A Hosszú *Latyitól* azt tanultam meg, hogy a partnerre rá is szabad nézni, bele szabad nézni a szemébe, még akkor is, ha az ember kifelé poentíroz. *Kamillkától* meg azt tanultam, hogy a

csatánál el lehet dobni, nem kell nyaralni rajta, úgy is hívjuk ezt, hogy „ejtett poén”. De a legtöbbet a kis *Latyitól* tanultam, ő egy tünemény, egy évszázadban egyszer, ha születik ilyen zseniális clown! Tőle tudom például a legfontosabbat, hogy a poént hogyan kell előkészíteni...

— De te néha a szerepeidet is elrohogod...

— Jaj, dehogyan is... Ez nem így van... Vannak olyan zsánerű viccek, amiket „csúszatóra” kell tenni, jelezni kell, hogy jön a poén, egy előrohoggal, s akkor már a szememből sejtik, hogy most moka jön. Ezek tudatos fogások, néha évekig gyakorolom őket. Ha egy viccek nincs dramaturgiája, nem áll meg a lábán. A jó író is sokszor elő-re bevajta a közönséget a szituációba, s akkor tízszer akkorát durran a poén... Igaz, máskor meg csak úgy

szárazon be kell szűrni a viccet... De az, hogy mindig csak beszúrom, hogy folyton kívül vagyok, az még nem modernebb, az még nem korszerűbb, ahogy egyesek gondolják! Nézd meg a külföldi nagykokat, pontosan úgy poentíroznak, mint mi, nincs új kitaláció. Úgy kell játszani, amilyen lehetőséget az író teremt, akik ordítotnak, ugrálnak, erőltetik a „korszerű humort, azokra én azt mondom: nem tudják a szakmát. A humort csinálni nem lehet, ez vagy van, vagy nincs...

— Szakmai és kritikai körökben sokan lenézik, amit csinálsz, zavar ez Téged?

— Nézd, ez a lenézés, mit tagadjam, okozott néhány kellemetlen órát, s ha nem találok volna nap mint nap a közönséget, amely megvigasztalt, nyilván nagyon súlyosan nehezedett volna rám. Mégsem az zavar a legjobban, hogy engem, a *Kabost*, lenéznek... Hiszen lenézték *Latyit* is, mit ne mondjak, gyűlöseket szerveztek, s cikkezték róla: „*Kell-e Latabár Kálmán a magyar színművészetnek?*”... Szent Isten, ha belegondolok, hogy senki emberek, mennyi szomorúságot okoztak *Latyinak*... De mondom engem végül is nem az zavar, hogy lenéznek. Az a baj, hogy a műfajt nézik le. Ezeknek a sznob, botcsinálta kritikusoknak köszönhető, hogy ez a pesti kabaré, itt Pesten ki fog halni, hogy a rangos írók elmenekültek a kabaré környékéről, hogy a nagy kabarégyéniségek kihálnak, s

nincs utánpótlás, legfeljebb néhány kölcser „leereszkedik” hozzánk, hogy pénzt keressen, miközben lenézi a közönséget is, meg a műfajt is... Erre mondják ma, hogy korszerű...

— Látom, mégiscsak érdekelt a kritika...

— Kritika? Ha kritika lett volna! De én csak interjúalany voltam jó, érdekes módon, ha népszerű emberről kellett írni, akkor riportalany voltam, de a munkámról — sokszor ugyanazok az újságírók — félvállról írtak... Ezt soha nem értettem, s ma sem értem... A kritikáról pedig csak annyit, legjobban azt vetik a szemembe, hogy nem újulok meg, hogy folyvást ismétlem magam. De hát könyörgök, nekem hosszú évekbe telt, fáradságos munkával, amíg kialakítottam azt a figurát, ami vagyok... A *Kabosot*, akit a közönség szereti; miért kellene más játszanom, olyat, amiben nem vagyok jó?...
— Nem gondold át arra, hogy a humor régimódi?

— Hogyhogy régimódi?

— Politikai, társadalmi kabaré helyett szexuális kedélyeskédés...

— Régen, amikor még többször játszottam politikai számokat a műsorom, de aztán valahogy kialakult, hogy én nem poentizálok, hanem inkább átváltottam egy ilyen mesélő-csacsozó, kicsit személyes, kicsit szexuális témára, s nem azért, mert ez könnyebb vagy hatásosabb, hanem azért, mert abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy a közönséget

érdekli, hogy velem mi történik, lett legyen szó a mamáról, az amerikai utamról, az öregedésről való félelemről. *Sárvárról*... Amellett szeretem ma a politikai helyzet sokkal felengedettebb, mint tíz-héttal évvel ezelőtt, s ma az embereket a zipnapról a politikai téma másodlagosan érdekli, nem úgy mint régebben. Egyetlen ember van a szakmában, aki erre ráállt, akitől ezt el is várják, s ez a *Hofi*.

— Mi a véleményed *Hofi*-ról?

— Zseniális palinak har-
tom, és régebben, amikor még gyakrabban találkoztunk, akkor jobban ismer-tem a humorát is. Ő egészen másfajta ember mint én, más szófra jár az agya.

— Irigyek vagytok egymásra?

— Nem egymásra.

— Minek tartod magadat? Színésznek, clownnak, kabarészínésznek?

— Egyéniségnek.

— És, ha az mondanám, vicceseslő vagy?

— Ez csak megfogalmaz-
zás kérdése. Ha nem azt mondnék, hogy a *Kabos* laci jó színész, hanem azt, hogy sokat lehet rohogni rajta, engem ez nem zavar.

— Mi az a nevetés?

— Hatalom. Ez gyönyör. És nemcsak politikai érte-
lemben. Ahol egészségesen tudnak rohogni, ott nincs nagy baj. Nekem gyanús az, aki nem tud nevetni. Vagy nem akar. S az is, aki gyomorbetegesen tart elő-
adást az ilyeneknek a töltött káposztáról...

— Egy ilyen *Kabos*-be-
szelgetésben a publikum poénokat vár. Megpróbál-
kozol néhány röpizzitál?

— Lásuk a medvét!

— Hatvanhárom évesen is jól tartod magad. Mi a titkod?

— Nem ittam, nem nőz-
tem és nem cigarettáztam soha. Kilencéves korom előtt.

— Azt mondják, nagyon keveset alszol.

— Igen, de nagyon gyorsan.

— Magyarország egyik legnépszerűbb embere vagy...

— Ha mások mondják... Hajlandó vagyok elhinni.

— Mi kell ekkora népszerűséghez?

— Szerencse.

— És tehetség?

— Tehetség is kell. De az nem elég nálunk, ha valaki tehetséges. Azt is el kell érnie, hogy megbecsüljék neki...

VINKO JÓZSEF



A mama és papa



A három nevető: Alfonzával és Latabár Árpáddal, a hosszú Latyival



Együtt Mezei Máriával

Képes 7 1986. június 14. 35–37. o.

Egy vasi színművész
centenáriumára

Kemenes Lajos

(1887=1925)

Elfeleltük. Nem egyedül ő jutott erre a sorsra. Talán nem is szülővárosa, Cellödömök, talán nem is a megye kultúréletének a kutatói hibásak benne. Szégyenérzetből, vagy más okok miatt a család is mélyen hallgatott róla: mert egy jólnevelt családból a színi pályára lépni nem mindig volt dicsőséges, vagy éppen illendő.

Egyetemista koromban hallottam róla először Somlay Artúrtól, akinek jó barátja volt, s a Vígszínház jó nevű színészei közé tartozott. De hadd idézzem az **Új Nemzedék** 1925. december 28-i számát. Hisz ami benne olvasható, annál sokkal többet egyelőre magam is alig tudnék mondani.

„**Kemenes Lajos** 1887. augusztus 7-én született Cellödömökön. Atyja Géfin Lajos orvos volt, s ő a **Kemenes** nevet színészi pályája kezdetén vette fel. Felsőfővön érettségizett, majd kitűnő eredménnyel elvégezte a Színiakadémiát. Ezután egy évig Szegeden színészkedett, majd 1910-ben a Vígszínház szerződtette.

A Vígszínháznak több, akkor divatos, nagy sikerű darabjában lépett fel igen nagy sikerrel. Főleg a komikus szerepekben tűnt ki. A Vígszínház akkor rendszeresítette a gyermekelőadásokat, s Kemenes Lajos igen sok fővárosi gyermeket nevetetett meg ötletességével, közvetlen humorával, nagy komikusi készségével.” (Új Nemzedék.)

Átmenetileg dolgozott a Központi Sajtóvállalat titkárságán is, s ahogy Somlay Artúr nekem mesélte,



mint festőművész is tehetséges volt. A Központi Sajtóvállalat lapjainak megjelenésakor „Gondolat” címmel harcos hetilapot is indított, s halála előtt nem sokkal az „Új Nemzedék” munkatársaként is dolgozott mint esztéta és színikritikus.

Egészségi állapota már 1924-ben megrendült, a hajszolt, idegtépő munka felőrölte egészségét, s 1925-ben hunyt el 38 éves korában.

Eddig a rövid kis centenáriumi megemlékezés, amelynek célja nem egyéb, mint elkezdeni számbavenni azokat a Vas megyéből elszármazott tehetségeket, akiknek emléke egyáltalán nem, vagy alig él köztudatunkban. Pedig, — s ez nem egyedül rá vonatkozik — valahol, talán éppen a szülőhelyén, megilletné egy szerény kis emléktábla, egy utcanév, vagy helyi intézmény, vagy kultúrcsoport névadása, talán éppen most, amikor születésének centenáriumán rá emlékezünk.

Dr. Horváth Ferenc

Vas Népe 1987. augusztus 7. 5. o.

Reflektorfényben

Keres Emil

Keres Emilnek, a színházigazgató színésznek sok kedves ünnepnapja van az esztendőben. Értelmezhető: a művész-igazgató számára minden új szerep és a színház minden új bemutatója ünnepnapja fényesedik. A színházi és színészi ünnepek mellett van azonban még egy, amit teljes szívvel és magánának vall s ez a könyv ünnepe. Nem véletlenül: Keres Emil egyike a mai magyar líra legteljesebb tolmácsolóinak.



akarná a maguk elevevességében visszaidezni.

— Szombathelyen lakunk. Ott már akkor ismerték a Ki mit tud-ot. Az egykori Kovács szálló éttermében került sor megrendezésére. Talán tíz éves voltam. Szerepelnem még nem mertem, csupán rézként akartam megtekinteni a nagy vetélkedőt. A bátyám azonban, tudtomon kívül, az én nevemet is beíratta a szereplők közé. Egy pillanatra meglepődtem, amikor szólítottak, a bátyám meg oldalba bökött: „gyereünk öskös”, — nem maradt más hátra, menni kellett. Fél kiló cukorka volt a jutalma a sikeres szereplésnek. Tízszor szólítottak vissza... Tízszor egy zacskó cukor... Tízszor megdöbbenve már csak egy helyből rímfaragó rigmussal jutottak az eszembe, amely a hentesmester portékáját dicsérette. S mivel a hentes is ott ült a nézők között, a rigmus végére egy óriási tál hús-inyencséggel jutalmazott.

Tréfásan elmosolyodik és szótárja kezét:

— Ennyi inspiráció után nem mondhattam le többé a színészmesterségről...

— A verseket már kisdíák koromban nagyon megszerettem. Ezt a vonzalmat csak erősítette bennem, amikor egy nap, talán második osztályos tanuló lehettem, apám a nagypapámról mesélt nekem. A nagypapámról, a cíj vándorszínész volt s a saját társulata élén járta be az országot csakúgy, mint Csehszlovákiát, Lengyelországot és Romániát. Akkor fogalmazzódott meg bennem először a gondolat: színész leszek. Es attól kezdve már nemcsak „bemagoltam” a verseket, hanem szívvel-szenvedéllyel olvastam-tanultam azokat.

Cigaretttára gyűjt, közben el-tűnődik, mintha az idők emlékeit

Azután újra komolyra fordítja a szót:

— A házban, ahol lakunk, a szombathelyi nyomda épülete volt. Bejártam ide, egyetlen feltétellel: a vasárnapi szám verseit már a levonatból fel kellett olvasnom a nyomdászoknak. Szívesen tettem. Nemcsak a versek nyújtotta gyönyörűségért, hanem azért is, hogy beleköthettem a lapkészítés izgalmasan feszült légkörébe... Hosszú évek teltek el azóta, de ezt a légkört csak a színházban találtam meg újra...

Negyvenötben jelentkezett a főiskolára s ötvenben végzett el. Egy esztendőig a Honvéd Színház tájékoztatóján szerepelt, majd három esztendőig a Nemzeti Színház színpadán. Azt követően a szolnoki Szigligeti Színház igazgatósít bízta rá, majd a Vigaszínházhoz került. Negyedik esztendeje a budapesti Thália Színház igazgatója. A megtett utat a SZOT-díj, két Jászai-díj és az idén megkapott Kossuth-díj fémjelzi.

A vers szeretete végigkíséri eddig megtett művészi útján.

— Ugy érzem: a mai költők gondolatainak tolmácsolása kortársi kötelesség. Ezért is ünnep számomra esztendőről esztendőre a könyv ünnepe. Ugy is, mint előadásnak, úgy is, mint előadónak. S ami még csak emeli ennek az ünnepnek a fényét: a versek barátainak egyre növekvő tábora. Jólétes érzés úgy állni a dobogóra, hogy az ember tudja: mire legördül a függöny, újabb füzekben, szájakban plántálódik az igény a szép és gondolatgazdag versek iránt.

A Thália Színház néhány esztendő alatt fejezt a leg-rangosabb fővárosi színházak közé. Elsősorban ezért a jelentős előrelépésért kapta meg Keres Emil a Kossuth-díjat.

— A színház feladata — összegezi színházgatói működését —, hogy szóalkotókat és gyönyörködtetve gazdagítsa, formálja az emberek tudatát. Ha ehhez hozzáadjuk még azt a többletet: a színház a mai élet nagy kérdéseire keresi a feleletet, akkor azt hiszem, könnyen utat találhatunk a közönség szívéhez. Mert vallom: a közönség igenis kíváncsi önmagára s a korára, ha önmagát is, a kort is olyannak látja viszont a színpadon, ahogyan az életből megismerte azt.

Keres Emil az előadó, színész és színházigazgató nagyon elfoglalt ember. Mégis, amióta újra megkezdődött a televízió népszerű Ki mit tud vetélkedője, hétről hétre találkozhatunk vele a kamerák előtt is.

— Bár nagy elfoglaltságot jelent, mégis szívesen teszrem. Örömmel tölt el, hogy a fiatalok közül nagyon sokan szeretik a verseket. Ha arra gondolok: nem is olyan régen még én is hasonló módon álltam először a dobogóra, akkor úgy érzem, csupán a kötelességemet teljesítem most, amikor a fiatalokkal együtt végaszurkolom első nagy próbálkozásukat.

P. P.

Vas Népe 1965. június 6. 7. o.



Keres Emil az Életünk folyóirat jubileumi ünnepségén a Berzsényi Dániel Könyvtárban, 1973

EMILIA, A SZŐKE CSODA

Fényűző művészet a Nemzeti Színházban

A szombathelyi Fő téren sétálva bárki láthatja, melyik házban élt gyerekkorában a később csak Szőke Csodaként emlegetett Márkus Emília, pályafutását azonban kevesen ismerik. Hogy miért lett színművész? Úgy tartják, édesanyja ágya fölött egy spanyol vándorszínészeket ábrázoló kép lógott, amitől a kislány kedvet kapott a színjátszáshoz.

Márkus Emília az apja munkahelyén, s egyben otthonukban, egy malomban született 1860. szeptember 10-én, amely a nagy pillanat után pár órával porig égett. Rokonaikhoz, az anyja fivéréhez, Horváth Boldizsár ügyvédhez – később igazságügy-miniszter – menekültek, aki Szombathely Fő téren lakott, Emília itt nevelkedett. Apját hamar elvesztette, ezért 12 éves korában a család Horváth Boldizsárral Pestre költözött.

Színészlány az úri családban

A kor szellemi fellegrának számított az a ház, ahová Márkus Emília ekkor került. Nagybátyja estélyeket, koncerteket tartott, és olyan személyiségek fordultak meg nála, mint Arany János és Vas Gereben, Eötvös Loránd, Trefort Ágoston vagy épp Liszt Ferenc. Márkus Emília egyik este Vörösmarty Liszt-hoz írt ódáját szavalva aratta első nagy sikerét, s a jelenlévők meg is jósolták, hogy színésznő lesz belőle. Miután Paulay Ede meghallgatta, korongdemény-nyel bekerült a Színi Tanódába, s ez kisebb felbőrbőrdást is okozott az egyébként úri családban, ahol nem szokás efféle pályára menni. Első színpadi bemutatkozása 1875-ben Dumas Alfonz úr című vígjátékában volt, melyben beugróként lépett fel a Vár-színházban. Tehetsége ezután Szigligeti Edét lenyűgözte, aki később szerződést ajánlott neki, így Emília már 1877-ben a Nemzeti Színház tagja lett. Itteni első fellépése Júlia szerepe volt Shakespeare művében. Még húszéves sem volt, de a kritikák reményteljes jövő jósoltak neki.

Álomszerepek

Nem volt felhőtlen a színészkedés első időszaka: nagy türelemmel, kitartással küzdött a hadarás, és az erős vasi tájszólás leküzdéséért. Míg ő ezen dolgozott, a közönség inkább úgy vélekedett, hogy hangjában „elfedezhető a magyar vidék ize és zamata”, annak kellemetlen mellékszöngéi nélkül. Szigligeti halála után Paulay Ede lett a Nemzeti igazgatója, aki szívesebben osztott szerepeket a fiatalokra, így Emíliára is. Ekkor az idősebbek mellett már itt játszott Jászai Mari és Rákosi Szidi is. A felnőttkorba ért szombathelyi lányt nemcsak színművészként, hanem nőként is ellenállhatatlannak tartották, s bár „keze, lába bizony nem volt aprónak mondható”, vonzónak találta erőteljes, de karcsú termetét, dús hajkoronáját. Népszerűsége csúcson emiatt kapta a Szőke Csoda nevet. Eljátszotta az összes jelentős női szerepet, köztük Az ember tragédiájának Hyppijáját, Shakespeare III. Richárdjának Lady Annáját – amit majd ötven évig játszott –, Stuart Máriát – ezért Greguss-díjat kapott – és Ibsen Nóráját. Utóbbi tette egyébként európai hírvív. Hatalmas sikert aratott Maeterlinck Monna Vannájában, amikor öltözéke

mindössze egy köpeny volt, amely alatt nem viselt semmit. Az előadás annyira felkőrcsölte a szüveget a közönségben, ami – „a művészi palástba rendezett érzékenység” – eddig ismeretlen volt a kor magyar színpadain. Az ország megőrült Márkustért. Közben feleségül kérte Pulszky Károly, a kitűnő művésztörténész, aki ekkor az Országos Képtár igazgatójaként dolgozott. Esküvőjük után a Tudományos Akadémia épületében kaptak lakást, az agg Arany János szomszédai lettek.



Giovanna szerepében
(Monna Vanna) 1902-ben

Anyagi és érzelmi válságban

Műkinccsel, értékes régi-ségeikkel rendezték be otthonukat, és élénk társadalmi életet éltek. Fogadták Jókait, Csiky Gejgelyt, a kor legnagyobb művészeit. Ez az életmód, és ez a gazdagság azonban a visszajára fordult. Pulszkyt külföldi képvásárlási kapcsán – amiket az Államkincstár megbízásából végzett – hitlen kezeléssel vádolták meg, és fogságba helyezték. Ekkor már két lányuk is született, s mindenki a válásra próbálta rábeszélni a színésznőt, ő azonban



kitartott mellette. Férje hazatérhetett, de a kártérítés rendezése végett szinte mindenüket eladták, Pulszky pedig idegösszeomlást kapott. Németországba ment, szanatóriumba, ahol öngyilkosságot követett el.

Sikeres újrakezdés

Öt hónap elteltével Márkus Emília és a nála 11 évvel fiatalabb Andor Oszkár huszártsizt eljegyzést kötött, később, 1903-ban össze is házasodtak. A férfi rendezte az asszony pénzügyeit, de ebben mások is segítségére voltak. Feltétele egyébként is kétszerese volt a jövedelmet tekintve fit követő színésznőnél, de még az is előfordult, hogy maga a király, Ferenc József egyenlített ki Márkus Emília tartozását a magánpénztárából. Volt, hogy a kulturálisminiszter utalt számára pénzt, végül olyan jogosítványt kapott, hogy anyagi ügyei miatt bármely színházban fellépést vállalhatott. Színészként különben már két évzede P. Márkus Emília néven volt ismeretes, ezért második férje nevét, az Andort Párdányra változtatták. Közben lányai is megházasodtak: egyik egy bécsi operatársnő, másik a kor leg-híresebb orosz balett-táncosához ment hozzá. Márkus Emília 1928-ban a Nemzeti Színház örökös és tiszteletbeli tagjává nevezték ki, és korábbi, az azóta lebontott Nemzeti épületében lévő lakásáért cserébe megkapta az itt – mai Astoriánál – épült mozi tulajdonjogát. 1930-ban lett a Corvin-koszorú kitüntetésének birtokosa, s két évvel később nyugdíjba küldték. Ez olyannyira sérlette, hogy Horthy Miklósnak is kérelmet írt, hiába. Nevéhez fűződött az első magyar, oktatói célból készült film – A tánc – egyik címszerepe, de más néma-filmekben, s egy hangosfilmben is szerepelt. '45 után többször is tüdőgyulladászt kapott, míg végül '49 szeptember 12-én örökre elaludt.

szerk.: húa

Fotós: www.szineszoknyar.hu



A Fő téri ház, ahol a művésznő nevelkedett

8



Galambos Ferenc:

Alsóőri Moór Anna
az első ismert és ünnepelt
magyar színésznő
1773~1842

Órség 1983. 10. sz. 8-10. o.

A budapesti Színház-történeti Intézetben, ahol a neves magyar színészek képei láthatók, első helyen a Moór Annáról készült festményt találjuk. Sajnos, a felsőbri kereszteltek anyakönyvében (az alsóbri anyakönyvek csak 1797-ben kezdődnek) nem találtuk, hacsak a következő bejegyzés nem vonatkozik rá: 1773 november 15-én született egy Anna, akinek szülei György János és Moór Erzsébet alsóbri nemesek voltak.

1790-ben mindenesetre Kelemen László színtársulatánál találjuk. Már Simai Kristóf „Igazhízi” – jának első előadásán feltűnt Anna szépségével és tehetségével. 1792-ben ő a magyar színészet ünnepelt hősnője. Mint az év „legjobb színésze” többször is loo forint jutalmat kap egy ismeretlentől. Ebben az évben 19 színészt alkalmaztak szerződéssel, köztük első helyen Moór Annát. Nem kisebb személyiség, mint a magyar nyelvújítás atyja, Kazinczy Ferenc jegyzi meg „Pályám emlékezetében: „A szép Nannak nincs szüksége tanítómesterre, mert a természet tette azzá. Nagy örömünk ez a csodaszép leány. Szavai, állása, mozgása, különösen az a mesteri kéztartás csudálást érdemel. Egy angol, aki a szép leányt színen kívül nem látta s nyelvünket nem értette, soha el nem maradt a játékból és csak azért, hogy nyelvünk modulációját a varázs-leány szájából hallhassa.” Egyszerű és természetes, fellépése mégis imponáló. Megnyerően öltözködik, minden nap más darabban lép fel, ruháit maga készíti gyertya vagy mécsfényenél. Tagja volt a pesti „jóltevő asszonyi egyesület”-nek is.

Ez az idő, a 18. század 90-es éveinek első fele, a magyar színészet első virágkora. Jókai Moór Annát és társait „földön járó csillag”-nak nevezi abban az egyfelvonásosában, melyet a magyar színészet százéves évfordulójára írt. Napjainkban ismét felújították a „Thalia szekerét”. Följegyezték, hogy Annát félóráig föllálva tapsolta, ünnepelte a közönség. A sok siker ellenére Kelemen László társasága állandó nehézségekkel küzdött. A német és magyar színház egy épületben volt, harcolni kellett a jobb előadási időért /szombatot, vasárnapot, a piaci napokat pl. mindig a németek kapták/. Kelemen maga nagy ledűllettel dolgozott, de a nehézségeket nem tudta megoldani. Hogy

anyagilag megerősítse társaságát, vidéki körútra indultak. Kolozsvárot az 1797/98-as évadban még játszott Anna, de a debreceni és nagyváradai szerepléseknél már nem találkoznak nevével.

1793-ban házassággott kötött Rehák József ügyvéddel. A pest-belvárosi plébánia anyakönyvében találjuk a következő bejegyzést: „A nyitrai származású Rehák József ügyvéd megesküdött Moór Annával. A tanúk Tomka László ügyvéd és Schedius Lajos professzor voltak, az eskető egy ex-pálos: Gindl”. Rehák különben beadványában, hatásos érveléssel küzdött a pesti magyar színházért, így 1799-ben megakadályozta a helytartó tanácsnál egy csupán németajkú színház létrejöttét Pesten. Hogy ezt a küzdelmet felesége sugallatára folytathatta, igazolja az a tény is, hogy amikor 1806-ban Kelemen társulata Pestre visszatért, Annát ismét a szereplők közt találjuk.

1828-ban Pilisvörösvárra költöztek, ahol egy birtokot vettek meg. Anna postamester nő lett és mint a plébánia feljegyzései tanúsítják, annak életébe is buzgón bekapcsolódott: nemcsak ismételt pénzügyi tevékenységeit jegyezték fel, hanem ő újította meg a szentségmutatót és ereklyetartókat is a 14

segítő szent kápolnája számára. 1829-ben pedig a plébániatemplom számára a ma is használatban lévő keresztelőkutat adományozta Keresztelő Szt. János képevel. Joggal jegyzi meg róla a plébániatörténet: „Buzgósa szinte nem ismer határt!” A rokonság birtokában van Moór Anna néhány német és francia nyelvű levele és ruhadarabja. A lexikonok megemlítik, hogy írt is néhány színdarabot. Így színe alkalmazta Dugonics András regényeit: Bátor Mária /1794/, Toldi Miklós /1794/, Berényi Jolánt /1795/ és a Predikátum és a papagály című művet. A Széchényi Könyvtár Kézirat-tárában nem sikerült ezekre rábukkannunk.

Moór Anna 1842 május 27-én halt meg, a pilisvörösvári öreg temetőben temették el. Az 1920-as években megszüntették ezt a temetőt. A székesfehérvári püspök engedélyével exhumálták Moór Anna sírját és az új temetőben helyezték el. Öreg emberek, akik jelen voltak ennél az áthelyezésnél látták szép haját, amit Kazinczy is úgy megcsodált. Moór Anna most egy közös sírban nyugszik a család oldalági tagjaival az Illéssékkal. A sír felirata: „Rehák Józsefné, felsőbri Moór Anna 1774-1842”. Annak, hogy a sírkő „felsőbri” nek jelzi – különben minden forrás „alsóbri” nek – az lehet a magyarázata, hogy az exhumálás alkalmával igyekeztek beszerezni a keresztelvélet, s akkor kapták a felvilágosítást, hogy Alsóbri egyházilag 1797-ig Felsőbrihoz tartozott. A pilisvörösvári halotti anyakönyvben csak ez áll: „Rehák Józsefné, szül. Moór Anna meghalt 1842. május 27-én, 68 éves korában”.

(A adatokat a lexikonokon kívül Staud Géza: Kelemen László naplója és feljegyzései, Színház-történeti Könyvtár 1. Bp. 1961 c. műből és Marlok István pilisvörösvári apátplébános szíves közlése nyomán adjuk közre.)

Őrség 1983. 10. sz. 8–10. o.

Sinkovits Imre

A sosem felejtethők



Az első világháború és a trianoni békediktátum után nyolc esztendővel születtem. Vas megyei szülők gyermekeként Kispes-ten, a „néhai” Damjanich utca 8. alatti családi kisvendéglőben. A stremi vízimolnár lánya, Göndöcs Terézia és a körmendi kéményseprőmester fia, Sinkovits Jenő főpincér elsőszülött fiúgyermekéént. Mivel a famíliában is első fiúnoka voltam, az örömteli bemutatásra két éves koromban vitt édesanyám vízimolnár Göndöcs Lajos nagyapámhoz Strembe, igaz, már útlevéllal, tekintve, hogy az most is Burgenlandhoz tartozik. Íme *első találkozásom a történelemmel!* Ettől kezdve folyamatosan vettem részt *magyar történelemórákon* szüleim s nagyszüleim térdén lovagolva. Így tudtam meg, hogy a trianoni „békekötés” után, az

osztrákok bevonulásakor Göndöcs nagyapám néhány hétig a güssingi (Németújvár) börtön lakója volt, mert nem tudott beletörődni az országvesztésbe, és ennek hangot is adott a *malomban*, ahová ugyebár mindenféle népek jártak örletni. Itt jegyzem meg, hogy még a múlt század utolsó éveiben került szülőfalujából, a Zala megyei Pósváról mint vándor mesterlegény Strembe főmolnárnak, majd ő lett a tulajdonos. Felesége, Posch Teréz hét gyermeknek adott életet. (Fura fintora az életnek, hogy mindez húsz esztendővel később megismétlődött vejével, Kapuy Jóska bátyámmal az „Anschluss”, Ausztria náci megszállása után. Csak ő valamivel hosszabb ideig volt a grüssingi várbörtön náci fogdájának lakója.)

Göndöcs József, édesanyám legidősebb bátyja hasonló keserűségtől s a húszas évek gazdasági válságától indítatva még távolabb került az anyaországtól. Stremből Fiumén keresztül mint hajórakodó munkás kivándorolt Kanadába. Előbb szódagyári tróger, majd, amikor egy finn kivándorló leányát feleségül vette – aki szűcs volt –, gazdálkodó lett. Torontó melletti virágfarmján éltek haláláig. Egy finn nagynénivel s két finn–magyar unokatestvérrel gyarapodott a familia. (Két esztendővel azelőtt hunytak el, már nyugdíjasként, amikor 1982-ben az emigráns magyarok meghívására feleségemmel, Gombos Katalinnal „irodalmi esten” léptünk fel a torontói Magyar Házban. Néhány öreg magyar még emlékezett rájuk, de unokatestvéreimet, Helvit és Joe-t már nem sikerült megtalálnom.) *Így bővültek magyar történelmi ismereteim, családomon belül.*

Sinkovich Vince nagyapám is része a magyarság kárpát-medencei históriájának. A Sinkovich-ág (egy hivatalnoki elírás folytán lettünk később Sinkovits-ok)

Napút 1999. 5. sz. 3–7. o.

gyökerei a messzi múltba vezetnek. Keresztury Dezső, Illyés Gyula s még mások segítségével következtettem ki, hogy Zrínyi Péter bánsága idején, a török elől menekülve derék *horvát iparosok, kézművesek* húzódtak fel a Dráva-Száva mentén északnyugati irányba, a mai Magyarország és Ausztria déli területeire, a szentgott-hárdi „hármastar” környékére. Innen származik elnevezésük is: voda kroat, Wasser Kroath, vízi horvát.

Sinkovich Vince nagyapám, kéményseprő mesterlegény Bányácskán született, mai osztrák neve Steingraben. Nősülése után – felesége Vojnovich Teréz (horvátul állítólag a „sinkovics” békefit, a „vojnovics” hadfit jelent) – a Vas megyei Körmendre került. Érzékeny szeme s gyenge tüdeje miatt lemondott mesterségéről, s átadta a jogot soron következő öccsének. Ő maga altiszt, finomabban „kulcsár” lett a körmendi Korona szálló s étteremben, az úri kaszinóban. Az itteni könyvtár gondozása közben szerezte, autodidakta módon, a tiszt urakat is meghökkentő műveltségét.

„Egy vízimolnár nem adja a lányát egy pincérhez!” Ám ez a korra jellemző góg sem akadályozta meg drága szüleim egybekelését, de ez űzte el őket a rokonoktól mentes Kispestre, „Vince papával” önálló kisvendéglőt alapítani. Mire én „*megérkeztem*”, már nagyon jó nevű üzlet volt, aminek forgalmát magam is növeltem édesanyám konyhája, Vince papa sóntése s a vendégeket kiszolgáló édesapám között: *totyogva*. „Pikoló fiú” státusom sajnos nem bizonyult tartósnak, mert a kéretlen beköszönő gazdasági válság csődbe juttatta ifjú-boldog szüleimet, s lehúzta a redőnyt. Én ebből csak annyit fogtam fel, hogy kis lakásba költöztünk, a Damjanich utcából az Attila utcába – itt született már kisöcsém is, és az elmaradt vendégek helyett a szegénység szegődött mellénk társnak, hosszú időre. Este nem nagyon gyűjtöttünk villanyt. A vaskályhából kiszűrődő fény mellett Vince papa térdén lovalgoltat s mesél: Attiláról, Csaba királyfőről, a hadak útjáról, ’48-ról és az első világháborúban elesett Géza fiáról, akinek képe sokáig függött ágyam felett.

Aztán elfogytak a mesék, mert „elfogyott” Vince nagyapám is! Geschlettner doktor bácsi szerint „elemésztette” magát. Hamarosan *követe őt* Burgenlandban nyakas-magyar „nászura”: Göndöcs nagyapám s az akkor már kétesztendő „öcsikém” is – agydanat-műtét közben halt meg a Rókus kórházban.

Szomorú és nehéz esztendők jöttek. Édesapám csak szombat-vasárnap jutott kenyérkeresethez Húvösvölgyben és Óbudán mint kiségitő pincér. Hárman maradtunk, idegenben, távol a vasi földtől, létbizonytalanságban, egy fagyaltot hárman nyalogatva, moziban „ketten egy jeggyel”, és a vízimolnár lánya kilónként vagy dekaszámra vásárolta a lisztet, darát s ugyanúgy a zöldséget. Nászajándékok, a „staférunng”, egy-két családi ékszer állandóan útban voltak. A zálogházba. Csak a Singer varrógép csattogott-kattogott, még éjjel is „szolgálatban”. De kibírtuk. A kötéláncos a Fő tér felett ingyen volt, a Kertváros rózsáinak-virágainak illata beszökött az ablakon, s a Jóisten is megbocsátotta, hogy a vasárnapi szentmisén tölünk nem „csengettyűzött” a perselypénz. Aztán lett új főpincéri állás Óbudán, igaz, egy esztendő után az a *vendéglős is* tönkrement, de a harmincas évek közepén édesapám megkapaszkodott a híres Ilkovicnál mint „éthordó”. Édesanyám hajtotta tovább a varrógépet, s csepegtette belém még a pinkafői (Pinkenfeld) zárdában szerzett némettudását, a Göndöcs familia nagy megbotránkozására. „A Terus megbolondult! Svábot nevel a fiából!” „Különb magyar lesz, mint ti; de amit most tanul tőlem, sosem felejtí el!” Így is lett, hála drága jó édesanyám bölcsességének és kiirthatatlan hazaszeretetének!

A történelem pedig egyre-másra adta fel leckéit és invitált nem éppen „titkos találkákra”. Családunk anyagi helyzete eközben „stabilizálódott”, szolid-nyugodt polgári otthonra leptünk Óbudán, édesapám már főpincér az Ilkovicznál, én pedig az Árpád gimnázium diákja. Édesanyám féltő-óvó tekintete kísért végig a Zápor utcán, ezen életemet meghatározó alma mater falai közé. Itt lettem cserkész is, ami kitöltötte ifjúságom minden percét, s tart máig, 71 éves koromig. Éltre, erkölcsre, hazafiságra, bajtársiasságra, hitre, hűségre, önállóságra és önfegyelemre, kézügyességre és talpraesettségre, szorgalomra és leleményességre nevelt, magyar népdal- és népmesekincshez, természetismerethez és -szeretethez, madárvédelemhez és természetjáró kultúrához szoktatott, miközben „játszani is engedett”! Jaj, de szép volt! *Remélem, lesz is újra!*

Majd jött Kassa bombázása. Máig vitatják, milyen fajta repülőgép volt, de én magam láttam néhány esztendeje, Koscicén járva, az akkor ledobott bomba *cirill betűs* repeszdarabjait, amik a „nyilvánosházak utcájának” romjai alól kerültek elő.

Visszatért a Felvidék. „Piros-fehér-zöld! Pozsony magyar föld!” Ezt követő nyáron már az Ipolytság mellett volt a cserkész tábor! *Visszatért Kárpátalja! Erdély egy része!* „Hál’istennek megfordult a világ! Zöld ablakban piros-fehér virág!” – énekeltek boldogan a székelyek Csíksomlyótól Kolozsvárig. A nyári cserkész táborát már Zilah mellett készítették elő tisztjeink! De „gellert” kapott a történelem, a zilahi tábor Paksra került, s mi így imádkoztunk délben az osztályokban: „Delet harangoznak szerte Magyarországon. Ez a harangszó a nándorfehérvári hősökre emlékeztet. Emlékezzünk élő hőseinkre, hiszen ismét harcol a magyar. Önvédelem adta kezébe a fegyvert, és ő bátran elfogadta. A Haza határain kockán forog a magyar katona élete!...” És leventébe kellett járnai. Nem szerettem. Cserkész voltam. Tűz és víz! Legalábbis a fővárosban. Ekkor történt, hogy egy leventegyakorlaton, vagy hatszáz diáktársam előtt kiszólitott az oktató, egyébként tornatanár. „Hogy hívnak?” Mondom. „Hangosabban!” Úgy mondom. „Még hangosabban!” Végül már ordítva, majdnem sírva üvöltöttem: „Sinkovits Imre!” „Halljátok, fiaim?! Így hívnak egy magyar leventét!” Otthon édesapám éles szeme észrevehetett valamit, mert megkérdezte, mi bajom. Elmondtam, mi történt. „Ne búsulj, kislíam, már én is gondoltam rá, hogy »magyarosítjuk« a nevünket!” „Nem! Édesapám! Most már csak azért is ezzel a névvel mutatom meg!” S eszembe jutottak édesanyám szavai kiskoromból. Ebben a szándékomban, tudtuk nélkül is, segítettek tanárain, cserkészvezetőim. Vitéz Gáldy Béla igazgató úr, Kunszery Gyula költő, magyartanárom, Bíró Lajos Pál, az angol szótár szerkesztője, Dr. Könözsy Lajos katolikus hit-tanárom, a „Tiszí”, aki különösen meghatározó személyisége lett nemcsak a giminek, de egész életemnek! (Majdnem pappá lettem a hatására!) Magától értetődő nemzeti és közösségi szellemben nevelődtünk, gróf Teleki Pál gondolatát követve, hogy „emberebb emberré, magyarabb magyarrá” is növekedjünk! Mélyen megrendített halálának (öngyilkosságának?) híre. Tán akkor éreztem először, hogy a történelmet már „velünk írják”.

A német megszállást követő kora reggelen társaimmal Kossuth, Széchenyi, Petőfi, Arany, Jókai és a magyar szabadságharcok nagyjainak képével, festményeivel, nemzeti színű zászlókkal díszítettük fel osztálytermünket. Első óra: német. Váratlan látogató: a tantestületi német szakfelügyelő. Természetesen botrány – skandalum. Hívatta az igazgató urat. Dörgedelmes szitkok, fegyelmi s egyéb fenyegetések. Az osztály, tanárukkal együtt, összeszorított szájjal, némán állt, míg igaz-

gatónk, ugyancsak szóltanul, kikísérte a német szakfelügyelőt. Majd hirtelen megjelent a félig nyitott ajtóban! „Fiaim! Az Isten áldjon meg benneteket! Köszönöm!”

Nemcsak testünk-lelkünk épült az alma mater falai között: családjunk is gazdagodott! Megszületett Laci öcsém s Kati húgom! Újra öten lettünk!

Közeledett a háború, sűrűbben vijjogott a légvédelmi sziréna, egyre többször futottunk az óvóhelyre. Mint cserkész kármegfigyelő szolgálatot teljesítettem a margitszigeti víztoronyban s a szemlőhegyi víztározónál.

A háború már az országhatáron belül dúlt. Bombatalálat érte a Fehérvári úti olajfinomítót, s kigyulladt. Éppen szolgálatban voltam, s telefonon mi jelentettük a tüzet a központnak.

Fényes nappal az emberekkel, villamosokkal teli, aláaknázott Margit híd: *véletlenül* (?) felrobbant! Több százan veszték oda.

A *történelem fősodrába kerültünk*, s egy kiűrtési vonattal édesanyám a három gyerekkel meg Somogyba, Göndöcs Lajos nagybátyámhoz. Az égbolton áthúzó amerikai Liberátorok hangja ugyan félelmetes volt, de számunkra egyelőre veszélytelen. Németországot bombázták.

Mint leventekorút befogtak kötelező hadimunkára. *Galambok* határában ástam tankcsapdát, lövészárkot, géppuskafészket: a „Margit-vonal” részeként, fatalpú bakancsban napi tíz kilométert gyalogolva sárban, fagyban – mint kiderült, teljesen értelmetlenül –, de edzetségem és istenadta humorom ezen is átsegített, még társaimban is én tartottam a lelket.

A front elérte a megyehatárt. Hallatszott az ágyúzás. 1944. december 1-jének éjszakáján ponyvás szekereken, most már édesapámmal – aki Budapest körülzárása előtt még utánunk jött – s Göndöcs nagybátyám nyolctagú családjával: újabb menekülés! Három nap, három éjjel megállás nélkül, katonai alakulatokkal keveredve, az orosz Raták fedélzeti géppuskáitól is hajtva, rogyadozó, aszfalthoz nem szokott lovakkal szinte beestünk Kapuy Endre keresztapámékhoz Horvátnádáljára, *Körmend s az osztrák határ mellé*. Milyen tréfákat űz a *történelem*?!

Amit *Galambokon* félbehagytam, itt folytattam Vasalja–Péterfa határában. Hadimunka, lövészárkok stb. Csak most már fagyos földben! Egyre több katonát láttam a tél vége felé, magyart, németet vegyesen. Előbb csak „hadibeszolgáltatást” kértek a mieink, de később jöttek a „rekvirálók”, lovat, marhát, sertést, gabonát, takarmányt követeltek-vittek, már a németek is. Ekkor vettem hasznát némettudásomnak s humoromnak! (*Lám-lám, édesanyám tanítása!*) Jó néhány lábasjóságnak-baromfinak mentettem meg az életét s „tulajdonjogát”. Ma már így fogalmaznám: *színészkedéssel!* Rögtönzött meséimmel sikerült megahatnom a „rekvirálókát”. Olyannyira, hogy továbbvonulásukkor szökőknöm kellett a „*tolmács státusból*”. Ám alig úsztam meg „nemzetközi sikeremet”, már vittek is mint *magyar leventét*: Németországba. A család történetéből pontosan tudtam, meddig terjed édes hazám határa, így Szentgotthárdon „*véletlenül*” lemaradtam a szerelvényről, vissza a családi támaszpontra. Virágvasárnap már a horvátnádáljai templomban énekeltem a passióban Péter apostolt: „Ha meg kell halnom is Véled, nem tagadlak meg Té-é-é-é-égedet!” Másnap a visszavonuló németek felrobbantották a körmendi Rába-hidat, orosz hadifoglyokat tereltek a falu alatt, megláttam az *első halott magyar katonát*, aki a Pinka hídját őrizte egy öreg Manlicherrel, s orosz Rata fedélzeti géppuska oltotta ki az életét. Elpuoltak a németek. Csend lett. Mi pedig újra ástunk. Már nem lövészárkot; unokahúgaim staférunóját, bődönben

zsírt, lesütött húsokat, hordó pálinkát-bort, családi ékszereket, ezüstneműt, mézet rejtettünk el a ház körül, veteményesben, borjúskertben, fáskamrában stb. Vártuk a feltámadási körmenetet, helyette: bejöttek az oroszok! No, eddig, két napig éreztük magunkat *szabadnak!* Az oltáriszentség helyett a kezünket kellett a magasba emelni a szovjet géppisztolyok előtt „Burzsújí! Burzsújí! Germanszki szoldát! Davaj-davaj!”-üvöltözés közepette!

Az azt követő napok-hetek leírásától megkímélem magam s az olvasót is.

„Zabrálás” és természetesen „malenkij robot”. Úgy látszik, nagyon megkedveltek, mert *háromszor* kellett megszöknöm tőlük. Sajnos ugyanez nem sikerült Göndöcs Lajos nagybátyámnak, aki feleségét s öt kiskorú gyermekét hagyta itt. Apósát, Dr. Frank Richárd orvos altábornagyot a grazi hadikórházból hajtották keresztül több mint hatvanévesen, cúgos cipőben, gyalog Magyarországon át a romániai gyűjtőtáborba: Foksányiba. Csak 1948–49-ben tértek haza a szovjet lágerrekből, lefogyva, betegen.

Már elkezdődött az 1945–46-os tanév az Árpád gimnáziumban, amikor visszatérhettünk óbudai lakásunkba: szeptember végén, amikor nem a kerti virágok nyíltak, de akna ütötte likak tátongtak a falakon, s szabadon áramlott be rajtuk a budai hegyek letarolt erdeiből a még mindig füstszagú levegő.

Újjáépítés-éledés, életkezdés az eltakarított romokon, szinte egyik napról a másikra. Közben jegyrendszer, infláció, éhség és ruhátlanság. De éltünk! Lakás, család, gimnázium, cserkészcsapat; kemény munkával minden újraéledt. Egy demokratikus, keresztény, polgári Magyarország jövőképe lebegett előttük, és ez hatalmas energiát adott. 1947-ben leérettségiztem, majd felvettek a Színiakadémiára! Mint egy álom! Olyan szép volt minden! Aztán...?

Aztán jött a „kékcédulás szavazás”. Jöttek Rákosi–Farkas–Gerő és társaik. Jött a népbutító demagógia, és visszájára fordult minden. Hogy nehéz idők jönnek újra ránk, erre akkor döbrentem rá először, húszévesen, amikor eltemettük Dr. Könözsy Lajos minisztériumi tanácsost: a Tiszit. Harminchárom éves volt. Ez a sugárzó, humanista, példakép ember, az ökumenizmus és tolerancia előhírnöke. Az a hír járta, hogy be akarták szervezni a Mindszenty elleni perbe. Ő ellenállt, „*meg-törték*”, s hogy ne az AVO-n maradjon, gyorsan kiadták a Margit kórházba: *meg-habni*. A halál oka: agyalapi TBC!

Ezerkilencszázötvenegyben nyertem diplomát és szerződést a Nemzeti Színházhoz, ugyanekkor megnősültem. Feleségem Gombos Katalin, az Ifjúsági Színház ünnepelt naivája. Hamarosan két gyermekünk született: András és Mariann. Egy új család jött létre, hogy folytassa az elődök útját. *A történelem pedig kísérte tovább életünket*, miközben mi is alakítottunk rajta. Például 1956 októberében a Petőfi-szobortól a Parlamentig, lyukas nemzeti lobogótól a barikádokig, egészen addig, amíg a szovjet láncfalpak meg nem teremtették „Kelet-Európa csendes, újra csendes...” több évtizedes diktatúráját

De ennek *családi-történelmi krónikáját* talán egy más alkalommal idézném fel.

Szilveszter Vayna



Sinkovits Imre a Berzsényi Dániel Könyvtár avatóján, 1970



Film Színház Muzsika 1986. január 18. 92. o.

Dr. Naszádos István: Szemes Mari színművész

/1932. május 7. - 1988. december 10./

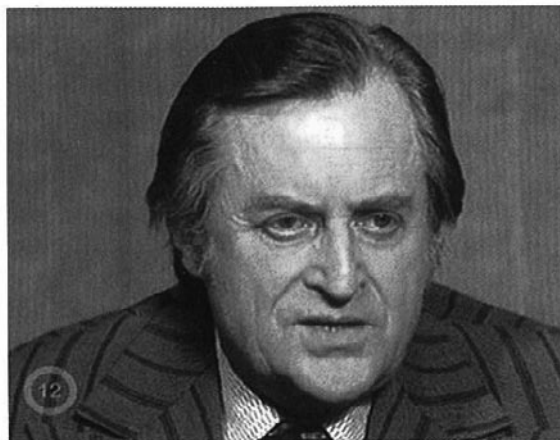
Húsz évvel ezelőtt, 1972. november 25-én csodálatos élményben volt része azoknak, akik a Vár dísztermében Szemes Mari színművész estjén részt vettek.

Tudtuk róla, hogy földink, hiszen 1932. május 7-én itt született egyik Várkerületi házban. Előbb Sitkére, majd az ország számos más vidékére került. A Színművészeti Főiskolán szerzett oklevelet. Előbb a szegedi Nemzeti Színházhoz, majd a budapesti József Attila Színházhoz szerződött. Klasszikus és modern darabokban, tragédiákban és vigjátékokban egyaránt kitűnő alakítást nyújtott. 1960-ban és 1970-ben Jászai Mari díjas, 1973-ban Érdemes, 1979-ben Kiváló Művész címet kapott, 1985-ben pedig Kossuth-díjjal tüntették ki.

Sajnos a sárvári vezetés eléggé elfeledkezett róla. Így érthető az alábbi kis bejegyzése a szerző könyvébe: "Akkor is sok szeretettel köszönöm ezt az estet, ha "felnőtt fejjel" jöhettek is el először játszani, - de azért csak ez a szülővárosom. Szemes Mari 72,XI.25."

Húsz éve már, hogy itt járt közöttünk...

Most májusban lett volna 60 éves. Ő elmúlt, de



Tyll Attila 1923. május 21-én született Szombathelyen. 1942–1945 között katona volt, 1947-ig hadifogoly a Szovjetunióban. 1947–1949 között fuvarozással foglalkozott. Ezután a debreceni járási tanács egészségőre majd gyámügyi előadója volt 1951-ig. 1955-ben végzte el a Színház és Filmművészeti Főiskolát. 1951-től a debreceni Csokonai, 1959-től a szolnoki Szigligeti, 1961 és '79 között a Nemzeti Színházban játszott, majd a békéscsabai Jókai, a budapesti József Attila, a Józsefvárosi, illetve a Budapesti Kamaraszínház, valamint a Gyulai Várszínház társulatában lépett fel. Főbb szerepei a színpadon: Polonius (Shakespeare: Hamlet), Peacock (Brecht-Weill: Koldusopera), de játszott a Századunk és a Fekete város című tv-sorozatokban is. Munkásságát 1967-ben Jászai Mari-díjjal, 1992-ben Aase-díjjal, 1983-ban Erdemes művészi címmel ismerték el. 2002-ben, 79 éves korában hunyt el.

Montage Magazin 2016. 12. sz. 14. o. (részlet)

WEÖRES SÁNDOR SZÍNHÁZ
SZOMBATHELY

2013

szeptember
október



Szent
György
és a
Sárkány

BEMUTATÓ: 2013. szeptember 20.

CÍMSZEREPEBEN **Fekete Ernő**

Weöres Sándor Színház Jegyiroda Szombathely, Király u. 11.

Telefon: 94/318-738 • E-mail: jegy@wssz.hu • www.wssz.hu

Fotó: Miklós Zoltán

